

Příloha «Národního kalendáře» na rok 1902.

Babiččiny

obrázky.

ty
ry-

lně
chu.
čnů

Slovo k čtenářům „Občanského kalendáře!“

Zase minul rok, a „Občanský kalendář“ vydává se na novou pouť do krajin českých. Vychází tak již po šestatřicáté a to s plnou důvěrou, že nalezne všude vřidného přijetí. Dostalo se mu ho vždy i v letech minulých, a považuje to za důkaz, že čtenářstvo je s ním spokojeno. A bude spokojeno, doufáme, i tentokráte. Zůstal věrným svému účelu — čtenáře pobaviti i poučiti, a přináší opět poutavé povídky ze života nynějšího i z dob minulých, články poučné a zprávy o nejnovějších událostech.

Kéž tedy náš kalendář shledá se se všemi svými přáteli z minulých let, a kéž přibude mu i hojně nových!

Všem přejeme v novém roce hojnost štěstí a Božího požehnání!

Vydavatelstvo.

Ve svornosti síla.

Pohlédni okem zkoumavým
do knihy českých dějin
a poznáš mnohé útrapy
těch našich měst a dědin.

Ve vlasti naší bývala
nejedna doba slavná,
udatnost česká známa jest
čizincům ode dávna.

A když se někdy odvážil
nepřítel v naše nivy,
tu české páže konaly
chrabrosti pravé divy.

Odtáhl škůdce ze země
a Čech se družil k druhu,
zas klidně počal pracovat
a uchopil se pluhu.

Však jenom tenkrát vítězil
Čech nad své vlasti škůdcem,
když svornost v každém jednání
mu byla věrným vůdcem.

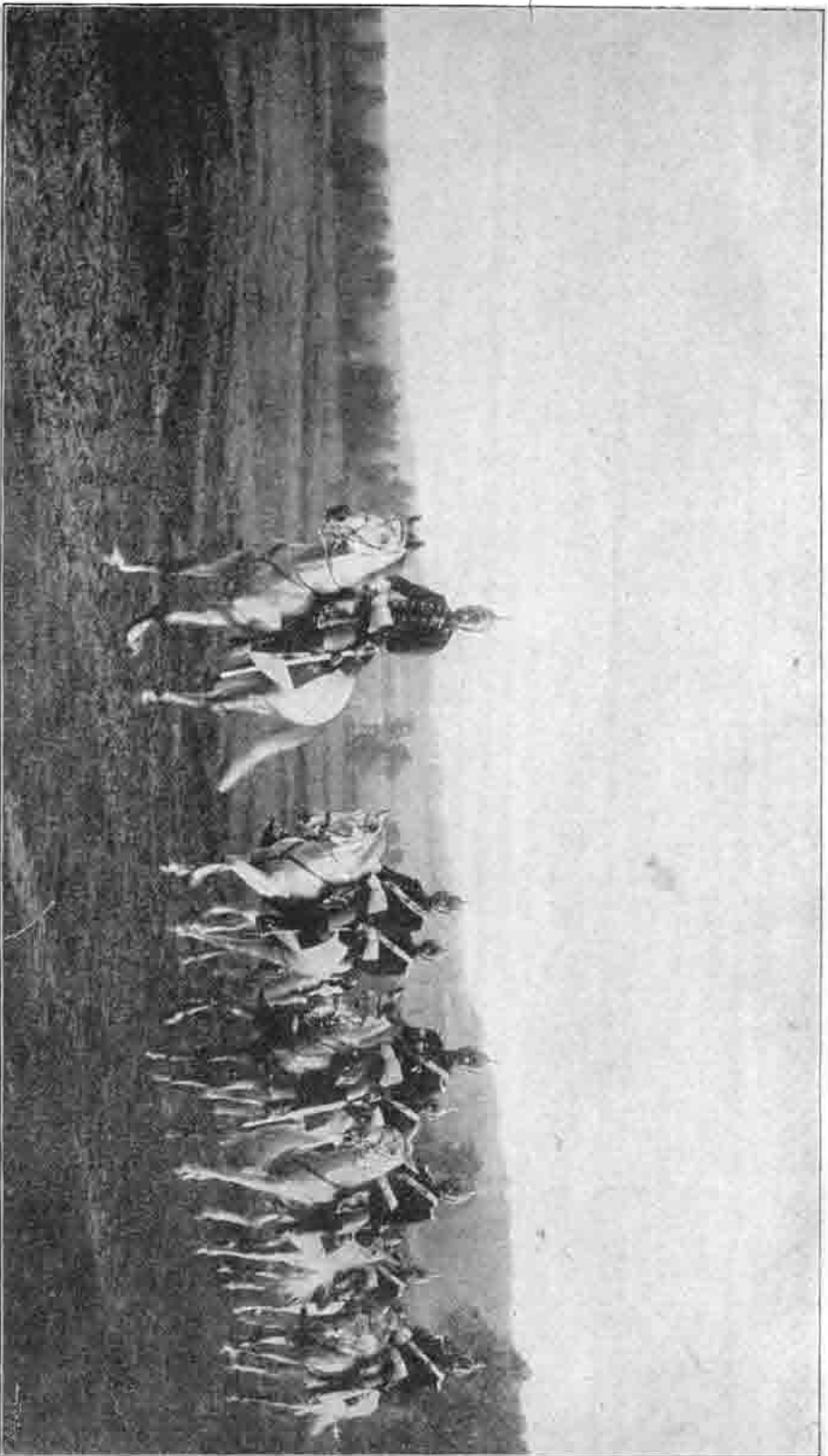
Jestli však v svárech překážky
Čech Čechu v cestu kladl,
bývala země ubohá,
když nepřítel sem vpadl.

A proto, bratří, spojme se
ve svornou zase četú:
co Čech umí a dovede,
zas ukážeme světu.

Když neblahá nám nesvornost
ztrpčuje každou chvíli,
nemůžem čelit odpůrci,
a vlast nad námi kvílí.

V. PODHRADSKÝ.

Z manévru: Osobní stráž J. V. císaře.

Z císařských manévru:

Osobní stráž J. V. císaře pána. Josefa? po-
žky, jedna

O císařských manévrech budívá zvláštní pozornost osobní stráž císaře pána. Jsou pro ni vybráni krásné bílé koně z Kladubského hřebčince. Zvláště milovníkům

koní naskytuje se tu pěkná p...
Podobných koní nenalezneme v průběhu
žádného panovníka; vynikají silou, ry...
i ušlechtilou postavou.

Osudná jizva.

Napsala Barbora Mellanová.

o pěšince, vedoucí k vesnici Křelovicům, ubíralo se několik lidí. Byli to rekruti, vracející se v průvodu svých příbuzných a známých z města od odvodu.

„Juché! Juché!“ vyhodiv klobouk do výšky, zavýsknul jeden z odvedených, citě potřebu ulehčiti stísněným útrobám vynuceným rykem.

Na rtech smích a v srdci žal! Chudáci hoši! Tři roky vojančít — skoro žádný po té vojně mnoho netoužil. Několik usouzených matek a ustaralých pantátů krácelo smutně mezi tou výskající omladinou. Jen rychtář a dva staří chalupníci spokojeně se usmívali — jejich synové šťastně proklouzli.

Mezi těmi, kteří nejvíce povykovali, krácel chasník neobyčejně malé postavy s přiblblým výrazem ve tváři. Za čepici měl množství květin a v pravém koutku úst žmolil zbytek rozčepýřeného doutníku.

„Tak vidíš, Martine, máš asent za sebou, teď se můžeš oženit,“ žertoval rychtář se šťastným rekrutem.

„I dají pokoj, pane představenej,“ odmítavým posuňkem chasník návrh

zamítal. „I to bych si dal! Mit jedlika do smrti na krku, ne? Já na holky nedržím — radši buchtu s mákem,“ rozesmál se Martin svému vtípu a poznovu hulákal.

„Za to tuhle Josef by se ženil hned kdyby si ho páni nebyli sebrali,“ přdružil se rychtář k párku hezkých mladých lidí.

Rekrut Josef se jen bolestně usmál a Kačenka, jeho milá, přitisknuvši sátek na oči, se rozplakala.

„Ale, ale, holka! Nechtěl jsem tě rozplakat,“ konejšil ji představený. „Dva — tři roky hnedle uplynou. Než si prádlo našiješ a peří do perin nadereš, bude Josef zpátky. Stará Vrtáková pak pro tebe přichystá čepce k čepení. Ta se v tom vyzná! Nedá si to nikde ujit, natož u vás ve mlýně. Pepík tuhle namele „dortovku“, že se budou koláče jen žloutnout. Budeme výskat, a ty budeš pyšná, že tě vede k oltáři vy-sloužilý voják!“

Kačenka v rozpačitosti mimovolně utkvěla pohledem na milovaném hochu. Byl urostlý jak jedle a ve tváři sličný jak děvče. Jeho hezký zevnějšek a vzorné chování skoro každého k němu připoutalo. I skrbivý Kačenčin pantáta — mlynář Voborka — ač se z počátku zdráhal chudému chasníku zná-

polití, po čase jim
čas, kdy se hovorný,
mlýnici proháněl, při-
nových mlečů. Každý
válil, a děvčata i ze selských
se po něm se zalíbením dí-
A proto často milenci se na sebe
něvali. Kačenka žárlivala, že Josef
tanci i jiná děvčata provádí, a on
díl, že to činí jen k vůli pantátovi
— Voborkovi, který mu to často při-
kazoval. Ale ona přece se mrzela a
jak jej pozlobiti bylo jejím největším
stěšením.

Její nestálá, vrtkává povaha dělala
Josefovi největší starosti. Měl odejiti
na vojnu, a trápila jej myšlenka, že
těkavá Kačenka tři roky naň čekati
nebude. Zúmyslně zmírniv krok, octnul
se po chvíli s dívkou kus cesty za
ostatními. Na pokraji pole stál železný
kříž. Josef se zastavil. Pole náleželo
ke mlýnu.

„Pamatuješ se, Kačenko, že u tohoto
kříže jsem ti prvně vyznal, jak tě mám
láskati,“ pojav ji za ruku, pohlížel dívce
do očí, od pláče zarudlých.

„Jak pak ne,“ usmála se.

„Kačenko, odvedli mne! Musím na
vojnu! Ve tvých rukou spočívá mé
budoucí štěstí. Slib mi tady před obra-
zem Spasitele, že mi zůstaneš vždycky
věrnou.“

„Blázinku,“ řekla mrzutě, jsouc jeho
nedůvěrou podrážděna, „to máš ve
mne malou důvěru!“

„Viš, Kačenko — když ty jsi tak
podivná. Někdy mne máš ráda a zase
se na mne utrhuješ, jako bych ti byl
protivný. Když se u muziky některý
onačejší hoch na tebe usměje, k tobě
se přitočí a ti zalichotí, tu jsi s ním
hned v kole a nehledíš na to, jak mne
to trápí,“ vyčítal jí Josef.

„Dětino! Přece viš, že je to žert.
Mám tě ráda — líbíš se mi — co
tedy chceš?“ uchopila Kačka hocha
za ruku a zase se v té jeho sličné
tváři jen zhlížela. Byl upokojen.

„Jen ty se mi na té vojně nezpro-
nevěř! Dvoji sukno děvčata táhne,“

zertovala. „Bude z tebe hezký voják
— těším se, až přijedeš na masopust,
tu si spolu u muziky skočíme.“

„Ty máš divnou povahu. Já mám
smutkem srdce jako v kleštích sevřené,
a ty myslíš na muziku,“ povzdychnul
hoch. „Pak mám věřit, že tři roky
vydržíš bez tance.“

„Bez tance? Což ani to bys mi ne-
dopřál, abych si — až mi bude smutno
— k muzice zaběhla? Pro trochu nevin-
ného tance ti věrnost neporuším,“ dívka
mu vytýkala.

Josef opět povzdychnul.

„Vzdýcháš jako baba,“ durdila se.
„Což jsem nějaká lehkomyšlnice, že
mi nevěříš? Tohle budeš mít často,
jak se říká — na talíři, až budu tvou
ženou,“ zasmála se vesele, aby jej
udobřila.

Josef byl odzbrojen a hleděl zapu-
diti své trapné myšlenky.

* * *

Omladina křelovická se divila, jak
Kačenka se stranila muziky. Od od-
chodu Josefova do hospody ani ne-
vkročila — ba ani o posvícení ji
k muzice nedostali. „Až o masopustě
— pak přijde Josef,“ odbývala kama-
rádky. „Chci mu dokázati, jak mi
krívdil.“ Dny do masopustu počítala
jako malé dítě. Často zaběhla k staré
matce Josefově — chalupnici. Psávaly
spolu Josefovi dlouhé dopisy.

Jednoho dne došel list od něho, a
když jej rozevřely, objevila se jí Jo-
sefova podoběnka. Vojenský šat mu
pěkně slušel. Matka i nevěsta se ne-
mohly pohledu na ni ani nasytiti.
Nastal boj, komu zaslaná podoběnka
náleží.

„Víte co, Kačenko! Já mám Josefov
obrázek, jako matka, otisknutý v srdci.
Tento si vezměte sama,“ rozsoudila
matka.

Kačenka se nezpěchovala. „To bude
závisti, až jej děvčatům ukáží,“ těšila
se.

„A teď, Kačenko, čtete, co píše,“ prosila matka, jsouc nedočkava zvědět i z listu zprávy od syna.

Josef psal, jak se těší na masopust, na matku a na Kačenku. Popisoval vojančení, děkoval matce i Kačence za zasláný peněžitý příspěvek a Kačenku prosil, by mu nikdy peněz neposílala. Případá prý mu to divné, dát se od děvčete podporovati. Za ty peníze od Kačenky prý se dal „výblejsknout“, aby viděla, jak mu ten vojenský šat sluší. Děvčata prý naň „berou,“ škádlil v dopise milenku. Ale on prý má oči jen pro svou Kačenku.

Matka i děvče při čtení slzely. „Což je o to,“ usmívala se Kačenka v slzách. „On Josef tou svou hezkou tváří snadno hlavu poplete — ale já bych každé oči vyškrabala, která by mě lezla „do zeli“. Josef není takový zástěrkář — důvěřuji mu — jen již aby tu byl,“ hořela nedočkavostí.

„Už se, Kačenko, dočkáme — dá Pán Bůh!“ těšila se matka. —

Konečně se přiblížila masopustní neděle. Po kolikráte již zkoušela Kačenka svůj nový živůtek, a stále jí připadalo, že nebude Josefovi dost hezkou. Až ji panímáma napomínala. — Hned z rána donesla Josefově matce talíř plný šišek a koláčů, aby mohla Josefa uctiti.

Pod zástěrkou ukrývala objemný balík, z něhož vyčnívaly konce zapspejlených jaternic. Zabíli ve mlýně dva štetináče, a drobu bylo po kolika prknech. Ani na kus omastku pod jaterničky nezapomněla, aby jejpanímáma Josefova nemusela teprve shánět. Vojáci přijedou do města „devátým“ vlakem a ve vesnici z nádraží mohou býti za půl hodiny. S Josefem měli přijíti tři soudruhové.

Konečně se objevili očekávaní vojáci — šli však jen tři. Kačenka marně Josefa vyhlížela. Snad se opozdil na nádraží, snad se někde ukryl. Vše možné jí připadalo, jen to ne, že by skutečně nepřišel. Tri páry šťastných milenců se vítaly, Kačenka stála opodál a slzy jí stály v očích.

„Kde pak jste nechali Josefa?“ po všimnuvši si zarmoucené družky, jedna z dívek se otázala.

„Ten chudák! Jak se těšil a...“ soucitně pohlížeje na Kačenku, váhal druh domluviti.

„Snad neumřel?“ zvolala Kačenka a zavravorala.

„Neumřel — ale myslím, že by mu byla smrt milejší. Čistil zbraň — nedopatřením nabitou — rána vyšla, a kule mu projela tváří.“

„Je zmrzačen,“ zalomila Kačenka rukama.

„Aspoň ho snad pustí domů,“ těšila ji jedna z družek.

„Proto ho nepusti. Rána je vyhojitelná, ale na pravé tváři bude mít prý velikou jizvu,“ řekl jeden z hochů.

Marně Kačenku chláholili, počínala si zoufale. Ta Josefova hezká tvář, která ji k sobě tak vábila — je zohyžděna — zohyžděna do smrti.

* * *

Pantáta zavezl Kačenku na její úsilovné přání do Prahy. Uminila si, že musí Josefa vidět a s ním mluvit. Těšila se myšlenkou, že snad jizva není velká. S tlukoucím srdcem přistupovala k loži nemocného. Zápach karbolové vody a nějaké maści se jí protivil, ale přemohla odpor a zmuzile pokročila k nemocnému. Josef pečlivě obvazkem ukrýval pravou tvář, a bolestný úsměv, s kterým Kačenku vítal, prozrazoval tělesné i duševní utrpení. Hovořila s ním vlně a snažila se proniknouti zraket přiložený obvaz.

„Bude zase dobře, Josefe,“ těšila jej, ač sama při myšlence na budoucnost se zachvěla.

„Ba, už nebude,“ svěřil Josef smutně hlavu. „Věř, Kačenko — nebýt mé staré matky, která mé pomoci potřebuje — byl bych — Bůh mi odpust — raději zemřel.“

„Bůh tě uchráň takové myšlenky,“ děšila se Kačenka.

„Už uchránil! Naučil jsem se trpělivě snášeti ten smutný osud. Pozdravuj moji maminku ode mne a vyříd ji, že od této doby žiji jen pro ni. Ty jsi

volná, Kačenko. Nežádám od tebe již slibů ani věrnosti," svěsil smutně hlavu.

„Jak to mluviš, Josefe?“ rozplakala se dívka.

„Moudře, Kačenko. Buďme k sobě upřímní. Vím dobře, že tě ke mně lákala jen moje hladká tvář. Slychala jsi vždy ráda, když mne někdo pochválil, a pozoroval jsem vždy, že v takové chvíli jsi byla ke mně laskavější. Teď jsem zohyzděn. Při tvé povaze, až časem soucit tvůj ke mně se

Chtěl poznati, jak na Kačenku jeho rána bude působiti. Vykřiknuvši, zakryla si dívka dlaněmi oči. Pruh, mající všechny barvy jako duha, táhl se přes Josefovou lici. Ubohý hoch! Byl skutečně strašně zohyzděn. I pantáta, Kačenčin otec, se zhrzil.

„Tak vidiš, Kačenko,“ rozplakal se Josef — vojín — jako dítě. „Už je mezi námi na věky konec.“

„Chudáku hochu — měl jsem tě tak rád,“ zželego se pantatinkovi ze mlýna dobrého stárka Josefa.

„A už nemáte, pantáto?“ otázal se chasník trpce. „Vždyť jsem ten starý, poctivý Josef a nevezal jsem pohromu než na té dřívě hebké tváři!“

„To sám uznáš, že teď holku nutiti nemůžeme,“ odvětil pantáta rozpačitě.

„Ale tatinku!“ snažila se Kačenka zmírniti dojem, který slova otcova na Josefa učinila.

„Nech pantátu, Kačenko! On je aspoň upřímný,“ obvažuje si opět poraněnou tvář, snažil se Josef vyhlížeti co možná zmužile. „Potěš moji mamičku, Kačenko, a zajdi k ní někdy. O tom se jí prozatím nezmiňuj — že je již mezi námi konec.“

Lékař přerušil jejich návštěvu, pro všechny trapnou. Významně si stiskli milenci ruce, on z lásky k ní a při své svědomitosti se v duchu loučil s luznými sny do budoucna — ona s citem soustrasti a s úmyslem, že mu zůstane

zmírní, budeš uvažovati. Ty — zámožné, hezké děvče a měla bys sloučiti svůj život s hochem, po kterém se každý buď se soucitím neb s výsměškem ohlédne?“

Josef vložil hlavu do dlaní, a slzy jako hráchy se mu draly mezi prsty.

„Nezapuzuj mne od sebe — nezapuzuj,“ položila dívka hlavu na jeho rameno.

„Uděláme malou zkoušku,“ řekl jinoch a sňal obvaz s poraněné tváře.

věrnou.

* * *

Od doby, kdy přijela z Prahy, byla Kačenka jako vyměněna. Jindy se pomlčně rozléhal její zpěv — nyní se skoro ani neusmála. Nejraději zaběhla k Josefově matce a často si spolu zaplakaly.

Josef psával dosti často, Kačenku jako jindy pozdravoval, ale o bývalé známosti ani slovem se nezminil. Stará

matka si toho nepovšimla; ani to jí nebylo nápadné, že se syn táže, jak Kačenka zábavy užívá, a že jí vybízí, aby tento svobodný stav si osladila tancem a kratochvilí. V jednom listu dokonce se do žertu nutil, že prý se teď s tou jizvou děvčatům nelíbí. Na návštěvu domů ani nepomýšlel. Stranil se známých, i když nahodile měl v Praze někoho potkatí. Kačenka na přání matky Josefovy jeho dopisy zodpovídala, ale jeho zdrženlivost jí konečně počala dráždití. Nechácala, že to činí Josef s velkým sebezapřením, když tlumí před ní svou lásku k ní. „On — chudý chasník s jizvou na tváři, a ona — bohaté, hezké děvče a ještě jí chce snad dělat milosti?“ Ta myšlenka častěji pronikla její mladou hlavu. Vzdor a uražená hrdost tlačily pozvolna lásku do pozadí.

Než minul rok, počala Kačenka opět oživovati. Strojila se pečlivěji, docházela mezi mladou chasu na návěs a konečně našla opět cestičku do taneční síně. Ze mlýna se často ozval dívčí zpěv, a panímáma i pantáta se z toho radovali. Ve své dřívější omrzlosti neměla Kačenka pro nic zájem, teď, co znovu oživila, postřehla, že se jí nový stárek nápadně uctivě kloní. Vzpomněla, jak si kamarádky vyprávovaly, jaký je to švarný hoch a tanečník. Shledala, že je skutečně hezký. V duchu jej přirovnávala k Josefovi. Ten byl ovšem dříve hezčí, ale teď — pomyslíla a povzddechla. A kdyby i tu jizvu přehlédla, je tu ještě jeho chování. Jiný hoch se jí koří, jí zbožňuje, a Josef? Ten hrdopýšek jí při všem stále lásku vypovídá a po ní ani nezatožní — jinak by zavítal do vesnice. Ostatní hoši již od té doby se přišli na domov podívat — milenky se s nimi potěšily, a ona? Má snad stále plakat a vzdýchat proto, že on svou nepozorností nehodu si zavínil? Kačenka docházela k matce Josefově stále řídjěji. Poslední dopis od Josefa ani nečetla, a chalupnice marně na ni čekajíc, konečně poprosila rychtáře, aby synovi v jejím jménu odepsal.

Opět se přiblížila masopustní neděle. Zase stála Kačenka před zrcadlem a zkoušela nový živůtek, v kterém u muziky nad ostatní děvčata hodlala vynikati.

„Bože — co jsem vloni toho dne zakusila!“ vzpomínala. „A ten nevděčník ani řádku nenapíše. Ba, i ta stará vzdoruje a dává si psátí dopisy jinde.“ — „Žebrota,“ prolétlo jí zlostí mezi zuby.

Do světnice vešel prášek Vojta.

„Panno Kačenko! Pan stárek vás pozdravuje a posílá tuhle kytičku, aby prý měla panna Kačenka k muzice,“ vyřizoval, podávaje dívce malou, pěknou kytičku a chystal se k odchodu.

„Počkej,“ volala jej Kačenka zpět, „vyříd, že pěkně děkuju a že si při volence pana Antonína vynajdu.“

Stárek čekal pod schody na odpověď a div že si nezavýsknul nad zdařeným plánem. Byl to člověk vychytralý, ramenář, a vypočítal si, že by s Kačenkou zle nepochodil. Pantátu i panímámu již měl na své straně a doufal, že i Kačenku úlisnou uctivostí si nakloní.

Kačenka i stárek nemohli se dočkatí večerní hodiny, kdy hudebníci dle zvyku zahráli před hospodou „svolavací“. Konečně v průvodu rodičů, vystrojená jako vosková panenka, vkročila Kačenka do taneční síně. Hned u dveří se jí první ukláněl jejich stárek — Antonín. Kačenka měla za jisté, že již při první písni Antonín jí vyzve k tanci. Však mylíla se. Ač stál velice blízko u ní, dal se predejití rychtářovic Jitřkovi. Ale to jí neušlo, že z ní, v kole se točící, ani oka nespustil. „Neosmělil se,“ pomyslíla, si a ta velká úcta k ní jí těšila. A když za chvíli došlo na volenku, Kačenka zamířila k Antonínovi. „Za tu kytičku,“ usmála se naň přívětivě.

Mžikem octnuli se v kole. Antonín byl dobrý tanečník, a Kačenka známá tanečnice. „Sudičky“ kolem světnice na lavicích usazené div na nich oči nenechaly.

„To je párek!“ pochvalovala jedna z žen, vedle panímámy ze mlýna sedící.

„Jen v kole — teta, jen v kole!“ usmívala se matka Kačenčina spokojeně.

„Nu, však by to také mohlo být, abyste u vás hodnému a hezkému hochu hnízdečko upravili,“ poznovu tetka vyzvíдалa. „Jedinká dcera, a mlyn bez krejcaru dluhu. Vždyť Josef byl také chudý a už to bylo jako — jak se říká — s hráze do rybníka.“

„Sám si to svou neopatrností udělal! To víte — teta — mrzákovi dceru nedáme,“ očistovala se mlynářka.“

Kačenka, všecka udýchaná, div že matce do klína nedopadla. Antonín odběhl. Po chvíli přinášel Kačence židli, aby se posadila. V druhé ruce nesl láhev sodovky s malinovou přísadou. Naplnil dvě skleničky, první podal panímámě a druhou Kačence.

„Něco pro ochlazení,“ ukláněl se jako nějaký švihák z města. A jak hudebníci na novo spustili, odváděl opět Kačenku do kola.

„Ten by si vás považoval,“ téměř záviděla mlynářce méně šťastná sousedka.

Mlynářka se zase pousmála, a od té doby počala kouti v duchu plány. A co se Kačenka blaženosti v kole usmívala, a matka spokojeně na stále spolutančící párek pohlížela, za okénkem na sad vedoucím se vzpřimila štíhlá postava muže.

„Kačenko,“ téměř zasténal, ruce po milované dívce vztahuje, tmavou nocí obkličeny — Josef. „Už nejsi moje — nejsi,“ rozplakal se voják jako dítě, pohlížeje s bolestí na šťastnějšího soka. Časně z rána, za tmy, přijel na návštěvu ten osudem uštváný chuděra a zašel do rodné chalupy jak zločinec, aby ho lidé neviděli. Byla to u nich smutná masopustní neděle — matka při pohledu na zohyzděnou synovu svář celý týden plakala. A Josef? Zvěděv, že Kačenka již docela zapominá — plakal také. Večer, když jsa ukryt v chalupě, zahlédl Kačenku ku hospodě se beroucí, neměl pokoje — chtěl ji ještě vidět stůj co stůj. A uviděl! Potáčeje se k domovu neměl ránu

jenom na lici — ta v srdci byla mnohem bolestnější.

* * *

Ve vesnici se o ničem nemluvalo než o svatbě ve mlýně. Kačenka štěstím jen zářila, a stárek Antonín svou lstivostí měl půdu pod nohama stále pevnější. Pantáta i panímáma se v něm zhlíželi, a co on řekl, to se stalo. A to vše se dělo tak opatrně, že pantáta ani nepozoroval, jak pozvolna budoucí zeť se ujímá v domě vlády.

Půl vesnice skoro bylo pozváno na svatbu. Švadlena z města šla ve mlýně skoro měsíc před svatbou, a bylo určeno, že v den svatby bude nevěstu oblékatí.

Zvědavé sluneční paprsky se zálibou skotačily po měnivém hedbávném rouchu nevěstině a odrážely se na lesknoucích se jehlicích, kterými švadlena upevnila Kačence do vlasů zelený vínek. Zástup lidí stál zvědavě před mlýnem. Posuzovali. Někdo chválil, druhý haněl, a jiný z opatrnosti mlčel. Že to nastávajícímu párku dobře sluší, uznával každý. Stárek Antonín se pyšně usadil ve voze podle Kačenky a na okukující pohlížel pánovitě. Dával znáti, že ode dneška již není stárkem, ale polovičním pantátou.

„Věřte, kmotra, nechej být zlou sudičkou, ale tenhle mladý vystrčí — jak se říká — rohy,“ prorocky předvíдалa jistá žena.

„Však by to těm hrdopýškům patřilo. Toho chudáka — Josefa — tak odstrčili,“ mlynářovům přála jedna z nepozvaných sousedek.

„Všimla jste si, teta, že se strany ženichovy ani jeden příbuzný na veselku se nedostavil?“ šeptala družce výměnkářka Krčilová.

„Bude to asi nějaká nuzota, a nafoukaný ženich se s nimi nechce vy-tasit,“ soudila oslovená.

„Bůh ví, odkud pochází,“ přidružila se k hovořícím jiná žena. „Já bych mou Andulu cizákovi nedala.“

„Šlo to parou — jakoby pospíchali,“ přiložila polinko jiná.

„Ten člověk je beztoho omámil, že mu dávají celou víru,“ řekla podruhně Vokůrková, „i šaty na kopolaci mu sami koupili.“

„Josefova panimáma prý dnes od rána oči od pláče neosušila,“ poutivou chalupnicí jiná litovala.

A takových posudků mnoho se vystřídalo, nežli se svatebčané vraceli ze zámecké kaple od oddavek.

Před mlýnem, když nevěsta vystupovala, vypadly jí z ruky modlitby, a všechny obrázky se vysypaly na zem. Mezi svatými se objevila podobizna hezkého vojáka. Zenich obrázky se smíchem sbíral, a nevěsta studem pro svou nejapnost ve tváři zrudla.

Některé ženy z ochoty ženichovi pomáhaly sbírat.

„Tohle je také svatý?“ rozesmál se ženich svému vtípu.

Kačenka zbledla. Cítila, že oči kolem stojících utkvěly zvědavě na její tváři.

„Vojtěchu,“ zavolala na blízku stojícího práška. „Doneseš tento obrázek staré Kalinové — je to podoběnka jejího syna, vojáka,“ pronesla zúmyslně hlasitě, jakoby chtěla dokázat, že jí na Josefovi pranic nezáleží.

Však neklidila za tu nešetrnou okázalost chválu, většinou ji přítomní odsoudili. Zvědavost táhla sousedky za Vojtů do chalupy Kalinové. Po chvíli se zástup před mlýnem rozešel, a chalupa vdovy Kalinové byla obstoupena zvědavci. Ze světnice se ozval pláč ubohé matky. Pohled na obrázek, z něhož se na ni díval její, ještě před rokem tak hezký syn, jí nadmíru rozlítostnil. Bol nešťastné matky dojal sousedky v také míře, že na Kačenku téměř zanevřely.

* * *

Dva roky uplynuly od doby, kdy Kačenka slavila sňatek. Jen dva roky — vše se změnilo! I ona byla pozměněna a podle zanedbaného zevnějšku ke všemu otupělá a lhostejná. Na kolébce dřímal boubelatý, asi měsíc starý hošík, a po zemi se batolící holčička tahala Kačenku za sukni. U kamen seděl pantáta, skláněje hlavu ve dlaních — u okna seděla ustaraná matka.

„Zase nejde,“ povzdechnuvši zvedala babička vnučku se země a majíc ji v náruči, poznovu přistoupila k oknu.

„Kéz by raději nikdy nepřišel!“ Těmi slovy vyličila Kačenka své manželské štěstí.

„Bude-li to takhle stále, půjdeme na stará kolena žebrot,“ povzdychl pantáta.

„Viš, Kačenko, kolik peněz si vzal na jarmark?“ otázala se matka?

„Nevim,“ odvětila Kačenka suše.

„To je to neštěstí, že je ti všechno lhostejné,“ vyčítala matka. „Chodíš jako tělo bez duše — nedomluvíš mu ani, aby nepil a v karty nehrál! Peníze se utrácejí, a příjemy se denně tenčí. Polovice mlečů již chodí s mletím do dolejšího mlýna. A proč? Protože tu mlynář nedohlédne, a mlynářka chodí kolem mlečů jako němá.“ odlehčila si stará panimáma.

„Svatá pravda,“ přikyvoval u kamen pantáta.

„Ještě vy mne trapte,“ utrhla se Kačenka. „Sami jste mne takřka do těch vdavek vehnali. Tu bylo chvály, jaký je Antonín hodný chasník.“

Rodiče svou vinu mlčky uznávali.

„Již je skoro osm hodin. Koně jsou plaší. On bude zase opilý — aby se mu tak něco stalo,“ rozrušeně přecházel po světnici starý pantáta. „Pacholka nechtěl s sebou vzít, by měl větší volnost — jsem jako na trní.“

I panimáma s malou Kačenkou v rozčilení sem tam přecházela. Venku se silně šerilo.

„Pošli práška na návrší, ať poslouchá, zdali vůz přijíždí,“ navrhovala matka Kačence.

Kačenka vyšla ze dveří jako stroj.

„Co se s tou holkou děje?“ pohlížeje za odcházející prohodil pantáta.

„Ten mrzák jí vězi v hlavě,“ vysvětlovala muži stará mlynářka. „Co je z vojny doma, jakoby Kačence učaroval. Přirovnává jeho chování k jednání svého opilce a po Josefovi poznovu vzdychá.“

I ze slov staré panimámy vysvítalo, v jaké lásce má svého zetě.

„Josef dostal místo v dolejšim mlýně a zůstane ve vesnici. Bude to s holkou kříž,“ povzdechla.

Zkušný sluch pantáty postřehl, že mlýn jde na prázdno. „To je pořádek!“ nařikal, vycházeje.

„Panímámo! Pantáto! Je zle!“ křičel z plna hrdla před mlýnem prášek. „Mladý pantáto pod kopcem převrhnul. Vůz je rozbit, koně potlučeny, a mladý pantáto leží pod vozem a krvácí na hlavě!“

Ve mlýně nastal zmatek — všichni pospíchali raněnému ku pomoci. Stará mlynářka lomila rukama, bědujíc, děti se rozplakaly — jenom Kačenka stála uprostřed světnice jako socha. Sešla, utrápená a ubídněná připomínala vtělené utrpení.

Bez slzí, se ztrnulým výrazem ve tváři, jako stin blížila se po půl hodině k loži, na které ukládali soucitní lidé těžce poraněného mlynáře. Nepozorovala, že mezi nosiči jest i Josef. Pozoroval ji se soucitem a snad nejlépe ze všech přítomných chápal její utrpení. Byl prvním, kdo vzpomněl na lékařskou pomoc. Sám ujížděl po chvíli tryskem ku městu.

„Podívejte se na Josefa, jak pospíchá,“ šeptala jedna z přítomných žen sousedce.

„Ten hoch je učiněná dobrota,“ chválila druhá.

„A tohle souzení je trest Boží, že povrhnují Josefem pro pouhou jízvu,“ soudila jiná.

Ač Josef koně co možno popoháněl, vracel se s lékařem až po hodině. Ve světnici nastalo trapné ticho. Každý čekal, jak se lékař vysloví. Nemocný pozvolna nabýval vědomí.

„Požádejte kněze, by nemocného zopatřil,“ obrátil se lékař k Josefovi.

Kačenka ho zaslechla — zapotácěla se ve mdlobách a dopadla nařikající matce do náruče. Odnesli ji do jiné světnice na lože.

„Potřebuje klidu — je nadmiru rozrušena. Ničím ji nerozčilujte, neříkejte před ní ničeho, až muž její dokoná,“ nařizoval lékař.

Panímáma v němé bolesti zalomila rukama.

Celou noc byla Kačenka polo ve mdlobách, netušíc — že je vdovou.

* * *

Ač Kačenka netajila, že s mužem šťastna nebyla, dodržela po celý rok přísný smutek. Kromě do kostela nikam nevěšla a s pečlivostí dala rov zesnulého ozdobiti pěkným křížem. Starší dcerušku učila modliti se za tatínka.

Starý pantáto, ač si stěžoval, že mu síly již neslouží, převzal zase ve mlýně vládu.

Na ty osudné dva roky svého manželství vzpomínala Kačenka jen jako na zlý sen. Sousedky jí vypravovaly, jak si Josef starostlivě počínal, když nebožtík dokonával. Ani netušila, že tyto postřehly, jak se jí při jméně Josef v očích zablesklo.

Od smrti mužovy se s Josefem nesetkali. Tu jednoho dne přiběhla maličká Kačenka k matce a v ruce držela velkou kyticí červených jahod.

„Kdo pak ti to dal, Kačenko?“ tázala se matka svého miláčka, štěstím zářícího.

Na místě Kačenky ujala se slova její chůva. „I to jí dal ten stárek z dolejšího mlýna — ten ošklivý,“ dodala, aby jí porozuměli.

„Josef,“ řekla matka k pantátovi významně.

„Hloupá holka,“ rozdurdila se mladá panímáma. „Tak slechetného člověka aby pohledal.“

Pantáto panímámu významně loktem pošouchl. Tato spokojeně zakývala hlavou. Ale mlčeli.

„Za to bych prosila, panímámo,“ rozpačité se tvářila služka. „On mne ten stárek prosil, abych nevyzradila, že on Kačence ty jahody dal. Povídal, že mu je toho sirotečka ze srdce líto.“

Mladá vdova neodpověděla, ale jaksi rozpačité se uchýlila k oknu.

Byla neděle. Od města ku vesnici kráčelo z kostela několik lidí. Když šli podle známého kříže v poli, našli tam mlynářku — vdovu — pohrouženou v modlitbu. Nevyrušovali ji, a

ona tomu byla povděčna. Hezký kousek sousedé popoší, když poznovu ji vyrušily kroky. Pozvedla hlavu a div že nevykřikla. Byl to Josef. Smeknul před křížem, dal vdově „dobré poledne“ a chtěl jít dále.

„Josefe,“ oslovila jej vdova třesoucím se hlasem.

Stanul, ale mlčel. Neukrýval již před ní svoji zobýzděnou tvář — uvykl již neostýchati se lidských pohledů.

„Chtěla jste něco?“ otázal se, vida ji tak rozpačitou.

„Ty mně vykáš?“ řekla vdova s lehkou výčitkou.

„Nejste již Kačenka — dívčice — jste vdova — mlynářka,“ usmál se Josef trpce.

„Ale ty — ty jsi stále ten dobrý Josef,“ vzala jej vdova za ruku.

„Ale ošklivý — zobýzděný Josef,“ připomínal.

„O, Josefe, co je vada těla proti spustlosti ducha,“ vzpomněla mlynářka na chyby svého zesnulého manžela.

„Kdybys věděl, co jsem zkusila,“ povzdychla a oči se jí zarosily.

„Já jsem také zkusil,“ odvětil Josef chladně.

„Ale netrápilo tě při tom všem svědomí,“ svěřovala se, co jí také ještě život ztrpčovalo.

„To ne — mé svědomí je čisté,“ usmál se.

„Tak ráda bych všelicos odčínila,“ přiznávala se mlynářka, ale Josef zase mlčel.

„Mám děti — Josefe! Sirotky! Mlýn potřebuje hospodáře. Pantáta mne znovu nutí do vdávání,“ vysvětlovala.

Josef ani brvou nepohnul, aby dal znáti, že chápe, co s tím ona myslí.

Povzdychla: „I Bůh lidem odpustí, když se poznají a kajicně prosí za odpuštění.“

„Mluvte otevřeně. Potřebujete snad mé rady — pomoci?“ ještě nechápal.

„Josefe — nejsme děti. Zkušenost ze mne učinila ženu dokonalejší, než bych byla bývala za doby naší mladé lásky. Pamatuješ, že zde u tohoto kříže jsi mně prvně vyznal lásku? Dnes — po boji života manželského, uznávajíc tvou cenu, připomínám ti tu blaženou chvíli a prosím tě, abys opuštěným sirotkům se stal otcem. Zapomeň, Josefe, na černou zradu, které jsem se na tobě dopustila.“

Josef váhal — zápasil. „Uvaž. Ka-

čenko, jsem zmrzačen,“ znovu připomínal.

„Ta jizva mne naučila znáti život. Krása těla pomine — však již tak nejsem tak hezká,“ usmála se tím dojemným, polobolestným úsměvem.

Pojal ji za ruce, pak ji k sobě přivinul. „Kačenko,“ řekl dojat, „moje Kačenko!“ Jediným svědkem jejich oživlé lásky byl kříž na pokraji lesa.

Na stráži.

Napsal Bohumil Bouška.

Temná noc snesla se nad hlubokými lesy, prorvanými propastmi a stržemi, naplněnými čistou horskou vodou. Tma stávala se hustší, neproniknutelnější. Hluboký klid panoval v houštinách, jsa rušen jen občas pisknutím zvířete nočním dravcem zachváceného, nebo pipláním ptáčích mláďat v hnízdech. Však staří je brzo ukolébali ve spánek, pronásledované zvíře oněmělo navždy, dokonavši v drápech svého vraha. Vrcholy vysokých borovic se chvěly, nahýbajíce se stejnoměrně v před a v zad; slabý větřík stačil velikány těmi ve vrcholcích jejich pohnouti. Tihou svou se rozkolébaly. Toto stejnoměrné chvění uspávalo všechny bytosti v lesní tišině, vše, co vyhledávalo klidný život, uspávalo se tímto šelestěním.

Však přece byl v tomto lese člověk srdce dobrého, duše poctivé, který ukolébán těmito harmonickými zvuky uspávající přírody nesměl spáti, ač by byl velmi rád sklonil hlavu do hebkého mechu pod stromy rostoucího. A člověk ten byl císařský finanční naddozorce.

Od nějakého času proslychalo se, že veliké množství zboží, podléhajícího clu, opravuje se podlouduě přes hranice, mž je stát okrádán o mnoho peněz, ač by musila cizina za toto zboží zaplatiti. Celé sbory podloudníků objevily se v hlubokých lesích, prokluzujícíe opatrně podle pohraničních stráží, množství cizního zboží odnášejíce do země za řady finančnicků. Po těchto zprávách byl zosťen dozor na hranicích, a když ašování neochabovalo, naopak s tím větší rafinovaností se provádělo, vyány jsou sem ze všech stran všichni finanční strážníci, dozorcei, komisaři, ač zvýšenou bedlivostí dopadli a zadrželi odvážlivé podloudníky, kteří nehlece na zákon, dopouštěli se zločinů. Mrtvé ticho vládlo dále lesními houštinami, uspávajíce přírodu a živočichy.

Jenom Branišovský, naddozorce nespál. Stál v hluboké tmě nad rozsedlinou zrovna pod ním se rozvírající a mizející pod lesní houštinou. Tam dolů upíral neustále svůj zrak; bylť za denního světla bedlivě rozsedlinu si prohlédl a pojal proti ni podezření. Táhla se v délce as jedné hodiny cesty hluboko do země se propadajíc, na některých místech se velice rozširujíc a mezi různě nakupenými balvany se ztrácejíc, na jiném místě opět se tak ouzíc, že od jedné příkré skály ke druhé rukou mohlo se dosáhnouti. Všude však byla hustě zarostlá lesem.

U jediného východu z té rozsedliny stál klidně opřen o stoletou borovici Branišovský. Vzpomínal na domov. Tady v tom tichu se lépe přemýšlí. Však je-li člověk nešťasten, tím více to nešťastí naň účinkuje. A Branišovský myslil na svou rodinu, hodnou a vzornou manželku a dále se bál myslit. Měli jediného syna, jediné dítě. Otec sám ve všem mazánkovi svému povoloval, co chtěl, mu udělal, ve všem mu vyhověl, a když hoch, Jiřík, dorostl, nezmožil již vyhýčkaného mladíka a ten se zvrhl, zkazil úplně.

Studie mu nevoněly, ze femesla se běhl; neuměl nic, než čísti krvavé, hrůzostrašné romány, které ho pudily do života dobrodružného, nejistého a zločinného. Co zkusil ubohý otec se synem, kterého mu postrkem každou chvíli z různých míst země přiváděli! Za pochybené vychování svého dítěte trpěl nevýslovně. Konečně hoch zmižel, snad na dobro, už rok nebylo po něm ani vidu, ani slechu. Odnikud o něm nedošly žádné zprávy. Snad je mrtev! Kdyby tak Pán Bůh dal!

Branišovský zhrozil se svých černých myšlenek, až se zachvěl. To děsné přání jen z touhy po dávno želaném klidu v něm vytrysklo. Finančnick šepetal modlitbu. A tichým krokem přešel několikráte před rozsedlinou. A kdyby byl mrtev, přestal by trápit otce

i matku, měl by méně hříchů a zločinů na svědomí. Vždyť i pro krádež a loupež měl být souzen, žaláři však kolikaletému se vyhnul rychlým útekem.

V rozsedlině ozval se slabý šelest. Jakoby tajeně kroky se sem blížily. Branišovský stanul u samého východu a ukryl se za staletý dub. Napnul zrak i sluch. Patrně to byly kroky několika lidí. Jen vycvičené oko finančních strážníků mohlo je rozeznati. Jakoby vánek listím šelestil, nebo pták slabě křídly pohnul na hnízdečku sedící.

Branišovský zapomněl na rodinu, na nezdárného syna a hleděl si jen povinnosti svého povolání.

Byl jist, že rozsedlinou plíží se podloudníci. Přichystal ručnici k ráně a čekal, co se bude dít. Kroky, ač tlumené, stávaly se zřetelnějšími.

Pojednou v úzlalině rozsedliny, v husté tmě, zjevily se nejasné obrysy postavy.

„Stůj!“ vykřikl Branišovský.

„Proklatě!“ zašeptal kdos vedle.

Hned potom zahřměla rána, a kule letěla těsně podle naddozorcevy hlavy.

Branišovský vystřelil.

Postava vykřikla a temné její obrysy skácely se k zemi.

Les počal se ozývati mnoha hlasy kročeji, a mžiknutím byla rozsedlina obklíčena finančními strážníky. Loudníci, ztrativše vůdce, jati byli chem a zjimáni.

Naddozorce dosud stál ztrnule mrtvolou zastřeleného. Nevěřil d a přece to zvolání srdcelomné — jeho syna. Ano, byl to jeho :

„Světlo!“ vykřikl v rozzechvění.

Byla rozžehnutá svítidla. Naddozorce sklonil se nad mrtvolou vůdce podloudníků, která dosud v pravici křečovitě svírala revolver. Slzy vyhrkly Branišovskému z očí a hojně stékaly mu po lícech.

„Co je?“ šeptali všichni vůkol.

„Co je?“ řekl a vztýčil se. „Zastřelil jsem své dítě, svého syna. Byl sice nezdárník, ale byl to přece jenom můj syn . . .“

Všichni, znajíce jeho rodinné neštěstí, utichli, ctíce jeho bol a žal.

Karlovarský městský vozík, tažený oslem.

Z časopisu „Český Zvěrolékač.“

Město Karlovy Vary vydr-
žuje pro lázeňské hosty zvláštní
pohodlné kočárky, tažené osly.
Povozy tyto používají té vý-
hody, že mohou jezdit po všech
lesních cestách, kam jiným
povozům ani cyklistům není
dovoleno vstoupiti.

Z útrpnosti.

Obrázek ze skutečnosti. Napsal Karel J. Zákoucký.

Bylo to skutečně překvapením všem Jedlepským, když se prohlásilo, že pan rada Polsar bude se stěhovatí, a to do Prahy.

Znali Jedlepští pana radu. Byl to muž bystrý, svědomitý, svých povinností nejvšednější. Několikrát mohl se již dostati do Prahy, ale on po takovém povýšení netoužil, on toho zkrátka nechtěl.

Pan rada Polsar byl na venkově spokojen a v Jedlepech zvláště. Vystudoval tu kdysi gymnasium a pak se sem dostal na vlastní žádost z Prahy.

Ano, z Prahy — a nyní se tam měl stěhovatí!

Bylo to skoro k neuvěření, zvláště, pováží-li se, že hledíc k jeho působnosti několikrát mohlo se tak státi, ale on vždy s rozhodností u úředníka nezvyklou to odmítl. Nečinil tak, že za léta v Jedlepech zvykl, že se tam dodělával kariéry a i svůj domek si tu postavil, ale že se Prahy bál.

Žil tam, dokud meškal na universitních studiích a tam i dráhu svého povolání započal. Pamatoval se na to vše zcela dobře. Prožil v těch letech mnoho smutných, trpkých chvil, nabyt zkušeností. Pamatoval se, že ve většině pražských domů jsou okamžiky, hodiny, v nichž člověk nervové soustavy, jakou měl i pan rada Polsar, protřpí hrůzy nervového napjetí, a proto z Prahy utekl, proto do Prahy nechtěl.

Jako student musil ovšem snášeti všechna ta muka, jež mnohé pražské domy lidskému nehuděbnímu sluchu poskytují tím, že od časného jitra až do pozdní noci brnkají neumělé prsty a klávesy rozladěných pian, ale jako úředník již to snášeti nemusil.

Pan rada Polsar si na tu dobu ráze prožilou částo vzpo-

mínal. Již jako student tu onde se ubytoval a pocházející ze zámožné venkovské rodiny mívával pěkné byty, ale jakmile uslyšel, že domem pronikají drnkavé tóny zborceného pianu, bylo mu, jako by ho na nože bral, a již v domě nevydržel.

Pravda, nestěhoval se nikdy hned, pokoušel se, nedalo-li by se té hudbě nějak zabrániti, ale to bylo pro něj, pro studenta, jenž žil v podnájmě, marným úsilím. Je to již prastarým zvykem pražským, že dcerušky domácích pánů se musí tomuto nástroji učiti, ať již mají nebo nemají hudebního nadání. Piano v pražské rodině náleží k nezbytným částem výbavy.

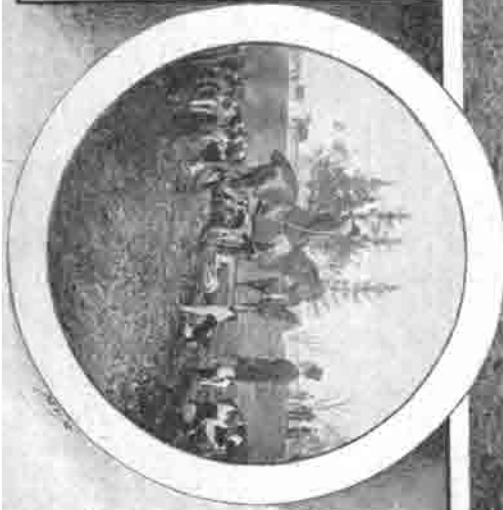
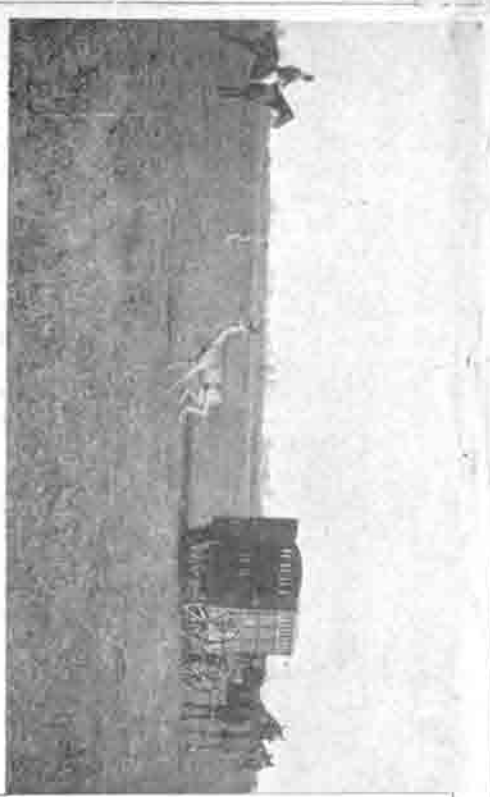
„Co by si pomyslela společnost, kdybys neuměla zahráti na pianě,“ říkává takový pražský tatínek, když to trhavé brnkání samé dcerušce jest protivné.

„A co někdy tvůj nastávající?“ přidává ihned matka důvodně. „To víš, v každé řádné rodině má býti piano.“

Štasten byl pan Polsar, nalezl-li byt v domě, v němž nebylo pianu. Pravda, nezůstal v něm trvale, vystěhoval se za nějaký čas z jiných příčin, ale nabyt v hledání bytů zkušenosti. Pozoroval domovní vchody, a vycházela-li z nich děvčata na ruce s brašnou, na nichž vyzývavě hleděl do světa nápis „Musik“, vyhuul se takovému domu.

„Tam je piano!“ pomyslel si, a duše naplnula se mu jako na skřípce při pouhém pomyslení na ty zvuky.

Během času přičinil se, že poznal učitele i učitelky pian a — z duše jich litoval. Hledíval na ně s patrnou útrpností, ale netáhl se za nimi. I takovému domu, kde tito „nešťastníci“ bydleli, se vyhuul a jen tam hledal byt, kde nepostřehl žádných známek pianu. Že se při tom také zmýlil, rozumí se samo sebou, ale netrápil se tím. Zvykl na stěhování. Nejednou prohlásil, že neklid se stěhování spojený tisíckrát jest snesitelnější než

ara
yila
ého
se
bra.
ébe,

Pan rada nepobral se ze své strnulosti, ale ještě více se zděsil.

„Obehrané piano si chcete koupiti?“ promluvil zvolna, jakoby pod tíhou rozčilujících vzpomínek živěji nemohl.

„Ano!“

„Nevím, slečno, ještě, ale prosím vás . . .“

„Jsem, pane rado, dcerou po úředníku, neodmítejte moji prosbu!“ naléhala slečna v beznaději pana radu přerušivši.

„Ani mne nenapadá odmítnouti vás, učiním, co budu moci, ale staré piano si rozhodně koupiti nesmíte!“

„Nové stojí mnoho!“

„Já vám je . . .“ řekl v rozčilení, ale náhle se zaraziv, utkvěl očima na dívce a odmlčel se.

Slečna byla plna rozpaků.

„Mohu tedy doufat?“ řekla po chvíli, když se jakž takž vzpamatovala.

„Zjistěte, však si o tom ještě promluvíme! Podejte si žádost!“

„Mohu ji podati hned, pane? Já bych totiž ještě dnes ráda ou-

„Kam?“

„Do Prahy!“

„Vy jste v Praze?“

„Ano!“

„Podějte si ji, a já vám dci řekl, a slečna Houdková opustila i celář.

Od toho dne zajel si pan rada do Prahy často a již po několikáté takové návštěvě podal si žádost za přeložení, a když jeho žádosti bylo vyhověno, přestěhoval se a oženil.

Paní jeho nemá piana a jest spokojenou a pan rada šťasten. Zapřísáhlý nepřitelem piana však již není. Říká, že piano založilo mu štěstí, jež má, nejednou chtěl již ženušce ve svém koupiti piano, ale ona bojíc s aby se mu to štěstí nepokazilo, děku mu za ně, nechce je.

Rozmanitosti.

Vzácná kniha. Nejdrahocennější knihou v královské bibliotéce ve Stockholmě je t. zv. „čertova bible“ (Gigas librorum). Kniha ta dostala toto jméno od obrázku, který představuje čerta s dvojnásobným jazykem a dlouhými drápy na rukou i nohou. Kniha je velkých rozměrů; strany (původně 319, nyní 309) jsou 0·9 metru vysoké a 0·5 m. široké. Je psána na krásně zhotoveném pergaménu, na jehož pořízení potřebovalo se asi 160 celých oslích kůží. Desky jsou z dubového dřeva, 4·5 cm., hrubého a jsou opatřeny silným kováním. Váha knihy je velmi značná. Při velikém požáru, jenž zuřil r. 1697 ve Stockholmě, musili knihu vyhoditi oknem ven, aby byla zachráněna; při tom byly desky velice poškozeny, ale r. 1819 zase opraveny. Dle starého kování možno poznati, že kniha byla před tím na řetízku. Tato přepodivná kniha, právě tak jako mnoho jiných cenných rukopisů, mezi nimi biblí Ulfilasa, opatrovaná v Upsale, byla

r. 1648 odnesena, když Švédové pod Fingemarkem dobyli Prahy. Královna Kristina dostala ji darem. „Čertova bible“ opatruje se ve zvláštní schránce jako velmi drahocenný poklad.

Rostlin užitkových čítá se na světě asi 12.000. Z 2.500 se připravují potraviny, z 200 se připravují vinné nápoje, z 200 aromatické, z 50 kávové přípravky, z 140 třísloviny, ze 100 kaučuk, ze gutaperča, ze 400 gummi a pryskyřice, z 10 vosk, ze 330 tučné a etherické oleje, z 88 draslo, soda a jod, z 65 barevné látky, ze 47 mýdla, z 500 vlákn na tkaniva, z 41 papír, z 200 pleťv atd. Nejdůležitější pro lidstvo jest rýže kterou se živí polovice lidstva, dále se průměrně rodí 777 mil. hektol. pšenice, 461 mil. hektolitřů žita, 276 mil. hl. ječmene, 836 m. hl. ovsy, 807 m. hl. kukuřice, kterou se živí hlavně Amerika a jižní Evropa, a mimo to se 80 milionů hektolitřů jiných obil-

Z Pardubických štvanic na jeleny.

Z časopisu „Český Zvěrolékař.“

Příjezd k dostaveníčku.

Štvauice na jeleny, které se každého roku na podzim v Pardubicích pořádají, jsou všeobecně známy. Počátkem měsíce listopadu dostavuje se každoročně do Pardubic skvělá společnost, aby účastnila se proslulé štvauice na jelena. Klidná jindy krajina v den ten náhle oživne. Již dopoledne blíží se k místu, kde se jelen, ve zvláštním voze přivezený vypouští, zvědavé obyvatelstvo z okolí. Pak se dostaví sluhové šlechticů s jezdeckými koňmi. Za nedlouho potom přibude „mistr Beck“ se svou smečkou anglických ohařů. Šlechticové a jejich dámy dostavují se v povozech neb automobilech. Před započítím

honu odjede „master“ (vrchní lovcí) k vozu s jelenem, vzdálenému od místa schůzky as 1000 kroků, aby osobně byl přítomeň při vypuštění paroháče. Po jeho návratu na dané znamení vyrazí pak celá společnost. Psi zvětří stopu jelena a začnou vydávati ryčné zvuky, trubka psovodova zazní a zajímavá, ač mnohdy krkolomná jízda započne. Když jest jelen uštván, sešiji se mu nejprve rány od psů způsobené. Zvíře, které jest příliš rozsápáno, musí býti zabito. Za škody, které účastníci štvauice na osení způsobí, vyplácí se ročně poškozovým rolníkům přes 40.000 korun náhrady.

Pro jediný vtíp.

Napsal J. E. Šlechta.

Vnádherné a všemožným přepychem doby a vládnoucí módy zařízené dvoraně slavného hradu ruských samovládců — Moskevského Kremlu — byla shromážděna stkvělá společnost vznešených hostí ho-

sudara svaté Rusi, divokého cara Pavla.

Bylo již po hostině, při které byla poskytnuta vzácným hostům ruského samovládcce příležitost, pokochati se zase oslňujícím leskem carského dvora. Car Pavel měl málo přátel kolem sebe,

a ti, kteří se jimi tvářili, činili tak jen ze strachu před kozáckými nahajkami, carskými žaláři a útrapami, svízeli a mukami v sibiřských pustinách, uralských dolech a pomoršských samotách, kam byli vyvázeni a kde předčasně hynuli vysilením, zimou i hladem ti nejodhodlanější a nejdůležitější.

Carovi nebylo neznámo, v jaké neláске jest mu žítí, a proto se omezoval ve svých stycích jenom na nejužší kruh těch, které zasypával svou přízní.

Na Rusi vládly zvláštní poměry. Národ se třásl bezohledností nejvyšší hlavy v říši, kdežto car se bál svého vlastního lidu, jehož oběti volaly k nebesům o spravedlivou odplatu.

Jenom vojsko, jsouc obmyšleno mnohými výsadami se strany nejvyššího svého velitele, stálo věrně a vytrvale na stupních trůnu, jsouc hotovo jíti každé chvíle za batušku do ohně. A vojáci byli nejvítejšími carovými hosty.

Bylo jich ovšem i dnes kolem stolu nejvíce, a pozornost jejich byla připoutána po příkladu carovu k jednomu z hostů, na němž bylo lze hned pozorovati, že náleží do stavu, jenž stál tou dobou ještě mimo vybrané stavy lidské společnosti, totiž do cechu dramatických umělců. Vypravoval cosi, stoje vzpřímen vedle sedadla a máje měkkou dlaň opřenou o jeho opěradlo. Oděn byl v obvyklý tehdy šat francouzský a odrážel se jak svým zevnějškem, tak i ústrojem od ostatních spoličovníků, kteří byli všichni původem Rusové.

I car naslouchal dle všeho napjatě poutavému vypravování hosta, jenž náležel mezi nejoblíbenější, kteří byli zváni k carským hostinám.

Divadelní herec a humorista Forgère, rodilý Pařížan, byl pro svůj svěží humor, bystrý a časté i britký vtíp, jakož i znamenitý talent vypravovatelský, pro svou vzácnou náladu duševní nejenom milostníkem, nýbrž i důvěrníkem ruského cara Pavla, který mu osvědčoval svoji přízeň měrou nejvrchovatější.

Forgère užíval ovšem paprsků usměvavé záře carské přízně a milosti a do-

voloval si při svých stycích s ruským despotou daleko více volnosti a nenucenosti, nežli kdokoliv jiný ode dvora, avšak odíval všechny tyto svoje důvěrnosti formou jemného, vybroušeného vtípu.

Forgère byl ovšem opatrným a vybíral pečlivě z bohaté zásoby svých někdy promyšlených, někdy okamžitě improvizovaných vtípů jenom ty, které nebyly nebezpečny a jež nemohly urazit všeobecně známou carovu nelibost a z této přímo vyplývající nedůtklivost.

A přece pronesl Forgère kdysi při stole carově v nestřeženém okamžiku vtíp, který by byl jiný na jeho místě trpce a hořce odpykal dlouholetým, ba, doživotním pobytem v nehostinných pouštích Sibíře. A Forgère děkoval jenom své zvláštní oblíbě, že splatil mu jeho příznivec — car Pavel — bezohledný jeho vtíp zase jenom vtípem, avšak nicméně vtípem strašlivým, který nezapřel svého původce, v němž mu dal pocítiti veškerý důraz neobmezené moci, a v němž mu dal tušiti i hrůzy odsouzení, doživotních muk v zauralských samotách a pouštích.

* * *

Bylo to kdysi při večerní hostině, kdy použil Forgère, oblíbenec ruského samovládcе, naskytuvši se příznivé příležitosti, aby se zamluvil vysokému svému hostiteli málo hledaným i voleným, ne-li dokonce i všedním lichometnictvím.

Caru Pavlovi se nezamlouval dosti tento způsob dobývání si přízně, a odmítl jej proto k největšímu překvapení svého chráněnce, učiniv tak ovšem proti svému zvyku a ku všeobecnému úžasu způsobem co možná nejšetrnějším.

„Neokrádáte, můj příteli, Petra, abyste mohl odplatiti Pavlu — a není toto jednání nespravedlivé?“ tázal se Forgère vážně a s plným důrazem.

Forgère se usmál sotva viditelně a pohlédl do vážných očí carových.

„Právě naopak, sire —“ odpovídal, přiostruje odpověď svoji v britký vtíp,

„neboť pověst, kterou Vaše Veličenstvo po sobě zanechá, neuvede asi nikoho v pokušení, aby okradl i Pavla na účet jiného!“

Car se zamračil, a kolem stolu ozval se pronikavý šepot zděšení.

Vtip byl případný, ba, kolem stolu nebylo snad nikoho, kdo by nebyl s duchaplným Forgèrem souhlasil, avšak zároveň se nikdo z přítomných nedivil, že nedovedl vtip tento cara nikterak uchvátiti a rozesmáti, ačkoliv se smával car Pavel i nejméně obratným nápadům svého miláčka.

Car byl bolestně dotknut nešetrným vtipem privilegovaného vtipálka, jenž se byl bezohledně dotkl nejcitlivější stránky neobmezeného vládce svaté Rusi, a společnost dvorů opouštěla hostinský stůl svého panovníka v úplném rozladění.

I Forgère pochopil, že nešťastným vtipem dočínil se opačného výsledku, než jakého si prál, a odebral se, propuštěn byv beze slova svým příznivcem, jsa sám s sebou znepokojen a v zoufalé přímo náladě do svého obydlí. Ulehl sice do podušek, ale spánek prchal od nebes nádherného lože, na jehož hedbávných prostěradlech se převaloval v marné touze po snu a zapomenutí. Znal moc carovy nevůle, a stísněnou duší jeho zmitala směsice oprávněných obav, které se stavěly jako příšery před jeho očima.

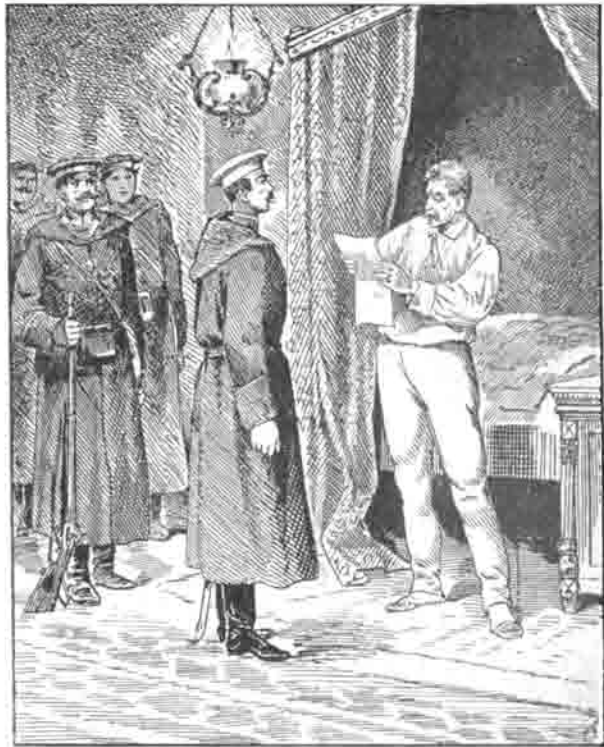
Vědomí těžkého prohřešení proti panující dvorské etiketě nedalo mu usnouti, a celou jeho bytostí chvěla horečka zmateného strachu. Tisíce výčitek vyrojilo se mu v kalné mlze rozčilení, nepocitěného dosud, a mozek jeho se namáhal marně a bezvýsledně o zjednání klidu, kterého mu bylo tentokráte nezbytně třeba.

Zhasil světla, jichž záře mu zalévala zřítelnice, zatáhl atlasové clony svého lože, ale marně: spánek se nedosta-

voval. Světla bohatého lustru zaplanula opět, jasná záře jejich zatopila veskerounádhěru moskevského jeho obydlí znovu jasem svým, a Forgère se připravoval vážně k tomu, že probděl zbytek strašné pro něho noci.

Než, v témž okamženi zabusil kdosi na dvěře jeho příbytku, a když Forgère otevřel, vstoupil do salonu carský důstojník, provázený čtyřmi kozáky v plné zbroji.

Forgère se potácel ve strašné před-

tuše, spatřiv tuto ozbrojenou moc v tak nepříhodné době mezi dveřmi svého bytu, ale vzpamatovav se, tázal se třesoucím se hlasem po příčině této neobvyklé návštěvy.

Důstojník neodpověděl k jeho naléhavým otázkám a podal mu mlčky carský rozkaz.

Forgère uchopil chvějícíma se rukama carem vlastnoručně podepsanou listinu, jež obsahovala hrozný rozkaz, dle něhož měl býti Forgère — miláček a

důvěrník Moskevského samovládcce — bez odkladu, bez milosti, ještě téže noci vyvezen do Sibíře.

Forgèrovi se ztmělo před očima, a hlava se mu zatočila. Tedy vyhnanství — Sibíř, pozvolné umírání — posléze ohavný skon v zapomenutí! Forgèrovi se zdálo v tomto okamžiku, že se mine rozumem. V této chvíli šlo nejenom o jeho svobodu, nýbrž i o jeho život, a Forgère přebíhal jako šílený po svém příbytku. Lál — proklínal — lomil rukama a rval si vlasy s hlavy. Nebyl si mimo večerního poklesku ničeho vědom, nedopustil se ničeho, co by oprávněvalo cara k tak bezohlednému jednání, avšak car chtěl — a to stačilo, aby Forgère ubíral se zkrvácenou stopou za ubohými psanci, kteří umírali zdouha v Sibírském zapomenutí.

„Čím jsem se provinil? Čeho jsem se dopustil, že mne car tak přísně trestá?“ volal ve svém zmatení.

Důstojník pokrčil ramenoma, a po uši ozbrojeni kozáci obklopili zoufajícího Forgèra.

Prosil sepjatýma rukama, aby byl výkon strašného toho trestu odložen na den, na několik jenom hodin, žebral za milost, aby byl předveden carovi, jehož chtěl na kolenou odprositi a usmířiti, ale jeho úpěnlivé prosby a slzy byly marny.

Vysoký důstojník, který ještě před několika hodinami s Forgèrem u jednoho stolu hodoval a jenž ještě nedlouho před tímto okamžikem zoufalství a hoře Forgèrova přátelstvím jeho se vychloubal, neodpověděl a obrátil se k nebožákovi zády. Jediné, co mu povolil, bylo, že směl sebrati svoje šatstvo a potřebné prádlo, jakož i trochu peněz — avšak dale mu nepovolil ničeho. Ostatně nezbylo mu ani času, neboť byl Forgère v nejbližším okamžiku uchopen mozolovitými a jakoby ze železa skutými pažemi kozáků a vyvléčen násilím na ulici, kde jej vstrčili do povozu. Dva kozáci s osíře nabitými bambitkami a tasenými šavlemi usedli proti němu, důstojník se vhoupl do sedla rychlonohého koně, a v okamžiku ujížděla

smutná ta výprava, provázená četou ozbrojených molaků, po hrbolaté silnici k Nižnímu Novgorodu a ku Kazani.

Forgère byl polomrtvý a necítil ani třesutého mrazu, který pronikal s rozruživší se sněhovou vichřicí skulinami rachotícího vozu a jenž se vtíral až na jeho tělo. Jenom jednotlivé prudké otřesy kočáru, který poskakoval v divokém chvatu a úprku na umrzlé půdě špatné silnice, vracely mu chvílemi trapné vědomí, avšak hrobové ticho, vládnoucí jak ve voze, tak i kolem něho, a přerušované jenom tlumeným dusotem kopyt tryskem cválajících koní jej uspávalo zase s hrůzou strašlivých předtuch smyslovým otupěním a mdlobami.

Konečně se vůz zastavil, a jeho otevřenými dvířky padly do osleplých téměř zřitelníc Forgèrových zakrvavělých očí oslňující paprsky jasného dne. Nešťastný psanec se jim však netěšil dlouho, neboť hned zavázány mu byly oči černou, neprohlednou páskou, a uveden dlouhými oklikami do polorozbořené chatrče neznámého původu i určení, kde mu byla páska s oči sňata a kde mu podán byl černý chléb a kalná, bahnem páchnoucí voda k nasycení a k napojení.

Forgère procítl ze své otupělosti, a zoufalství jeho se zdvojnásobilo. Duše jeho zaúpěla pod tíží nevyličeného zármutku a hoře, jež vyznívalo v tichých kletbách na jeho zmodralých rtech.

Ještě před chvílí se těšil přízni nejvyšší osoby veliké říše, ještě před chvílí byl obklopen přepychem a nádherou Moskevského dvora — a nyní byl nejbídnějším tvorem na světě! Byl vyobcován a vyhnán. Místo zlatých mís a drahocenných pokrmů a nápojů byly mu předloženy suchý, černý chléb a páchnoucí voda v poloshnilé dřevěné konvi.

Mráz projel jeho kostmi, a pohledy jeho zřitelníc zatékaly kolem. Několik kozáků stálo mezi dveřmi polorozbořené chatrče, do níž vnikaly vichr, mráz a sníh, a zevlovalo tupě na něj. A v jejich tvářích četl Forgère jenom popsupný výsměch. Namáhal se marně,

aby ve tvrdých rysech těchto vykonavatelů nejvyšší vůle odhalil nejnepatrnější stopu útrpnosti.

V tom vstoupil důstojník, provázený několika kozáky, jichž nahajky se komihaly podezřele podél pobočných zbraní a stanul uprostřed světnice.

Forgère jej nebyl po celou dobu své jizdy spatřil a zaradoval se nemálo, vida jej nedaleko sebe. Byl to jediný známý, jediná známá tvář, jež nesla na sobě stopy vzdělanosti a soucitu, a Forgère chvátil k němu, aby jej objal v hrozně své tísní a aby vyplakal na jeho ňadrech svoje hoře. Avšak mlčelivý pokyn důstojnickovy ruky a jeho přísný pohled mu daly na srozuměnou, že jsou veškerá pouta bývalého přátelství mezi nimi na dobro strhána.

Forgère chtěl promluvit, chtěl svého bývalého přítele oslovit, avšak prst této, položený významně na rty, mu zakazoval pronésti jediné slovo. Teprve, když byl provázející jej důstojník odevzdal strážní zapečetěný balíček a ji rozkázal, aby zprávu v balíčku obsaženou s nejmožnější rychlostí na určeném, avšak před Forgèrem pečlivě zatajeném místě doručila, přistoupil k zoufalému psanci a uchopil jej upřímně a pevně za ruku.

„Forgère, musíme se rozloučiti,“ pravil, marně utajuje svoje pohnutí. „Zde převezme vás ode mne jiný důstojník a dopraví vás na nejbližší stanici. Rozkazy carovy jsou přísné, a nechci-li se dočkatí vašeho málo závidění hodného osudu, nesmím jich zanedbatí nebo snad dokonce porušití! Čas kvapí! Loučení nastává. Máte snad nějaké přání?“

Slzy jej tekly po zbledlých tvářích Forgèrových, byly mu zdřející odpovědí.

Teprve po chvíli se Forgère poněkud utišil a upřel slzami zamížené své pohledy na důstojníka.

„A proč mne vlastně car tak krutě trestá? Čím jsem se provinil? Co jsem spáchal a čeho jsem se dopustil?“ ptal se zdreen.

Důstojník vytřeštil na něj udiveně oči.

„Vy nevíte, Forgère?“ tázal se. „Což jste nebyl minulé noci při rozumu? Či se snad ani nepamatujete, jak trpkých slov jste vůči Jeho Veličenstvu užil, a jež musila cara tím více zaboletí, poněvadž nebyla pronesena bez důvodu.“

Forgère přitiskl třesoucí se dlaně na hlavu.

„Můj Bože! — a pro jediný ten vtíp — mám snad — — —“

„Odpykati ve vyhnanství,“ dodal důstojník a ohlédl se po dveřích, před nimiž přecházeli kozáci s vytasenými šavlemi. Pak se obrátil zase ku Forgèrovi. „Zbývá nám než několik vterin a — neuvídíme se už. Je mi vás opravdu líto, avšak znáte neúprosnost carovu, v jehož milost a smilování nelze v žádném případě spoléhati. Buďte tedy mužem a připravte se na vše. Nelze jinak! Máte-li však nějaké přání ve příčině svých listin a jmění, pokud ovšem nepropadne konfiskací, sdělte mi je.“

Avšak Forgère neměl v tomto hrozném okamžiku žádného smyslu ani pro své jmění, ani pro své příbuzné, nýbrž všechny jeho myšlenky se připínaly houzevnatě k jediné touze — po svobodě.

„Jděte k carovi, řekněte mu, že lituji z hloubi zoufalé duše svých slov a svého vtípu, a prostě jej za mne na kolenou za odpuštění a milosrdenství!“

Důstojník pokrčil ramenoma a trpce se usmál.

„Pak by bylo nejlépe, abych zlomil svou šavli a provázel vás dobrovolně, neboť jiného bych se asi sotva dočkal,“ zněla odpověď, jež Forgèra málo potěšila. Pak pokračoval: „Poněvadž nemáte žádného přání ve příčině svého majetku, postarám se sám o jeho zabezpečení, pokud se nebude toto přičítí rozkazům a přáním Jeho Veličenstva, abyste — až se vrátíte — —“

„Až se vrátím? Což nejsem vypočítán na čas celého života?“ vyrušil jej Forgère, a v poloshaslých jeho zřetelnicích se blýskl zakmitl vrátivši se naděje.

„Nikoliv, milý příteli, a já mám upřímnou radost, že vám smím sdělit, že se vrátíte. Třicet let není tak dlouho,

a tak můžete doufat, že se zase někdy shledáme, bude-li to vůle toho nejvyššího — vůle Boží!

Pablesk naděje shasl zase v zřetelných nešťastného Forgèra, jenž svěsil smutně hlavu.

„Třicet let!“ zašeptal zoufale a zalomil rukama, a před očima se mu zjevily rozlehlé a opuštěné kraje Sibíře, o nichž věděl jenom z doslechu. „Můj Bože! Třicet let — za jediný vtíp!“ nařikal a upěl sevřeným hlasem, jenž mu selhával.

V tom byl však vyrušen z těchto zoufalých myšlenek hlučnými kročejí střídajících se stráží, a nežli se mohl nadíti, byl uchopen čtyřmi pažemi a maje v příštím okamžiku oči zase převázané černou, neprůhlednou páskou, octl se po vůli kohosi mocnějšího zase na sedadle povozu.

Důstojník, který jej byl až sem doprovodil, a jež poznal Forgèra podle hlasu, dal mu ještě s Bohem, stiskl mu na rozloučenou pravici, vloživ do ní několik rublů, a povoz se řítíl zase s ubohým, zoufalým a zdrceným Forgèrem v před, do neznáma — kamsi na kraj světa — do Sibíře.

Třicet let!

Forgère by byl dal v tomto okamžiku celé značné své jmění za krápěj jedu, aby se mohl vlastní rukou utratiti, nežli umíratí zdlouha v pustém zapomenutí sibiřské pustiny — bez přátel a bez soustrastí. Byl by blahověřil doprovázejícím jej kozákům, kdyby byl některý z nich položil ústí své ostře nabitě bambítky na jeho srdce a usmrtil jej jediným výstřelem. Raději smrt — než vyhnanství.

Kdo však mohl vyhověti jeho přáním, kdo měl vyslyšeti jeho modlitby a podati mu soucitnou ruku a beze strachu smrt? Nikdo! A tak se musil Forgère oddati s tupou resignací na milost a nemilost bezcitného soudu.

Ještě několikrát se vůz cestou zastavil, a Forgère uveden pokaždé do bídné a polosřícené haluzny, plné nečistoty, kdež mu podali drsní a necitelní kozáci skývu černého chleba a doušek nečisté, páchnoucí vody. For-

gère se těchto darů ovšem nedotekl a nepožil toho ani onoho, ačkoliv hlad a žízeň krutě trápily jeho nitro, a díval se s nedůvěrou na své průvodčí, kteří se při každé zastávce měnili. A pak byl zase uchopen, oči jeho zavázány, a on unášen tryskem k ruské hranici — ku skalnatému Uralu.

Tak ujížděli noci i dnem, a Forgèrovi, který upadal chvílemi ve mdlobný a bezvědomý spánek, se zdálo, že minul již týden od osudného večera, kdy byl stížen nemilostí svého vysokého příznivce a kdy propadl bezohlednému verdiktu svého soudce. Byl již téměř dokona zničen jak na těle, tak i na duchu, a celé jeho bytosti se zmocňovaly mdloby duševní agonie. Zdálo se mu, že je smrt, které si tak vroucně přál, již nedaleka, a že nadchází okamžik jeho vykoupení a spásy — jeho poslední hodina.

Bohužel, nenadešla ještě, a Forgère byl za chvíli zase vyneszen z vozu, by v trýzni jeho bezohledně bylo pokračováno. Tentokrát mu však byla nápadna změna v chování těch, kteří jej provázeli a kteří jej posadili na dřevěnou lavici, aniž mu byli i dříve sňali pásku s oči, jak se to před tím pravidelně stávalo, a kteří jej nechali takto několik minut seděti, aniž se byli patrněji o něj starali, takže Forgère slyšel jenom tlumený šepot rtů, kterým nerozuměl, a opatrné kročeje těch, kterých neviděl.

„Můj Bože, co to znamená?“ ptal se, jsa zmitán zděšením a úzkostmi. Místo odpovědi byl však zase uchopen svalnatými pažemi carských molodců a násilně svlečen s vrchního roucha, načež čísi dlaň spoutala jeho ruce na záda a obnažila jeho šíji. Forgèrovi se zatajil dech, a srdce přestalo bít. Co to mělo znamenati? Měl býti utracen jako sprostý zločinec? Buďsi — jenom když nemusí do vyhnanství, jenom když unikne mučidlům sibiřských pouští a pustin. A jeho modlitba nebyla daleka svého vyslyšení, neboť hned v zá-pětí dolétly k sluchu Forgèrovi stručné povely důstojníků, po nichž následovalo pronikavé zařinčení čepelí vytašených

kozáckých šavli a skřípot spouští těžkých bambitek.

Tedy dozajista smrt! Ukončení všech muk a všeho utrpení!

Forgère zavřel oči, a zbledl i chvějící se jeho rtové šeptali poslední modlitbu. Jenom okamžik ještě a — bude snad konec útrap i života — — . Nedomyslí, neboť v téže chvíli byl zase zdvižen čtyřmi ocelovými pažemi neznámých a neviditelných mužů, kteří jej hned odnášeli zase dále.

Tedy ještě ne smrt, ještě ne vykopení, ještě trápení a muky!

Byly to hrozné okamžiky, které bylo teď Forgèrovi zažiti. Naslouchal, a nemohl-li viděti očima, snažil se viděti duší. Slyšel před i za sebou pravidelně odměřené kročeje stráží a slyšel i třesk jejich zbraní a známý ševl kozáckých nahajek, jichž pouhá představa vřáněla mu studený pot strachu a hrůzy do čela. Ptal se jich, kam jej nesou, prosil, aby mu odpověděli anebo aby mu dali aspoň slovem na jevo, co se s ním stane, avšak marně. Odpovědi se nedočkal. Jenom odměřené a zvučné kročeje, známé zvuky kozáckých bot z tvrdé kůže, třesk zbraní a šelest nelitostných nahajek mu předpovídaly krutou budoucnost.

A v zátopě mlhavých, nepochopitelných myšlenek, jež prolínaly ztemnělým jeho mozkiem, zakmitly zmotané upomínky na minulé dny nejvyšší přízně a zaniklé slávy, která jej byla obklopovala a vzbouzela žárlivost mnohého pokrýlce, s nímž stolovával po boku čarově. Bytosti jeho se zmocnila nejvyšší zoufalost.

Vše ztratil — vše mu bylo uloupeno, ba i život jeho vydán v šanc — pro jediný nešťastný vtíp! . . .

V tom však zakřikl jeho myšlenky rojící se v zmotané směsici v jeho lebce pronikavý hlas neznámého velitele, který kázal celému průvodu „Stůj!“

Průvod stanul, a Forgère byl složen s ramen svých nosičů do měkkého lůna neviditelného křesla.

Nový zásvit naděje vyřinul se do zoufalé duše Forgèrovy. Napínal sluch,

aby rozpoznal určitěji, co se kolem něho děje a vypátral, v jaké společnosti jest. Nevypátral bohužel ničeho, neboť kolem něho vládlo hluboké ticho, v němž nezaslechl již ani zvuk těžkých kročejů. ani třesk zbraní, ani chřest nahajek, a k jeho napnutému sluchu zaletěl jenom pravidelný dech těch, kteří stáli jako přikuti a nehybně jako mramorové sochy kolem něho.

A toto nehybné a neporušené ticho, plné úzkosti a bolestných předtuch, prosycené hasnoucími zákmity bludných naději a zatápěné šedivou mlhou zoufalé resignace, bylo pojednou zase přerušeno hlucným povelům neviditelného komandanta, jehož hlas, ba každé slovo i slabika byly břitkým bodnutím k srdci nevýslovně trpícího umělce.

Zazněly zase zvučné kročeje, a Forgère cítil, že ti, které považoval za katany, obstoupili sedadlo, do jehož měkkého a útulného klína byl složen.

Napnul zase sluch a zbystril pozornost, při čemž se mu zdálo, jakoby slyšel tlumený šepot několika rtů, jichž slovům nerozuměl. Snad se radili již o jeho bezživosti, snad bude za chvíli zase vsazen do káry zatracenců a vlečen dále.

Nedomyslíl opětně, neboť v témže okamžení osvobozeny byly ruce jeho od chladných pout, temná páska mu sňata byla s očí — a Forgère vykřikl zděšením.

Nebylo zde kozáků a nebylo zde ani lesklých zbraní, ani nahajek!

Seděl vedle Jeho Veličenstva, ruského cara a svého příznivce Pavla, a to na témž místě, v témž saloně a v téže společnosti, kde byl spáchal nešťastný svůj vtíp, za který se měl třicet let plahočiti v pustých stepích nehospinné, hladové a zapomenuté Sibíře.

Nemohl pronést ve svém úžasu ani jediného slova, a oslňujícím osvětlením zalité pohledy jeho omámených zřetelnic tékaly plaše od cara k hostům, kteří se hluchně a nevázaně smáli. Nevěřil svým vlastním pohledům, byl jako u vyjevení a nalézal se na nejlepší cestě pozbýti rozumu.

Vypravovali mu sice s nevyličitelným rozmarem, že celá jeho cesta do vyhnanství a zatracení vedla jenom kolem srdce tehdejší Rusi, totiž že se obmezovala jenom na nejbližší okolí Moskvy, že celá doba příšerné té jízdy nerovnála se v celku ani dvaceti čtyřem hodinám světové časomíry, a že jej sám car provázela v přestrojení na této křížové cestě do třicetiletého vyhnanství a bděl nad ním a jeho blahem, avšak veškerá slova jejich útěchy byla v této chvíli marna.

Forgère byl do té míry rozrušen a schvácen chorobnou rozervaností, že

se musil odebrati neprodleně na lůžko, a že musili k němu býti povoláni lékaři.

Byl zachvácen prudkou horečkou a děkoval jenom obezřelé péči lékařů, cara Pavla samého, že byl zachován při životě i při rozumu.

Trvalo ovšem dlouho, nežli zase mohl vysokého příznivce pobaviti svým humorem; byl však úzkostlivě obezřelý a pozorný, aby neuklouzl rtům jeho podruhé vtíp takový, který by měl za následek vtíp jiný — vtíp císařský!

Netolická klisna s hříbětem. Z časopisu „Český Zvěrolékař.“

Ode dávných časů pěstuje se kolem městečka Netolic (okr. Prachatický) zvláštní druh tažných koní, kteří svými dobrými vlastnostmi získali si chvalného jména. Pocházejí prý z českých klisen a pinogavských hřebečů, od kterých zdědili sílu a vytrvalost, a od klisen pak rychlou chůzi. Netolice známy svými trhy na koně, a koně Netolické jsou o trzích hledaným zbožím.

O působení noční temnoty na člověka a na rostlinstvo.

Píše Václav Gabriel.

Nedostatek světla zoveme tmou. Noční temnota vyvolává ve hloubi duše nemilý cit, který nazýváme strachem.

A proč bojí se lidé v noci? Protože jsou zpozdilí, pověreční a protože byli navykáni, by se v noci báli. Staří straší menší i větší děti všelijakými vymyšlenými i vybájenými bytostmi, o kterých se v báchorkách a v pohádkách buď sami dočetli, aneb které jim staří lidé vypravovali.

A kdyby se srdnatý chlapec za noční temnoty odvážil ven, nutí jej ostatní domácí, by se v noci bál. Činívají to z hlouposti a nevzdělanosti. Bázeň před tmou měla by se hledět odstranit. Nečtete pohádky o strašidlech a o nadpřirozených bytostech a neposlouchejte, vypravuje-li vám kdo něco nesmyslného a zpozdilého. Potom přestanou se lidé báti noční temnoty.

Zli lidé milují tmu a ve tmě nepozorováni a netušení strojí lidem, kteří bezstarostně odpočívají, neblahé léčky, ohrožují jmění a statek svých bližních a konají takové věci, před kterými by se za bílého dne chvěli a k čemu by se za šera anebo za jasné noci nikdy neodvážili.

Tma utlumuje v prsou bezbožníkových všechen šlechetnější cit a pobádá jej k činům neslechetným; nevinné dítě chvěje se strachy před tmou, neboť vidí v ní, jak je staří navykli a mu do paměti vstúpili, hejna vybájených nejen „klekáníc“, ale i dokonce „polednic“, a spanilomyslná děva neodvazuje se ani přes práh otcovského domu, by za tmy na cti neutrpěla; avšak strach jí přejde, nalezlo-li její něžně milující srdce horoucího jinocha, který ji láskou obsypává. Žádná síla přírodní mimo temnotu noční není s to, aby z řader zamilované dívky ono sladké vyznání lásky vynutila, o které horoucí jinoch žebroul.

Temnota noční zapuzuje ostýchavost (bohužel i stud) a otvírá brány do skrytých tajností lidského srdce.

Podivuhodná jest ona síla, která obměkčuje v temnu srdce muže drzého, neuprosného, urputného.

Takto asi působí noční temno na duši lidskou.

Jinak účinkuje tma na tělesnou stránku člověka.

Novorozence hovi si rád ve stínu, v temnotě, a nesnese přílišného světla vůbec. Dítě nebývá ještě duševně činné a proto nestýská se mu po světle. Ve tmě otvírá očka, pronáší rozličné zvuky, pohybuje údy a jest nanejvýš spokojeno.

I lidé dospělí, nabaživše se paprsků slunečních, spěchají do stínu košatých lip a touží po noční tmě.

Lidé v noci pracující bývají bledí, vyzáblí, pleť průhledně, zevnějšku nezdravého, byť byli své vysílené a mdlé údy i několikahodinným spánkem denním posilnili.

Noc určil Tvůrce ke spaní a k odpočinku, den ku bdění a k práci. Pouze noční klid, noční spánek sílí ústrojí tělesné, nikoli však odpočinek nebo spánek denní.

Promrhá-li kdo několik nocí, znamená to proň tolik, jakoby promrhal několik let. Kdo žije ve dne i v noci, dokoná brzy pout svého života.

Temnota noční působí vedle spánku blahodárně na vzrůst a sílu tělesnou, proto neměl by nikdo proměškávat noční klid a noční spánek, dovoluje-li mu to jeho životní zaměstnání.

Dělníci v továrnách mají nejvíce tělesných sil zapotřebí, ale oni toho jsou nejméně dbalí. Konají mnohdy zbytečné práce za noční doby a mimo to prohýřují noci, kdy nepracují, v různých místnostech, kde nestrídmostí porušují své tělesné ústrojí, proto očividně ubývá dělníkům více a více tělesných sil.

Vláda miní dělnictvu tím pomoci, aby oni denně jen 10 hodin pracovali. Pracuje-li dělník ve dne 10 hodin, měl by v noci nejvýše jen 5 hodin bdít a ostatní čas věnovat odpočinku a spánku.

Kterak působí noční temnota na ostatní živočišstvo, nebudeme zde vyličovat, neboť musili bychom začít s dravými ssavci a končiti s nepatrnými nálevníky, při čemž by celé kapitoly o jednotlivých čeledích probrány býti musily, ač bychom se při tom velezajímavých statí dočetli; ale pro nás neměly by praktické ceny.

Promluvíme tedy o rostlinách a o účinku noční temnoty na ně.

Dr. Villiam Siemens hájí blahodárné působení jasných nocí, kdy totiž rostliny ve dne i v noci osvětlovány bývají; rolníci se však tomuto tvrzení vzpírají. Nesejí za úplňku, „aby jim měsíc ze země semena nevytáhl“. S okopáváním rostlin spěchají, aby se nekonalo za přibývání měsíce, říkajíce: „Rosteli měsíc, roste také plevel.“ Skládají-li slámu za úplňku, rozhazují ji raději a ukládají ještě jednou na místo, když měsíc ubývá, a to proto, „aby jim ji myši nesežraly“. Proti takovým pověrám se rolník namnoze neprohřeší.

Kterak se domněnky tyto z výzkumu dr. Siemensovými srovnávají, ukáží na příkladě.

Z jara nasil jsem do dvou květináčů ječmen a oves, chtěje klíčivost těchto semen vyzkoušet. Nasil jsem semena za temné noci. Vzešla hojně a krásně k mému potěšení. Když se klíčky objevily, vyčnívaly asi 2 mm nad zemí. Do večera jich nepřibýlo, ale ztuhly a poněkud sezelenaly.

Následujícího jitra mne rostlinky překvapily, neboť povyroستly asi o 1 cm.

I pravil jsem: „Noc posloužila bylinkám lépe nežli den.“

Uštipnul jsem v každém květináku několik klíčků nad samým povrchem půdy, a přes den vyčnívaly sotva o 2 mm nad povrch, kdežto přes noc opět o 1 cm povyroستly.

Toto opakoval jsem po čtrnáct dní, a pak rostlinky zahynuly.

Zasel jsem zase něco zrní tohoto obilí do květináčů. Měsíce přibývalo. Některá zrnka, která jsem mělko zasel, byla přes noc pod samým povrchem země a opozdila se s klíčením, a to tak dlouho, až byly noci opět tmavé.

Vzal jsem jeden květináč a postavil jej do tmy, druhý ponechal jsem na světle. Rostliny již vyvinuté na světle rozkládaly se a odnožily, rostliny ve stínu zůstaly jednoduché, ale rostly ku podivu do výše.

Z tohoto úkazu soudím:

1. Z mláďi jest jako člověku, tak i rostlinám noc prospěšna, dokud se důkladně nezakořenily.

2. Klíčivost semen usnadňuje noční temnota.

3. Na vzrůst rostlin do výšky působí hlavně noc, ale neposkytuje jim dosti síly ku plodonosnému životu. Spatřujeme to zřejmě na zemáčích vyklíčených na jaře ve sklepě, na košťálech zelných, kedlubnových, řepě cukrové, celeru a j.

Rostlinám již vyvinutým prospívá osvětlení dnem i nocí, ale škodí těm, které teprve klíčí.

5. Rostliny za jasných nocí klíčíci zůstávají ve vzrůstu pozadu, a plevel je snadněji ve vzrůstu utlumuje, což jest hospodářství na újmu.

Na rolníku záleží, aby hleděl nabytých zkušeností ve svůj prospěch užití. Když rolník bude své živnosti dokonale rozuměti, potom bude moci dodělati se dobrého výsledku.

Hospodářských časopisů a hospodářských spolků měli by si rolníci zvláště hleděti a poučení z nich měli by užití ku svému prospěchu. Hospodářské spolky jsou pro naše rolníky a pro náš lid opakujícími hodinami; těch si má hleděti a zanechatí všech politických nesvárů a rejdů. Jen tehdaž zabezpečí si sobě a národu blahobyť, bude-li živnosti své dokonale a důkladně rozuměti.

Za volnost vlasti.

Napsal Bohumil Bouška.

Nad Balkánem vyrojily se hrozné mraky. Sultán Murad vtrhl z Asie se svými hordami na poloostrov Balkánský a dobýval krajinu po krajině. A Slované a Řekové klesali pod jeho kruté jho.

Adrianopol, krásný a hrdý, vznesený a bohatý, padl také jako oběť slovanské i řecké nesvornosti. Odtud podnikala vojska Muradova krvežiznivě výpravy do sousedních krajin. Marně stavěli se jim v cestu bohatší slovanští, marně padali v hrdinském boji skláčení nesčíslnými ranami, marně vrhaly se v boj i ženy srbské, turecké hordy svým nesčíslným počtem dusily ubohé křesťany.

V malých, zapadlých uličkách Adrianopolských bydlící křesťané, ozebračení zkázou tureckou, nechtějící opustiti své rodné město, modlili se ve svých příbytecích septem o zachování a vysvobození z tureckého jha, co v tu dobu v nádherných ulicích, v ještě nádhernějších palácích bezuzdná a vášnivá rozlévala se rozkoš. Turci, opojeni svými ohromnými úspěchy, veselili se a hýřili.

Záře světél rozlévala se z hradu Adrianopolského, vévodického na vysoké skále městu i okolí. Sultán Murad se svými veziry a paši hodoval.

Ticho ulic pojednou bylo přerušeno.

Od Lunni brány vyhrnul se do města jízdný průvod. Spahiové s křikem ujížděli liduprázdnými ulicemi, majíce ve svém středu dva zajatce na koních přivázané. Zamířili s nimi ku hradu. Afrej aga zatloukl na bránu, u níž jezdci stanuli.

Zajatci na dvou koních sedíce, ocitnuli se vedle sebe.

„Otče,“ zašeptal junák, „provazy mně již nevaží. Povolily.“

Starý bohatýr Jankovič sebou radostně pohnul. „Prehni, Jánoši. Teď je k tomu příležitost. Pozdě by bylo, až by za tebou zapadly žalární dvěře.“

Těžká vrata hradu Adrianopolského se otevřela. „Ku předu!“ velel Afrej aga.

„Tlupa se ve tmě pomíchala. Jánoš stiskl koně a dvěma skoky vyrazil z klenutí hradebni zdi.“

„Hej! Kdo to?“ vzkřikl vojín, prudce letícím junákem na stranu s koně odhosený.

„Zajatci! Kde jsou zajatci?“ křičel Afrej aga na hradním nádvoří.

„Jsem zde, ago!“ ozval se Jankovič.

„Orle Balkánu! Nechvějí se tvá křídélka, zlomený bojare?“ tázal se ho posměšně aga.

Nad nimi v paláci se s rachotem otevřelo okno. „Jakže? Orel Balkánu, Jankovič, jest mým nenadálým hostem?“ vzkřikl sultán Murad, nahýbaje se z okna.

Přinesli několik pochodní a osvětlili tmavé nádvoří.

„Vládce věřících!“ zvolal vítězoslavně aga, vztýčiv se v sedle. „Už nebude Orel Balkánský škoditi pravověřícím. I synek jeho, Jánoš, perla ponížené ráje, jest od této chvíle poslušen tvých rozkazů.“

Sultán se zaradoval. „Z tvého Jánoše, Jankoviči, bude lepší janičar. Už jako bych ho viděl s vytaseným handžarem po nivách slovanských na bujném koni se proháněti a hlavy ráje slovanské urážeti... Nu, mám s tebou nejlepší úmysly, Jankoviči. Bude to jen ku tvému prospěchu.“

„Nenamáhej se, mne nepředěláš.“

„Už mnoho tvrdošijnějších před tebou také tak mluvilo a poddali se.“

„Byli to zrádcové křesťanského Boha svého cara a své vlasti. Těmi opovrhují.“

„Jen abys pak neopovrhoval sám sebou.“

„Tak hluboko Jankovič neklesne.“

„A kde je Jánoš?“ zvolal nyní sultán.

Spahiové ohlíželi se kolem sebe a zděšením cvakaly jim zuby. Jankovič se jim dal do smichu.

„Prehl!“ vzkřikl Afrej aga.

Strašlivá hrozba vychrlila se z úst Muradových. „Ago, nenajdeš-li ho do rána, seznámíš se s kapidžim*). Jdi, hledej!“

Afrej aga se odplížil, a za nim vyhrnuli se z brány spahiové.

Přikvapivší kavasové odylekli Jan-koviče do žaláře. Nezoufal si, neklnul svému osudu, nezlořečil nikomu. Starý bohatýr, vrhnuv se v koutě svého vlhkého vězení na kolena, modlil se s celou horoucností své ušlechtilé duše.

„Ty, Bože křesťanský, shlédni na svého sluhu a popatř na jeho žal a utrpení. Netrápím se pro své zajetí, pro své uvěznění, nelkám nad ztracenou svou svobodou, nepláči nad sebou, ale trpím nad děsným osudem, hrozcím mému Jánošovi. Veď ho bezpečně na útěku, skryj ho pod svůj ochranný štít, aby drzá ruka Turka se ho nedotkla. A je-li mu usouzeno Tvou nevyzpytatelnou moudrostí zosidel mu nastražených vyvážnouti, dej, ať proslavi jméno své i moje, by potomci našli v bojarském jeho životě příklad pro své skutky.“

Starý bohatýr položil hlavu na studenou zeď svého žaláře a jsa unaven usnul.

V podzemí stichlo vše. Jen zrychlený dech spícího tiše se nesl dusným vzduchem.

II.

Jánoš, nikým nejsa pronásledován, ujížděl rychle ulicemi. Zaměřil ku bráně, kterou byli vjeli do města. Tato byla však zavřena. Kdyby byl tloukl a žádal o otevření, poznali by ho a zatkli. On však musí zůstat na svobodě, aby se mohl pokusit o vysvobození svého otce.

Obrátil koně a jel podél hradeb. Bylo mu divno, proč ho nestíhají. Tu však zaslechl tichou nocí zběsilý dusot několika koní. Jeli ku bráně. Zaslechl, jak na ni tloukli, a jak se aga vojáka tázal, zdali nikdo v tuto chvíli nevyjel branou z města.

*) Kat.

„Tedy je zde! Musíme ho najít!“ vzkřikl Afrej. „Rozdělte se po ulicích a pátrejte. Kdo ho první přivede, dostane měsíc zlata.“

Spahiové rozjeli se bleskem do ulic. Dva vletěli do hradební ulice. Jánoš pobodl koně.

„Je před námi! Hurá!“ křičeli stíhatelé.

Nastala divoká honba.

Tma jí velice stěžovala, překázela však nejen spahiům, ale i Jánošovi. Kůň letěl na zdařbůh ulicemi Adriano-polskými. Pojednou se zahrnul do široké ulice, kterou proti němu rychle se blížil dusot dvou koní.

Jánoš vjel svým stíhatelům téměř do náruče. Ještě však nebyl ztracen. Svezl se s koně a uhodil jej pěsti do boku. Zvíře se vzepjalo a přeletělo kolem přijíždějících. Jánoš uskočil rychle stranou a skryl se pod římsu daleko do ulice vyčnávající.

Spahiové jej pronásledující srazili se nedaleko něho. „Projel kolem vás!“ zlobil se aga. „Nechali jste jej upláchnout.“

„Za ním!“ volali spahiové a ve mžiku odtud zmizeli, stíhající koně bez jezdce.

Mladý bohatýr si oddychl. Na chvílku byl zachráněn. Co však počne, až noc ustoupí dennímu světlu? Poznají ho a polapi.

Ulice stichla. Dusot koní zanikl. Jánoš vylezl ze svého úkrytu a plížil se podle domů. Doufal dojít na hradby a někudy se spustit dolů do příkopu. Šel tiše, pátraje bedlivě na všechny strany. Zdálo se mu, že jde již velmi dlouho, ale hradeb dosud nedošel. Pojednou půda pod jeho nohama měkla. Po chvíli klopýtł přes hromadu kamení a nežli se mohl zachytit, letěl po hlavě do hlubiny. Rukama šermuje kolem sebe seznal, že letí jakousi skalni rozsedlinou. Neztrácej ve strašném letu duchapřítomnost, hleděl se zachytit. Podařilo se mu, že nedopadl plně hlavou na zem. Avšak náraz byl tak prudký, že Jánoš pozbyl vědomí.

Temnota noční zvolna se rozprchávala. Jitro se probouzelo, a stíhatelé

mladého srbského bojara vraceli se do nádvoří hradu Adrianopolského s výrazem zděšení a hrůzy v obličejích. Uprchlíka nenalezli. Tušili, co jich očekává.

Afrej aga, spoután jsa kavasy sultánovými, očekával svou smrt. Mezi Turky z těchto rychlých a náhlých soudů panoval nesmírný strach.

Po prohřené noci nevyspalý sultán, vztekle koule očima, objevil se u okna. „Kde máš Jánoše?“ vzkřikl rozzuřen.

„Milost, vládce věřících!“ zaúpěl aga, vrhnuv se na kolena a spoutané ruce k oknu pozdvihuje.

„Tak konáš své povinnosti? Kapidži, konej ty svou povinnost!“

„Milost!“ žebronicl aga, ač věděl, že dovolávání se soucitu u sultána jest marné.

Kavasové podrželi odsouzence, kat vyňal zakřivený jatagan, bleskurychle jím mávl. a hlava Afreje agy koulela se po zemi. V okamžení bylo popravené tělo z nádvoří odstraněno.

Jánoš ležel dosud jako bezduchý na dně hluboké skalní rozsedliny. Již poledne minulo, a jeho smysly dosud byly spoutány. Konečně se probudil z mrákot. Z počátku nedovedl se upamatovatí, co se s ním dělo. Otevřev oči, zkoumal udiveně, kde jest. Ležel ve hlubině, která se nad ním skorem zavírala. Tím úzkým prorvem proletěl. Hlava ho velice bolela, a na licích a vlasech nahmatal ssedlou krev.

Úzkým pruhem k němu doletěl slabý záblesk. Slunce zapadalo v rudých červánkách. Plakalo krvavé slzy nad uhněteným Slovanstvem na Balkáně. Plakalo a zapadalo, jako zapadala sláva a volnost porobeného Srbska.

Jánoš pozoroval v úzkém otvoru mizející denní světlo.

Setmělo se. Za krátkou dobu byla v hluboké skalní rozsedlině úplná tma. Jak se odtud dostane, a co bude dále? Jak dostane se z Adrianopole, jsa zakrvácen a zeslaben hladem, který mu počínal svíratí žaludek? Neveselé myšlenky rojily se v jeho poraněné hlavě.

Večer rychle ubíhal a blížila se noc. světrásl se a vztýčil hlavu. Nesmí umřítí,

nesmí! Má otce, který teď úpí v podzemním žaláři, kterého by rád vysvobodil. Má vlast, která strašlivě trpí, která ani jedině paže nesmí postrádati. Myšlenky jeho zaletěly do čarokrásných krajin rodné domoviny, kde Turci osobovali si právo vládnouti, sužovati a trýzniti ten dobrý slovanský lid, kde zfanatisované roty asijských hord zporážely kříže křesťanské a vztýčovaly na jejich místech pŕlměsíce. Ano, má ještě jiné povinnosti, které ho vízí k životu. Ochraňovati kříž po předcích zděděný a hájiti jej proti vnucovanému pŕlměsíci.

Jánoš sepjal ruce a v myšlenkách zaletěl k Onomu, který vládne celým světem a jemuž podrobeni jsou všichni národové světa.

Najednou silný paprsek světla ozářil temnotu kolem něho. Až musil na chvílku zavřítí oči. Zároveň dolétlo k němu několik hlasů.

Opatrně se zvedl a plížil se trhlínou ku prameni onoho světla. Protáhl se skalou a ocitl se na volnějším prostranství. Před ním zářilo světlo vycházející z pochodně ve zdi zatknuté. Na druhém konci veliké, pochmurné sklepní místnosti, kterou pochodeň svým rudým světlem ozařovala, sedělo kolem stolu několik Turků ve skvostných oblecích. Mluvili chvílemi jeden přes druhého a kroutili divoce očima.

Jánoš, jsa ukryt v hluboké tmě sluje, trásl se rozčilením. To, co viděl a slyšel, ho rozechvělo.

„Vezire Káro pašo, mluv ty!“ vzkřikli konečně někteří.

Jmenovaný prudce vstal a postaviv se právě u pochodně, že jej Jánoš dobře mohl v obličejí viděti, pravil: „Kdo je dnes jist za jeho vlády životem? Jeho rozmar vyhledává oběti, a kapidži má neustále dost práce. Špatný sen po zhýřelé noci — a jste o hlavu kratší. Kdo první se mu poránu namane, může se rozloučiti se životem. Jeho touha po udatných pažích slovanských zatlaučuje nás do pozadí. V plucích janičarských, které obdaril svou milostí, jsou samí křesťané, odřeknuvší se kříže. Pro pravověřící

Turky není tam lepšího místa. Všechna se dostanou jim. Nenávidím jich a proklinám ty Slované, které jdeme vyhubit, ale při tom jim pomáháme k tučným místům. Nepřestane-li to, ta ráje bude sama v Turecku panovati. Smrt všem Slovanům! Smrt sultánovi Muradovi! Jeho strýc Evrik šach buď jeho nástupcem!“

„Smrt Muradovi! Ať zhyne Murad!“ křičeli spiklenci a nalévajice si při tom

horlivě vína do vysokých čiší, zapijeli své zrádné smlouvání.

Vezir Kara paša kynul rukou. Stichli, naslouchajice jeho radám.

„Do tří dnů se vrátí můj syn Harun paša s mým plukem spahiů, pak vtrhneme do hradu, a kapidži sultánův srazi na náš rozkaz svému pánu hlavu.“

Nový řev rozlehl se po vezírových slovech. Potom spiklenci uhasili pochodeň a ze sklepení se rozešli. Několikery dvéře slyšel otvíratí a zavíratí, než se tu opět rozložilo hrobové ticho.

III.

Mladý bojar zalezl opět z opatrnosti dále do úzké trhlíny a přemýšlel, co by měl nyní činiti. Poznával jasně Prozřetelnost Boží, která mu kázala spadnouti do této hluboké sluje, aby mohl vyslechnouti spiklence, radící se o sultánově smrti. Vyzrazením těchto piklů Muradovi zachráni zajisté svému otci život a vydobude jemu i sobě volný odtud odchod.

Přemožen jsa únavou opět usnul. Probudil se až ráno. Světlo slunečné vnikalo do sluje. Jánoš se vzbudil a vlezl opět do sklepení, kdež minulé noci vyslechl spiklence. Jen spoře vnikalo sem trochu světla skalní prorvou. Na stole našel něco pokrmů a vína od spiklenců zde zanechaného, čímž se posilnil. Zbytkem vína smyl se sebe ssedlou krev. V koutě stála bedna. Otevřev ji, Jánoš zajásal. Byla zde hromada úplných tureckých obleků. I zbraně zde byly složeny. V okamžení byl přestrojen za Turka. Kolem sebe otočil pás a za něj zastrčil handžár. Přestrojiv se takto k nepoznání, hledal odtud východu. Dvéře, jimiž spiklenci odesli, byly však pevně uzavřeny. Vrátil se k úzké skalní prorvě. Namáhal se tudý vyléztí nahoru. Nechtělo se mu to však zdáriti. Rozsedlina byla příliš při-

krá. Neumdlévajíc opakoval pokus svůj několikráte. Konečně vydrápal se do poloviny. Zde byla sluj tak úzká, že se opřel o jednu stěnu a nohama o protější. Takto chvíli odpočíval. Nevěděl, jak tuto poslední přemůže.

Opatrně nadzvedl tělo a hmatal rukama nad sebou. Pojednou se od skalní stěny urval kámen a šramotě, sletěl dolů.

„Kdo to je tam dolé?“ zazněl nad ním hlas.

Jánoš se ulekl. Patrně jsou nahoře Turci, kteří jeho přítomnost zde pozorovali. Mohou to být mimojdoucí, které padající kámen na skalni sluj upozornil.

Vzpamatovav se zvolal: „Podej mi sem provaz. Spadl jsem do jámy.“

Nad Jánošem objevila se hlava Turčina. „Aj, vězíš tam jako v kleštích!“ zasmál se.

„Neposmívej se a podej mu provaz, sice spadnu ještě níž,“ řekl Jánoš.

„Počkej, jsem tady hned!“ volal Turek, ubíhaje pro provaz.

Za několik minut byl zpět, veda sebou několik pomocníků. Provaz letěl kolem Jánošovy hlavy. Zachytil se jej oběma rukama. „Táhněte!“ volal nahoru.

Počínal si srdnatě a pánovitě, jak to bohatí Turci činivali, a nebál se již vyzrazení.

Za okamžik byl nahoře.

„Neporanil jsi se, efendi?“ tázali se úslužně jeden přes druhého, vidouce jeho skvostný oblek.

Ani on sám v tom přitmi dole bohatost obleku nepozoroval.

„Eh, nestojí to za to,“ odtušil ledabyle, mávnuv pohrdlivě rukou.

„A jak jsi se tam dostal?“ ptal se opět jeden zvědavce.

„Spadl jsem dolů náhodou. To víš, schválně jsem tam neskočil.“

„Kdo pak by tam také schválně skákal, to máš pravdu!“

„A proč jsi nešel, efendi, cestou, proč jsi lezl přes kamení?“ řekl zase jiný.

„A co ti po tom, ty zvědavče! Já mohu jít, kudy chci. Ale takový nepořádek se v Adrianopoli trpět nebude. Až se to doví sultán, dá sem jistě silnou stráž a pak to hnízdo dá zaházet.“

Jánoš se tajemně usmál. Dívali se naň pokorně, tušice v něm nějakou vysokou osobnost z okolí sultánova.

„Jdeš do hradu? Pojď s námi, efendi. Jdeme tam také. Chceš-li, dosvědčíme ti, že jsi do té díry spadl.“

„To mi sultán uvěří i bez vašeho svědectví,“ řekl Jánoš.

Najednou si na něco vzpomněl. „Kam že jdete?“ tázal se Turčin.

„Do hradu Adrianopolského. Orel Balkánu bude za chvíli kapidžim popraven.“

„Jakže? Jankovič?“ vyrazil ze sebe jinoch zděšeně, zapomenuv se. Ale hned se vzpamatoval.

„A hle, to mně mohlo ujít, kdybyste mi byli z té proklaté díry nepomohli. Jdu svámi! Jen rychle, abychom nepřišli pozdě.“

Rázně vykročili a pospíchali do sultánova sídla, kolem něhož seskupil se už zástup lidu.

Jánoš prodral se až na nádvoří. Zahlédl svého otce, vedeného z vězení kavasy. Kapidži s ostrým jataganem ho již očekával.

Jsa obklopen svými vezíry stanul sultán na vyvýšené balustrádě, na níž vedly schody se strauy, kde stál Jánoš.

Junák hleděl otce na se upozornit, chtěje mu dáti znamení, by se nebál, že bdí nad jeho životem. Ale Jankovič nejevil pražádné bázně a svého synka v nádherném, tureckém kroji oblečeného nepoznal.

„Orle Balkánu,“ zvolal sultán, stoje na pokraji balustrády, „jediné tvé slovo, a budeš sprostěn nehodných hrdiny pout.“

„Jediné slovo, sultáne?“

„Ano, jediné slovo, Jankoviči, a zahrnu tě důkazy své přízně.“

„A čeho žádáš od mne?“

„Už jsem ti řekl . . .“

„Mluv! Opakuj to ještě jednou, ať to slyší i tvoji otroci!“ vzkřikl Jankovič.

Mezi Turky ozvalo se reptání.

„Zřekneš se Krista, odřekneš se své vlasti, a za to jmenuji tě plukovníkem své jizdy. Rozuměl jsi?“

„Rozuměl, sultáne.“

Jankovič pohlížel klidně na sultána Murada.

„Nuž, a což na to odpovíš?“ řekl tento.

„Nikdy!“

„Trváš-li na tomto slově, můj kapidži ti srubne hlavu,“ zvolal sultán zlostně.

„Myslíš, že jest povaha má tak zvrhlá, abych za lesk svého jména zaprodal svého Boha, vlast a cara?“

„Budeš bohat, nesmírně bohat, Jankoviči. Sám určí sumu, která se ti má doručiti. Nikdy nebude tak veliká, abych ti ji snad nemohl vyplatiti.“

„Chceš ze mne učiniti druhého Jidáše? A kdybys mi nabízel celou svoji říši, řeknu vždy: Nikdy! To jest mé poslední slovo! A nyní dělej, sultáne! Tvoji otroci těš se už na divadlo, až se má hlava pokutáli po tvém dvoře. Zbábělci!“

„Kapidži, hlava jeho je tvá!“ velel vztekle sultán.

Po schodech vyběhl kdos rychle na balustrádu a stanul těsně vedle Murada.

„Za jeho hlavu padne hlava tvoje, sultáne,“ zašeptal Jánoš. „Bůh křesťanský jest mi svědkem, že mluvím pravdu. Kaž Jankoviče odvésti zpět do žaláře a neubližovati mu!“

Sultán strašlivě zblednul.

„Sraž mu hlavu!“ křičeli Turci na kapidžiho.

„Padne-li Jankovič, jsi ztracen, sultáne. Vypátral jsem spiknutí proti tvému životu.“

„Zadrž!“ vykřikl Murad na kapidžiho, právě když se tento chystal srubnouti Jankovičovi hlavu.

„Odvedte jej zpět do žaláře. Za jeho život ručíte mi každý svou hlavou.“

Kavasové odváděli srbského bojara tam, odkud jej byli před malou chvílí vyvedli.

Lid se rozešel, a sultán vešel s Jánošem do své pracovny. Vrhnuv se rozčilen na divan, kázal mu mluvit.

„Vezír Kara paša stojí v čele spiknutí, které jest namířeno proti tvému životu. Jakmile se vrátí jeho syn Harun paša s vojskem do Adrianopole, obsadí tento palác, tebe hezky sesadí, tvůj kapidži ti srubne hlavu, a na tvé místo dosedne Evrik šach, tvůj roztočilý strýc, který přý nepřeje tolik Slovanům jako ty.“

Chladnost a ledabylost, s jakou mluvil Jánoš o děsném příštím osudu mocného a strašlivého sultána, tím více

a hrůzněji na tohoto účinkovala. Trásl se na celém těle a nemohl se ani z divanu pozvednouti. V jiném případě byl by už dávno na zvěstovatele takových hrůz vyletěl.

„A co má s tím činiti Jankovič?“ tážal se sultán chvějícím se hlasem.

„Nic, sultáne!“

„Proč jsi mi tedy řekl, že za jeho hlavu padne moje hlava?“

„Kdybys byl dal Jankoviče popraviti, nebyl bych ti tohle řekl, a hlava tvá byla by se za několik dní koulela po nádvoří tvého hradu.“

Teprve teď se sultán zvedl a pátravě pohlížeje mladému bojarovi do obličeje, blížil se k němu.

„Tedy život Jankovičův byl tvoji odměnou za vyzrazení strojených úkladů? Ty jsi?“

„Jeho syn Jánoš, který byl zajat se svým otcem, jsa v moci tvých lidí, který však Afreji agovi přece u samé brány hradu Adrianopolského uprchl, ale nemoha se z města ven dostat, musel uvnitř něho zůstatí a tak řízením Boha křesťanského náhodou spiknutí proti životu tvému objevil a tím i otce svého zachránil. Teď tě prosím, abys otce mého ihned propustil na svobodu.“

„Tento rozkaz dám okamžitě. Však opustíte město až zítřa. Dnes v noci budeš vůdcem mých spahiů, které dovedeš k místu, kde se spiklenci scházejí. Pak se ti brány města Adrianopole otevrou. Do večera budíž mým hostem.“

Na rozkaz sultánův objevili se v útulné komnatě černí otroci. Murad nařídív jim, by o Jánoše pečovali, milostivě jej propustil.

IV.

Sotva Jánoš vyšel ze sultánovy komnaty, mihl se u těžké záslony posměšný, škodolibý obličej malého, zavalitého Turčina. Byl to Omraj paša, důvěrník vezíra Kary paši. Dav tajně znamení dvěma Turkům v předsíni sedícím, zmizel ve dveřích vedoucích z paláce.

Onino dva Turci zvedli se lině se svých pohodlných míst a odvlékli se za Jánošem, jehož odvedli otroci, velikou uctivost mu prokazující, do vzdáleného hostinského pokoje, kde mu předložena různá jídla a nápoje.

Turci mu sdělili, že na rozkaz sultánův má jít s nimi a ukázati jim místo, kde spiklence vyslechl, by se mohlo celé okolí k večeru nepozorovaně obsaditi vojskem.

Jánoš šel ihned, aniž v tomto vyzvání shledával něco podezřelého.

Vyšli z hradu Adrianopolského, ale sotva se ocitli nedaleko onoho místa, kde byl Jánoš sletěl do hluboké skalní sluje, vyřítili se ze starého, polorozpadlého domku nedaleko stojícího četní Turci, překvapeného Jánoše rychle přemohli, svázali a do pustého tobo domku odtáhli, kdež ho uvrhli do sklepa, ponechavše mu ruce i nohy svázané. Tři ramenatí mužové zůstali s ním ve sklepení, majíce nad ním bdíti, by jim neupláchnul.

Mladý bohatýr viděl se oklamána, podvedena. Patrně někdo jeho rozmluvu se sultánem poslouchal a jsa spojen se spiklenci, těmto o vyzrazení jejich plánů zprávu podal. Dle toho i palác sultánův hostil spojence zrádného vezíra Kary paši. Myšlenky uvězněného jinocha nesly se však k jeho otcí. Bude jistě sultánem propuštěn na svobodu, t.e synka svého již nespátří, nenajde, a sám bude při povstání proti sultánovi zabít od přívrženců šacha Evrika.

Ze sklepení vedlo malé, zamřížované okénko nad skalní sráz, na které stála hradební městská zeď. Timto okénkem zaletěly sem zvuky rohů.

„Harun paša přichází,“ děl jeden Turek.

„Potáhne rovnou cestou do hradu Adrianopolského,“ řekl druhý.

„Nejdříve srubne kapidži hlavu to-muto —“ děl třetí, ukazuje na Jánoše, „a pak sletí sultánova.“

„Ať žije Evrik šach!“ zvolali všichni tři, vztýčivše pravice do výše.

Jánoš se ulekl. Tak blízko je tedy už zakončení toho nešťastného děje,

v němž on a jeho otec o život mají přijíti, aniž by tím prospěli své vlasti, v neštěstí postavené.

V tu dobu přiveden byl jeho otec, orel Balkánu, před sultána.

„Dal jsi mne sem zase přivéstí. Nuže, co mi chceš? Chceš-li mne opět přemlouvati, raději toho nech. Bylo by to zbytečné,“ děl Jankovič.

„Zůstaň si, čím jsi. Škoda, že můj národ z takových lidí není složen, jako jste vy, Slované. Ale přemlouvati tě už nebudu. Propouštím tě na svobodu,“ řekl sultán.

„A co tě k tomu jednání přimělo? Má to býti důkaz tvé velikomyslnosti, kterým si mne chceš zavázati ku vděčnosti?“ zvolal Jankovič nedůvěřivě.

„Tvůj syn mi zachránil život, vyzradiv spiknutí proti mému životu strojené. Dnešního večera dovede mé janičary na místo, kde se zrádcové scházejí. Vezír Kara paša, jemuž jsem tak důvěřoval, jest jejich vůdcem. Chtěli mne usmrtiti a na mé místo dosaditi Evrika šacha, mého strýce. Zítřa budete moci oba svobodně odtud odejiti.“

Jankovič překvapen nedůvěřivě vrtěl hlavou. Nemohl se domysliť, kterak mohl Jánoš dověděti se o spiknutí proti sultánovi chystaném.

Murad zavolal otroky a kázal jim přivéstí mladého bohatýra. Po chvíli sdělili svému vládci, že na rozkaz vezíra Kary paši byl Jánoš z hradu Adrianopolského odveden.

Sultán vylitl jako elektrickou jiskrou zasažen. Výkřik zděšení vydral se mu z úst.

„Což i v mém vlastním paláci ten zrádce bude poroučeti? Nejspiše něco zvěřil a Jánoše se chce zbaviti jako jediného svědka své zrady!“ křičel sultán.

„Cože? Mého syna se zbaviti? To znamená . . .“

Na dvoře ozval se hluk. Otevřenou branou vrhnulo se sem mnoho vojáků divokého vzezření. Vedl je Harun paša, vezírův syn.

„Jsem ztracen!“ zalkal sultán, vida nádvoří naplňovati se nepřátely.

Vezir Kara vjel do hradu na bujném koni.

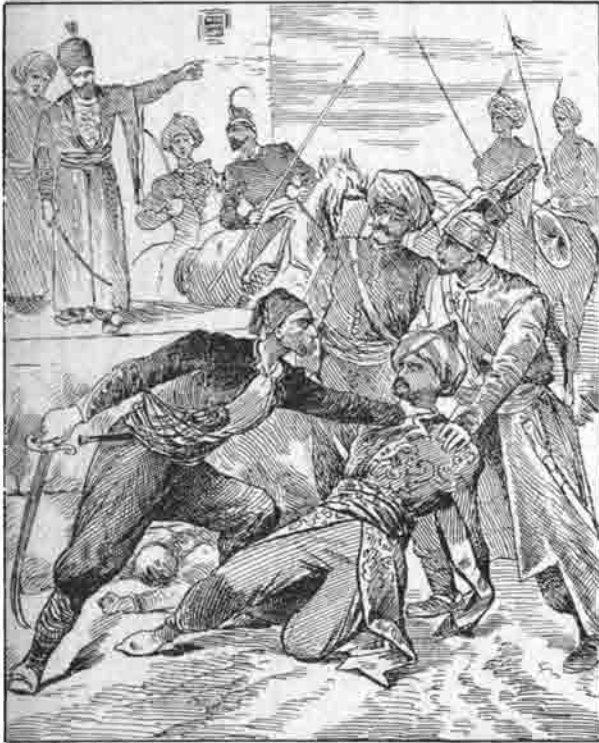
„Kde je můj syn?“ zvolal Jankovič, chopiv sultána za prsa.

„Tamhle ten zrádce jej někam uklidil,“ odvětil sultán zoufale.

Na dvoře se ozval divoký křik.

„Žádný z mých důstojníků zde není přítomen! Jakoby zrada nakazila všechny.“

„Co jsou ti platní důstojníci? Jen padesát odhodlaných mužů mi dej, a za chvílku bude nádvoří prázdno.“

„Jak? Ty bys mne chtěl zachránit?“

„Už k vůli mému synovi.“

„Pojď,“ velel sultán a vzav srbského bojara za ruku, táhl ho za sebou pustými komnatami, odkudž bylo všechno služebnictvo i otroci uprchli.

Proběhli do druhého křídla paláce, kdež byla kasárna janičarů. Tito běhali ve zmatku sem tam, nevědouce, co činití, nemajíce tu dobu žádných důstojníků.

„Do zbraně!“ velel Murad.

Vidouce sultána, v okamžiku stáli na zadním dvoře v přesném pořádku.

„Koně!“ vzkřikl sultán.

Na přivedeného oře vyhoupl se Jankovič.

„Syn smrti, kdo ho neposlechne! Ten vás povede!“ zvolal upokojený již Murad, ukázav na srbského bohatýra.

„Ku předu! Za mnou!“ velel Jankovič.

Země zaduněla pod kopyty množství koní, a vzduch syčel rozmachy ostrých šavli, nad hlavami jezdců kroužících.

Vletěli do prvního nádvoří. Útok jejich byl strašlivý. Divocí vojáci Haruna paši padali jako podřetí kosou. Všeobecné zděšení zmocnilo se Harunových spahiů, a marně jejich velitel namáhal se přiměti je k útoku na janičary. Za krátko byl Jankovič vítězem. Dva janičari střežili zajatého vezíra Kara pašu. Ulicemi Adriano-polskými prehájící zbytky zrádného pluku byly Turky dobíjeny.

„Kde jest můj syn?“ zabouřil srbský bohatýr, stanuv před bledým a třesoucím se vezírem a chytiv jej za krk, začloulal jim.

„Mluv, bídná, zrádná duše, kam jste ho vylákali!“ vzkřikl sultán, přichvátav sem po vyklizení nádvoří od nepřátel.

„Milost, nejslavnější vládce věfících, první po Allahovi a vznešený jako sám Bůh . . .“ zaúpěl v nesmírném zděšení vezír.

„Teď jsem nejslavnějším vládcem, a před malou chvílí usilovali jste o můj život.“

„Kde je Jánoš, mluv, sice tě zardousím!“ zvolal Jankovič a sevřel vezírovi krk.

„Milost — — povím vše — —“ zachroptěl Turek.

Jankovič mu uvolnil.

„Slib mi, že mi daruješ život . . .“

„Jest tvůj, dělej s ním, co chceš,“ děl k Jankovičovi sultán.

„Daruji, teď mluv!“ velel srbský bohatýr.

Vezír označil dům, ve kterém byl Jánoš uvězněn. Na pokyn sultánův odebrali se tam janičari a za čtvrt hodiny vrátili se s Jánošem.

S hlasitým výkřikem padli si otec se synem do náruče. V němém, ale výmluvném tomto objetí drahnou chvíli setrvali. I sultánovi se zaskvěly v očích slzy.

„O jednoho koně bych tě, sultáne, prosil,“ děl potom Jankovič.

„A proč ne o dva?“

„Netřeba! Daruji vezírovi život, ale za trest musí donést na svém krku Jánoše až do našeho domova. Hni se tedy!“ velel stařík.

Mladý Srb vyhoupl se na záda vezírova, Jankovič na přivedeného koně, a kynuvše sultánovi v pozdrav, vyjeli z Adrianopolského hradu.

* * *

Za dva roky po vypravovaných tuto událostech vzpjatá znovu křídla slovanských orlů Balkánských utkala se na Kosově poli s ohromnou mocí tureckou.

A sláva, svoboda a volnost Slovanských pobratimů na Balkáně byla toho dne úplně povalena. Na místech, kde posvátný kříž k nebesům vztyčoval svá ramena, zvedaly se turecké pŕlměsice.

Výkvět slovanských bohatŕrů zůstal ležeti na Kosově poli. Mezi nimi byl Jankovič a jeho syn Jánoš. Padli a zemřeli bez nářku vedle sebe.

Srbský car Lazar byl zajat a v Adrianopoli hlava mu srubnuta. Však ani strážce toho všeho, sultán Murad, nedožil se ovoce svých násilných plánů. Byl před bitvou ve svém stanu od Miloše Obiliče, srbského hrdiny, zabit. Sultánův syn Bajezid dokončil však porobení Balkánských Slovanů.

Jak jel pan Buráček na posvícení.

Humoreska. Napsala M. Kabrtová-Bukolská.

Pan Fridolin Buráček, šestatřicetiletý kandidát ženitby, stojí v novém cyklistickém obleku před zrcadlem a samolibě se v něm zhlíží.

Jeho kollega, který jest v obci N., as čtyři hodiny cesty vzdálené, ženat, zve ho sice každoročně, by přijel k němu na posvícení, on však nebyl tam posud nikdy.

Až letos . . . Seznav totiž za jisté příležitosti hezkou dcerku N-ského mlynáře Bílého, horempádem do ní se zamiloval a řekl si, že ta musí být jeho a žádná jiná.

Jak mu přišlo nyní přítelovo pozvání vhod! Ano, pojede do N. na „pěknou“, podívá se do „panské“ tančírny, uvidí ji, svůj ideal. — Nějaký taneček — a známost bude hotova.

Prohlédnuv ještě vše na sobě, nasadil čapku do čela, vyšel z bytu, zamkl a vsedl na kolo. —

Bylo parné letní odpoledne. Naš cyklista „šlapal“ statně švestkovou alejí, která se táhla vzhůru podle zaprášené silnice.

Šlapal a snil . . . Viděl se již v duchu, jak tančí se svou zbožňovanou, šeptaje jí do ouška něžná slova. Ona se rđí, klopi svá modrá očka — on pak doprovází ji domů, libá jí ručku a táže se, zda by směl opět přijít? Ona se usměje, pokyne hlavinkou, on ji k sobě přivine a vtiskne vřelé políbení na její sladounké rtíky.

Náhle z hlubokazahřmělo. Roztoužený mládenec div s kola nesletěl.

Pohroužen jsa ve sladké snění ani nepozoroval, že sluněčko se schovalo za mraky, které stále rostly, rostly — a hle! Již bouře rozruřila se nad krajem.

Začaly padat velké deřtové krůpeje; napřed řídce, pak hustěji a hustěji, až se spustil prudký liják.

Jsa promoklý až na kůži, seskočil cyklista s kola a skryl se pod košatou jabloní.

Konečně se bouře utišila, přestávalo pršet. Pan Buráček vydal se na další cestu, nyní ovšem pěšky. S namáháním tlačil před sebou svého oře a vytahoval mochy z jílovitého bláta.

„Kéž by aspoň jel nějaký povoz,“ toužil v duchu.

Zaradoval se, spatřiv proti sobě příjzděti mlékařský vozík, tažený černým, chundelatým psem, ježž dosti obratně řídila stará žena vedle krácejíc.

Přijedši blíže, zdvořile pozdravila a chtěla jíti dále.

„Hej, matko!“ zavolal na ni pan Buráček.

„Co ráčí milostpán poroučet?“

„Dám vám zlatku, dovezete-li mně tohle kolo do N.“

„S největší radostí.“

„Dobrá; tedy, složíte je v krajním hostinci.“

Stařena zaobrátila, a za její pomoci ocitl se „oř“ páně Buráčekův na vozíku. Malý tahoun se natáhl a vlekl náklad ku předu. Mlékařka s opratěmi v ruce kráčela podle vozíku, pan Fridolin oddaně cupal za ní.

Zatím se zase vyjasnilo, a na modré obloze objevilo se opět zlaté slunéčko. Ptáčekové si vesele prozpěvovali, stromy zbaveny jsouce prachu, znovu se zazelenaly. Jenom bláta neubývalo.

Náhle zarachotila na silnici kola bližícího se povozu. Pan Buráček se ohlédl a trhl sebou leknutím. Poznalt

mezi osobami na voze sedícími mlynářovou Andulku. Chtěl na rychlo někým se skrýti, bylo však již pozdě.

Bryčka, ve které seděli dva muži a tři hezké mladé dívky, rychle se přibližovala.

Dceruška pana Bílého přivázela si z nádraží své dvě přítelkyně, které si byla pozvala na posvícení. Jeden z mužův byl kočí, druhý snad některý známý, který setkav se náhodou s mlynářovými, vezl se s nimi domů.

Všecka krev hrnula se panu Buráčkovi do tváří. Viděl, jak rozkošné dívky svými jasnými očkami měří si jeho mokrou a zablácenou osobu a teď — zraky jich svezly se na vozík, na kterémž mezi putnami a „bandaskami“ různých tvarů a velikosti trůnilo jeho kolo . . .

Byl tak zmaten a zahanben, že zapomněl dámy pozdraviti.

Náhle prohodil jeden z mužů: „To jest nějaký nový vynález pro cyklisty!“

„Ten to má černé na bílém, že nespadne,“ odvětil druhý.

„A jak rychle uždí! Měl by si na to vzítí patent! Hahaha!“

I ze tří dívčích hrdělek zazněl přítlumený smích. Více pan Buráček neslyšel, neboť kočí práskl do koní, a povoz užděl dále.

Dojel sice do N., ale u přítele se ani neukázal. Usadil se v malé krajní hospůdce a zaléval hořkým pivem hořkosti toho dne zažitě. A otevřeným oknem zanášel k němu lehounký vánek vřeštivé zvuky posvícenské hudby . . .

Pověst.

(K vyobrazení F. Jeneweina na str. 71.)

V hornatých krajinách nezdídká spatřujeme zříceniny hradů, památek to středověkých dob, v nichž rytířové zakládali si svá sídla na místech nepřístupných, by vzdorovala útokům nepřátel. Jsou to mnohdy podivuhodné stavby, a člověk se diví té pili a námaze, jaké dílo takové asi vyžadovalo.

Není divu, že lid náš k těmto podivuhodným stavbám přimyslel si také podivuhodné události, které snad mají někdy sku-

tečný příběh za základ, ale byvše vyprávěny od pokolení k pokolení, změnily se v pověsti mnohdy k víře nepodobné. Nesmírné poklady, bezedné studné, lidomorny, ano i „zaprodání se čertu“ a tajemní duchové vystupují v takových pověstech.

Není divu, že posluchač nespouští tu oči s vypravujícího, a že hrůza se zračí v jeho obličejí. Vypravovaná pověst mu zajisté na vždy utkví v paměti.

Felix Jenewein :

Pověst.

Zajímavé zprávy ze starých dob.

Jak trestali naši předkové. Na rynku města Třeboně městský písař právě dočetl rozsudek, dle něhož Markéta Panenská z Borovan, jinak Holubka řečená, na niž při právě města vzneseno, jakož i ona z toho usvědčena, že lidem poctivým a dobrým na cti a dobré pověsti utrhal a klevety činila, po právu a zvyku dávném, kterýž (jakož o tom odjinud věrohodné zprávy jsou) dobře působí a klevetám přítrž činí, má na rynku města Třeboně dána býti do koše a nemá z něho dříve vyjiti, dokud se z něho sama nevyřeže. Sotva dočetl, horlivý ve své službě biřic ženu chatrně oděnou, vychrtlou, avšak živých, teď vzdorně po zevlujícím davu se rozhlížejících očí, kterou dosud za ruku vlékl, rychle vstrčil do koše, do ruky ji vmáčkl nůž a víko pevně přidělal. Dav, jenž řeč písařovu mlčky vyslechl, teď teprve se rozsuměl a rozvlnil. Zadní, aby každý pohyb tajemného koše dobře viděli, vystupovali na špičky a ztrápeně rovnováhu tlačili přední řady před, tak že koš často ve vlnách zhumelících se zvědavců povážlivě se kolísal. V uštěpačné poznámky, odvážené důmněny a škodolibý smích mísilo se lání uslápnutých a tísňených, pokřik a šum zazníval i zhuště obsazených oken a vikýřů — celé náměstí rozléhalo se sterými více méně posměšnými, vriskavými, pisklavými, i broukavými zvuky a výkřiky. Jen čas od času, když dav trochu utichl, bylo slyšeti z koše sem tam zmlitaného škrábání nožem do proutí, jimž uvězněná snažila se otvor si prodělati, což vždy zas novou bouří posměšného výskotu rozpoutalo. Nejblíže u koše, kolem řečné Voršily, klisnářky ze Slavěnic, která také už dávno koš si zasloužila, menší tłum napjatě poslouchal, kterak prý Holubka i jinak nepoctivá jest, kterak prý ve své rodné vsi zlého umění čarodějného užívala, jim lidi mámila a trávila, o zdraví a hrdlo připravovala, dobytek mořila. A kterak prý již i ortel nad ní vyneseno, aby

jakožto mistrně jiných zlých a lehkomyslných čarodějnic pro velikost skutku zlého a tak hanebného, spáchaného nad lidmi účinku pro příklad jiných od mistra popravniho kleštěma rozpálenýma v rukou a u nohou články po těle trhána a potom s pomocnicemi svými hranici trestána a upálena byla. A jen milostivé přimluvě urozené pani vladařky, kterou jistě též kouzly zlými omámila, má co děkovati, že s životem vyvázla. A teď že už zase zde v Třeboni jiné nekalé řemeslo provádí. Ano, Voršila zaklínala se, že celý ten rod, z něhož Holubka jest, Bohu málo je milý, a prabába její jistě že s ďáblem v hříšném poměru byla. Další slova Voršily zanikla v ohlušujícím jásotu, jenž kolem propukl. Holubka totiž již až po pás otvorem do koše protržnutým se protáhla a s napjetím všech sil svých hleděla koš se sebe úplně setrástí. Vzezření rozedrané té ženštiny bylo zrovna divé. Byla rozčilena zimničným chvatem, s jakým z nepohodlného koše pracně se dobývala, a nad potupou ji učiněnou výsměch davu zevlujících jen více podněcoval. Tu náhle mocným šklubnutím vymanila nohy z koše a jako střela vyskočila ze země a dala se na útěk z místa své hanby. Jen se mihla širokou ulicí, kterou dav pohledem jejím, jimž krev v žilách stýdla, zastrašen ji udělal, a v okamžiku zmizela strnulým zrakům diváků.

Rozkaz purkrabím Karlšteinským na vydání korunovačních insignií. Když roku 1575 měl korunován býti Rudolf II. ještě za živobytí svého otce, císaře Maxmiliána, jakožto za krále přijatý dědic královskou korunou v Praze, psáno o tom od sněmu purkrabím na Karlštejně dne 19. září, jak následuje: „Službu svou vzkazujem. Urozený pane pane a urozený, statečný rytíři, přátelé naši milí! Jakož na tomto sněmu obecním nejjasnější kníže pán, pan Rudolf, uherský a český král podle J. M. C., pána našeho nejmilostivějšího, s námi třemi stavu snešení i také

podle privileji a svobod korunován býti míti ráci: protož vězte, že teď k Vám na Karlštejn pro korunu, sceptrum a jablko i jiné svátosti, kteréž se při korunování užívají, posíláme osoby . . . (následují jména osmi pánův a pěti rytířů) . . . a Vás podle zřízení zemského napomínáme a poroučíme, abyste svrchu psaným osobám od nás všech tři stavů vyslaným korunu, sceptrum a jablko i jiné svátosti k tomu náležité vydali. Té jsme naděje, znajíce, že tím povinni jste a že se tak zachováte. Dáno na hradě Pražském v pondělí po sv. Lampertu léta 1575.

Páni, rytířstvo a vladyky,
Pražané i jiní poslové
z měst, všichni tři stavové
království Českého nyní
na sněmu obecném na hradě
Pražském shromáždění.“—

Jakož z titulu tohoto psaní vidíme, vyzván byl „urozený pan pán, a urozený statečný rytíř“ k vydání korunovačních insignií. Čemuž by rozuměno bylo, připomenouti třeba, že správu hradu a jeho posvátných vzácností svěřenu měli vždycky dva purkrabi, jeden z pánů a druhý z rytířů čili vladyk. Tenkráté byl to Jan Bořita z Martinic a Mikoláš Mirkovský z Tropic. Stav městský tenkráté byl dost odstrkován, a jakož ze psaní shora uvedeného vidíme, zástupci jeho do velkého poselstva na Karlštejn ani vzati nebyli. O zástupcích lidu „poddaného“ ovšem dle tehdejšího řádu ani řeči nebylo. Však bylo v takových věcech o všelijaká, často dost lichá práva dosti sporů mezi stavy privilegovanými.

Jak pan Jan z Tavikovic na Polici ztratil a hledal kuchaře. Dobrý a dovedný kuchař býval druhdy a velmožných pánů důležitou osobou. Ale takových příkladů máme málo, aby se pán po svém kuchaři tak sháněl jako pan Jan z Tavikovic, jenž v té příčině psal panu Petrovi z Rožmberka, jak následuje: „Milostivý pane! V. M. zaluji, že jest mi teď nedávno Matouš, kuchař a sirotek můj, kterýž jest se byl od kuchařův V. M. naučil

dosti dobře vařiti, utekl, nemaje k tomu žádné slušné příčiny. Tak já se toho domnívám, poněvadž se jeho v zemi této nikde doptati neumím a nemohu, že jest se obrátil do království Českého. U V. M. za to pokorně prosím, račte poručiti na panstvích a zbožích svých, jestliže by týž Matouš kde postizen byl, aby vězením ujistěn byl a mně aby oznámeno bylo; na náklad můj již bych já pro toho kuchaře poslal. Pakli byste ráčili o něm kde jinde zvědět, že by u některého pána aneb jinde v témž království byl, V. M. prosím, že ráčíte v tom radni a pomocni býti, abych téhož kuchaře zase dosáhnouti mohl. S tím atd. Dáno v Polici v pátek po sv. Valentinu r. 1541.“ Zajímavo jest v dopise pána z Tavikovic, že jej tak sestavil, jakoby v Čechách ani nebydlel. Bydlel ovšem na hranicích, ale přece ještě v Čechách.

Pěkný závdavek korunovační přinesli roku 1712 vyslancové stavů českých císaři Karlu VI. jakožto dědici královské koruny České. Když totiž císař od své korunovace z Franklurtu přes jižní Čechy do Vídne se vracel, uvítala jej v Klatovech deputace stavovská a věnovala mu jménem celého království 10.000 dukátů ve zlatě, jak od sněmu usneseno bylo, a vyslovila při tom nejoddanější přání, aby císař brzo do Prahy přijel a za krále korunovati se dal. Bylať tato žádost tím oprávněna, že předchůdce Karlův, císař Josef I., jenž krátkou dobu (1605—1611) zemích našich za stálého lomozu válečného panoval, ke korunovaci do Prahy ani se nedostal; proto stavové se obávali, že by mohl Karel bratra svého v tom následovati. Zatím však brzo válka „o španělské dědictví“ se skončila, a Karel VI. neopominul přijeti do Prahy, kde byl slavně za krále korunován. V řečené deputaci, jež v Klatovech k tomu jej zvala, byli dva zástupcové stavu duchovního, dva stavu panského, dva stavu rytířského a jeden stavu městského. Tento zástupce všeho stavu městského v Čechách byl Jan Bohuslav Voříkovský z Kundratic, primátor Starého města Pražského.

Když císař Napoleon si prohlížel nábřeží v Boulogni, vykonala císařovna z přístavu na loďce vyjížďku po moři. Když se vrátila, stál Napoleon na břehu a čekal na ni; chtěla rychle vyskočít z loďky, při tom se jí však noha smekla, a byla by snad upadla, kdyby ji byl generál Vandome nebyl zachytil. Napoleon, jenž asi deset kroků stál opodál, pozoroval to, přiběhl rychle a pravil dosti prudce: „Nemůžete mít

lepší pozor, madame?“ Císařovna neztratila při tom duchapřítomnosti a rychle odvětila Napoleonovi, podívavši se mu přísně do tváře: „Kdyby tohle někdo slyšel, tedy by zajisté myslil, že jste v celém svém životě neučinil chybného kroku.“ Napoleon v okamžení seznal, že se dopustil bezpráví, a ačkoliv nebyl přítelem dlouhých omluv, žádal přece za odpuštění a nabídl své choti rámě.

Po bitvě u Lipan.

K titulnímu obrazu.

Je známo, že po upálení mistra Jana Husa v Kostnici vypukly v Čechách bouře tak zv. husitské, které po smrti krále Václava IV. r. 1419 vzplanuly v záhubnou válku. Husitům postavil se v čelo Jan Žižka z Trocnova, který naplňoval strachem své nepřátele. Bohužel, že to bojovali často Čechové proti Čechům, a kronikář nazývá veliké vítězství Žižkovo u Malešova zároveň krutou ranou vlasti zasazenou. Bojoval tu Žižka proti Pražanům, jichž padlo v této bitvě 1400.

Již za Žižky docházelo však mezi Husity k neshodám, a tvořila se mezi nimi strana mírnější, k níž on sám se počítal. Po jeho smrti nazvali se ti, kteří byli s ním stejného smýšlení, Sirotky, kdežto ostatní podrželi jméno Táborů. Proti nepříteli společnému — cizincům, šly strany tyto svorně do boje, a dobyly mnohých vítězství nad vojsky německými. Avšak válčení Čechů v cizině mělo osudné následky pro ně samé. Tak píše náš dějepisec Tomek k r. 1431, že přese všechna vítězství nad nepřáteli byla v Čechách touha po míru veliká. „Neboť byla země dlouhým trváním války vyhubena velice; role, zůstávající neosety, nevýdávaly úrody; obchody byly zastaveny, řemesla hynula. Kořisti v cizině nabrahané nemohly nahraditi těchto nedostatků, jimi plýtvali toliko vojínové, kterým se vojna stávala již oblíbeným řemeslem. Vojínové ti divočeli návykem loupeží a stávali se obtížnými

zemí samé. Nebyli to již ani sami Čechové, nýbrž sběr rozličných národů přimíchala se k nim, lákána jsouc lehkou příležitostí k pustému živobytí.“

Není divu, že Čechové počali nyní vyjednávat s církevním sborem Basilejským o upravení poměrů náboženských, aby příčiny k další válce byly odklizeny. Konečně v dubnu r. 1433 utvořila se jednota k obnovení míru a řádu v zemi. Původci jejími byli četní pánové, k nimž přistoupili také obyvatelé Starého Města Pražského. Jednota ta vyzvala všechny stavy, aby k ní přistoupili, a vydala rozkaz vojskům Tábořským, aby se rozešla.

Toho však Táboři učiniti nemínili, a tak došlo k boji mezi nimi pod vůdcem Prokopem Holým (jinak Velikým) a jednotou. Dne 30. května r. 1414 srazila se obě vojska v polích u Lipan mezi Kouřimí a Čes. Brodem. Porážka Tábořů byla úplná. Padlo jich 13.000, mezi nimi Prokop a jiní nejúdatnější hejtmánové, a 700 se jich dostalo do zajetí.

Po této bitvě přistoupila opět četná města, dříve Tábořská k jednotě a po dvouletém vyjednávání docilena shoda mezi Čechy a sborem Basilejským, a císař Zikmund, který tolik let marně o trůn český bojoval, povolán za krále.

Nepřemohli cizinci Čechy, ale Čechové se přemohli navzájem sami. Zdařile vystihl náš umělec Jenewein svým obrazem hrůzy bojiště Lipanského, které nám může býti vždy mocnou výstrahou.

Hastrman.

Humoreska z kancelářského prachu. Napsal Bohumír König.

Jak laskavým čtenářům asi známo, zavedeny byly v posledních letech u soudů značné změny, kterými byly odstraněny všechny dosavadní řády, a převraty tyto způsobily mnoho neshod, veselých nedopatření a různých komických příhod, které se v ponurých a jinak smutných kancelářích všech snad soudů cislaj-tánských přihodily.

Když byl v platnosti starý soudní řád se svými starými procesy, jež vedly se ještě takovým způsobem jako za doby císařovny Marie Terezie, měly obyčejně „vykutálené“ kancelářské kopy dost času ku všelijakým kratochvilím a legracím. Času však měli nyní tím více, když za nového soudního řádu bylo obmezeno všechno to kancelářské „škrábání“ na nejmenší míru.

Takových několik vykutálených kop bylo i u soudu v X.

Tyl to hlavně povedený kancelista Vonásek a jeho věrný pomocník — diurnista Brumlík, kteří znepokojovali celé své úřednické okolí a zvláště sluha a spolu dozorce vězňů Baudyš a mimo něj protokolistu okresního výboru Kreuzera, který zastával čestnou funkci veřejného žalobce okresního soudu, když totiž jednalo se o přestupky, jež stihají se z moci úřadu. Při této funkci musil se podívat občas k soudu ku hlavním přelíčením, a občas také sestavovati výkazy a zprávy o své činnosti „nahoru“, a na tu chvíli těšily se naše vykutálené kopy jako posedlí.

O jedné švandě hodlám tedy vypravovati, a laskavý čtenář necht promine, že začal jsem již hrozným úvodem a že nyní neúprosně ličiti budu celou věc tak, jak se skutečně udála — konám to jen proto, aby příštím potomkům a zvláště kulturním historikům „zachovány“ byly „prameny“, až sbíratí budou zprávy o všelijakých následcích, spojených se změnou soudního

řádu, jenž jinak ovšem působí ku prospěchu občanstva a ku zjednodušení jednání soudního. (Totiž, když se už na starý řád na dobro zapomenulo.) —

Samo sebou se rozumí, že ve všech veselých švandách hrál sluha Baudyš s protokolistou Kreuzerem komické duetto. Obyčejně svedli Brumlík a Vonásek tyto pány dohromady a rádi poslouchali jejich ustavičné škorpení.

Sluha Baudyš, malé, tlusté postavy, byl vysloužilý kaprál a nemálo si na svoji vojančině zakládal, a poněvadž znali Brumlík a Vonásek tuť jeho nejslabší stránku, pošouchli jeho domyšlivost často nějakým lichocením — a „stará vojna“ Baudyš vypravoval o „starých, zlatých časech“ — — — vypravoval o vojné v Itálii, až se hory zelenaly. Když byl v nejlepším, tu Vonásek nebo Brumlík obrátili celé jeho vypravování ve směšnou stránku a uvedli jej v komické postavení — všichni posluchači se dali do chechtání. Baudyš zlostně odešel, bouchl dveřmi a nadával ještě na schodech. Ale to byla jen voda na mlýn těchto taškářů!

Podobně to bylo s protokolistou Kreuzerem. Kreuzer měl stůl pro svoji nahodilou přítomnost zároveň v kancelářském oddělení, kdež i Baudyš, Vonásek a Brumlík pracovali; Baudyš sice pracoval s nimi jen občas, neboť mimo svoje dozorství vězňů musel choditi na exekuce a s posýlkami po městě. Postačilo tedy přehoditi nějaký předmět se stolu Baudyš na Kreuzerův anebo naopak, na př. tužku, péro atd., byl malér hotový, a Baudyš s Kreuzerem byli si ve vlasech.

K svátku dostal Baudyš darem od pana referenta, který rád dával si vypravovati o „bojích“ Kreuzerových s Baudyšem — na stůl za těžitko kovové prasátko, a Kreuzer zase dostal malé parohy, které si připevnil nad stůl; že tyto dárky daly pak podnět k mnohým vtípům, netřeba připomínat.

Ku vysvětlení uvádím, že všichni tito úředníci byli zaměstnáni ve zvláštním oddělení okresního soudu. kdež vyřizovaly se jenom záležitosti trestní, a referent dlel pak zcela jinde ve své kanceláři, tak že měly naše veselé kopy svatý pokoj a neobmezené pole k bujnostem a kratochvilím.

Kreuzer byl kovaný Němec, malé a hubené postavy a své návrhy při stáních přednášel těžkými slovy, avšak v písmě byl jazyka českého lépe mocen, což osvojil si pilným čtením. Hůře to bylo s pravopisem. Kdysi dostal se mu do ruky akt, nad kterým povážlivě vrtěl hlavou.

Za malou chvíli vstal, šel k Vonáskovi a povídal vesele: „Podívejte se, jak na hejtmanství umějí dobře pravopis, tady pišou pytel s tvrdým „y“ a má tu být měkké „i“.“

Vonásek chtěl se usklíbnout, avšak rozmyslel si to, nechal Kreuzera v bludu, a Kreuzer proběhl všemi soudními kancelářemi a ukazoval všude tu chybu, že má ve spise býti psáno pitel a ne pytel. Všude ho, to se samo sebou rozumí, při jeho „objevu“ ponechali, a Kreuzer sám sebou spokojen zase usedl si na své místo, co zatím ostatní měli z toho gaudium. A tak to šlo vesele dále!

Než, přiblížila se ta nešťastná doba soudních reform. Po kancelářích konaly se tajemné šepety, v sobotu konána byla vždy škola, které musili se účastniti všichni úředníci, i tedy náš milý Baudyš a Kreuzer — pronikavé reformy byly konečně provedeny, a úřednictvo na zapiti té dřiny a na památku „upálení staré roboty“ uspořádalo si domácí slavnost, při níž ovšem nechyběli Baudyš a Kreuzer. Společnost byla veselá a rozjařena, Baudyš naléval pivo a vespolek všichni se těšili, že „zmohli“ nový soudní řád a vtiskli si jeho paragrafy do paměti.

Asi za týden po této slavné hostině dostali v kancelářích zásilku — přišly soudcovské taláry!

V trestním oddělení si je už všichni „oprubovali“, nejvíce se „kochal“ v taláru sluha Baudyš a pak Kreuzer,

jemuž se však táhl vzadu jako „šlep“ některé slečny.

„Škoda, že ty taláry nebudeme mít také my,“ prohodil sluha Baudyš ve dveřích.

Kancelista Vonásek přistoupil pak ku Kreuzerovi v taláru, poplácal mu na rameno se slovy: „Ale tadyhle pan veřejný žalobce bude mít zelený kabát, ve kterém při přeličeních bude muset úřadovat!“ —

Kreuzer vyvalil naň oči: „Jak to?“ pravil udiveně.

Diurnista Brumlik zdvihl hlavu od stolu a poslouchal . . .

„No, je tu nařízení, že funkcionáři státního zastupitelství musí býti při přeličeních uniformováni zelenými kabáty,“ pravil Vonásek „a co nevidět takový kabát dostanete jako nadělení od krajského.“

„To jsem sám rád,“ pravil Kreuzer a jevil ukrutnou radost. A skutečně za několik dní přišla zásilka od krajského soudu; Baudyš ji rozbaloval v kanceláři se vši pozorností. Kreuzer náhodou nebyl přítomen. Baudyš konečně vytáhl dlouhý zelený kabát, pak spis, v němž úředně se oznamovalo, že za příčinou ušetření uniformy má sluha v registratuře při prášení uživati tohoto zeleného kabátu.

„No, zaplat Pán Bůh!“ povídal Baudyš, „tak přece jsme se zase něčeho praktického dočkali. To jej musím také v registratuře zkusit, jak to v něm půjde,“ a honem odběhl.

Za nějakou chvíli přiběhl nazpátek.

„Půjde to výborně!“ zvolal; pověsil kabát na věšák, pak chvíli otálel, mnul si hlavu a pravil: „Mně se zdá, že jsem něco zapomněl,“ až konečně rozběhl se zase za svými úředními záležitostmi.

Tu vstane Vonásek a prohlíží si kabát, ozkušuje jej na sobě a tu nahmatal v náprsní kapse nějaké spisy. Sáhł do kapsy, vytáhl spis, podíval se naň a pak se dal do smíchu.

„Počkejte, hoši, to vás zase jednou proženu. On zapomene odvést takový důležitý akt!“ A strčil spis do podložky na Kreuzerovou stoličici. Podložku

tuto a v ni se nalézající spisy dával si Kreuzer na stolici k jejímu zvýšení, aby se mu lépe sedělo. Vykonav Vonásek toto „záslužné“ dílo, usedl zase ku své práci. K historické věrnosti připomínáme, že Brumlík u tohoto aktu nebyl.

Odpoledne přišel do kanceláře Kreuzer a zrak jeho „mile“ spočinul na zeleném kabátu. Pousmál se, přikročil k němu, ozkoušel jej a hlasitě si jej liboval.

„Kdy pak přišel?“ tázal se.

„Dnes ráno,“ zněla odpověď od kancelisty Vonáska a zároveň i diurnisty Brumlíka, kteří krčili se nad stoly a kuckali se smíchy, ale Kreuzer na štěstí nic nepozoroval.

„To si jej vezmu domů, sice byste mi s ním tady něco provedli, inkoustem polili, anebo tak něco jiného. Znáám vás dobře, beztoho se už proto chechtáte.“

A Vonásek a Brumlík chechtali se ještě víc. Kreuzer si však sbalil kabát a odnesl si jej k okresnímu výboru do své kanceláře a nyní pravidelně každého dne, když byla konána hlavní přeličení, svlékl se sebe svrchník, pod nímž již obléknut byl v kabátě zeleném, se kterým zasedl ku soudu.

Zatím měl sluha Baudyš čtrnáctidenní dovolenou.

„Prosím vás,“ pravil jednoho dne šeptem soudce Jansa k zapisovateli Brumlíkovi, „co to ten Kreuzer blázní, že pořád sedí při přeličeních v zeleném kabátě?“

Brumlík se dal do chechtu a milého pana soudce do všeho zasvětil. Soudce se smál s ním. Kreuzer každou chvíli pozvedl hlavu a pozoroval jejich smích, což ho nesmírně dopalovalo, když nevěděl, o kom se jedná.

Všechno to hezky šlo dále, venkované už ptali se na toho pana v zeleném kabátě, zkrátka, o Kreuzera se „interesovali“, až jednoho rána — Baudyš byl z dovolené už doma — strhlo se u soudu hrozné hromobiti.

Sluha Baudyš hledal zimničně svůj kabát a našel po celém soudě — v kabátě prý zapomněl důležitá akta

— náhodou si na to vzpomněl dnes, kdy má rovnati ve spisovně nové spisy. V tom hluku přišel konečně kancelista Vonásek a rozzuřenému Baudyšovi vysvětlil, že hledaný kabát si vypůjčil Kreuzer. „I zatr... Němec, co s ním chce dělat? Ale jestli mi ty papíry ztratil, pak se podívá, co mu udělám! On je schopen je ztratit!“ nadával Baudyš a běžel na okresní výbor.

Tam se však teprve strhla mela. Kreuzer za žádný svět ne a ne kabát Baudyšovi vydat, tvrdě, že jej má k přeličením.

Baudyš se mu zase z plna hrdla smál, že to není pravda, že mu někdo pověsil na nos bulika. Ale teď se už Kreuzer dopálil, div z kůže nevyletěl.

„Co vy mně říkat, že má bulika nos? To ne já bejt, to vy mít bejt!“

Padla z obou stran ostrá slova, a konečně sebrali se oba a šli k soudci na sebe žalovat. Kreuzer sebral „corpus delicti,“ zelený kabát, ale Baudyšem hledaná akta v něm nebyla!

Pan soudce je tak tak porovnal, udivenému Kreuzerovi stěží vysvětlil, k jakému účelu kabát slouží, a Baudyš dostal svou porci ohledně ztracených spisů. Soudce nařídil pak oběma, aby ihned jali se ztracené spisy hledat.

Nyní nastalo zuřivé hledání aktů ve všech soudních kancelářích, prášilo se v nich už jako ve mlejnici, ale akta ne a ne nalézt. Až konečně po dlouhém zimničním hledání a zmatku praví „nevinně“ kancelista Vonásek: „Pane Kreuzere, vstaňte ze židle, nesedíte na nich?“

Pan Kreuzer vstane a hledá...

„A na mou kuši,“ zvolá Baudyš, dívaje se mu přes ramena, „jsou tu ta akta!“

Kreuzer dělal hloupý obličej a po-
vidal, že prý je tam nedal!

„Tak nedal,“ povídá Baudyš, „když vy od všerejška všechno zapomenete!“

„Já ne dát je tam,“ bránil se Kreuzer.

„I dejte pokoj,“ pravil Baudyš. Byly to státní dlužní úpisy sirotka, které

vyzvedl Baudyš ze sirotčí pokladny na cestě z registratury a samou radostí z nového kabátu zapomněl úplně, aby je odvedl.

Pan Vonásek je však musel po celou tu dobu, nežli se „objevily“, opatrovat, a to také stálo za to namáhání, když se povází, co Baudyš a Kreuzer pomněli strachu.

U soudu bylo ten den plno chechtotu. Zelený kabát rozložili malebně Kreuzerovi před oči na věšáku zrovna naproti jeho stolu. Kreuzer zuřil, až konečně sám se tomu také smál, a od té doby říkají Kreuzerovi v kancelářích všude „hastman,“ proto — že nosil onen nešťastný zelený kabát!

Šťastní a veselí lidé!

Sestry.

Divčí nevinnost a ušlechtilost srdce zírá z jejich očí. Nepoznaly dosud starosti a útrapy života, není divu, že kňů a spokojenost zrcadlí se v jejich líčích. A mimo

to lnou k sobě upřímnou sesterskou láskou. Kéž jsou vždycky tak spokojeny, kéž osud ušetří jich trampot, na něž bývá mnohdy lidský život tak bohatý.

Prospěšné rady pro hospodyně.

Vykrmování drůbeže se velice podporuje, dáváme-li několik dní po začatém krmení drůbeží nějakou mastnotu, na př. kousek špeku, hovězího neb skopového loje, neb kuličku přepouštěného másla, neb lžičku oleje před krmením. V posledních dnech krmení dejme do mouky, z níž se dělají šišky pro husy, malé množství koření: andru, feniklu, angeliky, jalovce, skořice aneb něco podobného. — Chut husího masa je prý po této pici velmi jemná.

Důležitost medu při výživě dítěte. Dítka, které rychle rostou a následkem toho bledé a slabé jsou, vyhledávají hojnost sladké potravy. Tato žádost po sladkosti zakládá se na požadavku, aby tělu dostalo se s dostatek látek, jež rychle v krev se proměňují a intenzivním spalováním v plicích pochod životní udržují. K tomu náleží především cukr, který sluší pokládati za nejvhodnější palivo ku vyvozování tělesného tepla. Příroda podává nám ve směru tom čisté, přirozené sladidlo, které obsahuje značné množství cukru hroznového a rychle v krev přechází — jest to med. Dejme proto dítčím dostatek medu, a to tak často, jak jen možno; zejména k snídani dávejme jim čerstvé mléko a chléb namazaný medem. Jest to nejzdravější, nejchutnější a nejstravitelnější snídaně pro dítka a zejména v zimě není snídaně vhodnější nad uvedenou. — Kdežto mléko a chléb poskytuje dítku dostatek látek ku tvoření masa a krve, jest med dobrým palivem pro plíce. Minění, že med snadno se nestráví, není správným; jen tehdy byl by med nestravitelným, kdyby se podával ve větším množství a bez dusíkatých živin. Proto dobrý domácí chléb, potřený medem, přispívá více k výživě dítěte, než celé škatule různých sucharů neb extraktů.

Sušená vejce. V novější době přichází nám z Ameriky do obchodu sušená vejce, která se tak osvědčila jako vejce čerstvá. Příprava děje se

v továrnách, kdež denně až 10.000 tuctů vajec zpracují. Za tím účelem se vejce očistí a hází do odstředivého stroje, kdež silou odstředivou bílek a žloutek se vystříká, podobně jako med z voštin. Vaječná tekutina se zvláštním způsobem suší a v bednách do obchodu přivádí.

Petrolej nejlépe uhasí se mlékem. Chytne-li petrolej, nemá se hasiti vodou, sice hoří ještě více. Nalejeme-li však na hořící petrolej mléka, ihned uhasne.

Bodnutí od komára patří mezi letní strasti. Abychom od bolesti, pichnutím způsobené, si pomohli, nakapme na bodnuté místo čpavku nebo-li amoniaku a svrbění brzy přestane.

Při prání prádla stolového s barevnými vzorky, u nichžto se obáváme zmizení barev, dobře učiníme, pereme-li je jen ve vlažné vodě, do níž rozstrouháme jeden zemák. Prádlo se dobře vymáchá a vykrotí, by v něm škrob nezůstal, a neztrácí na jakosti a barvě ničeho.

Květiny v zimě bez zahradníka. Chceš-li uschovati květiny, ustrihni nůžkami dospělé poupě; avšak hleď, aby stonek byl alespoň 12—15 cm. dlouhý. Zapečeť hned po ustríhnutí stonek na ustríhnuté části a zabal poupě do čistého bílého papíru. Kvítek takový dá se na suchém a chladném místě uschovati až rok. Chceš-li však v jistou dobu, aby ti poupě rozkvetlo, odstrihni opět kousek stonku s pečeti a dej kvítek do skleničky čerstvé vody, v níž jsi byl rozředil sůl a sanytr. Nech květinu v tom se stonkem vnořenu do rána státi, a květina se rozvíje a bude vonná jako na jaře.

Prostředek proti hmyzu. Tento shledán v tak zvané divoké rozmarině (Ledum palustre). Rostlina tato usmrtí čerstvá i sušená všecken hmyz i jeho ponravy, a hodí se výborně i proti štípnutí hmyzu, neboť trochu jejího odvaru utiší v brzku bolest, zvláště pak svrbění, když se na ránu přiloží. Nej-

účinnější prý jest za zelena a ve květu, v kterýžto čas by se měla sbíratí.

Salmiak proti srážení se vlněných látek. Srážení se (seprání) látek vlněných jest našim hospodyním vůbec znám. Praní mýdlem jest nevýhodné; za to prý se osvědčila silice salmiaková (Salmiakgeist), již se nepatrná část k vodě přidá. Látky (i barevné) se přes noc máčí ve měkké vodě a ráno se perou v horké vodě, k níž se přidá na 10 litrů asi 2—3 loty silice salmiakové.

Mouchy domácí zahubi se odvarem hořkoné (kvasia), oslazeným medem nebo cukrem. Za 4 kr. dostaneme v lékárně nebo u materialisty tolik třisek hořkoňových, že vystačí na celý rok, dolévá-li se horké vody, když se byla z odvaru vypařila.

Proti vypadávání vlasů a srsti upotřebovali Orientálové cibule již od pradávných dob; také Řekům a Římanům byla známa. Návod jest jednoduchý. Holá místa na hlavě přepálenou cibulí notně odrhni. Žitná kořalka, odvar lopuchu (babího hněvu) a šťáva z cibule jest také dobrý prostředek pro vzrůst vlasů a srsti, nejsou-li cibulky vlasové porušeny. Šťavy z cibule s octem používá se proti krvácení z nosu. Bolesti povstale pichnutím včel neb hmyzu všelikého mírní šťáva z cibule. Příkladá-li se zahrátá cibule na otoky a vředy, přivádí tyto rychle ku hnisání u lidí i u zvířat.

Samet čistí se takto: především se dobře vykartáčuje, aby v něm nebylo prachu, a pak se tře jemnými suchými otrubami tak dlouho, až je zcela čistým. Je-li samet příliš znečištěn, je dobře čistiti jej chlebem, střídkou při kůrce.

Skvrny na parketách, které vznikají při stavění kamen, dále skvrny od sazí a skvrny mastné dají se snadno odstraniti kyselinou vinánovou (Weinsteinsäure) rozpuštěnou ve vodě.

Aby při praní ruce se neprodřely. Mají-li pradleny jemné ruce, rozeperou si kůži často, zvláště perou-li prádlo hrubé, lněné. K zamezení toho udává se jako prostředek, aby pradena několik dní před praním natřela si prsty slabým roztokem barevného nebo bíleného šelaku v lihu, jehož užívají truhláři k polituře nábytku, a jež tedy velmi snadně lze dostatí.

Jak se obarví bílé rukavičky na žluto. Nalej na šafrán vařící vody a nech ji půl dne státi. Uzašij dole rukavičky, aby barva nevnikla do vnitř, navlaž pak do barvy hubku a potřij jí rukavičky všude stejně, dej potom je uschnout. Uchly-li, promíchej žlutek s několika kapkami mandlového oleje a potřij rukavičky něco málo touto směsí. Pak je natahni na ruce a nech je chvílku proschnout, potom je zabal do papíru. Čím temnější chceš mítí barvu, tím více šafránu musíš přidati.

Jak se kostěným předmětům snadno navrátí původní bělost. Rozřed ve vodě tolik kamence, až zbělá jako mléko, a dej to volně varit. Vnoř pak kostěné předměty do této vařící tekutiny, nech je tak as hodinu v ní a při tom je čas od času vytáhni a třij kartáčkem. Tím nabudou opět úplné bělosti.

Uchování citronové kůry. Kůra čerstvých citronů se opatrně na jemném struhadle ostrouhá a s utlučeným cukrem řádně smíchá, načež se vše v dobře uzavřené nádobě uschová. Takto připravená citronová kůra udrží se dlouhou dobu.

10/10

Konec utrpení.

Povídka bez lásky. Napsal J. E. Šlechta.

Nad Vonohříby probouzelo se prorosené letní jitro. Vzduch byl jasný a vlhký, a jeho vlnami táhnul a chvěl se tajemný zvuk probuzení, který zapadal do polí, luk, pastvin a úhorů, a vtíral se do zahrad i lesů, odpočíval na skalách, houpal se na kotoučích mlh a stoupal s nimi do oblačna.

Bylo ve žních, a sotva vyhouplul se den z měkkých podušek pak nad obzor, již ozvaly se vesnicí řinčivé zvuky kos, trpicích pod tepy kladiv, jimiž neviditelné ruce ostřily jejich do modra zakalené čepele. Komíny statků, chalup i domků zadýmaly, a dvorky všech stavení oživnuly jediným rázem.

I v chalupě manželů Tourkových zahlučely těžké depty dřeváků, a na široké a nedbale dlážděné zápraží objevila se suchá, kostnatá a nahrbená postava výměnkáře Poucara. Byl to kmet již sedmdesátiletý, sestaralý a zlomený prací a lopotou. Tváře měl opálené a rozryté vráskami, oči povyhaslé, rty zapadlé mezi bezzubé čelisti a dásně, vlasy sporé a vybělené stářím, ruce na kost a slachy seschlé, šij nalomenou a páteř nahnutou a vysláblou. Oděn byl jenom v prostou lněnou košili a v rezné, plátěné spodky, nohy měl obalené slamou a obuté v těžké a z hruba tesané a řezané dřeváky, hlavu pokrytou měl vetchou, usmolenou a napolo vypáranou čepicí. Bylo na něm všechno zrovna tak sestaralé a vetché, jako on sám.

Býval chalupníkem a byl spokojen i v tom odříkání i v těch nedostatcích, kterými jej chalupnický život vrchovatou měrou obmýšlel, a nereptal ani, když postoupil chalupu svému jedinému synu a sám odebral se na odpočinek — na výměnek. Ale syn zemřel předčasně, snacha provdala se záhy za nynějšího spolumajetníka a hospodáře Tourka, a nad chalupou zavály studené vichry nevděku, a sestaralým a ulopoceným nitrem výměnkáře zavířily zděšené

ozvy nespokojenosti. Nebylo pro něj klidu a odpočinku. Vstával první v chalupě a ubíral se poslední na lože na půdě chalupy. Vyhledal si je tam sám, neboť netrpěli ho ve stavení a vyháněli ho ze světnice.

„Nepáchněte nám tady!“ rozkřikovala se snacha, a hospodář neměl pro starého Poucara ani jediného laskavého slova. Lál a nadával mu, kudy chodil, a považoval jej za břemeno, za člověka zbytečného a nepotřebného, pokřikoval, hartusil na něj, strkal jím a vyháněl jej z chalupy, i když se dřel a lopotil...

A do tohoto života, plného odříkání, utrpení a muk vstával ustaraný výměnkář i dnes. Když slezl namáhavě po starém a rozeschlém žebříku s hůry, uzřel to jásavé letní jitro a ucítil osvěžující dech jitrního vzduchu, pokřičoval se a sepal ruce a upřev oči ku promodrajicimu blankytu dalekých, neznámých prostorů, modlil se a odříkával zdlouha a vroucně „Otče náš!“ Ta stará vira ve Všemohoucího tkvěla hluboko a nezdolatelně v jeho nitru i v jeho duši, oddanost ve vůli Jeho byla jedinou útěchou v tom utrpení i v těch mukách posledních jeho chvíl.

Modlil se — ale nedomodlil se, neboť sotva odříkal potichu první věty „Otčenáše“, zalomcoval jím kdosi nešetrně a vyrušil jej ze zbožné nálady.

Byl to hospodář Tourek, mladý, ramenatý muž silné postavy, širokých ramen, červených, ztučnělých lící, černých knírů a vlasů, jejichž kučery kadeřily a kypřily se mu kolem skrání, rozhalenou u krku a nezapjatou na kostnatých, vyklenutých prsech, a v kalikové podvlékačky, jichž tkalouny spadaly pod kotníky na dlažbu zápraže. Na nohách měl kožené střevíce s dřevěnými podešvemi a v pravici třimal široký slaměný klobouk.

„No, co tu čumíte!“ zahartusil na uleknutějšího se výměnkáře. „Není co

dělat? Nechce se vám do práce? Jist se vám chce a dělat ne? Hybaj, anebo vám pomohu!“ A zaklel surově a pohazoval rozhorleně hlavou.

Starý Poucar pohlédl na zděšeně na něj, a setkav se s jeho pronikavými pohledy, sklopil hlavu a šel. Ubíral se zdlouha a potácivě ku stodole a cítil, jak pojednou tklivý smutek jej obeštírá, zahaluje jeho duši a vkrádá se mu i do srdce.

A nástupce jeho syna, Tourek, díval se za ním vypjatě, napodobil za jeho zády jeho klopýtání, posmíval se mu a zlomyslně se poškleboval. Pak dal si klobouk na hlavu, obrátil se, a prošed tmavou siní, vešel, pohvizduje si stlumeně, do světnice, kde vařila chalupnice na plotně širokých kamen kávu. Byla to silná žena, plných tělesných forem, širokých a zdravou červení svitcích tváří, bohatých, do plava zahrnutých vlasů, zdravých, bílých zubů, modrých, jako průsvitných očí, oblých rukou, nad jejichž podramení bělaly se bílé, krátké a lacinou, úzkou krajkou lemované rukávy polo- vičnickové košile, krátkého rozchřipěného nosu a nízkého, nápadně vypouklého čela. Byla jenom v košili, ve spodničce a chodila bosa.

„Co pak dělal ten dědek?“ zeptala se mužsky znějícím a ranním chraptivým schváceným hlasem, obrátivši svoji širokou tvář ku vstupujícímu Tourkovi.

Tourek pohodil hlavou a přestav hvízdal, sáhnul po dýmce, která ležela na lavici u dveří.

„Viš, co dělává! Stál na zápraží a čuměl do nebe. Snad tam viděl nebožku panimámu . . .“ odpověděl drsně, považuje svoje neomalená slova za podařený vtíp, a upěchoval ukazovákem pravice zvlhlý tabák v dýmce.

Chalupnice dala se do hlasitého smichu.

„Ten dědek má dary,“ povídala a slévala dýmající kávu do džbánečku z pocínovaného plechu. „Je samá modlitba — ale práce žádná!“ A dořeknuvši, sehnula se kvapně, vzala hrst

smrkového klestí a přiložila pod plotnu, z níž vysršely praskající jiskry.

Tourek počal se oblékati. Odložil zase dýmku, tentokrát na plochu velikého stolu se skříženými nohama i silným trnožem, a vzal kalhoty.

„Ti modlívi, to jsou ti praví,“ souhlasil. „Je to železná kráva. Abychom se starali jenom o jeho výměnek,“ povidal dále a oblékl siza hovoru vestu i kabát.

Tourková, která nesla dýmající kávu na stůl, potakovala hlavou.

„Ba — na mou duši! Tihle výměnkáři jsou jenom pro zlost a trápení na světě,“ přisvědčovala a postavivši hrnek s kávou před svého manžela, krájela chléb a namazavši dlouhé a silné krajce máslem, kladla je podle sebe na stůl.

Tourek nepojedl chleba s máslem, ale vyndav z kapsy silný nůž v rohových střenkách a rozevřev jej, nakrájel si suchého chleba do kávy, vzal plechovou lžici, mihal a potom pomalu jedl. Tourková usedla proti němu a pojídala po velikých soustech chléb mazaný máslem a zapijela sousta bílou kávou. Když se oba pohodlně najedli, vstala, nalila spodní kávy, kalné a páchnoucí cikorii, do kameného hrnce s otlučenými kraji, ukrojila okoralou skývu chleba, vzala lžici, kterou byla před tím sama jedla, a vyšla zdlouhavě na zápraž. Tam se zastavila a rozhlédnuvši se po dvoře, hledala svými pohledy nenáviděného výměnkáře. Nebylo ho již v chalupě, byl vzal hrabici, opásal se kloboukem a ubíral se, co zatím hospodáři jeho snídali, zdlouha a klopýtavými kroky do polí.

Tourková, nenaleznuvši ho, usmála se škodolibě a pohodivši hlavou usedla na prahu sině a zavolala velikého, černého a hubeného psa, který čenichal a hledal cosi na hnoji.

„Dostaneš ty, když dědek nechce!“ zahovořila k němu, když přiběhl a vrtě ocasem lisal se k ní. A lámala mu chleba do kávy, vidouc, jak hltavě žere, smála se naň a hladila jej po temenu jeho široké hlavy. „Mám tě

ráda, psino! Jsi lepší než ten dědek. Hlídáš aspoň a nedáváš se živit zadarmo, jako ten ležan!“

Když se pes nasýtil, vzala zase hrnek, zvedla se zvolna a vracela se do světnice, u jejíž dveří potkala svého manžela. Byl na odchodu.

„Podívám se za tím dědkem a přiberu lidi, abychom to měli pod střechou,“ povídal suše a bez živějšího zájmu, myslé při slově „to“ na požaté obilí, a pokuřoval si z dýmky. Pak dal „S Bohem!“ a vyšel volně ze dvora chalupy na silnici, po níž přejížděly přes tu chvíli dlouhé žebříňáky, naložené vysoko obilními snopy.

Slunce hořelo oslňujícími světly. Vzduch naplněn byl zhavým prachem, který se sypal do polí i luk, do pastvin i úhorů. A po polích žloutlo obilí, přesýchala stěbla a modraly se chrpy, rudly a rděly se vlčí máky a koukole, svítala obnice, bělaly se kopretiny a prozařovala tyrkysová modř čekanek. A v polích pohybovaly, nakláněly a vzpřimovaly se v rovnoměrných tempech postavy sekáčů a žneček, jednotlivé pohyby děly se odměřeně a jako podle taktu kohosi neviditelného. Kosy řinčely, narážejíce na stvrdlá stěbla, klasy šuměly, padající ze širokých roženců na vyschlé a popukané strniště.

A v té výhni srpnového vedra a v tom nepřehledném moři narudlých žit, žlutých ječmenů, narezavělých pšeníc a zazelenalých ovsů stál starý, nahrbený výměnkář Poucar sám a sám, a sekal, co mu chabé síly stačily. Tourkovo ječné pole „V oupadech“, na němž právě znavený výměnkář se lopotil, bylo až na hranici sousední obce, a nebylo proto jiných sekáčů blízko něho. Ale starý Poucar nereptal. Naopak — byl rád té samotě, neboť mohl se zde úplně oddat svým chmurným vzpomínkám a mohl nerušeně žalovati sám sobě a těm neznámým dalekým prostorům na své utrpení. Ruce i nohy jej sice pobolivaly, hlad hlodal v jeho útrokách, ale on snášel všecko trpělivě. Rukám i nohám dal odpočinoutí a hlad zaháněl ječným

zrním, které žvýkal jakž takž mezi bezzubými dásněmi.

Bývalo jinak za jeho hospodaření — bývalo jinak za hospodaření jeho syna a jinak je dnes. Nebolívaly ho ruce a nohy, nehlodával v útrokách jeho hlad, ale dnes... Slza vytryskla staříkovi z těch jeho poloshaslých očí a skanuvši na sprahlou polní půdu, vpíla se rychle do ní... Bývalo jinak...

A zase vypjaly se jeho páže k úsilovnému rozmachu, zase naklánělo a vzpřimovalo se na kost a kůži vyschlé jeho tělo v rovnoměrných tempech, řinčela kosa, skřípala podtínaná stěbla a šuměly ječné klasy.

* * *

Znaven, vysilen a zmořen hladem vrátil se starý výměnkář s pole a z práce.

Požáry slunce dohořivaly již pod obzorem, dýmy jejich plouhaly a válely se ve zhoustlých, namodralé šedých a fialových kotoučích po vzdálených mezích. Vzduch zvlněn mírně se chvěl, vůně obilí jím táhla, a odlesk zhasínajících světél se v něm zrcadlil. Kosy stichly, vozy přestaly drnčet po hrboilatých a špatně šterkovaných silnicích a cestách, a jenom tu a tam mihla se silhouetta opozdivšího se podruha, přelétnul zatoulavší se pták, hledající úzkostlivě svoje hnízdo, ozval se cvrček, a pak bylo zase ticho... zase němo...

Výměnkář Poucar byl zemdlen a zdolán prací. Celé tělo jej brnělo a pobolívalo, nohy chvěly a trásly se pod nim. Žaludek jeho svíjel se hlady, a v hrdle mu vysýchalo a práhlo. Tvář jeho zahnědla přes den, a vrásky zdály se zapadatí ještě hlouběji do líc. Chvilí postál se svěšenou hlavou, jakoby nevěděl, kam by šel a co by měl učiniti.

Chalupník nebyl doma, a chalupnice seděla ve světnici a pojídala čerstvě uvařené zemáky, solila si je, pomazávala čerstvým máslem a zapíjela mlékem. Teprve, když se byla nasýtila, vyšla na zápraž a vidouc výměnkáře státi

ve dvoře, pohodila hlavou, zasmála se posupně.

„Už jste doma, dědku?“ zeptala se drsně.

Potřásl smutně hlavou. „Ba jsem!“ odpověděl vysoko znějícím a unaveným hlasem a pozdravil skoro nuceně, jakoby se mu nechtělo, a smeknul, viastně jenom nadzvednul napáranou čepici.

„Máte hlad?“

Podíval se tázavě a nedůvěřivě na ni. „Jak bych neměl? Nejedl jsem! Neměl jsem celý den v ústech!“ odpověděl zase tak smutně a potřásl kostnatou hlavou na zhubenělé šiji.

Odešla do světnice, a vrátivši se, přinesla misku s vychladlými již zemáky, na kterých ležela stará a zohybaná plechová lžice.

„Tu máte! Nacpete se, abyste zas neproklinal!“ povidala urputně.

Stařec polohlasně poděkoval, usednul na kamenné obrubě povýšené zápraže a loupal si rukojetí plechové lžice brambory a pojídal je bez soli a bez másla.

A chalupnice dívala se chvíli posměšně na něj. Pak zavolala psa, který ležel v otevřené stodole a chladil se na upěchovaném a tvrdém mlatě, a když přiběhl, vrátila se s ním do světnice a pokrmovala jej zemčaty, zbařených slupek a hladila jej po hlavě i po hřbetě, lichotila mu a vliďně s ním hovořila. Pes požíral hltavě podávaná mu sousta a poštekával radostí . . .

Mlhy na východě zatím houstly, vlnily se, rozlévaly a roztékaly se po celém kraji, padaly na střechy a stékaly do dvorů, tekly k západu, rozdouvaly se všemi směry a rozprašovaly se do všech koutů. Vzduch ochlazoval se rychle, a rovněž tak rychle se stmívalo. Hvězdy zakmitaly se na temněmodré obloze, zastřené clonidlem houstnoucích par a mlh, a měsíc vyhoupnul se nad vesnicí, nad níž chvěly se tetelivé zvuky zvonu. Klekání . . .

Starý Poucar dojezdil chvatně poslední zemák, a zapív jej vodou, smeknul čepici, pokřížoval se, sepjál ruce a

začal se modlit. Jeho jediné útočiště bylo k Onomu Neznámému a Neviditelnému, v Něhož nezdolatelně věřil, a kterého hledal v dalekém tajemnu nad oblohou . . .

Zvonek dozněl na farní zvonici, dozněla i stlumená jeho ozvěna v stichlých polích i v dřimajících hvozdech . . . A starý výměnkář se pokřížoval po druhé, dal propocenou čepici na kostnatou hlavu, a odevzdav misku od zemáků a zprohýbanou lžici s opětným poděkováním chalupnici, napil se ještě jednou z okovu a pak ubíral se ku stájím, aby pokrmil dobytek a postaral se v nepřítomnosti hospodářově o všecko, oč postarati se bylo zapotřebí. Bylo ještě dosti práce, a starý Poucar ji vykonával trpělivě! Byl tomu již tak zvyklý! Ze svitání — do setmění — den ode dne — od mláde do stáří. Práci vložili mu do těch malých, útlých ruček nemluvněte, a práci vezmou mu z těch ztuhlých, zmozolených a vyschlých dlaní kmeta po smrti . . . A když práci dokončil a vše bedlivě uzavřel, chlěvy, kůlnu, stodolu a řezárnu, šplhal se namáhavě po rozvíklaném žebříku na hůru, aby tam vyhledal na slámě opuštěné, výměnkářské lůžko. Spával nedaleko vikýře a měl tam upravené lože, jako zajíc pelech v poli, mezi otepěmi slámy, z nichž jedna sloužila mu za podušku. Přikrýval se starou, vetchou a rozpadávající se již koňskou houní. Nespával však celé noci, spíše je probděl v přemýšlení a ve vzpomínkách. Sedával často — nezamhouřiv ani oka — až do rána a pohlížel do té tmy, jež houkala se na trámech a hambalkách a objímala jej svými pažemi. A zde se mu uvolňovalo a ulehčovalo. Byl zde skrýt a chráněn proti útokům a nešetnému jednání chalupníků Tourkových, zde si odpočíval a hověl svému sestaralému tělu a zmoženým a uhněteným údům po celodenním namáhání a lopotě. A sedával dlouho, přemýšlel, vzpomínal a uvažoval.

Ani dnes neusnul záhy, ačkoliv pracoval a dřel se od rána až do sešeření, seděl a mlčel a zabýval se svými stesky,

zalobami, které vyznívaly v jediném závěru: „Bývalo jinak!“ . . .

Světla poshasinala v malých oknech statků, chalup i domků, jejichž lomenice a štíty ztrácely se a mizely v příboji rozvodňující se mlhy, a z celé obce svítili již jenom v „panské hospodě“. Tam bylo ještě hlučno a živo. U stolu, prostřeného růžovým kdysi, ale nyní skoro již do běla opraným ubrusem, sedělo několik sousedů, mezi nimiž byl i chalupník Tourek — kdežto u zeleně natřeného a místy nátěru již zbaveného stolu nedaleko dveří bavilo se potichu a zdrželivě několik čeledinů, pokuřujících z krátkých, páchnoucích dýmek s baňatými hlavičkami.

U „sousedského“ stolu bylo neobyčejně živo. Tu hovořilo se hlasitě a mluvilo se o letošní úrodě a cenách obilních a o dobytku, koních, skotu i bravu, a popíjející sousedé vyměňovali si živé svoje mínění a přeli a hádali se přes tu chvíli. Hlavní slovo měl Tourek. Rozuměl všemu a mluvil o všem. Byl „zdejší“, byl „Vonohřiban“ a znal krajinu, znal se v polích a rozuměl jim (domněle) jako málo kdo z osady. A při tom pil, až se mu oči zalévaly slzami. Na dva doušky vyprázdnil každou sklenici teplého piva, a čárky na porcelánovém podnosu množily se mu, jako to zrní v klasech.

A když se sousedé do syta napřeli a vyhárali, zašuměly na stole karty a zakmitaly se jim mezi kostnatými prsty. I ve hře znal se Tourek (zase jenom domněle) lépe, než ostatní a přel a hádal se přes tu chvíli. Prohrával neustále, a sousedé se mu smáli a pomrkvávali významuplně na sebe, brali a schovávali je opatrně do kapes. Ale Tourek, jehož oči už se divně leskly, nepozoroval těchto úšklebků a míchal křečovitě a netrpělivě karty, hrál a prohrával jako zběsilý.

„Eh — to je všecko jedno! Dědek poseká — já prodám — a peněz bude jako plev!“ ulehčoval se zoufalou lehkováváností svému svědomí, které zatěžovalo se každým „štychem“, a hrál a prohrával důsledně dál. A sousedé usmívali se, pomrkvávali na sebe, vy-

hrávali a schovávali peníze také dále. Teprve k ránu, když neměl Tourek již ani krejcaru, a hovorný šenkýř již nechtěl půjčiti, mrštil kartami o stůl, že se rozlétly po nečisté podlaze, a potácel se z hospody. Pobroukával si mrzutě ve svém rozčilení a spiti, hartusil na sousedy, nadával kartám a zaklinal se, že nevezme jich vícekrátě do ruky.

Na východě rdělo se již zase jitro a jitrní červánky rozptylovaly se po obloze. Mlhy se rozprchávaly a vzduch se jasněl, jiskřil a táhnul v slabém právanu nad krajem. Opětne ozvaly se finčivé zvuky naklepávaných kos ze dvorů statků, chalup a domků, a za nedlouho zarachotila na rozjezděném a skřipajícím šterku silnice a cest vysoká kola zebříňáků . . . Probudilo se jitro, jako se probouzelo každého dne: za ržání koní a hlasitého povykování čeledinů a kočí . . .

Starého Poucara zastihnul Tourek již na dvoře. Byl již umyt, snídal kávu a chléb a hovořil po tichu s chalupníci, která stála vedle něho v obvyklých ranních nedbalkách a stěžovala si na svého manžela a jeho noční hýření. Výměnkář mnoho nemluvil. Nebylo radno, místit se do rodinných záležitostí těchto lidí, kteří hned se hádali, hned se udobřovali a laskali. Byl proto skoupý na slovo a přisvědčoval jenom prostým kývnutím a významným povzdechem.

„Bývalo jinak!“ povídal si v duchu, a když spatřil vstupujícího a vrávorajícího Tourka, jehož tváře byly zbrunatnělé a pohledy zmatené, dopil rychle zbývající kávu na jediný doušek, podal hrnek své snaše a povstav, šoural se do stodoly pro kosu a kloubek.

A spitý chalupník nezastavil se ani na dvoře, a klopýtnuv o vysokou zápraž, dopotácel se do světnice, převálil se tak jak byl oblečen a obut do peřin a za okamžik spal jako o půl noci. Byl překonán bděním a pitím a nedovedl únavě své vzdorovati.

Chalupnice byla pohněvána a ubírala se pomalu ku stodole za výměnkářem, který byl již na odchodu, maje

kloubek upevněný nad kyčlemi a hrabici na rameni.

„Je to člověk! Ne, dědečku?“ povídala mimo obyčej vlněně a dívala se na výměnkářova ústa, čekajíc na jeho přisvědčení.

On pokrčil ramenoma a potřásl povážlivě hlavou. „Inu — je — je — ale jakáž pomoc,“ odpověděl suše. Dal „S Pánem Bohem!“ a šel.

Chalupnice vyprovodila jej až ku vratům chalupy.

„Dnes přijďte, dědečku, k obědu!“ volala za ním, vidouc, jak se zahýbá za roh sousední chalupy, a pak se pomalu vracela. Cośi leželo na ní jako těžké břemeno, a tlumený hlas nespokojenosti a výčitek ozýval se v ní. Bývalo kdysi v chalupě jinak za života jejího prvního manžela — syna výměnkářova — a jinak bylo dnes! Dávala „dědečkovi“ za pravdu, a jindy nenáviděný „dědek“ a „železná kráva“ stal se pojednou jejím útočištěm

a měl býti jejím těšitelem v truchlivé chvíli.

* * *

Chalupník spal po celý den, a výměnkář k obědu nepřišel. Těšila jej sice neočekávaná vlnidnost a pozornost chalupnice, ale bál se chalupníka, který obyčejně po prohřené noci zuřival a znásilňoval každého, kdo mu přišel do cesty. Ani manželka jeho nebyvala před ním chráněna a trpívala s ostatními.

Dnes nezuruil. Byl zmučen ponocováním a pitím a byl zmaten a zpitoměn. Když procitnul k večeru ze svého strnulého spánku, byl spocen a zmožen slabostí. Nohy se pod ním trásly, a jeho tělo se zmitavě chvělo. Vypotácel se sice ze světnice, sklesnul na židli a položil hlavu do dlaní a podřimoval znovu. Nadobro však již neusnul. Hlava jej pobolívala, a v dutinách jeho lebky to hučelo. Neměl síly ani vědomí. Bylo mu jako po přestálé horečce.

A kolem něho pobíhala hněvem soptíc jeho manželka. Sestarálý výměnkář — dnes „ten chudás“ — lopotil a dřel se s kosou na poli, kdežto chalupník pitoměl a spal, místo co měl svážen mandele do stodoly a ukládat je do oplotní.

„To je pak chalupník! To je hospodář!“ šeptala si zlobivě a přebíhala netrpělivě po chalupě. „Ani sekáčů nepřibral, ani zneček nenajal a — tak hospodařil!“ V jiných statcích a chalupách měli již plné stodoly, a Tourek neměl pod střechou ještě ani jediného snopu. Posečené obilí leželo a přesýchalo na poli a — hospodář spal, podřimoval a potácel se jako poloblbný po světnici, přealuje se z místa na místo.

Ani večeri tentokráte Tourková neuvařila. Sama nasýtla se chlebem a mlékem, a výměnkář dala peníze na uzenici a pivo.

„Kdo by varil?“ povídala mu pohněvaně i smutně, když se vrátil zase k večeru z pole upocený a udřený a vláčel sotva nohy za sebou. „Hospodář chrní a — nedbá...“ Ukrojila veliký krajíc domácího žitného chleba a podala jej výměnkáři, domlouvajíc mu, aby zašel na sklenici piva a posilnil se po té úmorné práci v poli. „Jděte, dědečku, napijte se taky, když může hospodář pít — můžete pít i vy. Máte k tomu víc v té chalupě práva, než on.“

Podíval se nedůvěřivě na ni, ale nešel. Nevěřil jí. Umyl se u studny, přičisnul malým rohovým hřebínkem prořídle vlasy a usednuv pak zase podle svého zvyku na zápraž, pojídal chléb a zapíjel sousta krátkými doušky mléka.

„Musíme to zitra odvézt, ať je jakkoli,“ povídal při jídle, podívav se na chalupnici a obraceje pak pátravě pohledy k obloze, dodával zdouha a znalecky: „Kdo ví, jak bude. Kdyby zaprchlo, zklíčí a vzroste nám ten ječmen, a bude se pak těžko prodávat...“

Chalupnice hbitě přisvědčila. „Taky se mi zdá, že se povětrnost obrací...“ souhlasila, a pohledy její zatekaly také po obloze. „Jakoby se mračilo a jakoby mělo sprchnout už dnes v noci...“

Výměnkář potřásl hlavou. „Co pak přeprška, ta by nám neškodila — ale ono může pršet taky pár dní, a pak by nebylo tomu obilíčku zdrávo,“ hovořil vážně a lámal si chléb a připíjel mléko. —

A chalupnice byla ku podivu přívětivá a vlnidná. Oslovovala jej lahodně „dědečku“, usmívala se naň a přisvědčovala k jeho skoupým slovům a vzdychala s ním. Zapomínala v takových okamžicích, kdy sama trpěla a byla nespokojena a naplněna hněvem a zlobou, na výměnek i na to, že starý Poucar je tím na jejich majetku hledajícím cizopasníkem, a blahorečila osudu, že jí zachoval aspoň toho kmeta, který se staral o hospodářství, pracoval a se dřel, když hospodář ležel a chrápal anebo chodil po vsi a nedbal, hleděl si zábavy a táčků, polí a úrody si

téměř nevšiml. Proto blahorečila teď starému Poucarovi.

„Máte pravdu, dědečku! Zítřej to odvezeme a uložíme do sucha,“ libovala si zjevně, a pohledy její i starého výměnkáře utkvěly současně na obloze, kterou jakoby potahoval a povlékal tenký slojir rozprášených, hnědžafialových par a mlh.

Poucar při tomto pátravém pohledu potřásl zase povážlivě hlavou.

„Jenom, nebude-li nám pršet, jak jsem povídal. Kalí se to nějak, a není tomu co věřit...“ prohodil, zavřel stodolu, a dal „dobrou noc!“ a šplhal se po zebříku vzhůru ku svému podstřešku, kdežto chalupnice vrátila se do světnice v níž páchly výpary, vystupující plnými doušky z chalupnikova nitra.

Obloha čím dále, tím více šedla a hnědla, vzduch rozvíňoval se a protahoval stále ostřeji a ostřeji krajem a zvedal prach po silnicích a cestách a unášel jej v rozvířených kotoučích do polí i luk. Tmělo se, a oblaka se sůžila, jakoby klesala a padala na Vonohříby a chtěla se na ně sesouti.

Chvillemi stříkalo a poprchávalo z houstnoucích mračen, která se převalovala v divokém rozmaru nad hlavami vonohříbských osadníků, vzhlízejících zděšeně do výše.

I chalupnice Tourková vyšla několikráte na zápraž, aby se podívala na mraky, zuřící jako v divokém zápase, a pokaždé vzpomněla si na slova starého Poucara, který na hůře již podřimoval. Avšak v tom zasvitilo prudce nad krajinou... následoval pronikavý třesk, provázený hromovým rachotem a dunivým hukotem, který dozníval zdouha a zdlonha v neviditelné a mračny, deštěm i tmou zacloněné dále. Déšť se lil, blesky svítily, hřmělo a hučelo po celé krajině...

Toto náhlé a neočekávané zaburácení podrážděných živlů, provázené blesky a hřměním, probudilo i podřimujícího Tourka, který zděšeně zivnul a polekaně se vztrhnul.

„Co to?“ ptal se, jsa stále ještě zmateč.

† Chalupnice se trpce usmála a ohrnula ret. „Bouří a prší, jen se leje,“ odpověděla s nepotlačeným hněvem a rozžehala malou petrolejovou lampu.

„To je pěkné nadělení...“ zazíval manžel zase, a pohledy jeho spuchlých očí zatékaly k nízkému oknu chalupy, jež bylo zrovna zalito světlem zakmitavšího se blesku. „A my nemáme snad nic pod střechou...“

Žena se hlasitě zasmála. „Jak bychom měli? Kdo pak svázal? Pán chrněl a...“

„A dědek nic nedělal!“ přerušil ji prudce Tourek a zavrtěl sebou netrpelivě na židli.

„I dělal, ale svázet mu nenapadlo,“ řekla zase, ale již poněkud smířlivěji, bojíc se, aby manžela nepopudila. Nebylo s ním do žertů v podobných náladách, kdy naběhlé žily na spáncích nevěstily nic dobrého.

Hněval se sám na sebe, ale nepřiznával se ku svému poklesku, který sváděl na starého Poucara. A vida, jak se blýská, a slyše, jak hřmí a burácejí ozvěny, a déšť bije do oken i zdi a lije se po střeše, jak teče z okapu na zápraž a do dvora, rozčiloval se ještě více.

„Starý člověk patří do rakve a rakev do hrobu! Sotva se hýbe — leze jako housenka a jí za pět...“ hartusil rozchraptěným hlasem a chystal se v duchu na výměnkáře, jak mu vyčíní a vyhubuje. A chalupnice mu přisvědčovala. Déšť ulil ty sympatie, které ještě hodinu před tím pro uhněteného výměnkáře pocitovala a které pojednou zase uhasly a se rozplývaly.

„To je tak, když se člověk spolehne na podruha —“ povídala. „Přidala jsem mu na „buřta“ — dala jsem mu k večeri mléka, když nešel na pivo — ale nezasloužil ani podmáslí, ba ani syrovátky...“

A z chalupníka jakoby byl vítr odvanul a vody odplavily tu nesnesitelnou tíseň spítí, která jej trýznila a mučila. Přecházel po světnici, huboval, a jenom když se zablesklo a zakřmělo, zastavoval se, pohlížel do tmy a naslouchal šumění deště a kvičení větru, který se dobýval do komína a hučel v karanech.

A starý výměnkář nespal také. Seděl ve slámě, jsa přikryt starou koňskou houní, a naslouchal dešti, který padal a lil se v proudech na střechu a stékal do dvora i zahrady, a zachvíval se zděšeně při každém zaburácení hromu a modlil se, třímaje v kostnatých prstech růženec. A v úzkých vikýřcích zahřeřely přes tu chvíli blesky, ale hasly ihned zase ve tmách podstřešku, který zdál se býti oživen neviditelnými a tajemnými postavami, septajícími si a tančícími pospolu po trámech a hambalkách, utonulých v temnotách noci. A z venčí províval do podstřešku dveřmi vikýře i děrami větracích otvorů ostrý, vlhký chlad. Výměnkář zahalil se těsněji do staré houně a jal se odříkávati „Otčenáše“ a „Zdrávasy“ rychleji, jakoby se chtěl zahřátí. Ale zima neustávala; chlad vtíral se dále. Slezl proto pomalu a opatrně po žebříku a nedbaje, že při blescích a hřmění rychle promoká, šoural se pomalu ku kravskému chlévu, kde si ustlal na kamenné dlažbě na dvou otepích slámy a ulehl, maje hlavu opřenou o hromadu proschlého a uvadlého řepného chrástu. Zde — v kravině — bylo zatuchlé a zapařené teplo. Okřával zde vůči hledě a zahřív se posleze a oschnuv dosti rychle, za nedlouho usnul.

A venku se blýskalo, bil hrom a přšelo, jen se lilo...

* * *

Blesky pohasínaly a hromy oněměly sice do rána, ale déšť se lil dále; silnice a cesty proměněny byly v močály a strouhy v řeky. Kaluže leskly se po návších i dvorech, a potůčky kalné a špinavé vody tekly všemi směry. A pršet nepřestávalo a nebylo naděje, že brzy přestane. Obilí na polích moklo, a rolníci, kteří se zpozdlí, zehrali na nastalou nepohodu a zlobili se sami na sebe a na svoji liknavost a spohodlnělost.

I chalupník Tourek byl mrzut; neměl nikde stání, přecházel s místa na místo a huboval, ale nikoliv na sebe, nýbrž na starého Poucara, který bál se přijít mu do cesty.

„Je to dědek!“ nadával a lál. „Tef spí a neukáže se ani, a obilí mi nechá na dešti, pitomec! Co si na něm vezmu?“ A kopal vztekle kovanými podpatky do prahu domovních dveří a posunoval si slaměný klobouk nervósně se strany na stranu. A chalupnice mu ochotně přisvědčovala. Podléhala vlivu jeho nálad, a výměnkář zas už neslul „dědečkem“, nýbrž jenom zase tím obyčejným, protivným „dědkem“, který jim „užíral“ chalupu a připravoval je svým výměnkem o majetek. A s vytrvalostí deště stupňovaly se i jejich zloba i hněv a přibývalo na jejich nepřátelství vůči starému Poucarovi.

„Takový starý a rozeschlý výměnkář patří do pastoušky anebo do špitálu, ale ne do chalupy!“ rozkřikoval se Tourek a zuřil hlasitě, aby výměnkář slyšel toto jeho běsnění. „Je jako vepř na krmníku, ale práce neudělá ani za haléf...!“

A starý Poucar naslouchal a trásl se, jsa ukryt v řezárně, kde řezal řezanku, a slyše skřipati podkovami okované podpadky chalupníkových bot na dlažbě zápraže, díval se uděšeně na dvéře úzké řezárny a očekával ve ve strachu každé chvíle, že objeví se mezi nimi Tourek, aby jej proklínal a týral. Snídaně dnes nedostal. Měl hlad, ale nepocítoval ho skoro ze strachu před hospodářem.

A nepohoda trvala dále. Vlhký chlad se sesíloval, a proudy vod lily se z oblaků a mraků rovnoměrně a neustále po celý den.

Výměnkář se na dvoře neukázal, a manželé Tourkovi ho nevyhledávali. Nedali mu také ani oběda, ani večeře, a hladový kmet vytratil se nepozorovaně z chalupy a teprve za tmy. Zašel kamsi do sousedství, aby si postěžoval a aby se z milosti bližních aspoň poněkud nasytil a ukonejšil prudce již sužující jej hlad. Ale mnoho nepořídil. Sousedé politovali a utěšovali jej několika soustrastně vlnivými slovy, dali mu hrnek řídké a málo chutné kávy, ku které předložili mu půl pecně doma upečeného samozitného chleba, aby si

ukrojil dle libosti a — bylo po řečích, po útěchách a po soustrasti. Báli se souseda Tourka. Byl zlostný, neurvalý a mstivý, a každý se mu raději vyhnul, mohl-li. A tak nezbylo chudásovi Poucarovi, nežli vrátiti se zase do svého utrpení. Spal zase v chlévě a trpěl vlhkem a chladnem, a zase dýchal tu směsici pronikavých zápachů, které naplňovaly chlév. Nespál však ani mnoho, ani dlouho. Studený a mokřý vzduch, který vnikal do chléva jednoduchým, nízkým okénkem, vytlačoval již i odtud teplo živočišné i utajené teplo pařícího se hnoje a mrazil jej v kostech, v nichž začalo jej bodati a loupati. Převaloval se na slámě a cítil, jak jej celé tělo pobolívá, a zdálo se mu, že vůči hledě slábne a ztrácí síly a pozbývá citlivosti. Znal tyto úkazy a věděl, co to je. Hlásila se stará nemoc — dna — kterou ulovil v mládí za vsí ve stozích, když za bouřlivých, mokřých a dešti zatopených nocí hlídal v polích, a ta hlodala mu při každé patrnější změně počasí v kostech a olupovala jej o poslední špetky síly, vyssáté již tak dost starobou a lopocením. A k těmto bolestem připojovalo se vnitřné třesení. A studený pot a občasná zimnice, která jim polomcovala a potřásala. Jakoby kdosi neviditelný zmítal jim a vyvolával tyto citelné bolesti. A k ránu počalo jej pálení v hrdle a přepadal jej kašel. Soslábnul přes noc, a když zvednul se ze svého lože, stál sotva a sotva se držel na nohách. Potácel se jako opilý a chvěl a trásl se zimničně na celém těle. Hlavu necítil, ale přepadaly jej chvílemi mdloby, kterým jenom s největším úsilím vzdoroval, tak že jenom s namáháním dopotácel se až ku dveřím obytného stavení, v jehož světnici chtěl se ohráti a si odpočinouti. Ale bál se hospodářů, a nevzav proto ani za kliku, zalezl zase do řezárny. Ale tam bylo ještě hůře, než ve chlévě. Chlad a vlhko byly tam ještě citelnější, nežli ve chlévě, a výměnkář zahrabal se do řezanky, aby ochránil se proti zimě, která jej více a více roztrásala. Ale neochránil se. Řezanka jej neza-

hřála, a mimo to pokoušely se o něj zase mdloby a připravovaly jej přes tu chvíli o vědomí. Nezdržel se tu proto dlouho a zvednuv se s vynaložením zbývajících sil, vypoťácel se zase na zápraž a namáhal se vyšplhati se po žebříku na hůru. Nemohl. Ruce i nohy se mu trásly a celé tělo jeho bylo tak vysíleno, že nemohl udržeti se na žebříku. Báł se, aby nespádl a nezpůsobil si pádem s výše bolestné poranění, a upustil proto od svého úmyslu.

Zatím přšelo stále. Všude bylo chladno a vlhko. Odhodlal se proto ku poslednímu kroku. Došoural se do síně a zapotácel se do světnice — bez zaklepání a bez opovědi a omluv.

„Je mi zle...“ zakoktal vysoko vyznělým hlasem a upřel pohledy horečně podnicených a jako do středu lebky zapadlých očí na chalupníka, který seděl za stolem.

Ten se vyrušil a podíval se urputně na výměnkáře.

„Snad si pro vás, dědku, nejde smrt?“ zeptal se posměšně, ale zamlčel se ihned, ulekav se Poucarova odstrašujícího zjevu i vzezření.

I chalupnice polekala se jeho schvácenosti a obrátila se od plotny.

„Snad není ještě tak zle,“ povidala mirněji a podala výměnkáři židli. „Sedněte si! Dostanete trochu polévky a ulehčí se vám.“

Výměnkář usedl a díval se upřeně a vyčítavě na chalupníka a chvěl a roztrásal se.

„No — už to nebude dlouho trvat —. Už vás tu dlouho trápit nebudu...“ šeptal, a v jeho hlase zachvívala se všecka ta bolest, kterou cítil v celé své bytosti. A pak zase mlčel a zase díval se upřeně a vyčítavě na chalupníka, který nemohl snést těchto pohledů a vrtěl sebou netrpělivě a rozpačitě na židli.

Po chvíli promluvil zase výměnkář: „Na hůru už nevylezu. Nemohu! V chlévě je zima a v řezárně je ještě hůře. Nechte mne tady — na peci. Ať ten život doklepu v téhle světnici. Bývala to kdysi taky moje chalupnická svět-

nice...“ povidal roztrpčeně, a slova jeho plakala a vzlykala na' bledých, nafialovělých rtech.

Chalupnice podívala se od plotny na manžela; ten vstal prudce a uhodil zlostně na stůl.

„Ale teď je to světnice moje a ne vaše, dědku nestydatý! A hybejte ven!... zakřiknul jej a rozpráhnul na něj pěsti.

Ale výměnkář nespustil s něho upřených a vyčítavých pohledů horečně podnicených očí a ze židle se nehnul.

„To vás nectí, chalupníku!“ povidal a vyčítal zase tím roztřeseným a vyznělým hlasem, na němž bylo lze pozorovati, že nitrem jeho zmitá horečka.

„Ani jednou neodvedli jste mi výměnek pořádně, a za to, že jsem vás nehrdlil a nehrdlím, a že jsem vám pracoval a dřel, za to mne teď — neduživce starého a stojícího nad hrobem — vyhazujete a vyháníte? To vás nectí, chalupníku!“ A odmlčel se s nepokrytým výrazem opovržení a zvedal se namáhavě ze židle. Nezvedl se však, jak byl zesláblý, a nepovstal. „Ta noc mi dala co proto...“ zavzdychal pak málomocně a vzpíral se marně na dlani sevřklé své pravice o vymyté sedadlo židle.

A chalupník přecházel po světnici a supěl vzteky, ale nemluvil, citě oprávněnost výměnkářovy výčitky. Avšak přirozeně zavilá jeho povaha vzdorovala ušlechtilejším citům a vzpírala se jejich vlivům. Neuznával proto oprávněnost Poucarových výčitek a zahlušoval je i jejich hlubší ozvy násilným a sebelichotivým hartusením. Chodil sem a tam, hučel do sebe a rudnul ve tvářích.

A výměnkář nespouštěl jej s očí a připravoval se k odporu pro případ, kdyby jej chalupník ve své bezohledné surovosti napadl. A při tom pojídal česnekovou polévku, kterou mu byla chalupnice na rychlo uvařila. Ale pojídal ji po paměti, nedívaje se ani do misky, která spočívala na jeho kolenech, a díval se jenom na chalupníka a střežil každý jeho pohyb.

I chalupnice dívala se na svého manžela. Zнала jej také a chovala tytéž obavy jako výměnkář. Odhadovala znalecky stupeň jeho rozčilení a konejšila jej svými pohledy. Mluvit se však neodvážila, neboť věděla, že každé hlasitě pronesené slovo bylo by krůpějí oleje do ohně jeho hněvu a zloby. A tak panovalo po nějakou chvíli ve světnici napjaté ticho, rušené jenom kročeji a pobroukáváním přecházejícího chalupníka, který měl ruce složené na zádech a hlavu nachýlenou do předu.

Zatím dojedl výměnkář polévku a poděkovav, postavil misku vedle sebe na podlahu.

Chalupník se zastavil, zaslechnuv jeho polohlasé a horečkou zjevně potlačované poděkování, a pohlédl na něj zamračeně.

„Už jste se nahltal?“ ptal se drsně a s utajenou surovostí.

Výměnkář neodpověděl a maje hlavu vysíleně nachýlenou, hladil si zmožené svoje sporé šediny. A jeho mlčení pohněvalo chalupníka ještě více. Zatlul ruce v pěstě a popošel vyjatě a hroživě proti němu.

„No — co! Nedovedete odpovídat?“ vykřikl.

Výměnkář se bolestně usmál. „A co vám mám povídat?“ ptal se a lekal se chalupníkovy zlosti. „To — co bych vám chtěl říci, to víte dávno . . . A jaké s vámi řeči? Nedáte si říci! Máte tvrdou hlavu!“

Chalupníkem zalomcoval vztek, a tváře jeho naduly se krví.

„Cože mám, ty krtku? Tvrdou hlavu? a což kdybych měl ještě tvrdší dlaně?“ rozkřiknul se, třesa se na celém těle, a sáhnuv oběma rukama po výměnkářovu hrdle. Tento chtěl něco promluvit, chtěl vykřiknouti a brániti se svými chabými rukama proti chalupníkovu násilí, ale než mohl učiniti to či ono, cítil jak jej dvě mocné a sval-

naté páže vyzvedly do výše a . . . hned ucítil palčivou bolest tvrdých úderů . . . Chalupník mrštil jim o zem . . . Dopadnutí na vyšlapanou podlahu zbavilo jej na chvíli vědomí . . .

Ve světnici zavládlo ticho. Chalupník stál nad bezvědomým výměnkářem a koule očima, supěl zlostí, kdežto chalupnice lomila u plotny rukama a dala se posléze do hlasitého nářku.

„Ty's to vyved', ty vzteklivěe lidský!“ přerušila konečně ticho. „To

se tak dlouho na něj sápe, až něco vyvede. Teď se máš nač těšit. Přijde doktor — budou z toho soudy — potahování a pochůzky a kdyby dědek umřel — čeká na tebe ještě kriminál!“ A zase nařikala a povzdychávala.

Tento nářek manželčin vrátil chalupníkovi zase vědomí. Připomenul si, že nejednal po právu, a zděsil se svého činu. Slovo „kriminál“ prolétlo jako palčivý, zhoucí paprsek jeho vztekem zmámené myšlenky a postrašilo jej.

Shýbnul se proto chvatně k výměnkáři a zvednuv jej, odnesl jej na pec, kde uložil jej do přebytečných a na peci uklizených peřin.

„Přijde zase k sobě, a bude dobře. Uvaříš mu kousek masa a dáš mu trochu hovězí polévky, a dědek bude v nebi. Bude mlčet, jako když oněmi!“ hovořil a chlácholil sama sebe, umlčoval výčitky, které se mu draly myslí, a jal se výměnkáře tříti po skráních, omýváti a křisiti.

Netrvalo dlouho, stařec otevřel oči, ale sténal a nařikal si a bědoval. Byl bledý a vyschlý, rty měl nařalově sedé a suché, oči vpadlé a podlité krví a zřítelnice zanícené. Trásl se horečně, a střídavá zimnice tloukla jím o stěnu světnice i o pec i o kamna. Byl nemocen — o tom nebylo pochybností — a chalupnice posílala chalupníka pro lékaře.

Nechtělo se mu jíti a — nešel. „Mráz kopřivu nespáti, a dědek se z toho za den vykřísá. Má život tuhý a neudělá nám tu radost, aby vešel do radosti nebeských . . .“ vtípkoval, potlačuje tak své obavy i strach.

Ale s výměnkářem bylo opravdu zle. Byl vysláblý, a nešetrné násilnické jednání Tourkovo připravilo jej o poslední špetku síly. Mdloby přepadaly jej přes tu chvíli, anebo uchvacoval jej nepokojný přeletavý spánek. Výměnkář sténal, poplakával a úpěl v bolestech. A když procitnul na okamžik, děsily a švaly jej přeludy, jichž nepřehledná řada letěla před jeho zimnicně podnicenýma očima . . .

S výměnkářem bylo opravdu zle . . .

* * *

Noc, která nadešla, byla pro starého Poucara propastí béd a utrpení. Horečka jím lomcovala, a bolesti jej mučily jako dav hladových šelem.

Chalupník i chalupnice nespali a děsili se s ním. Stáli tu bez rady a pomoci a sváděli toto zlo jeden na druhého a hádali se bez přestání.

A kolem chalupy vířila hluboká noc, a v neproniknutelné přímo tmě šuměl

jenom déšť a hvízdal a ječel vítr. Chladno a vlhko vnikaly do světnice, jež byla naplněna zápachem čoudicí petrolejové lampy, prskající a shasínající v dlouhém zápase na stole. A z venku šlehal do okénka světnice déšť, jehož krůpěje se množily a houstly, a vítr hučel a skučel v komině a pohvizdoval si v kamnech, vyháněje prolamovanými dvířky kouř a čmoud i zápach smrkového a modřínového klestu do světnice.

A s deštěm i s větrem a tmou přibývalo nemocnému bolestí i horečky. Sténal, úpěl a nařikal čím dále, tím hlasitěji, děsil se, křičel pronikavě a zmltal sebou na loži, a křeče svíraly a skrucovaly jej přes tu chvíli.

Chalupnice byla zoufalá. Brzy se modlíla, brzy lomila rukama a zlořečila svému manželu, brzy nařikala a usedavě plakala.

„Ty's jej dobil, Tourku! Ty's všim vinen!“ žalovala trpce a pohlížela úzkostlivě na třestícího a blouznícího výměnkáře, o němž mysli, že přiblížila se již jeho poslední hodina, a že dokonává.

Zatím dohořela lampa na stole a shasla, čmoudic dlouho, a ve světnici rozprostřela se tma, ozařovaná slabě plameny klesti, které hořelo s hlasitým praskotem a sykotem pod plotnou. Nadešla trapná chvíle. Nebylo v ni ani rady ani útěchy, a zoufalost chalupnice ještě se stupňovala. Odrkávala hlasitě modlitby, a hlas její trásl se a chvěl, selhával jí a byl prosáknut tajejnými slzami strachu a hrůzy. A ruce její prohrabávaly se chvatně na polici, kde hledala svíčku, kterou nemohla dlouho nalézt. Dva — tři hrnečky spadly, rozbily se na podlaze a střepy jejich hlasitě zazvonily. Posléze svíčku našla, vstrčila ji do svícnu a rozžala. Temnoty, v nichž viděly její vyděšené pohledy mlhavé postavy neznámých bytostí a přeludy smrti, prozářilo matné světlo svíčky. A plaché a ustrašené pohledy chalupnice obléty strop a zatloualy se i do koutů . . . Tam mizely ty přeludy . . . tam rozplývaly se ty strašidelné přízraky a mátohy v pavu-

činné tmě a splývaly a stékaly z ní a polhcovaly se navzájem.

Oddychla si, a strach její i zděšení se stišily.

„Pán Bůh s námi.“ povídala svému manželů, který seděl nehybně u stolu, a máje hlavu opřenou v dlaně, díval se upřeně a strnule před sebe. „Umřela bych, kdybych tu byla s ním samotna!“ Šla a blížila se opatrně a po špičkách k peci, kde výměnkář sebou zmítal a ůpěl. Stišoval se znenáhla, a leže na znaku, měl oči zavřené, oddýchoval krátce a těžce a chroptěl chvílemi, jakoby se dšsil a jakoby mu neviditelné ruce svíraly hrdlo a stavily dech. Ůsta měl pootevřena a přes bledě fialové rty dral se mu hlasitý šelest hořečných výdechů.

„Ten sotva vydrží...“ zahovořila chalupnice po chvíli zase, upokojivši se poněkud, a přiklonivši ucho do stínu kamen, dodávala znalecky, a zdlouha: „Chrčí to v něm, jakoby mu docházelo...“

Pak se obrátila k chalupníkovi. Seděl dosud nehybně u stolu, a máje víčka oči přimknuta, podřimoval a neslyšel ani těžkého dechu výměnkářova, ani vážných slov své manželky, která uklidněna již a sprostěna strachu, ulehla na posteli. Ponocování, strach a hrůza ji unavily, a spánek ji překonával. Zavřela oči, a za nedlouho ozýval se světnicí její pravidelný a klidný dech.

Spalí všichni tři...

Když chalupnice po nějaké době procitla, svítalo již. Stlumené světlo zamračeného jitra vnikalo nízkým oknem do světlice a obráželo se na protější stěně světlice v podobě veliké žlutošedé skvrny. A ve světnici bylo ticho. Jenom těžký a přerývaný, chrčivý dech nemocného šuměl za pecí, dohořívající a shasínající svíčka plápolala na stole.

I venku bylo ticho: bylo po dešti i po větru...

* * *

V celé obci nemluvílo se příštího dne o ničem jiném, nežli o náhlém a

těžkém onemocnění výměnkáře Poucara, a sympatie všech sousedů Vonohřibských byly při něm.

„Vytrpěl očistec za živa,“ pravili jedni.

„Zkoušel víc nežli Tourkův pes,“ minili druzí.

„Dřel jako kůň a nenajedl se ani,“ připojovali se jiní. „Smrt bude jeho spásou a vykoupením.“

A když byl zavolán místní lékař a ubíral se do chalupy Tourkovy, běželo půl obce za ním a provázelo jej a tlačilo se zvědavě kolem něho.

Byl to muž prostřední postavy, bledé tváře, živých pohledů a dlouhého, vážného a pečlivě pěstovaného vousu. Vstoupil klidně a vážně a kázal přenést nemocného na postel.

Vytáhli jej za nohy z jeho úkrytu a uložili jej — ačkoliv neradí a se zjevnou nechutí — do peřin. A pak nastalo vyšetřování: poklepávání a naslouchání. Pan doktor vyšetřoval pečlivě, tvářil se vážně, ohrnoval povážlivě rty a potřásal starostlivě hlavou.

Když byl s vyšetřováním u konce, díval se chvíli na nemocného, který nevěděl, co se s ním děje. Pak obrátil se k manželům Tourkovým, kteří stáli nedaleko postele.

„Je toho mnoho...“ povídal odměřeně, suše a s výrazem sebevědomí v bledých tvářích i živých pohledech. „Všeobecná sešlost, vysilení, zkornatělost tepen, zastaralá srdeční vada, rozedma a zánět plic a... připravte se na všecko... Vydrží-li do zítřka...“ Nedopověděl, pokrčil ramenoma, vzal klobouk a šel.

A pohledy lidí, kteří zevlovali na dvoře chalupy a hromadili se zvědavě i kolem vrat, ulpěly tázavě na jeho ústech, jakoby chtěly na nich čísti osudné proroctví. Když vystoupil ze síně na zápraží, protlačil se davem zvlounů malý, útlý a suchý mužik a smeknul uctivě soukenou čepicí. Byl to místní ženský krejčí a kostelník.

„Jak je, milostpane?“ ptal se dychtivě.

Doktor podíval se vážně na něj. „Mohli by jej dáti zaopatřit...“ odpo-

věděl krátce a ubíral se důstojně davem, který vlnil se a rozstupoval a jehož účastníci smekali jeden po druhém uctivě a ponížene čepice a klobouky.

„Tedy zaopatřit...“ řekl kostelník (a ženský krejčí) za lékařovými zády k davům zvědavých, tváře se zrovna tak vážně a důstojně jako on, a šel v patách za nim.

„Umřel!“ šeptali si zevlouni a rozcházeli se po vsi.

A za chvíli byla Tourkova chalupa zase tak opuštěna jako před tím. Jenom ve světnici lopotili se manželé Tourkovi s nemocným výměnkářem, přenášejíce jej zase do jeho posledního a tmavého útočiště. Stěhovali jej zase na pec. Nechtěli, aby zemřel na jejich loži, které by tak mohlo býti znesvěceno jeho mrtvolou. Nenadělali s ním mnoho okolků. Chalupník vzal jej za hlavu, chalupnice uchopila jej za nohy a vsoupli jej na hubenou svrchnici, která zakrývala jenom nuzně cihlovou dlažbu pece, a pak šli po svém. Ona vařila ledabylý oběd; on odebral se do chléva, aby dohlédl na krávy a pokrmil je.

A výměnkář zatím za kamny umíral. Nesténal a nenaríkal už ani. Oddychoval jenom trhaně a přerývaně, dech jeho krátil se stále víc a více, a ústa jeho lapala křečovitě po vzduchu. Tváře jeho byly svadlé, svraskalé a zapadlé, víčka očí byla převislá, a v úzké jejich štěrbině zmítaly se pohaslé a seskle-nělé zřítelnice, osleplé již a nevnímající. Chvillemi prodralo se bleděfialovými a zaschlými rty pronikavé zachroptění a tělo jeho křečovitě sebou

zaškubalo. A kvičelo mu a hvízdalo to v jeho průduškách...

Chalupnice si ho již nevšímala. Vařila a přikládala pod plotnu a rozumovala a hovořila sama sebou polohlasně.

„Konečně! Přece jednou!“ povídala si s uspokojením. „Zbavíme se té železné krávy. Chalupa bude bez výměnku, a nebude nikoho, kdo by s námi jedl z jedné mísy!“ A nepozorovala ani, že výměnkář pojednou nápadně se stišil, že dech jeho oněměl, zřítelnice shasly docela a rty strnuly a stuhly...

Teprve k poledni, když dostavil se do chalupy Vonohříbský duchovní, jsa provázen kostelníkem, aby výměnkáře zaopatřil svátostmi umírajících a posílil jej ku poslednímu zápasu — poznali, že dědeček Poucar zápas tento již přestál a dobojoval. Byl již studený a stuhlý, oči měl zavřené napolo a ústa pootevřená... Umřel...

Farář pomodlil se u jeho mrtvoly, a když potom odešel, vynesli Tourek s Tourkovou mrtvolu do stodoly, kde ji uložili na tvrdý, shnětený mlát.

„To se nad námi sám Pán Bůh smíloval...“ zarouhal se Tourek, zavíraje stodolu na závoru.

Tourková se zastavila uprostřed dvora a pohlédla vděčně k obloze, na níž trhala se mračna a po níž bloudily sluneční paprsky.

„Však jsem se namodlila! Prosila jsem ve dne v noci Pána Boha, aby tomu učinil nějaký konec...“ lhala a ubírala se s manželem do světnice.

A konec byl: byl konec utrpení ubohého výměnkáře.

Rozmanitosti.

Německá armáda. Dle vojenských zpráv německých jest stav vojska německého následující: 23.088 důstojníků, 78.217 poddůstojníků a 479.229 prostých vojáků. K tomu připočítá dlužno 2107

vojenských lékařů, 1078 různě zaměstnaných při balonovém oddělení, 883 zvěrolékařů, 1045 puškařů a zbrojířů, 93 sedlářů, vydržuje se pro vojsko 97.850 koní.

M. Aleš:

Hajduk.

Godine, chlapani, podme zbijat,
Ked' nemáme za čo pijat!
ej, ved' sa trane počala
bučina rozvijat.

Pro knížete.

Dějepisná povídka. Napsal Václav Podřipský.

I.

Byl pozdní večer dubnový roku 1006. Nad krajem řádila divá bouře. Bezhvězdná obloha stála v jediném ohni. Co chvíli zaráchočila hromová rána, a již kdesi skácel se staletý strom jako podřatý k zemi. Z tmavých mračen lily se spousty vody. Dopadaly na rozměklou půdu, pojily se v mohutné proudy a pádíce ku předu, braly s sebou vše, co se jim postavilo v cestu.

Ve hvozdě Libickém, jenž kolem hradu Libice v šíř i dál se prostíral, bylo nejinak. Věkovité, rozložité duby, stihlé jedle a sosny sténaly a praskaly pod tíhou větru do jejich větví se opírajícího. Časem se některá větev ulomila a s hlukem a šumotem padala dolů do zažloutlého mechu, aneb se zachycovala v hustém, suchém houští. Děsno bylo pobýti venku v tom rozrušeném živlu.

V malé, nízké chýži, jež pod stromy na pravém břehu Cidliny se ukrývala, ještě se mihalo světlo. V krbu chudobné světnice vesele plápolal oheň, rozlévaje matnou zář po její prostře. Poblíž odpočíval v křesle, hojně měkkými kožešinami vyloženém, šedivý stařeček. Jeho vlasy i vousy byly jako mléko bílé. Vyhaslý zrak, pobledlá a vpadlá lice svědčily, že těžkou a dlouhou a nemocí jest upoután na lože. Suchou, třesoucí se rukou něžně hladil kučeravé vlasy jinocha asi patnáctiletého, jenž klečel vedle něho na zemi a pohledem plným neobmezené oddanosti a lásky patřil ve tvář nemocného. Občas vřelá slza vytryskla zpod jeho hustých řas a volně stékala po svěžích, mladistvých lících.

Chvíli vládlo světnici ticho. Jenom tlumený hukot rozbourěného lesa až sem doléhal, anebo vitr divoče zalomcoval okenními rámy, dveřmi, nebo zahuhlal v krbu svou hrůznou píseň.

Nemocný obrátil se k oknu a zasténal: „Bože, Bože, to je počasí! Jak smutný je ten poslední den mého života!“

Mladík úžeji se k němu přivinul. „Nemluv tak, tatičku můj!“ prosil úpěnlivým hlasem. „Nesmiš ještě ode mne odejít!“

„Slyšíš, drahé dítě, jak venku sýček houká?“ odpovídal stařec. „Slyšíš jeho příšerný hlas? To neklamný je věstítel blížící se smrti. Musím umřít. Jest mi tě líto, že zde zůstaneš tak sám, v širém světě tak opuštěn! Ale přej mi odpočinku po těžkém boji života! Však byl provázen jenom samým neštěstím. Ani bys ještě nepochopil, co vše už jsem musil vytrpět!“ mluvil temným hlasem. A občas z jeho hrdla vydral se hluboký, bolestný vzdech.

„Však ty se přece uzdravíš, tatičku můj.“ namítal mladík „brzy už budu moci se ti odvděčit za všecku lásku a péči i za celý tvůj strastný život,“ těšil stařečka.

Ten však jenom záporně zavrtěl hlavou. „Nikoliv, mé dítě zlaté, nedočkám se toho. Citím velmi dobře, že už sečteny jsou dny mého života. Jenom jediné ještě na srdci mne tíží. Nerad bych své tajemství, jež stále hluboko jsem ve svém nitru ukrýval, do hrobu s sebou odnesl. Tobě je svěřím, a ty vykonáš to, k čemu mé chabé síly nestačovaly! Slib mi, hochu můj, u památky otcovy, že vyplníš mé přání, že ti bude svatým odkazem vůle pěstounova!“

„Proč pravíš — u památky otcovy — ? Proč sebe nazýváš pěstounem?“ divil se jinoch slově nemocného. „Což nejsi ty mým otcem?“

„Nejsem tvým otcem, můj hochu,“ odpovídal staroch na jeho otázku.

„A kdož jím tedy je, ne-li ty? zeptal se ten znovu, dosud nedůvěruje jeho řeči.

„Pamatuješ se ještě, jak často jsme spolu chodívali do háje pod samý

hrad k opuštěnému, zapadajícímu rovu. Tam odpočívá tvůj otec a můj ochránce — — —“

Stařeček se odmlčel. Myšlenky jeho zaletěly v dálnou, trudnou minulost. Také mladík dlouho neodpovídal. Jenom tázavým zrakem utkvival na jeho rtech, jakoby sám z nich předem chtěl pro sebe vyčísti náležitého vysvětlení.

„Povím tobě, synu můj, kdo jsem,“ tlučeným hlasem mu potom sděloval stařec. „Bude tomu deset let, kdy mstiví, krvechtiví Vršovici zmocnili se násilím hradu Libice, starobylého sídla rodu Slavníkova, povraždili jeho příslušníky a sami v držení hradu se uvázali. Jenom jedinému podařilo se zachrániti sebe před jistou smrtí. K útěku pomohl mu věrný služebník Hovora, jenž však svoji oddanost k nešťastnému tomu rodu životem svým zaplatil. Já jsem posledním rodu toho potomkem,“ přiznával se.

„Tak často jsi mi vyprávěl o hrůzách těch událostech, aniž jsem mohl tušiti, že hovořil jsi o sobě samém,“ vzpomínal teď jinoch.

„Ano, byl to sluha Hovora, který zachránil mne od jisté záhuby, a já zase splácel jsem svůj dluh jeho osiřelému dítěti,“ mlavil nemocný.

„Viď, byl to můj otec!“ tušil jinoch, zaslechnuv jeho poslední slova. Slavníkovec mlčky přisvědčil.

Ve světnici bylo zase ticho. I venku vitr a déšť pozvolna se tišil.

„Proč jsi mi vše to povídal, tatičku — či jak tě mám nyní nazývati?“ pojednou litostivě se ozval mladík. „Proč jsi mne raději nenechal v domě, než že ty's mým otcem?“

Stařec jenom bolestně se usmál jeho slovům.

„Musil jsem tak učiniti, drahý hochu. Snadněji poneseš teď svoji opuštěnost, věda, že's ve mně neztratil otce, ale toliko upřímného přítele a ochrance. — Zdaž ještě nyní chceš vyplniti prosbu mou?“ náhle se zeptal.

„Proč se tak tážeš, tatičku — dovol mi tebe i nadále jmenovati krásným tím jménem!“ zarmouceně hovořil hoch. „Což nevíš, že i svůj život za tebe

neváhal bych dáti, kdyby toho kázala potřeba?“

„Nežádám od tebe oběti tak veliké. Až umru, dojdi na Libici ku brannému Breňkovi, jenž jediný tam věrně oddán mi zůstal. Však ho znáš, častokráte u mne býval návštěvou. Poviš mu, že Pořej umřel. Půjde s tebou, a spolu pohrobíte mne v zemi, která po tak dlouhou dobu živobyti mi poskytovala. Potom vypraviš se na cestu ku dvoru knížecímu. Umění zacházení se zbraní, kterému jsem tebe s dostatek vyučil, platně tobě tam poslouží.“

Stařeček se zamlčel. Teprve po chvíli zase pokračoval: „Kniže Jaromír přijme tě do svých služeb. Vždyť je tak dobrý a šlechetný. Buď mu věrným a oddaným sluhou! Zvláště pak nikdy nepuť se zřetele Vršovice, kteří stále jej obletují, a v jejichž počinání jenom nemnoho dobrého vzdycky jsem tušil a dosud tuším! Učiniš tak, můj synu?“ Stařec dlouhým mluvením byl velice unaven. Poslední slova pronesl již více septem.

„Přisahám ti, tatičku, přísahám!“ slavně přísliboval jinoch, hluboce dojat.

„Bůh buď pochválen! — Klidné — umru, — vykonal jsem — své poslání. — Nuž, přijmi — ještě mé — požehnání k činu — záslužnému!“ A s nemalou námahou se poněkud vzpřimiv v křesle, vložil žehnající ruku na jeho hlavu, a rty jeho šepotaly tichou modlitbu.

Hoch plakal hořce. Bylo mu v té chvíli tak smutno, tak teskno — —. Posléze přemožen jsa nezměrným bolem tvrdě usnul.

Probudil se, když již slunko dosti vysoko stálo nad obzorem. Prvým pohledem svým spočinul na tváři péstounově. Byla bledá, tichá, víčka oční přivřena, a jeho rty se usmívaly tak mile, jako v nejkrásnějším snu. Hoch povstal se země a blíže k němu přistoupil. Zalekl se. Chvatně pojal starce za ruku. Byla nehybná, chladná. Dal se znovu do usedavého pláče — —. Posledního Slavníkovec již nebylo. Odešel po trudném životě daleko, v kraje neznámé, kam lidská zloba nesáhá . . .

Věrně vyplnil mladý Hovora jeho vůli. Pohřbil ho pod mohutným dubem, upřímně zaplakal nad jeho čerstvým rovem a smutně pak vydal se na cestu ku zlaté matce Praze. Požehnání pěstounovo všudy jej provázelo...

II.

Na hradě Libici bylo neobyčejně živo. Nádvoří i hradní komnaty jenžen lidem se hemžily, a ještě roh hlásného neustále nové příjíždějící hosty oznamoval. Z dalekých až končin země České dostavili se Vršovici do sídla starosty rodu, Kochana, aby byli přítomni důvěrné poradě, ku které tento je povolal.

Po krátkém oddechu a posilnění ihned se všichni odebrali v poradní síň. Když zasedli v křesla pro ně připravená, a hluk poněkud se utišil, promluvil k nim Kochan: „Děkuji vám, že jste uposlechli mého vyzvání a dostavili se v počtu tak hojném v tato místa. Důležitá záležitost nutila mne tak učiniti. Všichni víte, že dávno již toužil rod náš dosici stolce knížecího v Čechách. Však nám právem náleží. Či kdo může statkem nám se rovnati, kdo vzděláním nás předčítí? Však jsme byli daleko v cizině učít se vědám velikým. Proto jest nám úhlavním nepřítelem rod Přemysla oráče, a z něho kníže Jaromír, když vše to nám upírá, naše práva neuznává, a zvláště jest největší nám překážkou dosažení touženého cíle. Usneseno již dříve násilím zbavití jej knížecího stolce a přinutití lid, aby z nás některého za vladaře svého přijal. Doba k tomu příhodná jednou už za třenic a rozbrojů mezi Boleslavem Ryšavým a Boleslavem Chrabrým byla promeškána. Však těžce, přetěžce jsme za to musili pykati. Kolik jenom znamenitých mužů našeho rodu tehdy nevinně bylo utraceno. Ale za bratra bratři. Jaromír i mladší jeho bratr Oldřich musí býti odstraněni, a nic pak nebude státi nám v cestě. Rod náš bude slaviti jedno ze svých nejskvělejších vítězství!“

Hlas jeho mohutněl a při posledních slovech takměř burácel síní jako mocná bouře.

Ostatní poslouchajice jedva dýchali. Tak ještě nikdy neslyšeli svého starostu mluvit. Mimovolně svědčili jeho řeči.

„Však jistě také vás došla zvěst,“ pokračoval tento, nevšímaje si jejich hlasitých výkřiků pochvaly i souhlasu, „kterak kníže Jaromír pečuje o svou zemi, chteje ji povznést zase z úpadku, jenž zaviněn dlouhými domácími válkami. Nesmíme připustiti, aby lid poddaný sobě ho oblubil a úžeji k němu přilnul.“

„Ano, dobře mluvíš, můj pane, jest třeba raději v čas s očí lidu jej odkliditi!“ ozval se v tom odkudsi ze zadu hlas. A ze zástupu vystoupil malý, nepatrný mužik, nazrzavělých, zježených vlasů i vousů, ošklivé, zjizvené tváře a ihned s odporným úsměvem na obě strany se kloně, středem velmožů přímo ku starostovi se ubíral.

Ten se nejprve ulekl, vyskočil a sáhl po meči, aby na místě ztrestal smělce, jenž se odvážil sem nezvaný vstoupiti. Ale poznav přichoziho, upokojil se a povstal mu vstříc.

„Aj, to's ty, Hřivče? Vítej! Právě vhod,“ řekl na jeho uctivý pozdrav.

„Ano, tentýž, můj pane,“ klonil se oslovený. „Zaslechl jsem tvá poslední slova. Věz, že nastal čas nejpríhodnější, ale zároveň také nejvyšší ku provedení záměru, má-li tento zdárným výsledkem býti provázen. Právě přicházím od knížecího dvora, jehož jsem služebníkem,“ dodával na vysvětlenou ostatním přítomným. „Mnohé důležité zprávy přináším. Nového, nám velmi nebezpečného nepřítele tam jsem poznal,“ oznamoval.

„Je-li možno?!“ z několika stran zaznívaly hlasy plné udivení, nedůvěry, ale také obavy.

„Kdo jim jest, mluv rychle!“ naléhal naň Kochan.

„Jest to nový sluha knížete Jaromíra, jakýsi Hovora,“ odpovídal klidně Hřivec.

„Což nemohl jsi ty svým vlivem, jehož u dvora požíváš, jak jsi totiž

několikrátě nám tvrdil, zabrániti jeho přijetí ještě dříve, než kníže se o tom dověděl?“ vyčítal mu starosta.

Hřivec jenom pokrčil rameny. „Nemohl, pane můj, nemohl. Sám Jaromír byl přítomen, když hoch ten přišel a služby sobě žádal. Ihned přijal jej, neohlížeje se na nás, starší i zasloužitější své sluhy. Teď stále většími a většími důkazy své přízně ho zaspává,“ mluvil hlasem provanutým hlubokým záštim a nenávistí.

„Řci, jakým způsobem může nám v záměru našem hoch mladý, nezkušený překážeti?“ ptal se Mněteš Vršovec.

„Oh, pane, ani potuchy nemáš, jakým bdělým a ostrážitým je strážcem svého knížete! Na krok ho neopouští. Věř, že mé obavy nejsou nijak neoprávněny!“

„Co tedy činiti, co činiti?“ malomyslně Kochan se otázal.

„Kdybys dovolil, pane, abych ti směl poraditi upřímně, co sám v prostém svém rozumu za nejlepší uznávám —“

„Mluv, mluv!“ pobízel již Kochan. „Bude-li dobrá rada tvoje a osvědčí-li se, jistě ti přinese hojnou odměnu.“

„Dobře je známa lovecká vášeň knížete Jaromíra. Ale již po nějakou dobu lov se mu nijakž dařiti nechce. Jest proto velmi rozmrzen. Snadno jej tedy za vhodnou záminkou budeš moci vyhláskati do lesů. A odstraníš-li dříve jeho družinu, neškodí ti ani Hovora, byť i knížete všudy následoval a snad také brániti chtěl. Jaromír bude ve tvé moci,“ navrhol nešlechtný, zrádný sluha knížeci.

„Aj, toť věru šťastná myšlenka,“ pochvalovali mnozí Vršovici. „Aby za jistěn byl zdar podniku, ty sám, náš starosto, v její provedení uvázati se musíš! Však za to tobě bude náležeti knížecí stolec! Na naši pomoc vždycky spoléhej,“ jednomyslně určovali.

Kochan nemnoho se bránil. Byl příliš ctižádostivý, než aby takou příležitost k uskutečnění svého tajného přání dal sobě ujiti. Rozhodnutí ostatních Vršovců radostí naplnilo jeho nitro. Svopil.

„Ty však také, Hřivče, mi při tom musíš býti nápomocen!“ obrátil se ku knížecímu služebníkovi.

Ten oddaně složil ruce na prsa a hluboce se uklonil. „Jsem tvým, můj pane, vždy a všude,“ řekl. „Buď ujistěn, že se přičiním, seč síly mé stačí, abych ulehčil tobě v těžkém tvém dile.“

„A já nezapomenu potom zase věrných tvých služeb,“ sliboval Kochan. „Zde vezmi pro začátek!“ A s těmi slovy podával mu měšec, naplněný zlatem. Hřivec chtivě po něm sáhl. Dábelský úsměv přeletěl jeho tváří. Odcházíje potom z poradní síně, hučel pro sebe: „Pykati budeš, Jaromíre, že's mne vždy zapomínal a cizímu chlapci s veškerou důvěrou se oddával!“ — — —

III.

„Pane můj, starosta Vršovců prosí tě za slyšení,“ ohlašoval jednoho jitra sluha Hovora knížeti Jaromíru příchod Kochanův na hrad Pražský.

Kníže nebyl právě v dobré míře. Čelo jeho zachmuřeno, a bohatý vlas pocuchán, a jeho rty často hovořily nesrozumitelná slova. Mléky jenom pokynul rukou. A obrátiv se k oknu, dlouho upjatě pozoroval četnou družinu starostovu, která na hradním nádvoří očekávala návratu svého vůdce. Ten zatím vešel v komnatu. Prvým pohledem poznal, že jeho příchod knížete nepřilíš potěšil. Nedbal toho však. Pohodil jenom pýšnou svojí hlavou a postoupil ku předu.

„Kníže,“ promluvil lichotivým hlasem, „nové zvěsti, jež jistě tebe zajímají budou, tobě dnes přináším,“ napovídal tajemně.

„Nové zvěsti?“ nevrle naň se utrl Jaromír. „Nechápu tvou řeč! Jistě zase nějaká malicherná věc zcela zbytečně tě ku dvoru mému přivádí.“

Velmožovo oko vzplanulo při těchto pokořujících slovech hněvem i nezkroutnou nenávistí toliko na okamžik. Ihned se zase vzpamatoval. „Nemluv tak, pane můj!“ řekl po chvíli jako litostivě. „Potěší tě zpráva moje! Vim,

jak toužíš po lovu. Hleď, vhodná příležitost tobě právě nyní se naskytuje. Od nějakého času pozorují moji lidé stopu mocného zubra — —“

„Co praviš, zubra?“ ihned živěji zeptal se kníže. „Rci, v kterých místech?“

„Na mých pozemcích, kol řeky Mízy*,“ odpovídal Kochan. A v duchu jásal již nad svým vítězstvím. „Přicházíme pro tebe, abys také ty s námi se lovu toho účastnil!“

Kníže byl na rozpacích. Vášeh lovecká znovu v něm propukla v netušené síle. Znal sice dobře nespolehlivou povahu Vršoviců, často rádci svými před nimi byl varován. Ale v té chvíli sám před sebou je obhajoval. Což by mohl Kochan taktó upřímně k němu mluvit, kdyby snad se špatným úmyslem byl sem přišel? Zapomínal, bohužel, že světem potuluje se mnoho vlků v rouše beránčím.

„Proč se obáváš s námi jeti, pane?“ mluvil Vršovec ještě úlisněji, pozoruje jeho nerozhodnost. „Pospěš již! Každá chvílka zmařená může připravití nás o požitek tak vzácný. Či snad nedůvěřuješ některému z nás?“ nevinně se ptal.

„Důvěřuji vám všem,“ odpovídal kníže.

„Nuže, proč váháš? Pojď již, pojď!“ vybízel znovu.

Ale Přemyslovec ještě neuposlechl jeho hlasu. Dosud bojoval ve svém nitru.

„Co ty, můj oddaný sluho, radíš svému pánu?“ obrátil se náhle k Hovorovi, jenž stoje opodál, byl mimoděk svědkem celé rozmluvy v knížecí komnatě.

„Jak bych já mohl tobě poraditi?“ skromně odporoval mladík.

„Mluv, co bys učinil na mém místě!“ kázal kníže.

„Nejel bych, můj pane,“ odpověděl teď pevně Hovora. Uviděl strašlivý pohled Kochanův, nezalekl se však. Jenom jaksi tajemně se usmál.

„Lito mi, kníže, že tak malou platnost u tebe mají slova moje,“ vyčítal starosta Vršoviců se strojeným zármutkem, ač lice jeho zlosti byla téměř zsinalá. „Či se domníváš, že bychom tě neochránili před kterýmkoli nepřítelem? A stále pamatuj, že to lov řídký a vzácný! Toto nechť především rozhodne!“

Slova Vršovcova skutečně rozhodla. Kníže svolil. Nedbal už prosebných pohledů svého sluhu. Zbytky nedůvěry k rodu Kochanovu v něm zmizely.

Za nedlouho vyjížděl již v čele Vršoviců po starostově boku ze svého sídla. Úplná spokojenost zračila se v jeho tváři. Kochan dosáhl i toho, že kníže svou loveckou družinu zanechal na hradě. Jenom dvě služebníků ho provázelo. Byl to Hřivec z Hovorou.

Ten prve, nežli vsedl na kůň, dal bližší stojícím svým druhům ještě tajně jakési znamení a již připojil se k ostatním honcům.

A sotva zanikly jejich mohutné postavy v hlubokém úvale, jenž pod hradem do daleka se táhl, sbor ozbrojených jezdců s praporci knížecími vyjel z hradních bran a opatrně za nimi se pustil — —

* * *

Blížilo se již k poledni, a honci ještě bloudili nekonečnými, hustými hvozdy. Tu onde se jim podařilo sklátí jelena nebo laňku, ale po stopách zubra nikde ani památka.

Kníže byl proto už velice netrpěliv. Neustále vyčítal Kochanovi, proč konečně je nevede k tomu místu. Ten však jenom konejšil ho vyhýbavými odpověďmi a sliby, pobízejce ku kvapnějšímu běhu. Vřak ho otázky knížete v nemalé rozpaky přiváděly.

Les houstnul více a více. Místy bylo jedva možno jím proniknouti. Koně se plašili, jsouce nezvyklí chůzi po měkém, hebkém mechu, do něhož bořila se jim kopyta, vysoké křovi hluboko vnikalo jim do těla i rozdíralo namnoze drahocenný šat lovců. Ani rány pracujících drvoštěpů sem už nedoléhaly.

*) Mže = Berounka.

Pojednou uviděli před sebou malou mýtinu, již obklopovala řada mohutných, věkovitých dubů. Ihned tam všichni zamířili, hodlajíce v měkké trávě odpočinouti sobě i znaveným ořům. Seškákali s koní a dali jim volně pobíhatí prostranstvím.

Kníže Jaromír zůstal se starostou poněkud pozadu. Brzy však jich dostihl a stanul v jich středu. Když také chtěl sestoupiti s koně, byl náhle několika silnými pažemi od zadu uchopen a násilím stržen k zemi. Odňaty mu zbraně, byl svázan a k nejbližšímu stromu pevně lýčím připoután. Marně se ohlížel po pomoci svých služebníků. Hovorů stihl podobný osud. A Hřivec, stále opodál, s pohrdlivým úsměvem patřil na jeho bezmocný odpor.

Marně hrozil kníže Kochanovi i ostatním Vršovcům svou nemilostí i nejprísnějšími tresty.

Ten jenom škodolibě se smál jeho slovům a s ďábelskou rozkoší přihlížel k jeho malomocnému hněvu.

„Nebojím se tvých vyhrůžek!“ mluvil. „Nebojíme se tě! Neuskočíš nižádnému z nás! Neboť zemřeš! Nevolej, pomoci se nedovoláš! Raději se připravuj k smrti! Zatím odměníme podle zásluhy sluhu tvého Hovorů za jeho věrnost a oddanost ku knížecímu stolci,“ hrubě se chechtal a s ním i jeho celá družina.

Kníže neodpověděl. Pozdě teď litoval své přílišné důvěry ve lstivou a úlisnou řeč Vršovcovu, která jenom jistou záhubu mu přinesla. Odevzdal se již v ruce Boží. Pozvedl zraky k modravému nebi, jež skrze koruny stromů prokmitalo, a rty jeho šeptaly tichou, vroucí modlitbu.

Zatím Vršovci připravovali se svými jedem napuštěnými šípky konec učiniti životu Hovorovu. Ten, jak se zdálo, smrti se nebál. Až s nápadnou chladností a klidem hleděl jí vstříc. Zaslých vychloubavá slova Hřivce, jež tento promluvil ku svým stejně bidným soudruhům: „Ve střelbě lukem se mi nikdo nevyrovná. Však už častokrát jsem vám vyprávěl, kterak jsem poslal tehdy při dobytí hradu Libice šípem svým na onen svět také věrného sluhu

rodu Slavníkova, právě když chtěl pomoci jednomu z jeho příslušníků k útěku — —“ Mlčel však. Jenom prudčeji sebou pohnul, a v očích podivný mu zasvitlo.

„Kochane, dovol, ať ještě jedenkrát naposledy mohu na zamilovaný roh svůj zatroubiti!“ prosil potom starostu Vršovců.

Ten velikomyslně svolil k jeho přání, netuše lsti.

Mohutný zvuk oťrásl lesem. Daleká ozvěna několikrát jej opakovala. A v ráz ozval se z blízka křik, třesk zbraní, v něž mísilo se táhlé vytí psů. Ze všech stran řítily se jako příval knížecí bojovníci na překvapené Vršovce. Dříve, nežli se títo z uleknutí svého vzpamatovali a k obraně připravili, byli obklopeni, mnozí z nich pobiti, ostatní pak zajati. Jenom několik málo z nich zachránilo se útěkem.

Hovorova leť se zdařila. Neboť on, tuše zradu starosty Kochana, dal na rychlo seřaditi bojovný lid knížeti Jaromíru oddaný, kázal jim neustále tajně sledovati honce a v čas potom přivolal je ku pomoci.

Proto teď tak radostně i hrdě zároveň rozhlížel se po zajatých, kteří se chvěli obavou před krutým trestem je očekávajícím.

Nikdo toho téměř ani nepozoroval. Vše jásavě vzhlíželo k zachráněnému knížeti a klekalo k jeho nohám. Hlubinou hvozdu chvílemi zvučelo jejich radostné volání: „Živ buď dlouho náš milovaný kníže Jaromír!“

Ten pohnutím nemohl promluvití slova. Jenom s láskou rozhlížel se usazeným zrakem po svých věrných.

Když byl na kolenou zde ve velebné svatyni přírody Bohu poděkoval za své zachránění, vracel se se svými bojovníky i zajatci k domovu.

Všude byl vítán s nadšením a nezměrnou láskou. Zvony s věží Pražských slavnostně hlaholily, a lid, který ihned také zvěděl o nebezpečí, jež oblíbenému knížeti hrozilo, sešel se v hojném počtu, aby ho pozdravil.

Krutě, ztrátou hrdla ztrestal kníže Jaromír nešlechtného Hřivce, jenž byl kdysi Hovorova otce zavraždil, Vršo-

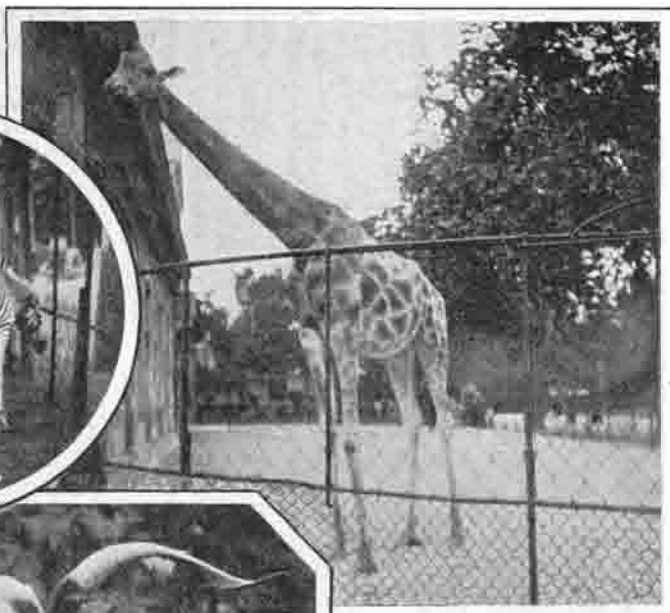
více i jejich starostu Kochana, bohatě však odměnil Hovoru za jeho hrdinné a věrné služby. Povýšil jej do stavu šlechtického, dal mu v erb dvě černých ostrvi v poli zlatém*) a učinil jej ma-

*) Znak rodu Hronoviců, později pánů z Lichtenburka a Klingensteina.

jetníkem několika výnosných statků. Na tom pak místě, kde očekával už svoji jistou smrt, kázal postavit kostelík ku cti sv. Jana Křtitele, aby pozdním věkům byl pomníkem právě věrnosti a oddanosti ku stolci Přemyslovi.

Z aklimatisační zahrady v Paříži.

Z časopisu „Český
Zvěrolékař.“

Žirafa.

Zebry. — Kozorožci.

Aklimatisační zahrada Pařížská jest zvláštní ústav, spolkem učenců a kapitalistů založený k tomu účelu, aby si v něm mimoevropské rostlinstvo a zvířata na Pařížské podnebí přivykla a užitečnými se staly. Zahrada

jest 20 ha veliká, kapitálem jednoho milionů franků pořízena a byla v říjnu r. 1860 Napoleonem III. otevřena. Různých zvířat může obecenstvo libovolně používat, aby buď na nich jezdilo neb v kočárcích se voziti dalo, kteroužto službu vykonávají velbloudi, sloni, zebry, pony, pštrosi a j. Že při tom mnohá veselá scéna se odehraje, lze si pomyslit. Zvláštní zminky také zasluhuje tamější stálá výstava vzácných psů. — Na našem vyobrazení spatřujeme zebry, žirafu, kozorožce a na druhém kočárek tažený pštrosím,

Kočárek tažený pštrosom

Omylem.

Humoreska od Terezy Polabské.

Jest tiché nedělní odpoledne. Zamýšlena sedí půvabná Žofinka Valentova ve svém útulném pokojíku, prosyceném mimo vůni hyacint tím zvláštním kouzlem krásné mladé bytosti, jakouž byla roztomilá Žofinka.

Sedí nad knihou, v níž však dosud ani list neobrátila, obírajíc se v myšlenkách daleko krásnějším a zajímavějším hrdinou, nežli jest hrdina v tom fádním románu. Je to hrdina jejího srdce, na nějž právě myslí, ideál jejich dívčích snů — milý, statný Josef Kubin, s krásným, hlubokým očima, v nichž všecka dobrota srdce se zrcadlí. Kde asi dlí, má-li ji přece tak rád, jako ona jej?

Ale tu se Žofinka sama zarděla; vzdýt si to ještě nikdy neřekli, ač si dávno rozuměli beze slov; jediným pohledem, stisknutím ruky pověděli si více, než lidé lhostejní mohli pochopiti. Jen kdyby se mu podařilo a milý Josef

obdržel slíbené místo, pak jen ještě řici jejímu otci a pak — Žofinka se opět slabě zarděla, než, nemohla již domysleti, co krásného bude pak následovati, neboť na dvěře bylo silně zaklepáno, a bez dalšího čekání vstoupil do pokoje listonoš, odevzdávaje jí se zvláštním úsměvem malý dopis.

Když se za ním dvěře zavřely, popošla Žofinka tiše k druhým dveřím, zda neprobudil se tatínek ze svého odpoledního spánku. Nikoliv, spal klidně na pohovce, jsa obrácen hlavou od světla — to tedy ještě hodnou chvíli spánek jeho potrvá.

Otevřela rychle dopis, a první její pohled padl na podpis: „Váš věrně oddaný J. K.“ Ach, tedy od něho, ale proč nenapsal celé to drahé jméno, když ji vyznává lásku?

Žofie četla se sladkým zanícením: „Drahá, milovaná slečno!“ Ano, jest to vyznání lásky, pěkně vřele psáno. Trochu se jí sice zdá ten sloh těžko-

pádný, i rukopis tak trochu nejistý, nevypsaný. Ale to nevadí, to byl jistě velmi rozčilen, zdá se být vždy tak nesmělý. Je to tedy od něho velký krok, že se konečně vyjádřil a že chce k svému dalšímu upokojení a povzbuzení její odpověď, a to poste restante pod značkou *J. K.*

Ano, odpoví mu, a to hned. Jest v nejlepší míře, má čas, otec spí, a návštěva asi žádná nepřijde. Bude mu psát, ale rovněž tak zdržlivě jako neznámému, vyjví mu svou lásku, ale to mu udělá k vůli, že jej nepojmenuje, ač by mu raději pod celou adresou psaníčko zaslala, nežli pod začátečnými písmeny.

O hodinu později svěřovala krásná Žofinka svůj listek, nadepsaný „poste restante“ pod značkou *J. K.* poštovní schránce.

Uplynulo několik dní, kteréž krásná Žofinka trávila v blahém rozechvění i v neklidném očekávání dalších věcí. Někdy se její krásné čilko kabonilo, proč se nedá ten drahý Josífek nyní viděti po jejím upřímném vyznání, aneb alespoň kdyby jí na její vřelý listek odpověděl — co jen dělá?

Konečně ku konci týdne přišel opět poštovní poslíček, podáváje jí opět se šibalským úsměvem očekávaný dopis.

Sotva odešel, již letí obálka k zemi, a Žofinka, tvářičky majíc jeden plamen, čte, „jak šťastným se cítí, on“, že jej takový anděl miluje, jak jej překvapilo její milé psaníčko, plné lásky a vroucí touhy po něm! To že nedoufal, ano, že si ani netroufal podepsati se na ponejprv celým jménem. Žofinka líbí se mu již dávno jako vzor krásy a dobroty, avšak nyní po jejím vřelém vyznání své lásky že mizí všecka jeho bázeň a ostýchavost v jeho rozhodnutí, a že přijde již zítra k panu otci požádati o její drahou ruku — by stala se jeho milovanou chotí a — laskavou matkou — třem jeho dětem!

Podepsán byl:

vřelou láskou oddaný

Jeremiáš Kubiček,
mistr řeznický.

Krásné Žofince sklesly nožky, líčko její zbledlo, hned zase zčervenalo, ale tentokrát ne jak něžná ruměnná růžička, ale jako divoký vlčí mák — a třesoucí se ručky zatnuly se náhle v pěsti. Ano, byla by pukla zlostí a hanbou nad tak hrozným omylem, nad tím tlustým, neohrabaným vdovcem i nad sebou, že si ulovila takové ostudy. Vyznala lásku jemu, poměrně starému vdovci, a on jí chce za ženu a dává jí hned na starost své tři rozpustilé, umaštěné kluky!

A Žofinka si rozhorleně oddychla a umínila si, jak mu dá, tomu Jeremiáši Kubičkovi za jeho opovržlivost a neprozíravost, že podepsal se těmi drahými písmeny *J. K.* a vymámil tak její vřelé vyznání lásky pod svou adresou.

A hned se měla ku psaní, by mu dlouho nedala kochati se v nenálezejícím jemu štěstí. Ale nenadálá návštěva a pak příchod otcův zdržely ji od psaní, až když s večerem našla si klidnou chvíli, by rozhorleně, ne v příliš volených výrazech objasnila panu Jeremiáši Kubičkovi svůj neblahý omyl, důrazně požádala jej o okamžité navrácení svého dopisu.

Pak teprve ulehla ubohá Žofinka k nepokojnému spanku s předsevzetím, že hned po ránu dopis dá na poštu. Počítala, že v několika hodinách může jej Jeremiáš Kubiček mít v rukou, a on se jistě teprve k polednímu bude moci vypraviti k té důležité návštěvě.

Ale pan Jeremiáš Kubiček nemohl se dočkati chvíle, kdy bude mít zajištěnou ruku spanilé Žofinky, a sotva byl obsloužil své nejpřednější zákaz-níky, odevzdal svůj řeznický a uzenářský krám svému tovaryšovi a rychle, jak jen mohl, vtěsnil své kulaté tělo do černého úboru; i bílou vázanku si připjal, a pak všecek zarudlý, těžce oddychuje, hnal se do bytu své vyvolené, ždímaje v mastných rukou světlé rukavice, které si hodlal na schodech tak napolo obléci, a zároveň urovnával v hlavě případnou řeč, kterou se chtěl otci krásné Žofinky doporučiti.

Vpadnuv všecek udýchaný do domu, srazil se skoro s budoucím panem tchánem, který sestupoval právě se schodů.

„Aj, kam se ženete, pane Jeremiáši?“ ptal se ho starý pán vesele, „a vystrojen jako ženich,“ dodal udiveně, prohlížeje jeho slavnostní úbor.

„Já osměluji se k vám, pane Valento.“

„Ké mně?“ podivil se otec Žofinčin, „ale čím mohu posloužit, já mám jakousi nutnou záležitost,“ vymlouval se starý pán, který se nerad dával od svých vycházek zdržovati.

Pln rozpaků vykotal pan Kubiček několik slov, z kterých starý pán vyrozuměl, že přichází jako ženich.

Rozesmál se vesele: „Tak vy nám chcete odvésti naši hospodyni, naši bručavou Zuzanku? Ale, ale, co pak bych si počal, kdyby se mi i Žofinka vdala? Ženichové již se hláší —“

„Odpusťte, ctěný pane Valento,“ vykotal úzkostlivě Kubiček, „já sám myslím na Vaši slečnu dceru —“

„Cože, na moji Žofku?“ vykřikl trochu podrážděně starý pán, ale hned se vesele rozesmál; „i vy sádelná bečko, na to vyzle vy myslíte, a tu chcete za mámu vašim klukům? Kam jste dal rozum, člověče?“ mnil přátelsky, „vždyť byste mohl býtí jejím otcem!“

Pan Kubiček se probral ze svých rozpaků a vypnuv svou zavalitou postavíčku, vyhrkl ze sebe vítězně: „Ale slečna mne miluje, sama mi to psala, a velice po mně touží —“

„Jak, moje dcera, moje Žofinka že vám psala a že vás má ráda? Tohle jest urážka, pane, nebo nějaké nedorozumění a musí se na místě vysvětliti. Pojdte se mnou —“

A statný pán chopiv pana Kubička pod paží vlekl jej do prvního patra, padl jako bouře do dveří kuchyně, pak

dále do pokoje, hledaje Žofinku. Přicházela jim právě vstříc, trochu ubledlá leknutím, že se přiblížila chvilka nemilého vysvětlení.

„Žofinko,“ spustil nemilosrdně pan Valenta, „je to pravda, že miluješ tuto pana Jeremiáše Kubička a chceš býtí jeho ženou?“

Divčino srdce zahořelo nagem, krásné oči jí vzplanuly a ručku zvednuvši do výše, pravila slavnostně i úzkostlivě zároveň:

„Ne, ne, nemiluji, tatínku, a nechci jej.“

„Ale ty jsi mu prý psala, nešťastné dítě, a vyznala mu lásku a — než, co to, ty klopiš hlavu a bledneš? Holka, tedy snad přece — či jsi snad ztropila blázna z počestného muže? Mluv, co si mám o tobě mysliti, jak se to chováš za mými zády!“

Pan Valenta hřměl na ubohou Žofinku, kteráž marně pozvedala svůj hlas na obranu.

Konečně vyrazila ze sebe: „Ale tátnku — toť omyl, odpusť mi!“

Jak vzplanul, tak ztišil se prudký, ale laskavý otec.

„Tedy tys psala přece panu Kubičkovi, Zofinko.“

Ubohá dívka smutně přisvědčila.

„Avšak nevěděla jsi, že tvůj dopis dostal se do ruky panu Jeremiáši Kubičkovi?“

Zofinka opět horlivě přisvědčila, že nevěděla.

„Ale tys přece psala, nešťastné dítě, a komu jsi psala, vysvětli mi to!“ hrměl opět pan Valenta.

Dívka sklonila na okamžik hlavu. Nachové růžičky opět vykvetly na pobledlém líčku. Pak zvedla odhodlaně hlavu, krásné oči její zahleděly se důvěrně v otcovu tvář, rtíky se zvlínily k šťastnému úsměvu, ovinula otcí ruce kolem šije a šeptala mu něco do ucha.

Tvář otcova se vyjasnila; zasmál se radostně a pravil rozmarně: „I ty šťastné dítě, tys mu tedy psala, a tvůj

dopis dostal pan Jeremiáš Kubiček! A hleď, on, ten tvůj pan Josef Kubín včera zase psal mně, že dostal výnosné místo v P. . . , a žádá o tvoji ruku. Právě jsem chtěl jíti na nádraží, neboť dnes má přijeti, a já jsem tě chtěl překvapiti. — Pane Kubičku, odpusťte nám ten divný omyl, moje dcera jest nevěstou pana Josefa Kubína.“

Zofinka se nemohla ani probrati z radostného překvapení, ale pak obrátila se k nešťastnému ženichovi a podávajíc mu ruku prosila srdečně: „Odpusťte mi, milý pane, a prosím, vraťte mi můj první a ten druhý, jistě ještě neotevřený dopis. Zavinila to ta stejná začáteční písmena.“

Pan Jeremiáš Kubiček zamručel, že dopisy pošle, a ukloniv se neohrabaně vykulil se ze dveří.

Na ulici spozoroval, že posud ždíme v levé ruce své světlé rukavice, kteréž zapomněl obléknouti. Nepotřeboval jich už, i mrštil jimi hněvivě o dlažbu. Pak zmizel ve dveřích plzeňské pivnice.

Kníže Boleslav II. a medvěd.

O založení kostela sv. Matěje v Šárce u Praby vypravuje kronikář Beckovský tuto pověst: „Kníže Boleslav II. chtěje svým služebníkům neb dvořenínům kratochvíli učiniti, jel na lov do lesa, kterýž slove Šárka, a roztáhnuvše služebníci tenata a volavce zavedli, aby zvíř hnali, na něž se Boleslav díval stoje na jednom vrchu s jedním toliko služebníkem. I ukázal se velmi veliký medvěd a přímo ke knížeti pospíchal, jehož užtev služebník napomenul pána svého, aby utíkal. Ale kníže znamenav se znamením sv. kříže stál nepohnutě, tu naději máje, že pro znamení sv. kříže nic jemu to strašlivé zvíře nebude moci uškoditi. Když medvěd již blízko ke knížeti přišel, a strach také proměnil tvář jeho, ukázal se mu jeden

člověk jako svaté postavy stoje před ním, a máje hůl dlouhou udeřil to zvíře, které hned se obrátilo a odešlo. I řekl kníže: „Děkuji tobě, muži dobrý, z toho, že jsi mne od smrti vysvobodil.“ Muž odpověděl, že medvěd byl šelma pekelná, která chtěla knížete s toho místa odebrati, poněvadž tam sama ráda prodlévá na hrobech dávno zavražděných pohanů. A když se kníže podivil, jak může jeho ochránce tak divné doby pamatovati, jsa ještě mlád, tu odpověděl neznámý, že mnohem více pamatuje, neboť že jest apoštol Matěj, od Boha k zachránění knížete poslaný. Po těch slovech zmizel. Kníže Boleslav pak dal z vděčnosti na témž místě k radě biskupově postaviti kostel ku ctí svatého Matěje.

M. Aleš:

Boleslav II. a medvěd.

Mučeníctví malého studenta.

Ze vzpomínek poznaňského privátního učitele. Napsal Henryk Sienkiewicz.

Světlo lampy, ač staženo, buďvalo mne, a často spatřoval jsem o druhé nebo třetí hodině ráno malého Michaše sedícího ještě při práci. Jeho malá, slabounká postava v kosiľce skláněla se nad knihou, a ospalý, umdlený hlas opakoval za nočního klidu mechanicky latinské časování.

Napomínal-li jsem jej, aby se uložil na lůžko, odpovídal: „Neumím ještě úkol.“

A přece propracoval jsem s ním od čtyř hodin do osmi a ještě jednou od devíti do dvanácti úkoly a nešel jsem dříve spat, až jsem se přesvědčil, že vše umí.

Opravdu, bylo to přes příliš.

Jakmile byl chlapec s poslední úlohou u konce, zapomněl první, řecké a latinské skloňování a německá jména ze zeměpisu způsobovaly v jeho ubohé hlavě takový zmatek, že nemohl spát. vylezl proto z postele, rozsvítil lampu a posadil se ke stolu. Když jsem jej proto plánil, prosil mne a plakal.

Časem uvykl jsem jeho nočnímu sedění tak, že jsem neusnul, nesvítila-li v pokoji lampa, a studentík nebručel latinská a řecká slova.

Neměl jsem snad připustiti, by se chlapec nad své síly napínal, ale co jsem mohl dělati? On musil denně úkolům se naučiti, neboť by jej byli ze školy propustili. Bůh milý ví, jak krutá rána by to byla pro paní Marii, která po smrti svého muže se dvěma sirotky zůstala a skládala všechny naděje ve svého syna.

Bylo to postavení kritické. Viděl jsem, že přílišná duševní námaha zdraví chlapcovo podrývá a jeho život ohrožuje. Bylo třeba jej tělesně siliti, ale k tomu nedostávalo se času.

Každá vteřina, která by jej byla rozveselila, zdraví a život podporovala, zaujímala latina, řečtina a němčina.

Ráno, když jsem torbu knihami naplňoval a viděl jsem, kterak se jeho ramena pod tíží knih takorůka ohýbají, svíralo se mi nad ním srdce.

Někdy prosival jsem professory, aby měli s ním trpělivost, ale oni odbývali mne slovy: „Vy zchoulostivujete a kazíte chlapce, on nepracuje dostatečně a často beze vši příčiny pláče.“

Jsem sám prsou slabých, osamocen a roztrpčen, proto mně tyto předhůzky často život otravovaly. Věděl jsem nejlépe, zdali Michas nedostatečně pracuje.

Chlapec měl prostřední vlohy, ale byl tak vytrvalý a při vši mírnosti a dobrosrdečnosti tak pevného charakteru, což jsem zřídka kdy u chlapců pozoroval. Byl oddán úplně své matce, a poněvadž se mu říkalo, že jeho matka jest velice nešťastnou a nemocnou, a že by jí špatným prospěchem ve škole mohl nemoc zhoršiti, trásl se ubohý chlapec při tom pomýšlení a proseděl celé noci u knihy, a to jen proto, aby matku nepohněval a nerozčiloval. Plakal, dostal-li špatnou známku. Přetěžká byla zodpovědnost, kterou si na svá bedra nakládal.

Nepokazil jsem ho, nezchoulostivěl jsem ho, ale rozuměl jsem mu lépe, nežli všichni ostatní. Měli jsme oba stejný cíl, totiž abychom matky nezlobili a nehněvali, a aby dobrá známka z prospěchu vykouzila úsměv na jejich lících.

Poštěstilo-li se mu, že dostal dobrou známku, přicházel domů šťasten a záře spokojeností ze školy. Zdávalo se mi, jakoby byl v těchto případech okamžitě vyrostl, jeho jinak tmavé oči dětinsky se rozveselily srdečnou dětskou veselostí.

Nežli vstoupil, zvolal: „Pane učiteli, matinka bude spokojena. Dnes dostal jsem ze zeměpisu . . . hádejte co?“

Pretvářel jsem se, jakobych nemohl uhodnouti, ale on rozradostněn a nadšen přiběhl ke mně, šeptal mi, ale hlasitě do ucha: „Výborně! Skutečně: Výborně!“

Byly to pro nás slastné okamžiky; chlapec si představoval, jak by bylo krásné, kdyby ze všech předmětů takové známky obdržel, a povídal si: „O Vánocích pojedeme do Zalesína, napadne sněhu, jako obyčejně v zimě, pojedeme na saních. Dojedeme tam v noci, matka na nás bude čekat, obejmě mne a bude se tázati po známkách. Budu naschvál tvářiti se smutně, a matka zatím bude čísti: náboženství, výborně; němčina, výborně; latina, výborně. Samé výborné, pane učiteli!“

Využitkovav těchto okamžiků, poučil jsem mladíka, že si arci matka více hledí dobrých známek, ale on že má šetřiti si zdraví, že nemá plakat, vedu-li jej na procházku, že má dostatečně spáti a dlouho do noci nesmí bděti.

Chlapec, jsa mými slovy dojat, přitiskl mne k sobě a opakoval: „Dobře, můj, roztomilý pane, budu zdrav a tak veliký, že mne ani matinka, ani malý Lola nebude moci poznati.“

Dovedl jsem velmi dobře v jeho obličej čísti, tak že jsem hned na první okamžik poznal, jak se mu ve škole vedlo.

„Dostal jsi špatnou známku?“

„Ano.“

„Neuměl jsi?“

Odpověděl: „Uměl jsem sice, ale nemohl jsem se vyjádřiti.“

Bylo tedy zřejmo, že němčina jako vyučovací řeč byla tím vinna, že polský chlapec ji neovládal.

A skutečně, malý Ovicki, první ve třídě, kterého jsem požádal, aby se s Michašem učil, tvrdil, že Michaš proto špatné známky dostává, poněvadž se nemůže vyjádřiti, ač věc dobře zná.

Čím více se chlapec duševně a tělesně cítil unaveným, tím častěji se potkával s nezdarem. Pozoroval jsem, vyplakal-li se a ku práci se posadil, že byl tichý a zdánlivě pokojný, ale v oné zdvojnásobené odhodlanosti, s jakou se ku práci posadil, bylo zároveň něco zoufalého a zimničného.

Chvilkami odcházel do kouta, tiskl rukama skráně a mlčel. Myslil si, že by svoji matku přivedl do hrobu, a nevěděl, kterak se zlu vyhnouti; proto cítil se jako ve vyhnanství, z něhož není vysvobození.

V noci sedával častěji. Brzy jsem se přesvědčil, že pouze přílišná práce chlapce nevysilovala.

Kdysi vypravoval jsem mu příběh, který strýc svému synovci vypravoval, což se ku přání jeho matky Marie denně stávalo; tu vyskočil Michaš s vytřestěným zrakem, tak že jsem se ulekl, a zvolal: „Pane, není to skutečně? Neboť . . .“

„Co pak, dítě?“ tázal jsem se udiven.

Místo odpovědi sevřel rty a dal se konečně do takového nářku, že jsem ho nedovedl ukonejšiti.

Tázal jsem se chlapce po příčině, ale nemohl nebo snad nechtěl mi ničeho vyzraditi. Sám jsem mnoho uhl. Nebylo pochyby, že polské dítě v německé škole o mnohém slyšelo, co uráželo jeho cit.

Jiné děti takové řeči jedním uchem poslouchaly a druhým je vypouštěly, anebo pojaly odpor k učitelům. Michaš to těžce nesl a neodvážil se odporovati. Dvě moci, dva hlasy, jimž poslouchati bylo povinností dítěte, zkorumpovaly duši ubohého žáka ze dvou stran.

Co jedna strana naznačovala jako bílé, vznešené, šlechtné a láskyplné, tomu se druhá vysmívala a to tupila. Co jedna nazývala ctností, druhá nazývala zločinem.

V rozervanosti přidržoval se chlapec autority, k níž ho jeho srdce poutalo, ale musil býti pokrytcem, musil od rána do večera se přetvařovati a v tomto trapném a vnuceném stavu celé týdny a měsíce žiti. Jaký to byl stav, a to již pro dítě!

Zřídka kdy potkává dítě podobný osud! Obyčejně počínají takové truchlohry životní teprve, když byly první listy se stromu mládí opadaly. U Michaše začalo neštěstí již v jedenáctém roce. Ani útlá postava, ani slabé síly nebyly s to tíži snášeti.

Týdny uplynuly, a ubohý chuďas zdvojnásobil svou námahu, a výsledek býval vždy menší, vždy žalostnější.

Dopisy paní Marie, ač mírné a jemné, příkládaly tíhu k tomuto břemenu.

„Tvůrce obdaril tě, milý synu, neobyčejnými vlohami,“ psala jednou matka Marie, „doufám pevně, že mne v naději, kterou v tebe skládám, nezklameš a budeš mi někdy útěchou.“

Obdržev chlapec poprvé takový dopis, uchopil mne křečovitě za ruku a pláčem se rozplýváje odpovídal: „Co si mám počítí, pane učiteli, co si mám počítí?“

A co měl dělati? Nebyl s to, by se snadno v cizí řeči vyjádřil.

Přiblížily se krátké prázdniny o všech Svatých. Známký za čtvrt roku nebyly valné. Z nejdůležitějších předmětů měl známku „dostatečnou“. Neposlal jsem na jeho prosby vysvědčení matce.

„Nejdražší pane!“ zvolal a sepal ruce. „Matinka neví, že se o všech Svatých vysvědčení vydávají, a o Vánocích snad se Všemohoucí nade mnou smiluje.“

Ubohé dítě sklámalo se v naději, že by špatné známky se mohly zlepšiti, ale i já oddal jsem se těmto illusím. A zdálo se, že se naše sny uskuteční.

Hned po svátku všech Svatých obdržel chlapec tři výborné známky, jednu z latiny. Ze všech žáků ve třídě věděl on jediný minulý čas od slovesa *gaudeo* (raduji se), a věděl to proto, poněvadž po obdržení prvních dvou výborných známek radoval se velice a tázal se mne, jak se latinsky jmenuje „raduji se“.

Byl radostí bez sebe. Psal matce dopis, jenž začínal těmito slovy:

„Nejdražší matinko! Viš, jak se jmenuje minulý čas slovesa *gaudeo*? Zajisté to nevíš, ani malý Lola, poněvadž jsem to věděl já jediný z celé třídy.“

Od této doby tázával se mne na rozličné tvary sloves. Aby dostával výborné známky, bylo jeho životním přáním, ale byla to pouhá bludička. Osudná polská výřečnost rozkotala brzy vše, co se namáhavě zbuďovalo.

Na neštěstí zapomněl jednou on a primarius z jeho třídy vypracovati písemnou úlohu. Tomu to prošlo, nebyl na to ani tázán. Ale Michaš byl veřejně pohaněn, a bylo mu vyhrožováno, že bude vyloučen.

Michaš mohl se arci odvolati na primaria, ale něco takového nebylo v jeho povaze.

Primlouvaje se u německých profesorů za poshovu, býval jsem odbyt, že jej navádím k lenosti. Rmoutil jsem se proto velice, ale ještě více znepokojoval mne pohled na chlapce.

Na večer tohoto dne viděl jsem, jak si hlavu držel oběma rukama a domýšleje se, že ničeho neslyším, šeptal: „Bolí, bolí, bolí velmi!“

Dopis, který po obdržení výborných známek od matky Marie dostal, byl pln laskavosti; byla to pro něj nová rána.

„Ó, velice krásné potěšení matince připravím!“ zvolal a zakryl si oběma rukama obličej.

Příštího dne, když jsem mu torbu s knihami dával na záda, potácel se a byl by upadl. Nechtěl jsem mu dovoliti jíti do školy, ale on mne ubezpečoval, že mu ničeho není. Prosil mne pouze, bych šel s ním, neboť se obával závratí.

O polednách navrátil se s novou „dostatečnou“ známkou. Obdržel ji proto, ač věc dobře uměl, že se nemohl vyjádřiti.

Učitelé měli o něm mínění, že je tupý a líný, jak byli zvykli každého Poláka posuzovati.

Proti těmto předchůzkám, o nichž věděl, bojoval jako tonoucí proti vlnám — ale nadarmo. Konečně pozbyl vši víry v sebe, vši důvěry ve své síly. Nabyl přesvědčení, že se špatně učí, že všechna námaha a každá práce jest zbytečna, a zároveň si představoval, co by tomu říkala matka, jaká by to pro ni byla bolest a že by mohla její zdraví podkopati.

Ve spaní volával bolestným hlasem: „Matinko! Matinko!“ — jakoby ji chtěl prositi za odpuštění. Ale dostával vždy horší a horší známky.

Vánoce se blížily, a nepěkné známky nebylo lze dále utajovati.

Psal jsem jeho matce, bych ji připravil, a ač jsem z její odpovědi vy-cítil, že se ve své mateřské lásce cítí uraženou, odpověděla přece rozumně.

Nevyzradil jsem ničeho chlapci z do-písu, ani že jsem jí radil, by jej vzala ze školy domů, nýbrž sdělil jsem s ním pouze, že matka ví, že pilně pracuje, že se s dostatečným prospěchem spo-kojí a bude s ním mítí uznání.

Moje sdělení zjednálo mu úlevu, ale plakal dlouho a usedavě. „Ach, jaké trápení připravuji své matince!“ bě-doval.

Ale při pomyslení, že pojede brzy na venek, že opět uvidí matku, ma-lého Lolu, Zalesína a faráře Mascynského, usmíval se slze. Tam očekávalo ho srdce matčino, přívětivost, blahovolnost, klid a spokojenost. Tam bude vyučo-vání útulné, přívětivé, ne cizí a od-porné. Tam bude ovzduší zdomácnělé a čisté, blahočinné pro dětská prsa.

Domníval jsem se, že svátky, na které jsem spoléhal, čítaje hodiny, které měly ještě do nich uplynouti, poslouží mladému studentu k zotavení, ale ty přinesly nové nestěsti.

Zdalo se mi, jakoby se bylo vše proti němu spiklo, poněvadž prý jiné demoralisuje, a dostalo se mu opět veřejného pohanění, a to před samými svátky.

Kterak hana na hrde a citlivé dítě působila, nemohu vylíčiti. Obličej tohoto dvanáctiletého studenta vypadal smutně. Jeho oči jevily výraz trpícího ptáče, upadl v přemýšlení, a dostavovala se ospalost. Jeho pohyby konaly se mimo-volně, a hlas jeho byl slabý a pozvolný. Byl tichý a klidný a poslouchal jako stroj. Ale za tím neskrývala se lho-steinost, nýbrž bolestné odříkání.

Kdysi ptal jsem se ho, zdali je s prací u konce; odpověděl zdoluhavým a jaksi ospalým hlasem: „Milý pane, myslím, že vše nic nespomáhá!“

Obával jsem se pronéstí slovo „matka“, abych chlapce nepřinutil, by kalich utrpení vypil až na dno.

Víc a více znepokojoval mne jeho stav, byl čím dále, tím hubenější a konečně zdal se býti průhledným. Sit-jemných žilek, které jsem na jeho spáncích spatřoval, když se namáhal, stávala se nyní viditelnější.

Zdál se tak krásným, že se podobal obrazu. Bylo bolestno patřiti na tento andělský obličej, podobající se vad-noucí květině. Síla mu ubývalo. Nemohl již unéstí spoustu knih, byl jsem nucen mu pomáhati.

Konečně přiblížily se svátky. Po dva dny čekala na nás příležitost ze Zale-sína. V dopise, který kočí s sebou pře-vezl, projevovala matka Marie naději, že jsou asi učitelé o pilnosti a mravném chování chlapcově úplně přesvědčeni.

Bohužel, učitelé soudili jinak. Michaši dostalo se opět veřejného pohanění, tentokráte pro jeho chování, o čemž byla matka zcela jiného mínění.

Dle mínění německých učitelů choval se jen ten zák dobře, který se jejich nadávkám na zarytost polskou smál a při tupení polské řeči se nedurdil a neodporoval.

Následkem toho musel konečně Mi-chaš, aby jiným místo udělal, ze školy býti odstraněn. Toto rozhodnutí přinesl chlapec na večer ze školy.

V příbytku byla již tma, padal sníh. Viděl jsem pouze, kterak šel k oknu a bezmyslenkovitě a tiše pohlížel na pa-dající sníh.

Trvalo to chvíli, až se úplně setmělo. Začal jsem zabalovati věci.

„Co tam děláš, Michaši,“ tázal jsem se. „Není-li pravda,“ odvětil třesoucím se hlasem, „nyní sedí matka s Lolou v zeleném pokoji a myslí na mne?“ „Možná, ale proč se ti třese tak hlas? Jsi nemocen?“

„Nic mi není. Je mi pouze zima.“ Odstrojil jsem ho a položil ihned do postele, dal mu čaj a přikryl jsem jej. „Je ti nyní tepleji?“

„Ano, ale bolí mne hlava.“ Ve tři hodiny v noci probudilo mne světlo lampy a známé jednotvárné bru-čení. Otevřel jsem oči, a srdce počalo mi nepokojně tlouci.

Na stole hořela lampa, Michaš seděl v košili ke knize nachýlen. Lice měl rozpáleny, oči zamhouřené, jakoby chtěl býti paměti nápomocným, hlavu měl poněkud nachýlenou, a ospalý, unavený hlas bručel: Amem, ames, amet, amemus . . .“ (Miloval bych, bys atd.)

„Michaši!“

„Amem, ames, amet . . .“

Úchopil jsem jej mírně za rameno. Probudil se a počal očima ospale koulet, ale nepoznal mne.

„Co děláš, co je ti, dítě?“

„Pane,“ odvětil usmívaje se, „opakuji vše od počátku, musím zítra dostati známku výbornou . . .“

Vzal jsem jej do náruči a uložil jej do postele. Jeho tělo bylo horké. Rychle povolal lékař zjistil zánět mozku.

Nemoc velmi rychle postupovala. Telegrafoval jsem pro matku. Příštího dne objevila se mezi dveřmi jako socha, zastřena bílým závojem.

S neobyčejnou námahou opírala se o mne a tázala se zkormoucena: „Žije ještě?“

„Ano, snad mu bude lépe,“ řekl jsem nesměle.

Matka obkládala chlapce sama ledovými obklady, podávala mu lék; chlapec pohlížel na ni, ale nepoznal ji.

Večer horečka byla prudčí. Deklamoval v deliriu národní píseň, řečnil, skloňoval latinská slova.

Každý okamžik musel jsem z pokoje odcházeti, neboť nemohl jsem déle tomu naslouchati.

Dokud byl ještě zdrav, učil se potajmu ministranci, by matku milě překvapil. Nyní jsem se zhrozil, když jedenáctileté dítě za nočního klidu, před smrtí, bezpřízvučně, slabounkým hlasem odříkávalo část latinské mešní stupňové modlitby. Nemohu ani vysloviti, kterak mne ta slova dojímala.

Byly Vánoce. Z ulice vnikal sem šumot lidí a klinkání zvonků na koních u saní zapřažených.

Město odívalo se ve slavnostní a sváteční háv.

Když se setmělo, uzřeli jsme v oknech na druhé straně ulice zářící světla vánočního stromku, ozdobeného le-

skými, zlatými a stříbrnými cetskami, kolem něhož kmitaly se temné dětské hlavinky.

Okny plápolalo světlo, a z vnitřku ozývaly se radostné a obdivující se hlasy a mezi to zazníval hlásek těžce nemocného: „Deus meus, quare repulisti me?“ . . .

Na okamžik se chlapci trochu uvolnilo. Volal matku a malého Lolu; netrvalo to však dlouho.

Zdřimnul jsem si k ránu, a najednou probudil mne ustrašený hlas paní Marie, která volala syna. Byl jsem zdrcen. Michaš byl mrtev.

Přiběhl jsem k posteli chlapcově a přikryl jsem jej. Dlouho musil jsem zoufalou matku křísiti, než nabyla vědomí.

První den strávili jsme s přípravami k pohřbu, který byl pro mne hrozným, neboť se matka nechtěla od mrtvolvy hnouti, a stále upadala ve mdloby.

Zoufalost její zvětšovala se lhostejností pohřebních sluhů, uvyklých na podobné okamžiky.

Sama dávala hoblovačky pod atlasovou přikrývku do rakvičky; měla starost, aby neměl Michaš málo pod hlavou a špatně se mu neleželo.

Chlapec ležel zatím na posteli, jsa oděn v novou uniformu, s bílými rukavicemi, ztuhlý, nehybný a veselý.

Konečně položili jsme jej do rakve, postavili na katafalk a dali kolem něho dvě řady svíci.

Pokoj, v němž ubohé dítě tak mnoho latinských, řeckých a německých podstatných jmen a sloves skloňovalo a časovalo, proměnil se v kapli.

Nikdy neviděl jsem jeho obličej tak se usmívající a veselý od těch dob, kdy obdržel poslední „výborné“.

Plápolající světla vykouzlovala na jeho obličej milý úsměv, tak že se zdálo, jakoby byl živ.

Poznenáhla přicházeli jeho kollegové, kteří neodjeli na svátky, jej navštívit.

Oči jejich šířily se podivením při pohledu na světla kolem katafalku a rakve. Před kratinkou dobou dlel ještě mezi nimi, prohýbal se jako oni pod knihami, dostávalo se mu špatných

známek, pohany; a nyní ležel zde posvátněji než oni všichni, slavnostně, klidně, obklopen svícemi. Všichni přistupovali s úctou k němu. Chlapci seskupili se, šeptali si, že se mu nyní není třeba čeho strachovati, i kdyby sám inspektor přišel. Michaš by se mu smál.

Přistoupili blíže a modlili se za duši zemřelého přítele.

Příštího dne bylo na rakev položeno viko, přibito, a malý nebožtík byl do-

vezen na hřbitov, kde posněžené hroudy ubohého chlapce před mými zraky ukryly.

Co toto piší, uplynul více než rok, ale vzpomínám si na tebe a lituji tě, předčasně zvadlou květinou.

Nevím, zdali mne slyšíš, ale vím pouze, že se mně, tvému učiteli, ve světě vede pořád hůře, že jsem opustěnější a že se snad brzy odeberu za tebou.

Dívčí boj v Čechách.

K ilustraci M. Aleše.

Není známo, které ndalosti zavdaly podnět k báji o dívčím boji, o němž nám kronikáři vypravují. Po smrti kněžny Líbuše prý dívka jedna, jménem Vlasta, „vysoké myslí a právě hrdinného srdce“, svolala četné družky a připomenuvši jim smrt kněžny, nabádala je, aby netrpěly nad sebou vlády mužův, ale vynasnažily se toto jho se sebe svrhnutí. Vystavěly si pevný hrad Děvín, v němž se uzavřely. Mužové sebrali četné vojsko a táhli ku hradu; ale dívky s Vlastou v čele vypadly na ně a v boji je porazily. Padlo prý 300 mužů; Vlasta sama jich sedm oštěpem proklála.

Přemysl shromáždil nyní mužské vojsko na Vyšehradě, jež opevnil. Ale dívky různým způsobem je lákaly z pevnosti a působily jim mnohé škody. I ženy proti mužům prý podněcovaly, tak že žádný muž nebyl jist životem ani ve vlastním domě. Známa je též pověst, jak jedna z dívek, Šárka, dala se od svých družek svázati, jakoby ji byly trýznily, a tak očekávala příchodu statečného Ctirada, který tou cestou měl jíti. Když ji tak nalezl, slitoval se nad ní

a pout ji sprostil. Šárka však jej opila, a na blízku ukryté dívky vyřítily se pak na Ctirada a jeho sbor a všecky pobily. Místo, kde se tato událost sběhla, dostalo prý jméno Šárka.

Trval prý ten dívčí boj pět let. Tu konečně mužové se uradili, jakým způsobem by dívky přemohli. Vypadali na jejich jednotlivé oddíly, vedli tedy proti nim „drobnou válku“, a štěstí válečné jim přálo.

Konečně vytáhly všecky dívky k Vyšehradu, chtěje ho dobýtí a muže povraždit. Mužové vyšli proti nim, a Vlasta samojediná vrhla se do jejich řad, domnívajíc se, že ostatní dívky kvapí za ní. Avšak brzy viděla se obklopenou muži, kteří „na nože ji rozebrali a po boji psům ji dali“.

Dívky, ztrativše takto svoji vojevůdkyni, pozbyly hrdinné myslí a prchaly na hrad; dvě stě jich padlo na bojišti. Mužové však dobyli i hradu a ani jedné z nich život nedarovali. Šárku a její sestru prý za živa pochovali.

Rozumí se, že vše to jsou smyšlenky, ale něco pravdy v pověsti té býti může.

M. Ales:

Dívčí válka v Čechách.

Za nevěstou.

Napsal Karel J. Zákoucký.

U pana Kasíka byla návštěva, neobyčejná návštěva. Vešla do jeho domu s největší opatrností. Zúmyslně vyvolila si k tomu chvíli pro návštěvy ne zvláště příznivou, podvečer.

Pan Kasík byl tomu ostatně rád. Kdyby někdo Kubizňáka viděl, hned by uhodl, proč tento k němu zašel, a bylo by z toho po městě vselijakého dohadování a různých poznámek, a toho si pan Kasík nepřál. Neměl dosud nic jistého, i netřeba se dávat do lidských řečí.

Chtěl se totiž pan Kasík, jenž již byl několik let vdovcem, ženiti. Musil, poměry ho nutily. Měl pro své hospodářství několik špatných let, zabředl do dluhů i chtěl si z nich vhodnou ženitbou pomoci, aby se nemusil starati o úroky. Byl právě v nejlepších letech, jak sám o sobě říkal — osmačtyřicátník, a to není ještě žádné stáří.

„Nějaká bezdětná vdovička nebo starší slečna mne ještě ráda vezme,“ soudil, a také posléze se rozhodl a pod rouškou největšího tajemství dopsal Kubizňákovi, takto zprostředkovateli všech možných sňatků, při nichž více šlo o finance než o srdce, a žádal ho, aby ho některého podvečera navštívil.

Kubizňák nedal na sebe dlouho čekati. Měl pana Kasíka dlouho „na mušce“. Litoval již dávno, že nemyslí na ženění; on by se do toho vložil a jistě dobře by pochodil. Tušil u pana Kasíka pěkné jmění, a na pěkné jmění chytne se ženská s dobrým přínosem, a s odměnou se neskrblí; dá ženich, aby nevěsta nevěděla, a nevěsta není skoupá, aby v očích dohazovače získala, a pak dají společně, aby se mu odsloužili za to štěstí, jež jim založil. Kubizňák to znal, měl zkušenosti.

Pravda, musí se pro takovou odměnu pospíšiti, „dokud se ještě smějí a žertují jako děti,“ říkával Kubizňák. „Když je to přejde, těžko by co dostal!“

Kubizňák měl pro pana Kasíka již dávno vhodnou „partii“ vyhlédnutou, ale kterak se mohl opovážiti s něčím podobným k takovému pánovi, když on sám nedbal? — Zdržel se a čekal. A dočkal se. Pan Kasík přišel sám.

Kubizňák nemeškal a pospíšil si. Vešel do domu tak obratně a opatrně, že ho skutečně nikdo neviděl.

Pan Kasík, jakkoli s ním ještě nikdy nemluvil, přivítal ho jako svého nejlepšího přítele co nejsrdečněji. Do nejlepšího pokoje ho uvedl a hned jal se s největší důvěrou svěřovati, proč si ho vlastně povolal, a tázal se ho, nevěděl-li by „o něčem“.

„I jak pak bych nevěděl!“ zvolal spokojeně Kubizňák a vytáhnuv svůj zápisník, převrátil několik listů a počal vykládati panu Kasíkovi o vdově s třicetipěti tisíci a dokládal, že již dávno ji měl pro něj, pro pana Kasíka, vyhlédnutou, ale že se neopovážil.

Vše, co pan Kasík slyšel, se mu líbilo, a proto umluveno, že Kubizňák všecko vyjedná, připraví, aby o nejbližší neděli mohl pan Kasík hezkou vdovičku navštívit.

„Ale víte, aby nikdo o tom ničeho nevěděl!“ napomínal dohazovače pan Kasík, a aby ho naladil, načal ještě jednu láhev mělničiny.

„O to se nestarejte,“ sliboval Kubizňák, usmívaje se. „V tom se já znám. Odtud vyjedete kočárem do Hradce, odtamtud použijete vlaku a zpátky zase tak přijedete, a nikdo ani potuchy nebude mít, kde jste jezdil!“ — S tím se rozešli.

V následujících dnech do neděle byl pan Kasík stále rozrušen. Jakýsi neklid a nepokoj jím ovládal, taková podvrtná rozrušenost jím prochvívala, že ho čeleř ani nepoznávala. Jednak se bál, aby se mu ty naděje nestrosko-

taly, jednak také prohřívalo ho teplo blaživé radosti. Tricetpět tisíc jest číslo! Těšil se na neděli radostí přímo dětskou.

Kubizňák navštívil ho již po dvou dnech a zvěstoval mu, že vše až dosud se dobře daří, a vyličil mu při tom, jaká je to rozkošná vdovička, plná ohně a života, a na doklad toho i její podobiznu mu přinesl.

Jindy býval pan Kasík stále při čeledi, aby nezahálela, ale pracovala; nyní sotva se u ní objevil, již ji opouštěl a uchýloval se do pokoje, kdež na psacím stolku před ním stála podobizna té, o jejíž srdce měl se pokusiti.

Posléze nadešel předvečer toužebně očekávané neděle.

Čeledín na statku páně Kasikové, Bartoniček, jenž pána svého na všech vyjíždkách provázal, vracel se se svými hnědouši domů. Celý den byl přeorával strniště a nyní, když namodralá šeď oblaků pobarvila se prvými červenými, zaměřil k domovu.

Pan Kasík ho již čekal. Byl na dvoře svého statku a jakoby ho vyhlížel, zadíval se občas otevřenými vraty do návsi, nevraceli se již.

„Takráno, Bartoničku, si přivstaňte!“ volal naň pan Kasík, sotva vjel do dvora. „Již o čtvrté abyste měl zapřaženo do kočáru, pojedete do Hradce!“ poroučel.

Rozkaz ten Bartoničkovi stačil. Ujistiv pána, aby byl bez starostí, že si přivstane, že vše učiní, jak si přeje, hned o všecko počal se starati. Byl Bartoniček dobrák a spolehlivý. O koně se staral, jakoby byli jeho vlastní, a každou práci tak provedl, jakoby ji konal pro sebe. Byl také věren a svědomitý. Pan Kasík přesvědčil se o něm a důvěroval mu a právem. Ani minuty Bartoniček zbytečně neprozahálel, ani jediného zrna nezpronevěřil. Sloužil u pana Kasíka již šest let a nepůjde-li sám, pan Kasík ho jistě nepropustí. Vážil si ho a měl ho také pro ty jeho vlastnosti rád.

Ovšem, bylo mu ho také líto. Znal, co Bartoniček prožil, než v tyto konce

došel, a to ho dojmalo. Nebýval Bartoniček čeledínem od mládí. Měl svoji usedlost, ale přátelé ho o ni připravili. Znajíce jeho dobré srdce, hřešili na jeho dobrotu; žijíce rozmařile a o své hospodářství nepečující, zapadali do dluhů a v těch nesnázích přicházeli a prosili, aby v záložnách za ně ručil. Bartoniček nedovedl odřici. Podpisoval jim jako rukojmí směnky, a zcela vyplnilo se na něm, co se říká o těch, kteří ručí: „Jednou rukou podepisuj, druhou rukou plat!“ Dluhy lehkomyslných příbuzných musil zaplatiti a tím připravil se o svoje. Usedlost mu prodali v dražbě, a jemu nezbylo, než jíti do služby. Ještě štěstí, že neměl děti, a žena že mu zemřela dříve, než ta pohroma ho potkala. Dvě — tři léta potloukal se na různých místech, až se posléze dostal na hospodářství páně Kasikovo. Tam se držel.

Pan Kasík mohl se naň ve všem spolehnouti. To neb ono poručil a věděl, ví-li o tom Bartoniček, že vše bude provedeno do nejmenších podrobností a na jeho prospěch. Bartoniček sám poháněl ostatní čeled do práce.

Než, jednou přece pohněval se pan Kasík na Bartonička. Byl to ovšem hněv první a poslední. Nevyhnal Bartonička, ale on odešel sám. Usmálo se naň štěstí, a tu poznal, že marno jest štěstí hledati, když nepřijde samo.

Jeho vyhledalo samo, a to za takových okolností, že mu to vždy zůstane hádankou, že si v první chvíli trpce vyčítal, jakou to provedl hloupost.

A stalo se to vinou Bartonička, který slepě poslechl rozkazu svého pána. Ráno osudné neděle zapřáhl a jel do Hradce, jak mu bylo poručeno. Na nic určitějšího se neptal, o ničem neuvažoval. Poslechl pána a jel. Teprve když se blížil ke Hradci, připadlo mu, co má vlastně v Hradci dělati, kam má jíti, koho má přivést? Otázky ty ho rozčilovaly a přímo spletly.

Uvažoval nyní o tom i onom a vysvětlení si nalézti nedovedl.

Po dlouhém uvažování rozhodl se zajeti na nádraží a čekati tam. „Snad

někdo přijede vlakem a bude se sháněti po povoze," soudil.

Vlak přijížděl za vlakem — ale nikdo se netázal, je-li tu někdo z Rozhovic z Kasikova statku.

I čekal dále, ale posléze i čekání ho omrzelo.

"Tak když nikdo nepřijíždí, projedu se městem, přeptám se po hotelích, a nenaleznou-li nikoho, pojedu domů!" řekl si.

Než, i tato projížďka byla bezúčelná. Nikoho nenalezl, kdo by naň čekal. I opustil všecek rozmrzen město a jel domů. Sedě na kozlíku, co chvíli ulevoval své rozmrzelosti.

"Co jsem tu měl dělat? — Na mou duši nevím, a přece zcela určitě mi pán poručil, abych si přivstal, že pojedu do Hradce!" opakoval si, a to hlasitě, že si jeho samomluvy povšimla i neznámá ženština, ubírající se cestou do Hradce a vlekoucí na rukou dva těžké koše.

"Co pak, že tak brumláte?" oslovila jej.

"Ale mám zlost!"

"A proč?"

"Měl jsem pro někoho jet a nevím pro koho! Vracím se s prázdným!"

"A tak svezte mne!" navrhovala mu žena.

"Toužíte-li tak po tom svezení, sedněte si!" řekl Bartoniček a zastavil.

Žena, chalupnice Mančalová z Popkovic, nedala se dvakrát pobízeti. Když Bartoniček zastavil, umístila v kočáře své dva koše a pak se v něm uvelebila sama.

Bartoniček sedě na kozlíku do zadu poloobrácen a hovoře s Mančalovou jel zvolna. Vyzvěděl, že jest vdovou a že má sice malé hospodářství, ale že má s ním mnoho starostí.

"To víte," vykládala, "jsem ke všemu sama, a o lidi, zvláště o zních, je nouze. Nalopotím se mnoho. Dokud

jsem měla muže, bylo dobře. Rozdělili jsme se o tu práci, kdežto nyní nevím si mnohdy ani rady, co dříve."

"A tak si mne vezměte!" prohodil Bartoniček náhle a nečekaně a návrh svůj provázel lehkým úsměvem a dlouhým, zpytavým pohledem.

"Nu, a myslíte, kdyby přišel dobrý člověk, že bych si ho nevzala? Ovšem, takového, který by si myslil rozházet, co jsem já s nebožtíkem za-

hospodařila, nechci, ani slyšet o takovém nechci."

"Nu, já bych toho nejméně rozházel! Jestli bych nepřihospodařil, jistě bych ani haléře nepromarnil. Mám zkušenost!" řekl Bartoniček a jal se jí vykládati svůj životopis.

Mančalová poslouchala ho velmi pozorně, a čím šireji před ní svůj dosavadní život rozvínoval, tím citila se mu jaksí bližší. Dojimal ji svým vypravováním. Bylo jí, jakoby cosi nevysvětlitelného jí jímalo a k Bartonič-

kovi poutalo. Ten jeho životopis podivně ji naladil.

„Jenom nelže-li!“ předložila si, aby se poněkud uklidnila.

„A tak konec konců nyní pracuji a starám se, a nevím pro koho. Nikoho na světě nemám. Dokud budu moci nohy táhat, bude mne ten neb onen hospodář držet, ale pak, až stáří vyssaje mi poslední špetku síly, pustí mne, a nezbude mi než jíti do domovské obce. Pravda, mám něco zahospodařeno, ale mnoho toho není,“ končil Bartoniček.

Zatím dojeli do Popkovic.

„Kde pak bydlíte?“ otázal se Bartoniček. „Zavezu vás až před chalupu!“

„Jen to, prosím vás, ne! Lidé by řekli, že jsem se zbláznila nebo spanštěla, a zle by mi vyčítali, že jsem se dala dovézt kočárem!“

„I ať se stará každý o sebe! Já vás zavezu! Co komu do toho, v čem jedete? Z jejich byste to neplatila. Jen když jest člověk sám s sebou spokojen, a na jiné se ohlížeti nemusí!“

„Inu, ovšem, lidé jsou zlí. Na lžici vody by člověka utopili, když vidí, že se mu lépe vede! Nejlépe toho nedbati.“

„Tak vidíte! Schválně je proto ještě pozlobte. Beztoho ten život není nic jiného než soužení!“

To již mluvili, stojíce před chalupou a skládající z kočáru koše.

„A je dobře, má-li si komu člověk postěžovat!“ dokládal Bartoniček, jsa všecek jaksi rozcitlivělý.

„Ba, trpký jest život, je-li člověk opuštěn!“ svědčila mu Mančalová. „Ale teď se musíte také ke mně podivati,“ zvala ho. „Zajeďte do dvora, dáme koním kousek sena a trochu ovsu, a vás také pohostím za to svezení!“

Bartoniček nedal se dvakrátě pobízeti. Zajel do dvorka.

* * *

Na Kasikově statku bylo zatím zle. Od čtyř hodin byl pan Kasik vzhůru a připraven na cestu. Naslouchal jen, je-li již na dvoře znamenati jakýsi

život, a zapřahá-li Bartoniček. Tento však byl již odejel, bylo tam ticho. O několik minut se pan Kasik opozdil.

Všecek rozmrzen sešel do dvora a sháněl se po něm, ale užasl, ba, přímo se zhrozil, když uslyšel, že již odejel.

„A kam?“ utrl se na skotáka.

„Povídal, že do Hradce.“

„A co tam?“

„To neříkal!“

Pan Kasik měl pojednou všecko zkaženo. Kdyby měl jiné koně, jel by s těmi, ale tak mu nezbývalo než seděti doma anebo si zjednati v sousedstvu. Ale neutržil-li by si posměchu?

Přemýšlel, co tomu řekne nevěsta.

„Nepohněvá-li se? Nepokazí-li si tím námluvy?“ předhazoval si, a hněv jim lomcoval.

Zatvrzoval se proti Bartoničkovi a umiňoval si, že ho na hodinu vyžene, jakmile se vrátí.

„Svou nepředložeností všecko mi pokazí, a já těch jejich tisíc tolik potřebuji!“ počítal, a netrpělivost ho trýznila a rozčlovala. Zle se horšil a chystal na Bartonička.

„Vyjede si a neví kam! Koně trmácí a neví proč! Jako by byl malý chlápec a nevěděl, že se má optati!“ předkládal si stále a přecházel z pokoje do pokoje a odtud opět do dvora a před statek, a zase zpět. Vyhlížel Bartonička, ale nemohl se ho dočkatí.

Posléze se ho přece dočkal. Přijel, když již nad lesy vystupovaly jemné mlhy, sluneční záře poumírala, a jakýsi nařalovělý přisvit zabarvoval obrysy lesnatých úbočí, Rozhovické okolí kol do kola ovrubujících.

„Kde jste byl? — Kam jste jel?“ utrl se Kasik na Bartonička, sotva ho spatřiv.

„Kam mne milostpán poslal!“ řekl Bartoniček pevným hlasem, jakoby byl na výčitky připraven a nebál se jich.

„Já že vás někam poslal?“

„Ano, do Hradce!“ odpovídal Bartoniček bez bázně a tím jen pana Kasika dráždil.

„Ale mne jste tam měl vézti!“

„To mi nikdo neporučil.“

„Snad vás budu prosit?“

„To ne, ale řici mi, koho do Hradce povezu, mohl milostpán přece říci.“

„Vidim, že to takovému čeledinovi, jako jste vy, je nutno říci!“

„Nelibim se vám?“

„Ne!“

„Tak si mohu jít?“

„Třeba hned!“

„To jsem rád!“ zvolal Bartoniček a seskočiv s kozlíku odpráhl koně, aby je odvedl do stáje a tam se o ně naposledy postaral.

* * *

Po dvou dnech objevil se u pana Kasíka Kubizňák. Přišel všecek zklaman a zvěstoval, že vyhlédnutá „dobrá partie“ jest věrolomností páně Kasíkovou pohněvána a že o něm již nechce ani slyšeti.

„Chce-li si dělati blázný, tož ať si je dělá z někoho jiného, ale nikoliv z ní, počestné vdovy!“ vzkázala mu, a pan Kasík té chvíle jistě by se byl vrhl na Bartonička, kdyby ho byl měl před sebou, ale ten byl již v Popkovicích a sháněl ohlášky.

Národní Jednota Severočeská.

Co je Národní Jednota Severočeská ?

Národní Jednota Severočeská je organizací všech Čechů, která nás uvědomuje o tom, že jsme v celém království Českém doma. Učí nás, že i územi, většinou Němci obývané, je nerozdílnou částí naší vlasti, jež byla kdysi obývána pouze Čechy. Učí nás, že i ve smíšeném území náleží nám všechna národní práva občanů tohoto království.

Je střediskem, v němž mohou a mají se sejít všichni dobří a praví Čechové bez rozdílu stran. Je to jednota všennárodní.

Je sdružení odborů, rozsetých po severní polovici Českého království, a jejich společnou správu vede Ústřední výbor v Praze. Čítá nyní 560 odborů s 60.000 členy. Je tedy každý čtyřicátý Čech ze severní polovice naší vlasti členem Jednoty. Jak krásné by to bylo, kdyby každý dvacátý Čech byl členem jejím. Jak radostná budoucnost by kynula českým menšinám a celému národu. A je také možno, aby každý dospělý Čech byl členem Jednoty, neboť jsou příspěvky členské libovolné výše — od 40 haléřů ročně počínaje.

Je nejúčelnější organizací spolkovou, neboť odbory její obdrží vše potřebné od ústředního výboru, mají tedy nepatrná správní vydání a mohou skoro všechny příspěvky přijaté odvésti ústřednímu výboru na účely národní.

Je tím, čím spolky čtenářské, ochotnické, pěvecké, zábavní, humanní a svépomocné dohromady.

Troji úkol Národní Jednoty Severočeské.

I. Národní Jednota Severočeská upozorňuje nás, jak veliký počet Čechů žije mezi Němci ve smíšeném území, kde tvoří silně české menšiny. Poučuje nás o velikém významu českých menšin, jež jsou zárukou celistvosti naší vlasti, jež jsou ochrannou hrází našeho národa na severovýchodě, severu, severozápadě i západě království našeho. Stále nám připomíná naše povinnosti k českým menšinám, jež nesmíme nechat zahynouti nebo otrocky živořiti, nýbrž jim musíme bdělostí i obětavostí svou pomoci k nabytí všech národních práv a zabezpečiti jim nerušený vývoj a rozkvet.

II. Národní Jednota Severočeská ochraňuje a podporuje české obce na pomezí národnostním a tak zabezpečuje národní hranici, dbajíc toho, aby nebyla protržena Němci a aby německý živel nepronikl dále do vnitra Čech.

III. Národní Jednota Severočeská uvědomuje naše krajany, žijící ve smíšeném území o jejich příslušnosti k českému národu, o jejich právech i povinnostech národních a poskytuje jim vše, čeho potřebují k zabezpečení své národnosti.

Co koná a vykonala Národní Jednota Severočeská.

Národní Jednota Severočeská i při dosavadních nedostatečných prostředcích založila 350 knihoven o 60 tisících svazcích

v ceně 60 tisíc korun. Knihovny ty jsou po přečtení vyměňovány skytají v obcích českých i smíšených poučení, pobavení, povznesení a posílení. V mnohých smíšených obcích je knihovna Jednoty jedinou útěchou Čechů v trpkém, trudném jejich životě.

Zasílá hojnost dobrých časopisů, jež jsou menšinám našim jediným zdrojem uvědomění a poučení.

Pořádá ročně 500 přednášek poučných i povzbuzujících.

Zřídila svým odborům 106 jevišť. Jeť divadlo českým menšinám i obcím na rozhraní doposud tím, čím bylo celému národu v dobách probuzení.

Stará se, aby ve smíšených obcích usazovali se čeští obchodníci, živnostníci, lékaři i advokáti, kdež jim kyne dobrá existence. Obstarává českým hochům místa učňovská v dobrých řemeslech. Podporuje schopné dívky ze smíšeného kraje na studiích.

Podporuje české školy na rozhraní i v území smíšeném učebnými pomůckami. Potřebami školními i žákovskými knihovnamí.

Vydala 60 tisíc výtisků, různých výtisků poučných a agitačních. Svým „Věstníkem“ (předplatné 2 K 40 h ročně) vylicuje soustavně postup práce národní!

V době vánoční potěšuje tisíce dětí chudých našich krajanů ve smíšeném území i na pomezí milými dárky i nutnými potřebami, hlavně oděvem a obuví. Jest to odměna českého národa těm, kteří za nás statečně trpí. Ročně vypravena bývá nadílka v ceně 20 tisíc korun. Odpůrci naši dali by rádi desetkrát více, kdyby za tu cenu mohli české dívky koupiti a nadělati z nich Němců.

Stará se o povznesení českého průmyslu, zejména na pomezí, hledí i při svých nepatrných prostředcích zakupovati na důležitých místech pozemky a domy, za kterýmž účelem byl zřízen zvláštní pozemkový fond, kterým zachráněno dosud aspoň za sto tisíc korun majetku, nebo se stará o české kupce takovýchto objektů.

Pobádá Čechy, aby kupovali jenom u Čechů a jenom české výrobky.

Pomáhá českým živnostníkům a obchodníkům při zakládání samostatných živností. V odboch pěstuje se společný nákup a podporuje svépomocná činnost živnostenská a rolnická.

Vypomáhá v nouzi Čechům smíšeného území, jestliže přijdou o výdělek z důvodů národnostních. Pořádává zejména sbírky pro vdovy a sirotky po obětech českých katastrof v uhelných dolech a j.

• Čechové!

Staň se každý členem odboru Národní Jednoty Severočeské. Kde odboru není, starejte se o jeho založení. Odbor je možný i při 20 členech, tedy i v menších obcích. V každé obci, zejména kde není jiných spolků, může odbor působiti ve prospěch občanstva i národa.

Pamatujte dary a příspěvky na Národní Jednotu severočeskou; při rodinných slavnostech, v rozpočtech obcí i okresů, spolků i společností, při zábavách, v kroužcích i ve stolních společnostech — věnujte aspoň část výtěžku plesů Národní Jednotě Severočeské. Vkládejte každodenně nejméně haléř do pokladniček Národní Jednoty Severočeské.

Ve svých odkazech nezapomínejte na Národní Jednotu Severočeskou, byť i sebe menší částkou. Tím zanecháte po sobě památku uvědomělých Čechů, znajících nynější postavení i cíl českého národa.

Prispívejte na pozemkový fond Národní Jednoty Severočeské. Posilejte Národní Jednotě Severočeské přečtené časopisy a darujte dobré české knihy.

Prispívejte na vánoční nadílku pro dívky chudých krajanů našich penězi i dárky. Povzbuzujte své dívky, aby pamatovaly dárky na své druhy a družky ve smíšeném území.

Boj Národní Jednoty Severočeské je spravedlivý, je poctivý, chceme jen své právo! Nechceme počestovati německé krajany, ale nechceme také, aby krajané naši byli poněmčeni. Proto nikdo neostýchej hlásiti se k Nár. Jednotě Severočeské.

Národní Jednota Severočeská vykonala již mnoho. Na některých místech smíšeného území nejedná se už o menšiny, nýbrž o většiny české.

Doufejme v budoucnost, ale konejme svou povinnost a pak dosáhne český národ svého cíle.

Dary přijímá a všechny dotazy zodpovídá Ústřední výbor „Nár. Jednoty Severočeské“ v Praze, Ferdinandova třída č. 33.

M. Aleš:

Ponocný.

Chal každý duch Hospodina
i šezise, jeho gyna:
vdbita čtortá hodina.
Vstávej, vstávej, duše věrná,
a poslekní na kolena,
vzivej Boha Hospodina.

Neštěstí otce Dupantona.

Episoda ze života pařížského šejdiře.

Tatik Dupanton se hmoždil na silnici, vedoucí z Versailles do Paříže; jel s trakařem, plným křehkých košťálů, lahodných artičoků, jemných chřestů a sladounkých mrkviček, jež těšily se v Paříži nejenom výborné pověsti, nýbrž i znamenitému odbytu. Pot kanul s jeho čela do bělavého silničního prachu.

Slunce pražilo, a otec Dupanton umíral žízni a únavou, vleka se jako zmačtaněhlý hlemýžď opuštěnou silnicí.

Znali jej v celém kraji a neřikali mu jinak, než otec Dupanton. Byl oblíben pro svoji dobrotu a pracovitost, a každý od něho rád koupil, poněvadž svoje zboží nikdy nepřeceňoval.

Jezdívá jenom jednou za týden do Paříže, a měšťáci obojího pohlaví se o jeho křehkou zeleninu v pravém slova smyslu rváli. Tatik Dupanton byl se svým osudem úplně spokojen a modlil se každého dne k Bohu jenom za to dobrodiní a milosrdenství, aby se mu dařilo tak až do smrti.

Chvillemi si odpočíval a oddychoval z hluboka, avšak odpočinek jeho netrval nikdy dlouho, a otec Dupanton se chápal vždy zase hladkých a ohmataných rukojetí svého jednokolého dopravního prostředku, s nímž se pohyboval v před.

Již měl Versailles za zády, a z daleka mu kynuly věže Pařížských košťálů.

Dupantonovi poskočilo srdce v těle. Paříž! Jeho cíl — Paříž — se objevila před ním a kynula mu zamlženými obrysy svými na pozdrav. Přijede tam k večeru a časně z rána vyprodá bohatství své košťatiny do posledního lupénku. Otec Dupanton popojel rychleji oblakem vzedmutého prachu a v myslí vypočítával již, kolik vydělá na svém

břemenu, co vydá za domácí potřeby, které kupoval pravidelně v Paříži, a kolik schová do koženého sáčku, který ukryval opatrně na dně dubové bedny se silným železným kováním.

„Drobečky jsou také chleba,“ říkával otec Dupanton a vážil si každého centimu, který utržil a který mohl ukrýtí.

A tak — zabrán jsa ve své oblíbené myšlenky — dral se prachem bez reptání.

V tom mihl se kdosi jako plachý stín ptáka v kvapném přeletu mimo něj a stanul v témže okamženi vedle otce Dupantona, jenž pozvedl váhavě pohledy své od koleji zaprášené silnice a — zivl překvapením i leknutím, neboť stín, který se byl před okamžikem přehnal přes bílou poušť versailleské silnice, náležel urostlému a hranatému chlapu, jenž vazel v oděvu osmáhlého sedláka z okolí Paříže.

„He — hola! Stůj!“ rozkřikl se drsným, chraptivým hlasem a přiložil ústí hlavně lesknoucí se bambitky na prsa poděšeného otce Dupantona, který se otrásl strachy.

„Pane, milost, vezu zeleninu!“ zaúpěl a setřel si drsnou dlaní s čela pot.

Chlap zajiskřiv očima napjal kohoutek těžké bambitky. „Vzdej se, dědku! Vzdej se anebo zemřeš!“ řekl odvážně s úšklebkem v opálené, pihovaté tváři.

„Pane — milost — smilování!“ zaúpěl k smrti polekaný košťálník a klesl oběma kolenoma do prachu. „Nemám při sobě ani centimu, jsem otec Dupanton z Auteuilu, chudý, nuzný košťálník! Mám ženu — děti! Smilování!“

Chlap se usmál. „Dobře!“ řekl na to a vzdálil hlavě bambitky od prsou ustrašeného starce. „Nezabiju tě — ale jenom s tou podmínkou, že budeš poslušen mých rozkazů a že budeš dělat vše, co budu chtít a co ti poručím!“

Otec Dupanton věnoval bambitce zákeřníka vděčný pohled zachráněného člověka a vzdychnuv si z hluboka,

svolil skormouceně ku všemu, jenom když zachránil svůj život a své košťaly. Pak se uchopil zase svého trakaře, hodil široký popruh přes levé rameno k pravému boku a chtěl se dát na cestu, ale než učinil první krok ku předu, zadržela jej svalnatá pravice neznámého.

„Jsem Cartouche a zastrelím tě na místě, pokusíš-li se o útěk, nebo budeš-li volati o pomoc!“ řekl výhrůžně a vída, že se slova jeho neminula účinkem, dodal ještě surověji: „A teď hýbaj, jeď!“ a učinil dva kroky ku předu.

Otec Dupanton, kterému představení se pověstného lupiče z Isle-de-France, Cartouchea nikterak nelahodilo, a jemuž při útěchách jeho naskakovala husí kůže, plivl si do dlaní, nadzvedl trakař a jel.

Nemluvil, ba, nedýchal téměř po celé cestě, kdežto monsieur Cartouche brodil se prachem silnice a propěvoval si na pochodu nejrozmanitější písničky, jakoby živnost jeho byla nejpoctivější živností v celé Francii.

Konečně se octli v Paříži. Otcí Dupantonovi zaplesalo srdce v steskupném nitru. Pohledy jeho zatékaly bystře po oživených ulicích, do nichž vylákal chladivý dech večera hlasitě se smějící a bavící se obyvatelstvo obojího pohlaví.

Dech Dupantonův se uvolnil, tiseň pomínula. Jenom kdyby toho Cartouchea, toho loupežníka nebylo! Tento však šel ve stopách otce Dupantona a jeho trakaře jako strážný pes, jehož chrup byl každé chvíle ochoten zahrznouti a zabořiti se do kostnatých lýtek svého chráněnce.

Stokrát otevřel otec Dupanton ústa, chtěje volati o pomoc a po stráži, a stokrát vyznělo jeho volání beze zvuku, byvši potlačeno výhrůžnými pohledy ostražitého Cartouchea, jemuž nešel ani jediný pohyb zoufalého košťalníka.

„Dědku, jeď!“ napomínal jej neustále hlas nevitaneého zbůjníka a připomínal tatíkovi Dupantonovi málo utěšitelné jeho sliby, před jichž vyplněním se ubohý trásl strachy a hrůzou.

Jeli přes tržště, na kterém prodával otec Dupanton svoje artičky a mrkvičky, kde ho každý kámen znal, a kde jej všichni hokynáři a zelinárky z daleka již pozdravovali. A on zde nesměl jako obyčejně zastaviti a vyhledati svoje obvyklé a všem Pařížanům a zejména Pařížankám povědomé stanoviště. Ba snad — děsil sama sebe v myšlenkách — nebude moci ani zitra z rána vyložití svoje zboží, které propadne neodvratné zkáze.

Otec Dupanton zachvěl se při této myšlence a ohlédl se po svém hrozném průvodcím, který mu byl v patách.

Ten mlčel sice, avšak jeho přísné pohledy tlumočily dosti. „Jeď!“ kázaly lesknoucí se jeho zřítelnice neúprosně, a stařec strkal chtěj nechtěj své břemeno trpělivě a bez reptání dále.

Tak dojeli do úzké a málo vzdušné ulice Perpignanovy, kdež stanuli před nízkým a sešlým zájezdním hostincem nejhoršího druhu a nejbídnejší pověsti, na jehož otlučeném a oprýskalem průčelí skvíval se před časy vábný titul „zájezdní hostinec u zlatého anděla“. Dnes zbylo ovšem z hrdého toho nápisu jenom několik zubožených a téměř nerozeznatelných písmen a zkomolený panák na silném drátu, bývalý to „zlatý anděl“, jehož zlato smysl děst, křídla ulámal vítr, a tváře otloukli uličníci kamením a sněhovými koulemi.

A sem zavedl ukrutník Cartouche svou ubohou oběť, otce Dupantona, jenž již si zoufal nejenom nad svým osudem, nýbrž i nad milovanými artičkami, které se tak mihly se svým posláním i určením a byly odsouzeny k úplné zkáze kdesi v koutě-rozsáhlého dvora, v koutě zapomenutí a hanby — na smetišti.

Otec Dupanton se div nerozplakal při této myšlence, musil však potlačiti slzy, zanechatí trakař se svými plodinami na dvoře a odebrati se s monsieur-em Cartouchem do hostinských místností „hotelu“, kde byli již očekáváni a ze všech stran hlučně pozdravováni.

„Ach — bon jour, abbé Dupanton, bon jour monsieur Cartouche!“ znělo ze všech stran a odevšad.

Cartouche se smál a potrásal pravicemi bodrého přátelství, jichž pěsti dopadaly časem na ubohé oběti jako rány perliku, kdežto otec Dupanton pohlížel ustrašeně z jednoho na druhého a schovával bázlivě poctivé své ruce za zády. Nejvíce divil se, že jej každý z těch podivných lidí, kteří byli dle jeho tušení sami zločinci a loupežníci, zná, aniž by věděl odkud a od kdy.

A zde, v tomto učoudlém, odporném a sprostotou čpícím brlohu, v tomto poloscutém hostinci také nocovali. Otec Dupanton sdílel ložnici o čtyřech oprýskaných stěnách s Cartouchem a nezamhouřil po celou noc oka. Odpor a hrůza plašily spánek s jeho vráskovatělého čela, a starý košťálník zmítal se neklidně na pelechu, kterému přezdívali denní hosté tohoto podezřelého „hotelu“ postel. Spával obyčejně v útulné hospůdce „u žlutého kohouta“ na náměstí Lazarově a pohověl si za jeden frank, jakoby spal v prachových poduškách královských ložnic samého Versailu. Ale dnes jej bolelo celé tělo, hlava ho brněla, a v kříži měl suché loupání, které dostával pravidelně, když špatně ležel. Byl úplně nespokojen — a pak ten strach. Nebylo pochybnosti. Cartouche byl skutečný, opravdivý Cartouche, jenž připravoval jiné lidi o život, jako jenom žertem a jako pro kratochvili a zábavu. I jeho mohlo státi toto dobrodružství krk, a otec Dupanton se divil, že mu lupič Cartouche neučinil dosud žádného příkoří. Mohl jej oloupiti o jemné chřestý, lahodné artičoky a sladounké mrkvičky, avšak neučinil tak a nevzal mu jediného lupene. Nechal mu vše. Ale což to platno, když nebude moci sám ničeho prodati? Byl v rukou nejpověstnějšího lupiče a nevěděl, dostane-li se vůbec z jeho spárů a vyvázne-li ze zajetí, anebo nebude-li snad násilně připoután k svému strašlivému hostiteli a vlečen bandou jeho soudruhů někam do hlubokých hvozdů Normandie a Bretagne, o nichž jenom slyšel, aniž věděl, že jsou nejsevernějšími výběžky jeho vlasti — jeho Francie. Znal jen

svou zeleninu, kterou považoval za nejlepší z celého světa, a děsil se i potil strachy před strašnou budoucností, nemoha se dočkatí jitra.

A když se rozednívalo, a do neúhledné ložnice vnikly první paprsky dne, vyhoupl se otec Dupanton z lůžka a pádil ku dveřím, chtěje prchnouti. Bohužel nemohl, bylyť dveře pevně uzamčeny. Dech se mu zatajil, a hlava zatočila.

Teprve po chvíli se vzpamatoval a obrátil se k loži svého vězňatele, který dosud spal a hlasitě chrápal. Byl to ohydný chlap širokých tváří a vyseďlých kostí. Vlasy měl zčuchané, a vousy jeho se ježily kolem silných čelistí jako bodláci na pustém úhoru.

Otce Dupantona zamrazilo při tomto pohledu na zjev spícího zbůjníka, před nimž se trásl o půl Francie, a poznamenal se třemi kříži, jakoby stál před samým arciděblem.

Konečně rozlilo slunce svoji oslňující záři po světlici zájezdni krčmy, a monsieur Cartouche snesl své hranaté a a svalnaté tělo s neúhledného lože a opřel se nohama o prošlapanou, špinavou podlahu.

„Ah, otec Dupanton již bdí?“ zív hlasiťe a slyše, že kdosi zaklepal, obrátil své pohledy ku dveřím.

Vstoupili dva sluhové v drahocenných livrejích a klonice se hluboce před panem Cartouchem, předložili mu dva úplné obleky z drahocenných látek.

Cartouche se hlasitě smál, kdežto otec Dupanton omdlával překvapením.

„To bude zábava! Náš pan biskup poslouží dnes výborně svým bližním — a zítra bude moci prodávati zase košťály!“ mluvil monsieur Cartouche s překypujícím humorem a drsným vtipem, který bodal otce Dupantona u srdce. Pak přinesl jeden ze sluhů misku, mýdlo a břitvu, a za chvíli nebylo po kosmatých vousech pana Cartouchea ani památky.

Tváře jeho byly čistě oholeny, a a drsná líc a její tvrdé rysy braly na sebe výraz důstojnosti.

Otec Dupanton se zajíkal úžasem.

„Mon dieu! Co z toho bude? Rodičko Boží, co se to se mnou bude dnes dítí?“ ptal se, nařikal a hořekoval.

Na odpověď nemusil dlouho čekatí, dostal se mu jí brzy z úst samého Cartoucha, a to v podobě přísného rozkazu, následkem kterého se musil dáti volky nevolky také hladce a čistě oholit a musil bez dlouhého zdráhání svléci svůj oděv a obléci na staré a vyzáblé svoje tělo rudou hedvábnou košili a šat z jemné, černé látky, jaké nikdy ani jedenkrát za celý svůj dlouhý život neměl.

Monsieur Cartouchovi kanuly slzy z očí, jak srdečně se smál otcí Dupantonovi, tetelícimu se zděšením. Tituloval jej „eminencí“ a líbal mu v hluboké poddanosti ruce, kdežto otec Dupanton zmíral úzkostmi. Krev houstla mu v žilách, a před očima se mu dělaly mžitky. Chvillemi zavíral oči, aby nemusil patřiti na jarmareční tu frašku, kterou s ním Cartouche prováděl, a nedotekl se také bohaté snídaně, kterou livrejovani a za sluhy převlečení šibalové přinesli. Ohlízel se však za to tím častěji po dveřích, přemítaje, jak by se co nejrychleji dostal z toho děsného ovzduší, ve kterém jej opouštěla rozvaha i každá klidnější myšlenka.

„Můj Bože, co se se mnou stane?“ vzdychal jenom, a myslí jeho kmitaly představy bastily a jejich žalářů, o kterých slyšel vypravovati nejhroznější historie.

Ale nebylo pomoci, nebylo spásy. Uvázl dokonale ve spárech prohnaných šibalů, které musil na slovo poslouchati, nechtěl-li dáti v šanc i svůj život, jehož si nadě vše vážil, a podle starého přísloví: „Kdo chce s vlky býti, musí s nimi výtí“ — musil se podříditi chtěj nechtěj osudu.

Cartouche a jeho pomocníci nedělali s ním okolků. Nařídili mu, že nesmí dáti jiné odpovědi na jakoukoliv otázku, nežli „Oui, monsieur!“, naložili jej do nádherného kočáru, který byli několik dní před tím kterémusi továrníkovi z okolí Paříže nemilosrdně ukradli, a ujížděli s ním málo okamžiků po té

nejoživnějšími ulicemi Paříže k neznámému cíli.

Cartouche, který seděl v koutě kočáru po levé straně úzkostlivě se krčící „eminence“, děkoval sebevědomě na všechny strany obecenstvu, které proudilo v davech po ulicích a s uctivostí je pozdravovalo, kdežto otec Dupanton ani nedýchal a v duchu se jenom modlil, vzýváje Boží Rodičku, aby mu přispěla ku pomoci a zachránila jej před hrozičím neštěstím.

Úmysl Cartoucheův a jeho nekalých spojenců byl nezdolný: Otec Dupanton byl odsouzen dohráti s nimi jejich dnešní zlodějskou frašku a nesměl ani jediným posuňkem prozraditi jejich zločinné záměry. Nebylo pomoci a zbyti. Eminence-košťálek musil bez reptání vystoupiti z kočáru, když byl tento zastavil před velkoobchodem drahocennými látkami, a musil provésti podvodnou úlohu svou až do konce.

V přeplněných závodech a skladech firmy „Clemenceau & Comp.“ je přivítali s otrocky ohnutými zády a odkrývali jim bez říkání poklady, které se panu Cartouchovi bez výjimky a skoro i bez výběru znamenitě líbily.

Sám majetník firmy a velkozávodu s modními i drahocennými církevními látkami, pan Clemenceau, prototyp obchodníka mezi regály sestárlého, vyhledával nejjemnější hedváby, aksamity, drahocenné atlasy a brokáty, a snažil se všemožným způsobem, aby uzavrel obchod s jeho milostivou eminencí, otcem Dupantonem a s jeho průvodčím, veledůstojným kanovníkem neznámé kapitoly, takto šibalem první třídy a lupičem přímo nedostížným — monsieur Cartouchem, po němž pásla veškerá policie celé Francie.

Šibal Cartouche ovšem neskrblil pochvalou, ja s veškerými látkami neobyčejně spokojen, kdežto otec Dupanton odříkával své jednotvárné: „Oui, monsieur!“ („Ano, pane!“)

Pan Clemenceau mohl říci, co chtěl, obdržel vždy jednu a tutéž odpověď.

„Líbí se vám tato látka, tento brokát?“ ptal se.

Otec Dupanton přisvědčil. „Oui, monsieur!“

A monsieur Cartouche podal celý balík látky lokaji — čili za tohoto přestrojenému šibalovi — který ji uklidil co nejrychleji do čekajícího kočáru.

Clemenceau byl u vytržení a přinášel jiný balík.

„A což tento aksamit? Nelibil by se vaší eminenci?“

„Eminence“ dostával kručení v žaludku, avšak strach před jeho trýzniteli mu zavíral ústa. Řekl jenom: „Oui, monsieur!“ a zadíval se ku stropu.

Lokaj odstěhoval zase balík aksamitu, a pan Clemenceau přivlekl balík zlatolesklého hedbáví, který zmizel zase jako vše ostatní v útrobách nádherného kočáru, na jehož kozlíku se pyšnili dva důstojně olivřejovaní pochopové.

Pan Clemenceau byl šťasten a jásal nad znamenitým obchodem, kdežto otec Dupanton trnul a třásl se při každém svém „Oui, monsieur!“ jako malé děcko.

20.000 livrů stálo již ctihodného pana Clemenceaua toto papouškované „Oui monsieur!“ otce Dupantona, a za 20.000 livrů drahocenných látek pohltily již vnitřnosti lupičského kočáru, do něhož se již ani nic nevešlo.

Monsieur Cartouche uznal z té příčiny, že by bylo další vybírání zbytečné, odhodlal se proto k poslednímu kroku, který mu bylo ještě podniknouti, totiž aby se s obvyklou prohaností vytratil z jeviště své lupičské frašky, a aby zmizel co nejrychleji z obzoru, jenž se mu nezdál býti již dosti bezpečným.

Obrátil se proto s nejsrdečnější laskavostí a nejlahodnějšími úsměvy k panu Clemenceauovi a podal mu milostivě svoji šibalskou dlaň, která byla pověstná v oboru svobodné zlodějské živnosti a nedovoleného udílení stílců i ran holi i noží.

Pan Clemenceau byl ovšem nad touto neobyčejnou počtou bez sebe, kdežto otec Dupanton proklínal v duchu darebu i svou „eminenci“ — pro klam a lež, které právě monsieur Cartouche

nejlaskavějšími slovy a s nejsvětější tváří dokončoval.

„Je-li monsieurovi libo,“ spustil co nejpřívětivěji na pana Clemenceaua, „vyplatíme hodnotu za vybrané zboží ve stříbře nebo ve zlatě. Máme ve svém hotelu jeho veledůstojnost pana pokladníka, který dlužnou sumu bez meškání vyrovná a dle přání ve zlatě neb stříbře vyplatí!“

Pan Clemenceau byl u vytržení nad touto laskavostí a ponechal jejich veledůstojnostem úplně na vůli, jakou měnou chtějí cenu za vybrané aksamity, brokáty a hedbávy platiti, čímž monsieur Cartouche naprosto upokojil.

„Budeme tedy platiti zlatem!“ odpověděl tento ku páně Clemenceauovu rozhodnutí a obrátil se po té k „eminenci“, otci Dupantonovi, který by mu byl v tomto okamžiku nejraději hrdlo zadrhl.

„A jeho eminenci ráčí milostivě dovoliti,“ řekl s nehlubší pokorou a okázalou oddaností, „abychom dojeli do hotelu a poukázali jeho veledůstojnost pana pokladního k vyplacení smluvené ceny. Jeho eminenci ráčí zde zajistě až do příchodu jeho veledůstojnosti pana pokladního sečkati, aby byla osobně přítomna vyrovnání celé pohledávky pana Clemenceaua, jemuž se co nejuctivěji poručím.“ Podal mu ještě jednou ruku, uklonil se téměř k podlaze před jeho kostálnickou eminencí, otcem Dupantonem a s hlasitým „Všemohoucí vás zde všechny opatruj!“ vyšel ze dveří, k nimž ho pan Clemenceau a celý personál s hlubokými poklonami doprovázeli. Pak vstoupil do kočáru, jenž byl přeplněn balíky drahocenných látek, a zmizel hned potom i s kočárem a s ostatními za lokaje převlečenými lupiči zrakům blažených a štěstím se rozplývajících prodavačů.

Pan Clemenceau si mnul radostně ruce.

„To je znamenitý muž, eminenci, není-liž pravda?“ ptal se rozjařen.

Otec Dupanton se ušklíbl. „Oui, monsieur!“ odsekl suše a přemítal, jak by vyvázl teď sám nejsnadněji z hrozné situace, ve které se byl ocitl.

Pan Clemenceau se divil nelaskavé náladě jeho eminenci a zavrtěl povážlivě hlavou. „Eminenci je ve špatném rozmaru?“ ptal se s úzkostlivou šetrností.

„Eminenci“ sebou prudce trhl. „Oui, monsieur!“

„Snad by bylo libo něco k zakousnutí?“

„Oui, monsieur!“

„Paštika z kohoutích hřebinků?“

„Oui, monsieur!“

Přinesli paštiku z kohoutích hřebinků.

„A k tomu láhvičku bordeauxského?“

„Oui, monsieur!“

Přinesli láhvičku bordeauxského.

„Eminenci je patrně z daleka?“

„Oui, monsieur!“

A pan Clemenceau, jenž by byl dal snést Dupantonovi půl Paříže, nemohl dostati ze zatvrzelého otce Dupantona jiné odpovědi, nežli jednotvárné „Oui, monsieur!“ Tato okolnost byla sice nápadnou, avšak pan Clemenceau přičítal malomluvnost otce Dupantona na vrub uzavřenosti a upjatosti, kterou se té doby kněžstvo francouzské významovalo, a neobtěžoval již jeho „eminenci“. Jenom někdy — a to vždy po delší přestávce — se obracel pan Clemenceau k otci Dupantonovi, jemuž zadržely při každém oslovení zuby strachem a hrůzou, aby se přeptal po nejmilostivější náladě a aby co nejuctívěji poznamenal, že se jeho veledůstojnost pan kanovník zabývá poněkud nápadně dlouho s jeho veledůstojností panem pokladním a že se dlouho nevrací.

„Oui, monsieur!“ odhartusil povzdy koktavě otec Dupanton a blížil se pomalu ku dveřím, v nichž spatřoval svoji jedinou spásu. „Pryč! Pryč! Prchni odtud!“ našeptával mu neustále hlas pobouřeného svědomí, a otec Dupanton byl ovládán jedinou myšlenkou: totiž: jak se nejsnadněji a nejrychleji dostati na ulici. Již stál u dveří a stačil jenom jediný krok, aby se zachránil a vyvázl z hrozné situace, do které jej šibal monsieur Cartouche přivedl.

K tomuto jedinému kroku však nedošlo, neboť pan Clemenceau, který

opatřoval pečlivě i bedlivě každé jeho košťálické „eminence“ a jer neušel podezřelý pohyb otce Dupantonsměrem ku dveřím „magacinu“, uchtil tohoto za hrdlo a mocně jím lomcoval.

„Kam pak?“ rozkřikl se, až jeho „eminenci“ uši zalehly. „Vy jste pěkná eminenci! Vy darebáku! kvitko z čertovy zahrádky! Vy ne ani eminence a snad ani žádný kne

Otec Dupanton zavřel oči a sep ruce klesl na kolena.

„Milost! Milosrdenství!“ zaúpěl u výslovném zmatení. „Nejsem emine. Ani mi nenapadlo, vždyť jsem košťálický — zelinář — otec Dupanton z teuilu!“

Pan Clemenceau vyvalil v ústí veliké modré svoje oči.

„Otec Dupanton?“

„Ano — nikdo jiný — nežli otec Dupanton, košťálický!“

„A kdo byl váš kanovník?“

„Cartouche — lupič — šibal — dareba!“

Pan Clemenceau pustil otce Dupantona a chopil se za hlavu.

„Cartouche — lupič — šibal — dareba!“ křičel jako posedlý. „A já jsem mu svěřil svoje látky — svoje drahé cenné aksamity — hedbávy — atlé a brokáty! Sám čert ho na mne přestval, aby mne oloupil o 20.000 livrů! A pobíhal jako šilený po svém rozslém skladě, kdežto otec Dupanton jako přikutý nedaleko dveří, a rozmatené pohledy očí svých upíral k podlaze, očekával, co se s ním děje.“

A dočkal se. Přišla stráž, která prohlásila za zatčena a odvedla k hlavní liceijské prefekturu, kde byl podroben kladnému výsledku.

Věřili na slovo jeho zaklínání, že je nevinen, a jeho košťálická eminenci otec Dupanton, dýchal za nedobrou zase volný vzduch pařížských ulic a uliček.

Potácel se jako spitý zevlující davy chodců, spěchajících za svým povoláním, a přísahal v hluboké ztrýzněné své duše věčnou pomstu darebovi a lupiči Cartoucheovi, a

by se byl dostal hnedle do ba-
an Clemenceau pobouřil všechnu
couzskou policii, která rozeslala
haldy zatykačů na všechny strany
však marně a bez příznivého vý-
ku.
artouche, nejprohnanější lupič té
y, zmizel, jakoby zapadl do moř-
h vln, a slavná policie zůstala
rázných rukách — jako pan Cle-

menceau, [který] knul monsieuru Car-
toucheovi pro ztracených 20.000 livrů
do smrti.

A otec Dupanton?

Vrátil se do Auteilu mezi svoje za-
milované košťály, artičoky, chřesty a
mrkvičky, a jezdil zase pravidelně
jednou za týden přes Versailles do
Paříže, aby zpeněžil své poklady.

Cartouchea od té doby nespátril.

Filip Ouřlabina.

Ad. Liebscher:

Valašský dýmkař.

jen.
peč
sk
k
m

d.
a

Na Valašsku kromě výroby jiných předmětů mnozí jednotlivci zabývají se i zhotovováním dřevěných dýmek. Porcelán ovšem již tyto dýmky „dřevěnky“ značně z obchodu zatlačil, nicméně posud mnozí kuřáci nej-

raději je mají, ježto prý kouření ze „dřevěnek“ jest „nejzdravější“. Hlavně jsou oblíbeny u myslivců. Byť i nebyly „nejzdravější“, tu výhodu mají, že se snadno nerozbijí a mohou se tedy již proto dráže zaplatiti.

Jak jsem si zasloužil „part“.

Z vypravování muzikanta. Napsal Josef Brožek.

Vlak písknul a zastavil. Honem popadl jsem své skrovné věci a utíkám z nádraží k domovu, ani se v restauraci nestavěje. Nebylo zač.

Chvátal jsem tudíž celou půl hodinu, abych co nejdříve dostihl domova, kdež mi snad bude možno u „Ševců“ pít na tatinkův rád. Uvelebil jsem se doma brzy jako — doma! Uměl jsem pít, kouřit a také trochu foukat do trombonu. Jak, to já nevím. Někdo říkal, že dobře.

Jednou jsem se dal do řeči s kapelníkem zdejší hudby, který mi učinil nabídku, chtěl-li bych si jít s nimi na Mimoň zahrát. Zbytečná otázka! Na chudém mladíkovi také asi něco záleží. Tatík mnoho peněz na útratu dáti nemůže, a tak jsem svolil.

V neděli na večer sešla se celá kapela u Kvardů, totiž u kapelníka, našeho souseda. Mně nejvíce imponoval Trakal s hornou. Ta chudinka byla tak zvedena, že, když jsem ji vzal do ruky a chtěl na ni vzbuditi jeden tón, musil jsem napnouti veškeré síly. Konečně! Tata — tata . . .

„Výše to nejde?“ ptám se Trakala.

„To nejde; když oni mi chlapi celou cestu do toho mlátí; to bych já musel mít každý týden novou,“ odpovídá Trakal.

„A jak na to hrajete?“

„I já nejradš vybirám . . .“

„A šnupe!“ podotkl basista. Trakal totiž byl šnupákem.

„Ty mlč a dej mi radši spraviti hornu, beztoho jsi mi ji nejvíc rozbil.“

„Nechte střep střepem a jdeme!“ vskočil Trakalovi do řeči kapelník.

Šli jsme! Přišli jsme do Mimoně ještě za světla — a chasa žádná. Tak co? Trakal položil hornu na „khór“ a sešel do nálevny sehrát „jedenadvacet“, které tam několik mužů hrálo. Já a kapelník jsme u Trakala „kibicovali“. Ostatní se rozběhli každý jinam.

Trakal dával „bank“. Měl patnáct. Hráci volali „Pustím . . .“

„I toto!“ dí Trakal.

Najednou kapelník zvolá: „Hosí, držte se, Trakal má patnáct!“

Trakal, jinak velký dobrák, v tu chvíli vyskočil, zuřivě pohlédl na kapelníka a řekl udýchaně: „Ty . . .!“ Ale v tom přiběhl druhý klarinetista a volal: „Trakale, pojďte honem ven!“

„Čerta-li tropíte? Dej mi pokoj!“

„No, jen pojďte, honem!“

Trakal si dal fici, šel, a my všichni za ním.

Před okny měl hostinský „kozu“ na řezání dříví, a na ni měli dva z bandy položenou Trakalovu hornu a řezali „korpus“. Trochu to bylo již znát.

„I vy nekáranci!“ rozzuřil se Trakal, „zkazte mi hornu, zkazte, však mi ji zaplatíte. A jdeme hrát!“

Trakal, ačkoliv měl nejhorší nástroj, přece pro svoji hodnou povahu udržoval jakousi nadvládu nade všemi. Sám popadnuv „hornu“ kráčel na sál a ostatní, smějíce se, za ním.

* * *

Hráli jsme tak do půlnoci. Najednou přijde nějaký chlap ze dvora s dvoulitrem piva v ruce a pravi: „Zahrajte mi: Ta Bukovská chasa...!“

„Ne, teď budou hrát mně: Hufari, hufari, malované děti...!“ poroučel chlap větší než ten ze dvora. Misto s říkal f.

„Počkej, Vinco,“ povídá Trakal, „až zahrajem Dědkovi (tomu ze dvora), pak zahrajeme tobě.“

„Ne, teď mně!“ hučel Vinca.

Když Dědek nic neříkal, hráli jsme Vincovi „Hufari...“.

Najednou však udělá dvoulitř s pivem, který držel Dědek, bác na stůl, který stál na „khoru“. Rázem vše bylo vzhůru. Vždyť nám pivo stříkalo až do uší. Já však vzhůru nebyl. Skryl jsem svoji hlavu pěkně v „khorě“.

Najednou se začali Vinca s Dědkem práti a — hrázo! Zrovna na „khorě“.

Rád bych byl s radostí utekl, ale rázem se prala celá hospoda. Nám tam trískali do nástrojů jako do snopů, ale dobře ještě, že netrískali do hlav. Mně tam někdo švihl přes trombon, že vypadal, jako když dostane žid sedláka do prádla.

Prosím vás, drazí čtenářové, nesmějte se mi, mně bylo do pláče. V duchu jsem proklínal chvíli, když jsem se začal učit na trombon, a přál jsem si, abych buď rázem dostal křídla, aneb abych se jen mohl schovat pod „khor“. Ale nešlo to, ani ono.

Než, sláva! Rvačka se přece snesla s „khoru“ dolů, a prali se v sále, na schodech, na chodbě, ano i na silnici, jen nám již dali pokoj. Pěkně to bylo, je pravda, ale mně vlasy hrůzou stály. Ten měl ústa naběhlá, onen ucho natržené, tomu zase tekla krev z rukávu a tak dále.

Než, vše má svůj konec. I ta pračka měla konec. Pomalu se práci vytrousil, a my jsme sešli dolů do nálevny,

kdež topili v bubínku (elefantě), vařice černou kávu. Zde se ovšem přetrásala rvačka, a když někdo pohlédl na můj trombon, musil se dát do smíchu, kdežto když jsem naň pohlédl já, zamrazilo mě, ač v nálevně bylo horko.

Že bylo posud tma, nechtělo se ještě nikomu domů. Najednou napitý „kápo“ povídá: „Vite, hoši, co? Zahrajeme Trakalovi, a on provede šenkýřku.“ Návrh přijat a hráli — já držel smutek.

Trakal se tanci vzpouzel, ale dva jej uchopili a již si dal říci, a s hostinskou, která byla veselá jako náš Trakal a měla úhrnem váhy 85 kg, 5 dkg, 3 gr, a točil jen což. Vyskakoval, pak to šlo zase zvolna; smáti jsem se musil, ale můj trombon mi kazil smích.

Byli tak v nejlepším tanci, když tu ozve se rána, praskot a zblunknutí, a Trakal, „elefant“ se svými útrokami, káva i hostinská — vše se válelo na podlaze; mezi tím se pěkně vyjimal Trakal, jehož plátěnky se barvily kávou na hnědo.

A teď to pěkně řádilo po nálevně. Prosil jsem ostatní, aby šli domů. Dali si říci, šel i Trakal, nechav hostinskou v tom krásném, oblakovém „potažení“. Nevěděl jsem, mám-li ten střep vzíti domů či ne, ale vzal jsem jej přece, mysle si: „Vidiš, na tebe jsem chtěl dostoupiti výše nějakého Haydena, a zatím, ubožáku, ležíš v troskách!“

Cestou Trakal kráčel napřed. Přes tu chvíli pozvedl některý hůl, a horna udělala „cvrnk“.

„Nevzdělanci!“ říkal suše Trakal, čistě neustále plátěnky.

Ten můj „part“, zlatý šedesát krejcarů, byl trochu drahý. Nyni leží trombon pěkně za almarou, a teď ať ještě jednou někdo přijde a řekne: „Pojď s námi hrát!“ — Leda mariáš.

Mám dosti na tom, jak jsem si zasloužil první part.

M. Aleš:

Matčina výstraha.

Illustrace k národní písni od M. Aleše.

ždycky naše matička
fikávala,
abych se mládencům vyhýbala:
a já přeci
mám je v srdci,
však jsou ti mládenci
hodní chlapci.

Z malé cesty.

Napsala Tereza Polabská.

Za jasného letního večera ku konci měsíce června vycházel statný, mladý muž z nádraží rozsáhlého venkovského města.

Vkusný, s velkou pečlivostí upravený oblek železničního zřízence a malý černý vak v pravici dal lehce uhodnouti jeho společenské postavení. Ač dle únavy, kteráž se ve výrazné jeho tváři zřejmě zračila, větší cestu as vykonal, byl jeho zevnějšek velice uspořádaný, krok pružný, chůze elegantní — slovem, vše bylo na něm ladné i poutavé, a čím více se blížil k městu, tím živější stávaly se pohyby jeho, a oči v před upřené leskly se touhou a nedočkavostí. Již ani necítil únavu po dlouhé, obtížné cestě a krokem okřídleným spěchal ku svému vzdálenému bytu.

Pojednou však stával se krok jeho volnějším, a přicházejí do tiché, vzdálenější ulice, přehlédl ji jediným pohledem. Tvář jeho se zasmušila, a jakoby byl sklaman v nějakém očekávání, sklonil hlavu a bral se v myšlenkách dále, až stanul před starším, nízkým stavením, před jehož okny byla malá zahrádka. U polootevřených dvířek na nízké lavičce hověla si starší již, prostě oděná žena, vlídného obličejce a bystrých ještě, temných očí. Zahlédnuvši mladého muže, hbitě vstala a podávajíc mu upřímně ruku, kterouž on jaksi v zamýšlení k ústům zvedl, zahleděla se mu starostlivě v zasmušenou tvář.

„Vítám tě, Vite, už jsem měla o tebe starost; přicházíš dnes později, co tě zdrželo?“

„Vlak se opozdil, milá matko, a že jest tak krásný večer, šel jsem pomaleji; spí již Karliček?“

„Ba, usnul mi před hodinou na klíně, nechtěl do postýlky, říkal, že chce vidět tatínka; zatím se mu po-

jednou očka zavírala, položil mi hlavu na klín a tak stoje usnul.“

Slabý úsměv radosti přeletěl tvář mladého muže; bez další poznámky následoval matku, kteráž spěchala, by přinesla synovi opozděnou večeři.

Ten se však zatím skláněl nad malou postýlkou, v kteréž as tříletý hošík světlých, kučeravých vlasů a buclatých, ruměnných tváří klidně spal. S tichým povzdechem pak opustil lůžko, by na matčino vyzvání zasedl ke stolu. Však málo jen požil chutně upravené večeře, stále mu jen tanulo na mysli, jak smutná a opuštěná zdála se mu dnes býti sousední ulice — proč, nechtěl se sám sobě přiznati.

Vit Rovinský byl vrchním konduktérem při státní dráze. Bydlel skoro tři léta již v pěkném venkovském městě P., kdež sbíhalo se několik drah, následkem čehož zde panoval čilý život, a v ulicích se jevil nemalý ruch.

Po krátkém manželství, právě v době, kdy na nové své stanoviště byl přeložen, stal se vdovcem, a proto povolav k sobě svoji starou matku, by vedla péči o jeho malého synáčka, vedl klidný život v ústraní, věnuje se jedině svému dítěti a svému povolání.

Šťastně sice, avšak velmi krátké jeho manželství zdálo se mu býti jen krásným snem, a upomínka na dobrou, tichou ženu mizela poznenáhla z jeho paměti. Jsa tenkrát ještě v podřízeném postavení, mohl se jen málo doma zdržovati, užil jen po skrovnu tichého klidného žití v domácnosti. Když pak ta mírná, něžná družka jeho, darovavši život dítěti, se životem se rozloučila, přenesl mladý muž bohatý zdroj své lásky na malého toho tvora; matka jeho byla mu již jen vidinou, kterouž se však rád v osamělých svých snech obíral.

Pojednou se však změnil celý jeho duševní život, a na místo bledeho stínu zesnulé ženy vstoupil svěží, krásný zjev

rozmilé dívky v jeho mysl a změnil pojednou celý jeho zevnějšek.

Bylo to asi před měsícem, když vra- ceje se jednoho dne ráno ze svých cest zahlédl vycházeti z chrámu, podle kteréhož jej cesta vedla, mladou, s jednoduchou elegancí oblečenou dívku.

Byl překvapen zvláštní oduševnělou tváří rozmilé dívčiny, na níž planul ještě odlesk zbožného nadšení, kteréž jistě mysl její povzneslo k vroucí modlitbě.

Oči majíc sklopené neviděla hned statného muže, který se překvapeně na ni zadíval; ale pojednou utkvěl její zrak na jeho výrazné tváři, a lehounký ruměnc nesnáze a překvapení zbarvil její spanilý obličej.

Jako očarován pohlízel Rovinský za její pružnou postavou, a od onoho dne zavládl podivný neklid a vroucí touha v jeho duši.

Ještě několikrát dala mu náhoda roztomilý ten dívčí zjev uviděti, a to bylo vždy v sousední ulici, která se stala pro něho tak zajímavou. Buď to bylo v hodinách ranních, kdy s malým košíčkem v ruce jevila se mu jako pečlivá hospodyňka, nebo zahlédl ji k večeru, když vycházela z různých obchodů; tu mu připadlo, že snad se obživuje šitím, a srdce v něm zaplesalo, že stavem svým alespoň nebude mu nedostiznou. Při posledním setkání zahlédl ji po boku starého, vážného pána; dle uctivosti a přítulné živosti, s jakou k němu hovořila, soudil, že to jest as její otec, a hleděl slušným pozdravem na sebe je upozorniti. Po- dařilo se mu to, a mimo opětování svého pozdravu dostalo se mu i přívětivého pohledu z krásných očí mladé dívky.

Toť byl celý jeho styk s neznámou krasavicí. Přirozená jeho zdrželivost nedala mu rozmilý zjev sledovati, ač jej to mocně táhlo do tiché sousední ulice, a když poslední večer se vracel domů a ani stín krásné postavy milené dívky neshlédl, byl tak na mysl sklíčen, že i stará matka zádumčivosti jeho si všimla. Na její otázku, co mu jest, dostala však jen vyhýbavou od-

pověď; vždyť nemohl se jí s ničím svě- řiti, co sám ještě považoval za výtvar svých snů, z kterých však pojednou nepříjemně byl vyrušen.

Po neklidné noci, když i při všem unavení po cestě Rovinský klidného spánku neužil a jen víc a více toužil, aby se mohl sejíti a seznámiti blíže s neznámou dívkou, kteráž jej tak ve- lice zaujala, vyšel si po ránu, by užil krásného letního dne. Dnes měl den odpočinku, a tu bývalo jeho zvykem, vyjítí si za příznivého počasí se sy- náčkem na procházku.

Jak jej jindy otázky a štěbetání ma- lého neposedy zajímaly! S úsměvem stopoval bystré myšlenky a dětinné úsudky svého jedináčka; bývala mu ta- ková vycházka nejmilejší, osvěžující zábavou. Dnes kráčet mlčky s čelem zadumaným, drže pevně ručku svého Jarky v horké pravici; nemohl najíti klidu, a zrak jeho tékal až na nejzazší konec ulice, zda se mu tam nezjeví stín milené stíhlé postavy.

Ne nadále byla touha jeho vyplněna. Z poboční ulice vyšla pružným krokem, s očima štěstím a radostí zářícíma ta, kteráž od několika týdnů naplňovala celou jeho duši.

Srdce se mu skoro zastavilo překva- pením a leknutím, neboť dívka, kterou spatřiti tak vřele si přál, byla zave- šena v rámě mladého statného muže, jehož opálená tvář černým plnovousem byla vroubena, a jehož smělé a ohnivé oči zářily radostí při veselém hovoru mladé dívky.

Zbledlý ve tváři a se strnulým po- hledem sledoval Rovinský šťastný párek. Ani ruky nepozvedl k uctivému po- zdravu, jakž to jindy při setkání se spanilou dívkou činival. Šel dále jako ve snách, jen temný ruměnc, kterýž při nenadálém setkání s nim na tváři dívčině vzplanul, jen ten mu utkvěl v raněné duši.

Co asi znamenal ten důvěrný styk jeho neznámé s tím cizím mužem?

Dle obleku a celého zevnějšku byl to námořní důstojník — ale kým byl asi té rozradostněné, krásné dívce?

Byly to trapné otázky, kteréž v duši ubohého Vity bouřily! Vrátil se domů s čelem zakaboněným, a starostlivá matka nad náladou jeho celá udivená dostala z něho za celý den sotva několik slov.

Byl mrzut i proto, že teprve třetího dne služba jeho zase nastala. Doufal, že mu vyjížďka do čerstvého vzduchu a ruch cestujících alespoň trochu úlevy a klidu přinese. S jasnější tváří dával

čas, a on zbavil se duševní tísně, která rušila jeho klid.

Konečně se vlak pohyboval a vzdaloval se vždy rychlejším tempem od osudného mu města.

V myšlenky jsa zabrán málo si všiml přibylých cestujících, až když měl ve vzdálenější stanici do jiného vlaku přestoupiti, vykonal revisi lístků. Tak se zabral ve výkon své povinnosti, že jen listky prohlížel, vraceje je lhostejně v malé i velké ruce po nich se natahující.

Pojednou stanul jak přimrazen, ruka jeho po podávaných lístkách se vztahující zachvěla se mu tak prudce, že oba listky upadly na zem. Sehnul se rychle, by ovládl své pohnutí, kteréž se ho zmocnilo, a zvednuv listky, podal je po zběžné prohlídce jejich majetniku. Byl to mladý muž v uniformě námořního důstojníka — a spanilý protějšek jeho, jehož tvářičky nachem planuly — byla neznámý ideál Rovinského.

Seděla zde s očima sklopenými, a Rovinský tušil, že ji přivádí v rozpaky jeho přítomnost — snad proto, že jí byl z města P. jediný známý člověk, a ona zde ve vlaku ve společnosti mladého muže — a bez garde-dámy. Jiná příčina skromnému Rovinskému nepřípadla.

Když pak ji viděl v nedaleké již větší stanici vystoupiti z vlaku a zavěšenou v rámě statného námořníka nenuceně se procházeti po perroně, sevřelo se mu srdce prudkým bolem. Sestoupil raději druhou stranou, by nesetkal se opět se šťastným párkem, a když přijel vlak, na který další služba jej volala, vstoupil tam rychle, neohlížeje se již ani na perron, ani na proud lidu vstupujícího i vystupujícího z obou vlaků. Nechtěl již uzříti rozmilý ten dívčí zjev, kterýž s tím šťastným

matce s Bohem a libaje svého klučíka sliboval mu nějakou novou hračku.

Pak spěchal obvyklou cestou ku dráze. Dnes neohlížel se v sousední ulici po milém zjevu. S hlavou skloněnou ubíral se za svým povoláním a byl tomu velice rád, že právě dnes měl dostáti mnohým povinnostem.

Přebíhal rozsáhlým nádražím, prošel kde kterou úřední místnost, a když uspořádal své záležitosti, vyhledal ještě známější kollegy, aby mu spíše ušel

mužem snad též právě zase ve vlak vstupoval. Snad to byli snoubenci a jeli buď k příbuzným nebo do hlavního města. Snad jen doprovázela svého ženicha a bude se s ním nyní těžce loučiti.

To byly myšlenky, kteréž Rovinskému hlavu tížily, a nemohl jich zapuditi, i když vlak se již pohyboval a on musil pamatovati na své povinnosti.

Byl krásný tichý letní večer, a krajina, kterouž osobní vlak plnou parou se hnál, plna krásy a půvabu rozkošného venkova. Okna všech vozů byla otevřena, a cestující dýchali s pravou rozkoší svěží vzduch, kterýž jen občas s kouřem lokomotivy se pomísil. Jinak vál temný, prořídlý pruh dýmu vysoko v povětří a ztrácel se v modravém, tu a tam bledou hvězdou se třpytícím vzduchu.

Vlak supal a sténal, kdykoli trať více stoupala, neb když v malých oklíkách kolem břehu bystré říčky se vinul. Se značnou rychlostí hnál se parostroj do temnicího se večera; vlak měl značné opoždění, a strojvůdce hleděl sesílenou parou ztracený čas nahraditi.

Rovinský seděl zadumaný na svém obvyklém místě, kamž se byl po revisi pohodlně usadil. Pro dnešek skončena již byla jeho povinnost, a mohl se tedy nerušeně oddati myšlenkám. Byly truchlé, neutěšené, a sám sobě se přiznával, že teprve dnešním jitrem započalo jeho beznadějné, mučící přemýšlení.

Těžký vzdech ulevil jeho stisněné mysli. Nahnul se z okna zahlédl již světla v blízké stanici, ku kteréž točila se trať v ostrém záhybu, tak že nádraží samo vidět nebylo. S ohlušujícím rachotem přeletěl vlak poslední výhybky — ale v tom ozval se hluk a praskot. Lokomotiva vrazivši na několik prázdných vozů rozdrtila první, porouchala ostatní a ocitla se v jejich troskách. Jen velké duchapřítomnosti strojvedoucího, kterýž, zočiv se následkem chybně postavené výhybky na nepravých kolejích, rychle dal zpáteční páru, a bylo děkovati, že neštěstí ne-

bylo větší. Několik vozů vysunulo se z kolejí, a pronikavé hvízdání lokomotivy, sykot páry, skřipání brzd, rachot srážejících se vozů a úzkostlivé výkřiky polekaných cestujících způsobilo tak děsnou vřavu na perroně, že ze všech stran sbíhali se úředníci a zřízcenci dráhy, obávající se velkého neštěstí.

S třeskotem rozlétaly se dvěře vozů, a polekani cestující vyskakovali houfně jeden přes druhého; i z oken proklouzlo několik mužů, nemohouce se dočkatí konduktéra. Teprve nyní zděděli cestující, že nebezpečí bylo vážné, a přímo zázrakem že nikdo z cestujících nepřišel k těžkému úrazu. Jenom několik lehčeji raněných, nařikajících na boule a odřeniny vylézalo pracně z vozů, a pláč ulekaných dětí i žen, křik a hubování mužů rozléhalo se po celém nádraží.

Konečně byly vozy vyprázdněny, několik zraněných neb jen omráčených osob bylo dopraveno do čekáren, většina cestujících však rozložila se pohodlně po širokém perroně, kde se hlučně hovořilo o přestálém nebezpečí a se zájmem se přihlíželo k sestavování nového vlaku, kterýž po půlnoci měl opustiti pobouřenou stanici.

V čekárně druhé třídy položena byla na pohovku omdlelá dívka. Ač nebyla zraněna, vzbudila přece útrpnost několika cestujících žen, které se snažily omráčenou přivésti k vědomí, ale nechtělo se jim to zdařiti, a jediného lékaře, kterýž se k nehodě v nádraží z blízkého městečka dostavil, nemohli odvolati od ostatních cestujících, jimiž byl dosti zaměstnán.

Nový vlak brzo byl sestaven a plnil se pomalu cestujícími. Neznámou dívku posud omdlelou odnesli dva dělníci na židli a opatrně stoupali s ni na schůdky vozu.

V tom okamžení vstupoval též Rovinský. Spatřiv omdlelou dívku, vykřikl překvapením. Bez vlády, avšak tím krásnější ve své bledosti ležela před ním jeho spanilá neznámá, kterouž ještě před málo hodinami viděl zdravou a zářící štěstím.

Útrpné pani stlaly ji dle možnosti pohodlné lůžko na prázdném sedadle, a jedna z nich znovu se snažila třením spánků silnou voňavkou ji přivésti ku vědomí.

Obrátily se zvědavě na jeho výkřik a ptaly se ho, zdali mu omdlelá dívka je známa.

Podivný cit jako mocné tušení prošlo Rovinskému srdcem. Překonav rozpačitost, kteráž jej na okamžik

Velké množství na perronu čekajících, radostné výkřiky a vřelé uvítání těch, jež vlak opouštěli, dokazovalo, že zpráva o vyšinutí vlaku sem byla oznámena, a srdečná radost ze šťastně přestálé nehody naplňovala myslí všech.

I matka Rovinského se dostavila, aby se jí dostalo nějaké zvěsti o milém synu, a její starostlivá tvář ozářila se blahem, když jí kynul s vozu; nepochopovala jen, proč hned nesestoupil, a spěchala k němu znovu znepokojena, že snad jest poraněn. Překvapena stannula, když viděla, jak její syn opatrně pomáhá s vozu krásné, sesláblé dívce.

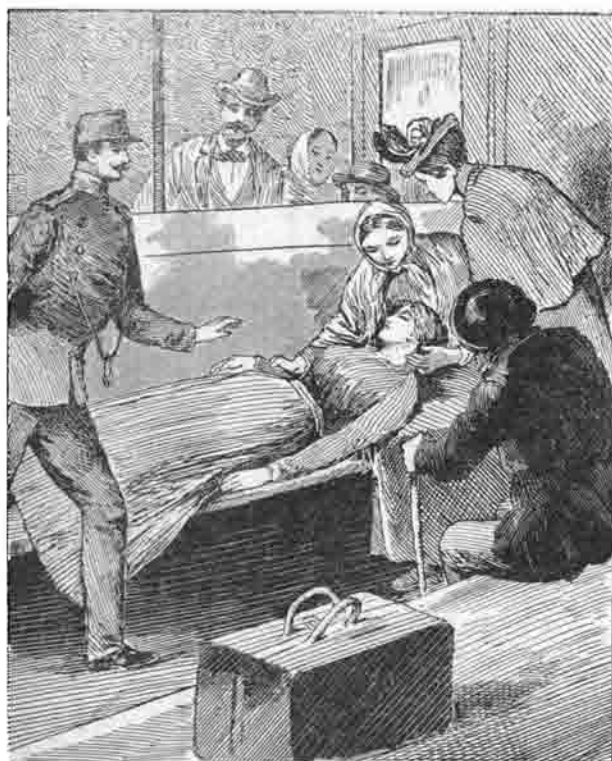
„Prosím, matičko, opatři rychle povoz, vše ti cestou vysvětlím“ — volal matce vstříc.

Když za pomoci nádražních posluhů dívka dopravena byla do vozu, a Rovinský se znovu přesvědčil, že nikdo v nádraží se po neznámé neshání a nikdo jí neočekává, udal kočimu svůj byt a napomenuv jej k opatrné jízdě, vypravoval matce stručnými slovy o vyšinutí vozů i o známosti se sličnou neznámou, o kteréž jen tuší, že bydlí někde jim na blízku a má snad jen starého otce; proto pak, že nikdo k ní se cestou ani v nádraží nehlásil, že poslouchal citu lidskosti, který mu velí, aby se jí ujal.

Že to jest zároveň mocný, ač beznadějný hlas jeho srdce, to matce zamlčel, ale milující srdce materské brzo poznalo, s jakým zájmem a hlubokým vzrušením se syn o neznámou stará.

Nedávajíc však ničeho na sobě znáti, pečovala jen o pohodlí své chráněnky, jejíž doposud bledé líce se poznenáhla jemným ruměncem pokrývaly a pravidelný dech svědčil o vracejícím se klidu.

Když se oko její setkalo s tklivým, vroucím zrakem Rovinského, pokryla

ovládla při pomnění, že ani jména, ani obydlí dívčina nezná, prohlásil zkrátka, že mají stejný cíl cesty, totiž město P. a že bydlí v jednom předměstí; že se tedy o její převezení domů postará.

Rychle mizely poslední stanice unaveným cestujícím. Pomalu prázdnily se vozy a nových cestujících jen poskrovnů přibývalo. Svítalo již, a nový krásný letní den usmíval se jasně na ospalé pocestné, když konečně vlak stanul v hlavní stanici P.

se její tvář nejkrásnější barvou růži, jaké vykvétaly v zahradě pod okny bytu Rovinského, před kterouž právě povoz zastavil.

Rychle seskočil Vit s vozu a za pomoci matky podařilo se mu snadno snést dívku, kteráž bez odporu jako dítě. Jsouc ještě v polosněni, se dala vésti do domu. Posadili ji na pohovku, a matka podala jí hned k občerstvení sklenici mléka, které čekalo na probuzení malého Jarky.

„Dívka je s chutí vypila, a tiché „děkuji“ vyplynulo jí z krásných, již zdravou barvou se rdících rtů.“

Rozradostněn přistoupil k ní Rovinský a představil se jí svým jménem i stavem, jakož i svoji matku, kteráž náhodou do nádraží přijela, prosil, by odpustila, že zavezli ji do svého bytu, nevědouce, kde ona bydlí.

„A nyní, slečno, prosím vás, byste mi pověděla, kde bydlíte, abych uvědomil vaše domácí, kde se nalézáte. Snad slyšeli též o nehodě osobního vlaku a budou o vás ve starostech.“

„Můj ubohý otec,“ odvětila dívka slabým, ještě chvějícím se hlasem, „ano, jistě že mne již očekává, a sám bývá tak churav, že nemohl mi jiti na nádraží vsříc.“

„Snad jest to pro jeho klid lepší; sdělím mu šetrně, co vás potkalo, a upokojím jeho obavy.“

„Jak vám mám děkovat za vaši péči a ochotu,“ pronesla dívka, zardívajíc se znovu pod vážným a vřelým pohledem mladého muže.

Bylo jí tak podivně blaze v té, ač naprosto cizí, přec útulné domácnosti. Pak položila ochotně mdlou ještě hlavu na bílou podušku, kterouž jí matka Vitova přichystala, a jmenovala Rovinskému jméno i bydliště svého otce.

„A mně říkají Marie,“ představila se krásná dívka prostě, podávajíc matce i synovi svoji útlou ruku na znamení svých děků.

S vřelým pohnutím chopil se jí Vit, ale pak se tvář jeho zasmušila, a rychle s nímou poklonou opustil byt.

O hodinu později seděla celá společnost kolem vkusně prostřeného stolu

v útulném pokoji Rovinského a pochutnávala si na kávě, kterouž Vitova matka svým hostům k snídani byla připravila.

Po pravici Rovinského seděl starý již, vetřelý muž vážného vzezření a mírných, dobrých očí, kteréž plny lásky pohlížely na krásnou, proti němu sedící dívku. Rovinského tvář byla zase jasna a plna šťastného úsměvu, a jeho zrak utkvival vždy vroucněji na spanilé sousedce, kteráž pohledem tím v milé rozpaky byvši uvedena, klonila hlavu ku světlým kučeram malého Jarky, jehož plnou náklonnost si již v první chvíli získala.

Matka Vitova cítila se šťastnou tím blahem, kteréž z celé bytosti jejího syna zářilo; nedovedla si tuto rychlou změnu vysvětliti, než, její láskyplné srdce cítilo, že příčinou toho jest rozmilá Marie, i žehnala jí v duchu plna vděčnosti, že měla tolik příznivého vlivu na zádumčivého a příliš vážného jejího syna.

Ano, Rovinský měl plnou příčinu těšiti se z přítomných hostů.

Když hledaje otce Mariina šetrně jej uvědomil o nehodě a zdržení vlaku, i kde dcera jeho dlí, a že jen okamžitá slabost po neobvyklém rozčilení a leknutí u matky jeho ji zdržuje, poděsil se starý pán v prvním okamžení, ale brzo se upokojil, pohlédnuv ve vážný, sympatický obličej mladého muže. Představil se mu vzájemně jako státní úředník ve výslužbě, který po smrti své choti s jedinou svou dcerou Marií se přestěhoval do svého rodiště a zde asi dva roky v ústraní bydlí.

„Dcera má se nikdy ještě ode mne ani na jediný den nevzdálila,“ vypravoval mu hovorný stařec. „Ale tu nás po kolikaleté nepřítomnosti navštívil můj jediný syn, kterýž jest námořním důstojníkem. Připravil nám několik příjemných dnů, a zvláště Marie všecka pookrála. Vyprosil si před svým odjezdem, aby jej alespoň až ke hlavnímu městu doprovodila, že beztoho nikdy nikam se nepodívá.“

„Ach, tedy nebyl to ženich slečny dcery?“ vyrazil ze sebe Rovinský. Tvář

mu rozčilením pobledla, a srdce mu radostí tak zabušilo, že se toho až sám zalekl.

„Ženich?“ podivil se starý pán, „moje dcera neměla ještě žádných známostí a věnuje se mi celou duší. Ten hoch dobře to myslel, že ji vybědl s sebou, ale mohlo to smutně skončit.“

„Vždyt jsme všude, tedy i na železnicích v rukou Božích,“ podotkl Rovinský, „toť by ti tisícové mého povolání musili žítí v samých obavách, a přeče nás poměrně málo železniční katastrofou zahyne.“

„Moje ubohá Marie, ta se as polekala! Půjdu hned s vámi, ctěný pane, abych ji potěšil.“

A starý pán dokončiv svůj ranní ústroj, spěchal s blaženým Rovinským

k jeho bytu, kdež jsme celou tu šťastnou společnost při první přátelské snídani zanechali.

Dříve, než minulo půl roku, uvedl šťastný Vít milovanou Marii jako blaženou žinku do své domácnosti. Že by se pak bylo starému otci samotnému stýskalo, najali větší byt a žijí ve svornosti, páskou upřímně, vřelé lásky, jsouce spojeni pohromadě a tvořice šťastnou rodinu.

Když pak statný námořník, milovaný syn a bratr po dlouhém odloučení domů zavítá, vodi se s milenou sestrou a škádli švakra, že mu ji odveze na širé moře, kdež by mu nebylo možno jízdní listky revidovati.

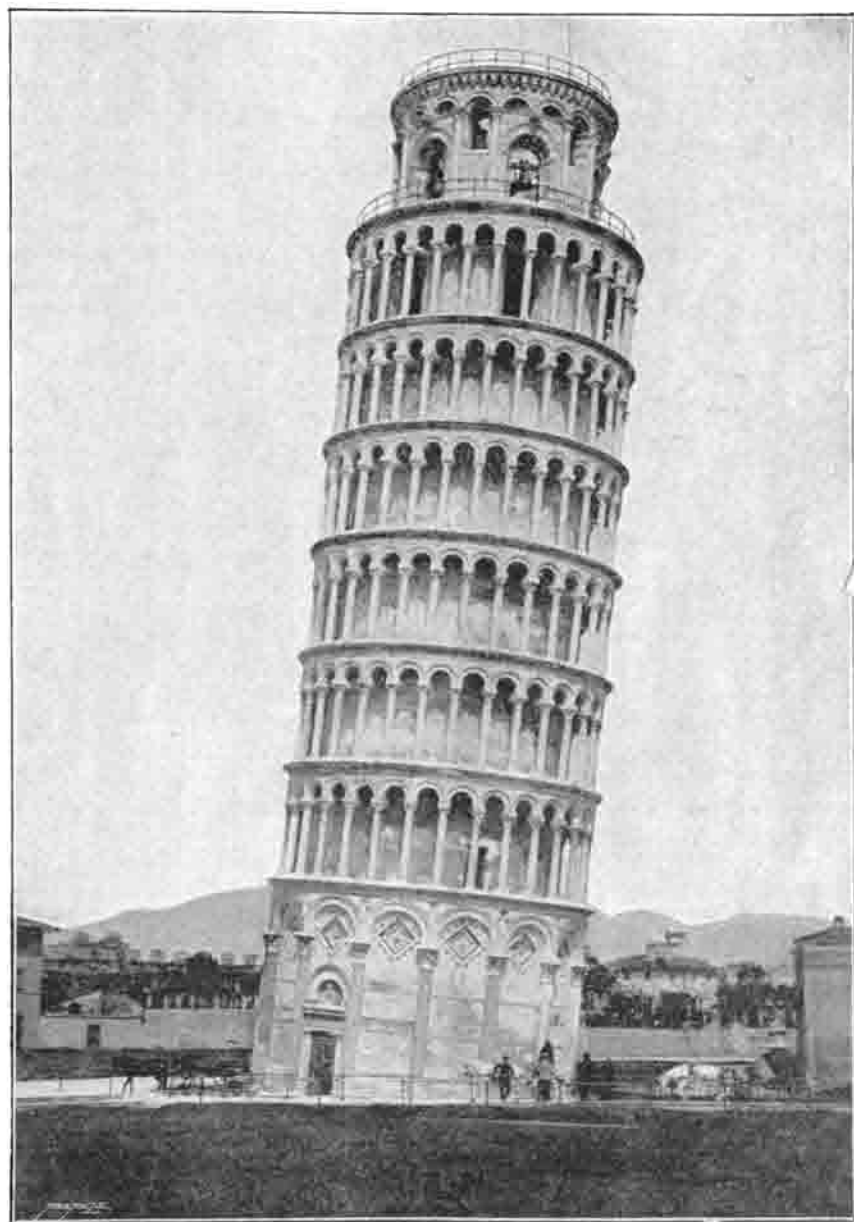
A Rovinský s blahým úsměvem pohlíží za nimi, veda za útlé ručky svého Jarku a malou, sličnou dcerušku — svůj největší poklad.

Šikmá věž v Pise.

Zdá se být neuvěřitelným, že by mohly býti podobně stavěny budovy, a přece jsou, jak nás o tom přesvědčuje vyobrazení této věže, dle skutečnosti zde podané. Nuže, čím to jest, že tato podivná budova se nesesuje, jak by se snad mnohý obával? — Každá věc má nějakou váhu, nebo, jak se říká, tíži. Avšak v jednom bodě jest jakési středisko této tíže, kterému říkáme těžiště. Chceme-li na př. udržeti nějaké prkénko neb plech na jednom prstě, musíme napřed vyhledati místo, kterým je můžeme na prst položit, aby se neklonilo ani na tu ani na onu stranu; v místě tom jest těžiště. I krychli mohli bychom takto držeti; v té jest ovšem těžiště uprostřed, ale jest ji třeba pode-

přítí v tom místě, které jest přímo pod ním ve svislém směru. Věci postavené mají tím stálejší polohu, čím níže leží těžiště. Proto dělají se při lampách těžké podstavce; u budov stavějí se dole zdi silnější než v hořejších patrech. A tak i u této věže musí býti těžiště co možná v části dolejší a v místě takovém, aby svislá čára, kterou si myslíme jím vedenou, dolejším koncem spadala do věže a ne mimo ní — jinak by se budova musila zřítiti.

Věž v Pise má sedm pater. Má se za to, že nebyla tak stavěna zámyslně, ale že po vystavění prvních dvou pater půda na jedné straně se více slehla, a pak již bylo nutno zachovati směr šikmý.

Šikmá věž v Pise v Itálii.

O vlivu mrazu na rostliny.

Podává Václav Gabriel.

Hospodář, zahradník a vůbec každý, kdo pozorováním přírody a pěstováním rostlin se zanáší, nucen jest všimati si zimy a jejích účinků, kterak na pěstované plodiny působí. Všichni se s dostatek přesvědčili, že mnohá rostlina i při nepatrném mrazu zmrzla, jiné ani sebe hrubější mráz neublíží, aneb ublíží jenom nepatrně. Zasažené okurky, rajská jablíčka, tykve, fazole a j. nenesou ani nejmenšího mrazu, kdežto petržel, celer, zimní por, špenát a j. dosti silný mráz neničí.

Všeobecně má se za to, že jako nádoba vodou naplněná za mrazu puká a se roztrhává, tak pukají i rostlinné buňky, mrazem napnuté a roztrhávají se.

Kdyby tomu tak bylo, musily by všechny vysázené rostliny na zahradě na poli při mrazu zhynouti. Tomu sak tak není. Neděje-li se zmrznutí zdy a u všech rostlin, tu nutno míti na zřeteli okolnosti zcela jiné, kterých si naše obecenstvo málo všimá.

Zmrzne-li rostlina, závisí to na jejím zvláštním sestrojení. Jednomu druhu rostlin nedostává se dosti tepla, aby mohly k výživě potřebné látky se tvořiti a šťávy obihati, což způsobuje takový poruch životní činnosti rostliny, že tato konečně odumírá. Nebyl-li rušící účinek mrazu tak veliký, že by buňky tak dalekosáhlé chemické a fysikální přeměny byly podstoupily, tedy mohou, oteplilo-li se, poznenáhla, tedy pozvolného roztání, rostliny zase oživnouti.

Jinak se věci mají, roztály-li rostliny náhle. Stěny buněk nejsou s to, aby najednou všecku vodu, která roztáním ledových krystalů na buňkách zmrznutím vzniklých povstala, mohly vsáti. Voda tato nashromažďuje se pak v mezibuněčných mezerách a dodává dotčným částím rostlin zvláštního průsvitavého vzhledu. S jistotou můžeme však tvrditi, že způsob, jakým se roztání děje, jeví největší vliv na rostliny namrzlé. O tom může se každý hospodář

každé zimy na svém poli dokonale přesvědčiti.

I když není v zimě sněhu, vzdorují mrazům mnohem vydatněji ony rostliny, které jsou v brázdách, nežli rostliny na vrchu záhonů. Lehounký poprašek sněhu nebo jinovatky na rostlinách v sebe nepatrnější dolince, nebo šlápějí od dobytka nechrání sice rostliny před mrznutím, ale před zmrznutím; na vyvýšenějších místech, tedy na záhoně, neudrzuje se poprašek sněhový nebo jinovatky tak dlouho, jako v brázdě, taje příliš rychle a tudy rostlina není tak chráněna a padne mrazu za obět, kdežto v brázdě táni se děje volněji.

Na zmrznutí má bez odporu podstatný vliv větší nebo menší vodnatelnost tkaniva rostlin. To dokázáno zase tím, že semena dobře na vzduchu usušená vzdorují každému mrazu, který jejich klíčivostí neublíží.

Pupeny neboli poupata našich stromů, obsahující málo vody, snášejí i nejužší zimu a opěťované roztávání bez nejmenší škody, kdežto mladé šťavnatější lupinky podléhávají i nepatrným nočním mrazíkům.

Zdřevnatělé a úplně dozrálé letorosty nebývají poškozovány podzimními mrazy, ale nedospělé a ještě rostoucí mrznou. Proč bývají vršky letorostů u moruše, u ořechů, u vinné révy a j. pomrzlé? Nevyvinuly se a nedospěly v době vzrůstu docela, proto podléhají zmrznutí.

Také poměry a okolnosti, ve kterých se rostliny před nastoupením mrazů nalézaly, působí taktéž na jich zmrznutí.

Mnohé rostliny předřzi venku i sebe krutější mrazy beze všeho poškozování, ale mrznou velice snadno, chovaly-li jsme je dříve po delší dobu v teplé místnosti, na př. ve skleníku.

Obili, pocházející ze severnějších, studených krajin, vzdoruje mnohem snadněji mrazu nežli zchoulostivělé z krajin jižních.

Taktéž škodí rostlinám opětuující se i slabé mrazy a oblevy mnohem více nežli stálé mrazy kruté. To spatřujeme na jeteli a obilí ozimém za doby bližícího se jara. Rostliny ty bývají ze země „ko povytáhnuty a matky rostlin nebývají rozloženy na zemi, ale jsou od ní výše. Lid náš říká, že je mráz „vytáhne“.

I trvání mrazu není bez účinku na rostliny. I choulostivé rostliny snesou snadno nedlouho trvající ranní mrazy o několika stupních, ale za to zničuje je mráz, který trvá celý den a není vyšší než — 1° C.

Silné větry zvyšují škodlivý vliv mrazu větším odpařováním zmrzlé vody a rozsáhlejším odnímáním tepla. Úkaz tento můžeme pozorovati na polích i v zahradách. Kudy vítr váł, tam plodiny zmrzly i v úzkých pruzích.

Fouká-li vítr před počátkem mrazu, bývají rostliny před zmrznutím zachráněny, poněvadž vítr zmenšil vodnatost rostlin, což je před mrazem chrání.

Z toho, co jsme zde o mrznutí a zmrznutí rostlin uvedli, možno si vysvětliti mnohé úkazy v přírodě.

Okurky, dýně, fazole, rajská jablčka a j. chřadnou, churaví, žloutnou, když teplota + 12° C trvá delší dobu a

zakrňují, ba i hynou, když teplota v noci klesne na + 2° C. Nepatrný podzimní mrazík ničí naše rostliny z teplejších krajín, jako: jirínky, kdýně, turkyně a j., kdežto pšenice, žito, jetel a p. ani dost málo neutrpí, neboť jinovatka je chrání, by náhle neroztaly.

Jinak se věci mají v zimě nebo k jaru. Roztaje-li sníh a následují-li v noci mrazy, tu nedostává se rostlinám chránícího sněhu a chránící jinovatky a rostliny často mrznou.

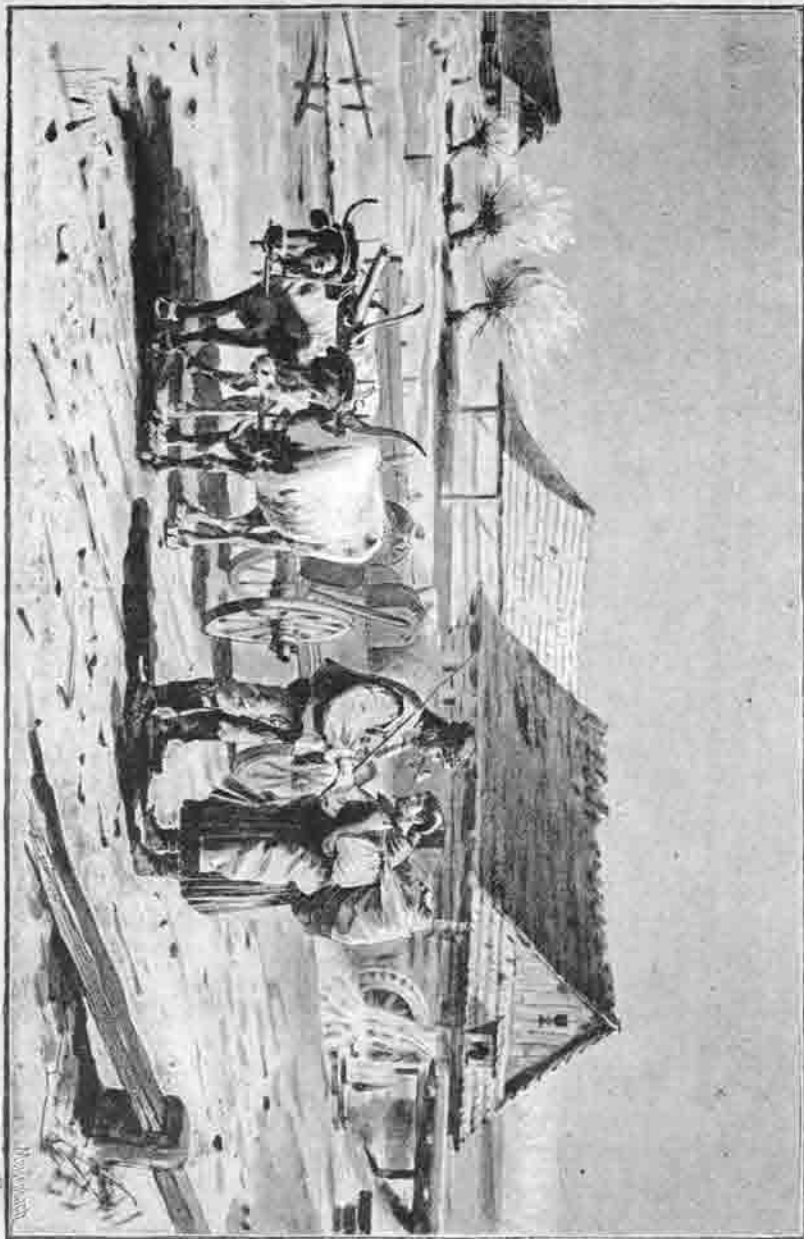
Má-li ovocný strom řídkou korunu, nalézáme na něm méně zmrzlých větví nežli na stromě s korunou hustou. Obilí, které bylo seto do řádků, trpí méně mrazem, než obilí, které bylo hustě na široko zaseto.

U stromů se řídkou korunou, u obilí řídkěji do řádků zasetého dospěly volným přístupem světla rostliny lépe, utužily se a proto mohou vydatněji mrazu vzdorovati. Proto hustě zasetá řepka snadněji vymrzává, nežli řídkě zasetá. Jetel, zasetý v hustém a bujném obilí mrazem snadněji trpí, nežli jetel v obilí řídkém a slabším. V hustém obilí nedostávalo se mu s dostatek světla a proto se řádně nevyvinul, nevyspěl a mrazům ostrým nedovedl vzdorovati.

Hrozné neštěstí v Hamburku.

Noc ze dne 20. na den 21. července na dlouho zůsane obyvatelům města Hamburku nezapomenutelnou. Děsné neštěstí, jež změnilo veselý Hamburk v město žalu a smutku, přihodilo se na Labi. Když vracel se parník „Primus“ o půlnoci z oblíbeného výletního místa Kranzu do Hamburku, srazil se s vlečným parníkem hanoovním na hambursko-americké cestě. Parník „Primus“ potopil se takorba okamžitě, neboť byl přeřiznut. Pokud bylo lze zjistiti, plulo na parníku asi 200 osob, z kterýchžto utonulo více, nežli 100. Se všech

stran přípluvšími parníky a čluny podařilo se zachrániti asi 90 osob, zápasících ve vlnách o život. Neštěstí jest tak velikých rozměrů, že není vůbec pamětníka podobné katastrofy na Labi. Četné čluny a malé parníčky dopravily již v časných hodinách ranních velice mnoho osob k místu neštěstí, kdež odehrály se na březích srdcervoucí výjevy. Na hladině Labe bylo viděti ještě ráno četné mrtvoly, unášené Labským proudem do moře. Neštěstí toto vzbudilo všeobecnou soustrast.

Před slovenským mlynem.

Jak chudá jest krajina na Slovensku, tak chudý jest i lid a vše, co v ní spatřujeme. Tu vidíme starý, dřevěný mlyn „na svrchní voda“, do něhož i Slovák přiváží své obilí k semletí, sklizené s pole pracně obd-

laného. Sám si je vypěstuje bez cizí pomoci, sám semele a sám skoro také spotřebuje, neboť úroda v těch hornatých krajích jest velice skrovná. A přece miluje Slovák tu svoji domovinu „tam pod Kriváňom“.

Troji vyplaceni,

čili:

Nejedlý.

1.

2.

jak se návštěva pana Drnkálka a jeho psa Chňapala u malíře

3.

4.

nevyplatila ani panu Drnkálkovi, ani Chňapalovi,

5.

ale jak se vyplatila malíři.

po-
a vdova
v hodině
českým dě-
perutě Školské
nicími berněmi
izeli hospodář-
nozólnou rukou
ř vlasti, prosí-li
České živnost-
dnictvo, učitelstvo
á se ke vzdělancům,
ozřejmou povinnost

Prospěšné rady pro hospodáře.

Zápal vemene dojníc. Když zápal je v začátcích, jest vemeno jen málo opuchlé, a vyměšování mléka nepatrně menší. Když zápal pokračuje, zčervená vemeno, opuchne, jest tvrdé a sebe menší dotknutí způsobuje bolest. Vyměšování mléka jest pramalé. Dobytče má horkost, nežere a trpí značnou žízň. Aby se nemocnému dobytčeti ulehčilo, jest třeba vemeno často vydojiti. Při malém zápalu jest dobře omývati vemeno vlažnou vodou neb vlažným mlékem. Hlavně se musí bráti zřetel, aby dobytče nedostalo zácpu střev. Je-li zápal značný, je radno vemeno natřiti octem a hlinou. Nátěr ten nutno často obnoviti.

K zapuzení domácích myši hodí se výborně oleandrové listí, které se suší a na prášek utluče. Prášek promísí se s pískem a nasype myším do děr. Myším jest zápach z oleandrového listí nanejvýše odporný; opustí bez prodlení svůj úkryt a již se do něho nevrátí.

Jak si zaručíme zdar kultur ovsa? Časnou podmínkou a ještě jednou orbou na podzim, je-li půda těžká; je-li půda lehká, zvláště po okopanině, nebo je-li semenem plevele znešvařena, neorej z jara již, byla-li však půda za zimy nevhodně mokrá a silně sešlemována, jest orba z jara nutnou. Po jeteli stačí jedna orba, ale na zimu hluboko provedená. Orej tím hloub, čím jest bohatší půda živinami, zabráníš tím lehání ovsa a docílíš bohaté sklizně.

Napájení uhrátých koní jest nebezpečné, zůstane-li kůň státí. Tím nastává náhlé ochlazení těla, po kterém dostavuje se chvění, břišní křeče a zánět pohrudnice.

Je-li se uhrátý kůň studené vody a po

rychle se pohybuje, tu zmíněné

nastávají. Voda ve vnitřnostech

se rychle otepluje na tělesnou te-

plotu. Nejlepší prostředek, bychom

muji vedené koně beze zlých

opatření, jest použití k nápoji,

jak chudá jest, vody teplé. Vlažná

chudý jest i lid, klivost a koně piji ji ne-

Tu vidíme starý, jest zdravá a podporuje

rodnu, do něhož Majetníci koní, kteří

se semletí, sklizejí teplé vody seznali, jistí,

že v jejich stájích vnitřní nemoci se neobjevují.

Jak se má víno sázeti. Často se ozývá stesk, že víno i na výhodných místech při zdi pěstované malozrnné, řídké hrozny plodí; příčina toho jest ponejvíce hluboké sázení révy do příliš chladné spodní půdy. Do hloubky půl metru se půda zrigoluje a drobným prohnílm hnojem promíchá. Kořeny sazenic révových se na povrchu země rozloží a mohutnou vrstvou země s kompostem promíchanou přikryjí, tak aby tato as na čtvrt metru okolní půdu převyšovala. Na této vrstvě v šířce jednoho metru nesmějí se však jiné rostliny pěstovati a časté okopávání a kypření země jest nutnou podmínkou. Je-li réva již několik roků hluboce vysázena, tedy se dobrá zem as na čtvrt metru vysoko nad kořeny nasype, do které pak tato nové kořeny zapustí. Při déle trvajícím suchu jest potřebno vinné keře jednou v týdnů dobře zaliti.

Žloutenice ovocných krsků. Není pochybnosti, že mráz je nejčastěji příčinou žloutenice ovocných krsků. Jest jen otázka, zdali jenom mráz sám nemoc tuto přivádí. A tu je zkušenostmi oprávněna domněnka, že dlouhotrvající lijáky žloutenici velice podporují. I přesvědčení, že také dlouhotrvající vlhko žloutenici působí, je všeobecné. Necht však nemoc tato byla zaviněna mrazem nebo vlhkem, trpí jí též kořeny a to právě tou měrou, jakou jest zachváčena koruna. Mezi korunou a kořeny stromů je tak těsná vzájemnost, že obě má na sebe vliv. Kořeny jsou, jak známo, nejněžnější částí stromu. Vydejme je prostě v zimě mrazu, nebo v létě vedru a po stromě je veta; koruna není tak choulostivá. Je tudíž záhodno věnovati kořenům péči nejen při sázení, brž i později stále. Je to nutností zvláště při stromech mělko sázených. Mějme i to na paměti, jak byl stromek zušlechtěn. Vysoké kmeny, šlechtěné na pláni, trpí méně žloutenici, nežli krsky, šlechtěné na kdouli. Podložka planá zaponští patrně kořeny hlouběji a není změnam teploty tak vydána, jako kdoule.

Národní obrana.

Století devatenácté, jemuž dán lichotivý název století osvíceného, zanechalo nám vedle velkých vymožeností lidského ducha ve vědě a v průmyslu také smutné dědictví: boj práva slabých proti přesile mocných, boj spravedlnosti proti sobectví a nadpráví. Nemáme na mysli pouze zápasy sociální, spíše chceme poukázat zde na zápasy kulturní, neboť náš národ, a to ne snad v cizině, ale ve svých odvěkých vlastech jest předmětem právě ve století dvacátém výbojných a sesílených útoků těch, kteří se domnívají, že jsme překážkou jejich velikým cílům.

Hakatismus a výbojnost německá jest na postupu, dnes nejsou národní svazy německé a schulverein ničím jiným než jen oddělením veliké operující armády, jejíž generální štáb jest za hranicemi naší říše.

V Čechách, na Moravě a zejména ve Slezsku jest bojiště, kde před našima zraky se svádějí se rozhodující bitvy, jejichž výsledek pro nás může býti ztráta nejen českého území, ale také tisíců českých duší, nedovedeme-li se závčas brániti. Právě roku loňského ozývaly se ze Slezska a z Ostravska zoufalé nářky, kterak tam schulverein, bund německý i „Nordmarka“ poněmčují školou a kapitálem, učitelstvem, tiskem a různými jinými způsoby dědinu za dědinou, město za městem a to veřejně, bez ostychu a bez překážky.

Veřejný tisk a spolky, jimž především svěřena péče o obranu českých menšin, neustávají na nebezpečí upozorňovati.

Přede všemi nejmohutnější a nejdůležitější náš spolek **Ústřední Matice Školská** v Praze loňského roku bránila za poměrů velice těžkých práva českého dítěte, aby bylo vyučováno jazykem mateřským; Matice, stojíc na půdě zákona a práva, a dovolávajíc se zásad i vychovatelů německých, že dítě může býti s prospěchem vyučováno pouze jazykem svým mateřským, stále vyzývá ty, jimž jest pečovatí o české děti, by konali svou povinnost tak, jak zákon božský i lidský velí, a kde strážcové zákona byli hlubi k jejima napominání, tam sama s velikými obětmi pomáhala zřizovati české školy, aneb sama

školy otvírala svým vlastním nákladem, i podařilo se jí několik škol svých nabrání veřejnými. Mimo to otevřela několik škol nových, mezi nimi reálku v Litvli na Moravě, která ovšem hned novým rokem 1902 přešla ve správu města, spolupůsobí při zřízení české reálky Olomoucké, jejíž správu a odpovědnost převzala. Celkem vydržovala neb podporovala 5 škol středních, vedla náklad na 46 vlastních škol obecných, 44 škol mateřských. Obecných, průmyslových-pokračovacích a středních škol podporovala celkem 47. Bez Ústřední Matice Školské nemohla by vydržovati Matice Brněnská svých 12 opatroven, na které Ústřední Matice Školská připlácí 8000 K, bez Ústřední Matice Školské nemohl by spolek „Komenský“ ve Vídni poskytovatí českým dětem vyučování v jazyku mateřském, neboť tomuto spolku Matice Školská poskytuje podpory 10.000 K. Bez Ústřední Matice Školské nevěděli by čeští rodičové v místech smíšených ani o svém právu domáhati se školy nákladem veřejným. Kdyby nebylo Ústřední Matice Školské a činnosti školských spolků s Maticí sdružených, prohlásilo by se šmahem, že český národ nestojí o zachování svých menšin a že lze bez překážky utvořiti čisté území německé a v českém území českou národnost trpěti pouze potud, pokud by to Němcům nevadilo; a dnes vadí Němcům každá nová česká škola, byť byla třeba v nejryzejším území českém.

Důležitost Ústřední Matice Školské, jež vynakládá každý den téměř 1500 K na vzdělání a výchovu dítek, dnes uznává každý myslící člověk a je-li člověkem pozitivním, také podle toho jedná. Chudá vdova shromažďuje halěr k haléři, aby v hodině smrti věnovala značnější peníz českým dětem, jež se tulí pod ochranné peruté Školské Matičky, rolník ustaraný tisícími berněmi i neutěšenými, hroznými svízeli hospodářskými, přec s radostí mozlou rukou klade dárek svůj na oltář vlasti, prosí-li Ústřední Matice Školská. České živnostnictvo, obchodnictvo, úradnictvo, učitelstvo a kněžstvo, kde kdo čítá se ke vzdělančům, pokládají za svou samozřejmou povinnost

podporovati vždy a při každé příležitosti děti ve školách matičních. A jest jich tam hojně: 10.000 drobných, nevinných žáčků ve školách a opatrovnách Maticí vydržovaných, 6000 dítek ve školách Maticí podporovaných žehná dobrodincům za jejich lásku a vyprošuje jim požehnání nebes. Ústřední Matici Školské po bok staví se v Čechách Národní Jednota Pošumavská, Severočeská, na Moravě různé Matice místní (Gymn. Matice Zábřežská, Matice Místecká, Matice Školská v Brně, v Olomouci, Matice

Hořonská, Školský spolek v Lipníku), pak Národní Jednoty pro různé kraje. Jejich hlavním účelem jest vzdělávati a hospodářsky povznášeti český lid v místech ohrožených.

Také na Národní Jednotu Pošumavskou, Národní Jednotu Severočeskou v Praze, jakož i na Národní Jednoty a Matice Moravské třeba stále pamatovati. Kulturní činnost těchto spolků a drobná jejich práce národní přináší užitek národu veškerému.

Naši vynikající zemřelí.

Dr. Josef Kaizl, bývalý ministr, zemřel dne 19. srpna 1901 v Miškovicích u Soběslavi ve věku 47 let. Kaizl zabýval se již jako právník studii národohospodářskými a pro tento předmět, stal se také roku 1880 docentem na Pražské universitě. Od roku 1885 byl říšským poslancem a tu uplatňoval bohaté vědomosti své pracemi zejména ve výboru finančním. Roku 1899 vstoupil do kabinetu Thunova jako ministr financí.

Josef Frankovský, člen činohry Národního divadla, zemřel dne 14. září 1901. Narodil se roku 1840, vyučil se truhlářství a ve 20. roce vstoupil ke kočující divadelní společnosti. Od roku 1866 byl režisérem společnosti Švandovy a roku 1870 vstoupil do Národního divadla. Před desíti lety musil však pro nemoc vzdáti se svého povolání a žil úplně v ústraní.

Bohuslav Šnirch, znamenitý sochař, zemřel dne 30. září ve věku 57 let. Vzdělav se na akademii Mnichovské vrátil se do Prahy, svého rodiště, kde žil až do své smrti. Všechny významnější budovy Pražské honosí se jeho pracemi, hlavně ovšem Národní divadlo. Jeho dílem jsou zde sochy Mus, pro Rudolfinum pracoval sfingy a lvy před vchodem, jeho nejznámější dílo je však jízddecká socha Jiřího z Poděbrad, z mědi tepaná, jež byla na zemské jubilejní výstavě r. 1891.

Dr. Antonín Lenz, probošt kapitoly Vyšehradské, zemřel dne 2. října. Narodil se roku 1827, studia bohoslovecká konal v Budějovicích, kde byl roku 1854

na kněze vysvěcen. Roku 1861 stal se profesorem v Budějovickém semináři, kde působil 20 let, kdy se stal roku 1881 na Vyšehradě kanovníkem a po šesti letech nástupcem probošta Václava Štulce. Sepsal mnoho spisů dějepisných a bohosloveckých, zejména obíral se spisy M. Jana Husa, Wiklifa a Chelčického.

MUDr. Bohuslav šl. Jiruš, řádný profesor farmakologie na české universitě, zemřel dne 16. listopadu 1901. Zesnulý narodil se v Praze r. 1841, kdež také nabyl hodnosti doktorské. Působil nějaký čas jako lékař ve všeobecné nemocnici Pražské, vykonav pak delší vědeckou cestu do ciziny stal se asistentem zoochemického ústavu university Pražské. Roku 1875 byl jmenován profesorem university v Záhřebě, odkudž byl roku 1883 povolán na nově zřízenou fakultu lékařskou v Praze. Napsal četná pojednání z oboru farmakologie.

Josef Kandert, architekt a bývalý náměstek starosty města Prahy, zemřel dne 26. listopadu. Kandert zastupoval r. 1890 Prahu ve výkonném výboru zemské jubilejní výstavy, o níž si zjednal platné zásluhy. Veškeré jmění své, obnášející přes 200.000 K, odkázal Ústřední Matici Školské, ustanoviv jí universální dědičkou.

Vilém Weitenweber, akademický malíř a spisovatel, zemřel v Praze dne 1. prosince. Narodil se v Praze r. 1839, věnoval se studii lékařským, načež se odebral do Mnichova, kdež se oddal studiu umění a malířství. Mnoho let byl členem

redakce „Politiky“ a redaktorem obrázkové části „Zlaté Prahy“.

Antonín Norbert Vlasák, farář a spisovatel, zemřel ve Vlašimi dne 7. prosince. Narodil se ve Vlašimi, kdež působil i později jako kaplan. Záhy stal se farářem v blízkém Hrádku, kde vedle svých kněžských povinností hleděl si i činností vlastenecké. Byl výtečným odborníkem v historii, napsal četné články do „Slovníka Naučného“ a vydal i několik samostatných monografií. Zemřel u věku 89 let.

MUDr. Václav Pařík, starosta města Třebenic, neohrožený bojovník za práva českého jazyka na hranicích národních, zemřel dne 25. prosince.

Vincenc Brandl, zemský archivář moravský, zemřel dne 26. prosince ve věku 67 let v Brně. Vydal četné prameny dějin moravských, jež opatřil cennými poznámkami. Důležitý jsou také životopis Dobrovského a Šafaríka, jež napsal na základě jejich korespondence. Brandl přispěl též mnoho k povznesení českého živlu na Moravě.

Soběslav Pinkas, akademický malíř, zemřel v Praze dne 31. prosince. Narodil se v Praze roku 1827, horlivě se účastnil vlasteneckého ruchu v roce 1848 a 1849. Jako právník dopisoval ze sněmu Kroměřížského do slovanských listů. Tam seznámil se s malířem Manesem, který jej přiměl k nastoupení dráhy umělecké. Pobyl v Mnichově, Paříži a roku 1869 vrátil se do vlasti. Zde byl činným v Umělecké Besedě, zvláštěních zásluh si však získal při stavbě Národního divadla. On byl jedním z prvých, kteří psali do listů francouzských o českých poměrech.

Dr. Emil Holub, slavný cestovatel, zemřel ve Vídni dne 21. února 1902. Na-

rodil se roku 1867 v Holicích, věnoval se studiu lékařství a roku 1872 dosáhl hodnosti doktora. Téhož roku podnikl cestu do Jižní Afriky, kde prodlel sedm let; vrátiv se r. 1878 uspořádal výstavu v Praze. V letech 1884—1887 podnikl i s chotí svou druhou cestu do Afriky a získal si tak svými výzkumy místo mezi nejpřednějšími cestovateli nové doby. Po svém návratu uspořádal výstavu ve Vídni r. 1890 a r. 1892 v Praze sbírek svých, jež potom většinou rozdal školám a museím. Chystal se ještě na třetí výpravu, ale k té již nedošlo. Zhozná malarie, jejíž zárodek si z druhé cesty přinesl, dostavovala se časem a bránila jeho veškeré práci. Ku konci života byl tísněn i hmotným nedostatkem. Cestopisné práce jeho byly přeloženy do veškerých téměř jazyků evropských.

Dr. Jan Růžička, zemský advokát, předseda býv. družstva Národního divadla, zemřel dne 24. února. V čele družstva stál od otevření divadla plných 20 let.

Dr. Vilém Kurz, profesor Novoměstské realky v Praze,

zemřel dne 6. března ve věku 54 let. Jako professor působil v Německém Brodě, Kutné Hoře a v Praze. Od roku 1894 byl poslancem na říšské radě za městskou skupinu Pošumavskou.

Václav Janda, bývalý poslanec, zemřel 25. března ve věku 67 let v Budohosticích. Činnost svou rozvíjel již v letech šedesátých v hospodářských spolecích. Když pak roku 1868 konán byl na Řípa první tábor, mluvil Janda o bezpráví, které se páchá na našem národě. Za to však musil pykatí půl roku v žaláři. Později byl volen do říšské rady i do zemského sněmu. Byl též zakladatelem Selské jednoty.

Dr. Josef Durdik.

Zdeňka Hlávková, choť presidenta České akademie věd a umění J. Hlávky, zemřela dne 29. března v Praze. Zesnulá paní byla velkou dobroditelkou chudiny.

Ignát Hořica, spisovatel, zemský a říšský poslanec, zemřel dne 3. dubna v Marsilii. Narodil se roku 1859. Od roku 1884 věnoval se žurnalistice. Byl členem redakce „Národních Listů“, roku 1897 byl zvolen za poslance do říšské rady za městskou skupinu Příbramskou. Byl upřímným pěstitelem vzájemnosti slovanské, hlavně však pracoval o povznesení živlu českého ve Slezsku.

MUDr. Josef Schöbel, professor české university, slavný oční lékař, zemřel dne 6. dubna. Narodil se r. 1837 v Plzni a studoval přírodopis na filosofické fakultě v Praze a již tehdy napsal mnohé pozoruhodné práce z tohoto oboru. Po té věnoval se studiu lékařství, a i v něm zde záhy vynikl svými vědomostmi. Poněvadž mu však bylo snášení mnohé ústrky od profesorů tehdy pouze německé university, byl nucen opustiti Prahu a stal se lékařem v Poličanech. Ve válce roku 1866 byl téměř ožebračen, a tu dostalo se mu příčiněm dra Riegra místa zemského očního lékaře. Po zřízení české university byl povolán r. 1883 na lékařskou fakultu. Za třicetiletou dobu svého působení léčil více než 300.000 očních pacientů.

Jilji Vratislav Jahn, ředitel reálných škol a spisovatel, zemřel dne 18. května. Narodil se r. 1838 v Pardubicích, kde se stal též později ředitelem reálných škol. Roku 1885 byl zvolen za poslance do říšské rady. Jahn vydal četná pojednání z oboru věd přírodních a technických. Od r. 1894 žil v Praze ve výslužbě a činně účastnil se života veřejného, jsa funkcionářem v Českém klubu, Ústřední Matici Školské a Svatoboru. Zejména však získal si zásluhy o divčí gymnasium Minervu, jehož byl ředitelem.

František Eckert, farář u Panny Marie Sněžné v Praze, zemřel dne 20. května. V Praze působil téměř po třicet let. Zabýval se studiem historickým, vydal dvou-svazkové dílo „Posvátná místa král. hlav. města Prahy“. Kromě toho vydal též sbírku životů svatých „Církev vítězná“ ve

čtyřech svazcích a jiné cenné práce. Ec narodil se r. 1845.

Gustav Dörfel, nadaný český básník zemřel dne 18. června u věku 47. Dörfel vydal několik zdařilých sbírek bu upravil některé divadelní hry a překl také české básně na jazyk německý.

Vincenc Smolík, znamenitý český sochař, zemřel v Praze dne 30. čer. Smolík narodil se r. 1857 v Sychrově, se vyučil řezbářství. Samostatnou pílí konalil se tak, že záhy vynikl jako sochař. Nejznamenitější díla jeho jsou poprsí P. Marie a Krista Pána. Pro výstavu národního muzea v Praze v roce 1891 písnou pracoval četné figury a pro Pražské městské museum medaillonové podob českých králů.

Dr. Josef Durdík, professor filosofie na české universitě, proslulý učenec, zemřel v Praze dne 30. června. Durdík narodil se dne 15. října 1837 v Hořicích. Studoval v Králové Hradci a na univerzitě v Praze. V letech šedesátých působil jako profesor na školách středních v Litorane a v Praze, kde se stal roku 1871 m. řádným a po třech letech řádným profesorem filosofie na universitě. Durdík muž velice učený, byl členem královské české společnosti nauk, České akademie, rytířem železné koruny třetí třídy. Proslul jako výtečný kritik a vydal několik znamenitých spisů z oboru filosofie.

Jan Lepař, bývalý ředitel učitelství v Praze, zemřel dne 1. června. Narodil se roku 1837 v Lipňanech na Moravě a konal studia v Olomouci. I roku 1848 přišel do Prahy studovat pi avšak brzy se oddal povolání učitelství. Působil na středních školách ve Znojmě, v Jihlavě a v Praze. Roku 1870 stal se ředitelem učitelského ústavu. Od r. 1871 žil ve výslužbě. Lepař byl znamenitým učitelem a spisovatelem historickým. Vydal „Všeobecný dějepis“ pro školy střední učitelství, a četné spisy z oboru vychovatelství a vyučování.

Vojtěch Šafařík, bývalý profesor chemie na české universitě, zemřel dne 2. července. Šafařík narodil se 26. června 1829 v Ubrách a studoval gymnasia v Praze. V roce 1851—1856 byl suplujícím učitelem chemie na české universitě v Praze a odebral se pak do Ber

Roku 1859 stal se professorem chemie na obchodní akademii ve Vidni, kde vyučoval až do roku 1862. Roku 1865 stal se skriptorem knihovny na české technice a tři léta po té professorem chemie tamtéž. Roku 1882 byl jmenován professorem chemie na české universitě Karlo-Ferdinandově a

roku 1892 professorem deskriptivní astronomie. Roku 1896 vstoupil na odpočinek. Byl jedním z nejlepších našich učitelů akademické mládeže, vědec na slovo vzatý a pro své žáky sepsal několik cenných příručích knih.

Čest budiž jejich památce!

Přehled nejdůležitějších událostí

v minulém roce.

Z událostí v minulém roce sběhlých můžeme jen málo označiti jako potěšitelné. Národ náš stále zápasí o své spravedlivé požadavky, a jest málo naděje, že jim bude i při všem úsilí českých poslanců vyhověno.

Sněm království Českého byl dne 25. srpna roku 1901 rozpuštěn, a nové volby byly vykonány v první polovici října. Na straně německé prohlásili Všenečci vyhlazovací boj proti všemu českému a z té příčiny jsou také proti dělení království Českého, jehož se druhé strany lidová a pokroková dožadují; oni prý se nespokojí s nějakou částí úze-

mí, musí prý se zmocniti země celé. Vláda podporovala vlivem svým pokrokáře, kteří získali 26 mandátů, z nichž 6 připadá na Libereckou a Chebskou obchodní komoru. Všenečci mají 25 mandátů. Lidovci (nacionálové) 14 a němečtí agráři 3.

Ne přátelství těchto stran proti národu Českému i povolnost, s jakou se vláda chová k panovačným choutkám německým, přiměla české strany, mladočeskou, staročeskou i radikální k společnému vystoupení při volbách. Každá strana vydala své svolání, jež kladla stejnou váhu na sta-

novisko státoprávní a rovnoprávnost. Strany ty rozhodly se o rozdělení mandátů a navržené kandidáty volily společně. Samostatně vystoupila

strana agrární, jež v minulém období čítala čtyři hlasy, kandidovala ve 46 okresích. V českých okresích bylo zvoleno 66 Mladočechů, 6 Staročechů, 3 radikálové a 22 agráři. Účastenství při volbách nebylo však valné; v obcích venkovských volilo se poprvé přímo.

Vláda postarala se také o to, aby byl počet hlasů českých ve sněmu zmenšen tím, že se přičinila o uzavření kompromisu mezi konservativními velkostatkáři

a německými ústaváky. Veškeré mandáty (54) kurie velkostatkářské měla posud strana konservativní, kompromisem však odstoupila 21 mandátů ústavákům. Stalo se tak na nátlak vlády, jež dala na jevo, že by mohla svým vlivem pomoci ústavákům k vítězství na celé čáře. Následkem toho vzdali se někteří čelní konservativci (kniže Bedřich Schwarzenberg, hrabě Pálffy a jiní) kandidatury.

Čeští poslanci těžce nesou, že již po kolik let není dopráno sněmu ani možnost řádně vyříditi zemský rozpočet. Sněm konal čtyři schůze ve dnech 28. prosince až 4. ledna.

Jan Lepař.

Již při zahájení prohlásil nejvyšší maršálek, kníže Jiří Lobkovic, že je naléhavé nutno, aby sněm byl svolán v brzkou dobu k pravidelnému zasedání, má-li býti uveden pořádek do zemských financí. Hned v první schůzi podaly všechny české strany prohlášení, že neuznávají nynějšího zřízení zemského, jež dáno zemi proti všemu právu, a že trvají na svrchovanosti českého státu. Na vyzvání mistodržitelova k národnostnímu smíru dokazoval dr. Herold, že ani vláda ani Němci vážně na smír nemyslí.

Se strany poslanců bylo podáno mnoho důležitých návrhů, ale k jednání o nich ovšem nedošlo. Sněm byl uzavřen dne 5. ledna povoliv prozatímní rozpočet na tři měsíce.

Otázka jazyková zůstává stále nerozřešena. Zvláštní výbor klubu českých poslanců vypracoval počátkem března návrh jazykového zákona, dle něhož má v celé zemi platiti rovné právo obou jazyků i pro vnitřní službu úřední. Listy německé vzdvihly ovšem odpor proti této osnově, nechtíce o rovném právu ani slyšeti. A jakými prostředky hledí si zabezpečiti Němci posavadní své postavení, ukázalo se nejlépe v Budějovicích. Aby se zabezpečili pro nastávající obecní volby, jmenovali pro první a třetí sbor v měsíci lednu a únoru 348 občanů a občanů čestných. Tohoto vyznamenání dostalo se i některým lidem trestaným, někteří pak je odmítli. Obec tato jest z veliké většiny česká, ale němečtí vládcové její dle potřeby dovedli by přidělat svých měšťanů dle libosti. Podobně, ač ne takovou měrou, dělo se i v jiných obcích „německých“. Na stížnost Dra Zátky, vůdce Čechů Budějovických zrušilo hejtmanství dne 13. února ono jmenování, avšak pouze z toho důvodu, že obecní řád stanoví hlasování veřejné, čehož nebylo šetřeno.

Druhé zasedání sněmovní bylo zahájeno dne 21. června a potrvalo do 31. července.

Sněm odhlasoval návrh zákona o regulaci řek v království Českém, totiž: 1. Úprava Labe od Spindelmühle k Jaroměři a úprava t. zv. Malého Labe. 2. Úprava Úpy od Pecru až ke dvoru Riesenburku. 3. Úprava Divoké a Tiché Orlice, úprava Dědliny. 4. Úprava Chrudimky. 5. Úprava

Doubravy. 6. Úprava Cidliny. 7. Jizery a Klenice. 8. Úprava Ohň Zlatého potoka. 9. Úprava Bělé. 10. Plončnice. 11. Úprava Kamenické a jeho přítoku Chřibského potoka. 12. Úprava Vltavy od Budějovic v ústí. 13. Úprava Malše. 14. Úprava Lužického potočného náhonu. 15. Úprava Otavy. 16. Úprava břehů na Sázavě. 17. Úprava zadržovacího náhonu „Kačáka“, pa Litavky, Rakovnického potoka, Mlýnský náhon a Úhlavy. 18. Úprava Botičského náhonu. 19. Úprava i zřízení přepážky údolní v Hostovicích. 20. Úprava Motolského potoka. 21. Úprava zahrádky, jichž potřeba jest na přítocích Vltavy a Labe. 22. Úprava, pokud budou po ruce prostředky provedeny ještě jiné úpravy, při úhradě odst. 1. § 5. zák. o vodních právech ze dne 11. června 1901 č. 123, aby bylo zjištěno budou. K úhradě nákladů na úpravě požadovati budou v době 1904—1905 1.200.000 K, jež dle § 1. a 2. provedeny poskytně se v této periodě: a) z příjmů zemských suma 25.000.000 K s částečné náhrady ze zmíněných v ústavě, b) z příspěvků konkurenčních, pokud se budou hradou sníženi o ony částky nákladů, c) zvláštními zákony zemskými podle § 10. tohoto zákona k úhradě nákladů na úpravě vodních stvům; b) státní příspěvek 35,0% z úvěrní položky ustanovené § 8 zákona z 11. června 1901, č. 123, na regulaci řek; c) příspěvek 3,0% z příjmů výhradou ústavního schválení, pokud bude ze státního fondu poskytnut k částečné úhradě nákladů pod č. 1. a 2. zmíněných úprav. Tyto regulace a úpravy budou upraveny zvláštními zákony.

Nejdůležitějším byl v tomto zasedání návrh zákona o zemské dávce, jímž má býti odpomoceno aspoň částečně v blahém stavu zemských financí. Zemský výbor rozpočetl totiž výdaj na rok 1902 obnosem 51,563.774 K, z čehož na úhradu pak obnosem 3,935.078 K plynul schodek 47,628.696 K, v přičítání zemský výbor navrhuje, aby po srážce úředních, případajících na zemský fond Českého z výnosu osobní daně příjmu, nosu dávky kořaleční, což činil 5,096.782 K, na úhradu zbytku 42.531.914 K byla přirážka 55 h ke každé z příjmů daní zeměpanských v král.

rok 1901 předepsaných s výnosem 38,180.020 K a na úhradu vybývajících takto zbytku 4,551.894 K aby dle míry bylo užito zemské zápůjčky, kteráž pro tento účel usnesením sněmu ze dne 4. ledna t. r. až do nejvyšší sumy 5,000.000 K již jest povolena. Při podrobném projednání tohoto rozpočtu v komisi bylo však nutno potřebu zemským výborem původně rozpočtenou v jednotlivých položkách zvýšiti o úhrnnou částku 763.934 K, tak že činí celkový nedostatek 5,115.828 K, jehož úhrada nemůže býti na ten čas jinak opatřena, než cestou úvěrní.

S výjimkou dvou let — 1890 a 1891 — se schodek takto uhrazuje, co rok, tak že břemena zemského dílu, takto vzniklého, činíti budou koncem letošního roku okrouhle 60 mill. kor.

Tomuto stálemu vzrůstání zemských dluhů má býti odpomoženo zemskou dávkou ze spotřeby piva, kterou vláda povolila ve výši 1 K 40 h z hektolitrů. Než, berní výbor sledal, že suma takto získaná nestačila by ani na zamýšlenou úpravu platů učitelských, a proto navrhl sněmu, aby vybírány byly z hektolitrů celé 2 K. Za tou příčinou odebrala se deputace českých poslanců do Vídně, by s předsedou ministerstva a ministrem financí vyjednávala o svolení k vybírání této dávky. Ačkoli však vláda svolení naprosto odepřela, a ačkoli místopředseda ve schůzi dne 21. července rovněž prohlásil, že vláda k vybírání dávky dvoukorunové svolení nedá, přece byl zákon v příští schůzi dle návrhu s malými změnami přijat. Pivní dávka vybírána bude od hostinských.

Mimo to přijaty zákony: o osvobození osobní daně z příjmů od přírážek na další léta a o osvobození budov se zdravými a levnými byty dělnickými od přírážek. Při projednávání rozpočtu vřaděna do rubriky „účely umělecké“ přes odpor německých poslanců částka 350.000 K na postavení velikolepé sochy sv. Václava před musejní budovou dle návrhu sochaře Myslbeka.

Říšská rada byla svolána na den 17. října. Posl. Prade vzdal se hodnosti místopředsedy pro útoky Všeněmců a rozháranost v jeho vlastní (lidové) straně. Místo něho byl zvolen člen téže strany prof. Kaiser 120 hlasy ze 425. Již v první schůzi dožadoval se předseda ministerstva klidného rokování a předložil rozpočet na rok 1902, jenž měl býti do Vánoc vyřízen. — Rozpočet vykazuje potřebu 1685,117.944 K, úhradu 1685,986.350 K. Pro množství pilných návrhů však přikročeno k jednání o rozpočtu teprve 25. října. 18. listopadu konána byla konference předsedů stran německé levice, Všeněmce vyjímaje, kde prohlásili požadavek vnitřní

úřední české řeči a zřízení university na Moravě za vyloučené ze všeho jednání, jsou prý však ochotni po vyřízení rozpočtu za prostřednictví vlády vyjednávat s Čechy o dohodnutí.

Dr. Körber upustil od projednání celého rozpočtu a žádal povolení prozatímního rozpočtu na čtvrt léta. Dne 3. prosince přikázán výboru, který jej již dne předešlého vyřídil. Než přišel však do sněmovny ku dalšímu projednání, došlo dne 6. prosince k pohnuté debatě universitní.

Ministr vyučování Hartl chtěl totiž, aby v Innspruku na právnické fakultě byly pro všechny předměty zavedeny také italské přednášky. Když však počátkem školního roku studenti němečtí demonstrovali proti docentům italským a některé jejich přednášky úplně překazili, žádali Italové, aby byla zřízena italská universita v Terstu. Na dotaz hrab. Malfattiho odpověděl ministr Hartl, že bude vláda hleděti italským studentům zabezpečiti možnost bez překážek věnovati se studiu ve své mateřštině. Tato ochota vlády k Italům, jichž bydlí v Rakousku asi 600.000, probudila mocné huťi mezi Jihoslovany, aby byla zřízena pro Srby, Charvaty a Slovinců universita v Lublani. Vždyť přes dva milióny Jihoslovanů university postrádá, ač jim byla přislíbena již r. 1848.

Universita italská byla by jen sestlením proudů říši nepřátelských, kdežto Slované tvoří na jihu hradbu říše, jejíž budoucnost neleží v trojspolku, ale v spravedlivosti k národnostem. Poslanci slovinští obrátili se k ostatním klubům slovanským o podporu, a klub český byl první, který se k ní zavázal.

Se stejným úsilím počali se domáhati také university Rusini v Haliči. Na universitě ve Lvově došlo k bouřlivým výstupům mezi studenty polskými a Rusiny, takže universita byla i na týden zavřena. Počátkem prosince pak opustilo asi 400 rusínských studentů Lvov a odebralo se do Vídně, z části také do Prahy. — V říšské radě došlo k debatě o universitách dne 6. prosince. Vláda postavila se proti požadavkům těm, tvrdíc, že není možno zřizovati najednou několik universit. V dalším jednání o prozatímním rozpočtu pohrozil ministerský předseda i státním převratem,

což přivedlo německé strany do velkých úzkostí. Prozatímní rozpočet byl vyřízen dne 10. prosince a po té přijaty i zákony o zemědělských společenstvech proti podomnímu obchodu, o poplatcích konsularních; také zákony ve prospěch auskultantů a diurnistů byly přijaty, vláda však se proti nim ohradila z příčin finančních. Dne 18. prosince byla říšská rada odročena.

Zákon o společenstvech zemědělských bude podrobněji upraven zákonodárstvím zemským. Společenstva budou zřízena pro každý soudní okres a nad nimi společenstva zemská. Členy budou všichni vlastníci pozemků. Účelem společenstev těch má býti podporování hospodářských prospěchů, avšak účastství na družstvech výdělkových a výrobních jest vyloučeno. Při rozmanitých úkolech hospodářských mají společenstva vystupovati jen jako sprostředkovatelé (při společném nákupu a prodeji) a dávati podnět ke zřizování různých družstev (pro společná skladiště, pekárny, záložny atd.), avšak dávání příspěvků, upisování podílů neb ručení jest vyloučeno.

K novému zasedání se sestoupila říšská rada dne 4. února. Z pilných návrhů nejdůležitější byl Kaftanův stran katastrofy v dolech Mosteckých, kde vnikla voda do dolů a mnoho horníků přišlo o život.

Bez obtíží vyřízen byl zákon o povolení branců, při čemž naléháno bylo též na změnu vojenského trestního řádu, který byl zaveden před více než sto lety. Po té byl přijat zákon o bosenských drahách. Ze Splitu bude postavena dráha do Aržanu na hranicích Bosenských, odkud bude vedena trať do Bogojna na dráhu Sarajevskou. Drahou touto bude teprve spojena Dalmacie s větší sítí železniční, bosenskou.

Dne 20. února přikročeno opět k rokování o rozpočtu. Hlavní boj byl sveden při rozpočtu ministerstva vyučování. Německá levice navrhovala škrtnutí úvěru pro českou techniku v Brně, přeložení českého gymnasia z Opavy, Italové žádali přeložení slovinského gymnasia z Pazina. V tomto italském městě bydlí asi 15.000 Slovinců a 1000 Italů. Všecky návrhy tyto propadly, avšak hlavní váha spočívala v položce Celjské. Pro 400.000 Slovinců ve Štýrsku jsou zřízeny pouze v Mariboru a Celji při německých gymnasiích slovinské parallelky, při čtyřech nižších třídách celjské

Windischgrätzova. Od té doby tvoí ty vždy předmět útoků štýrských. V rozpočtovém výboru přijata l šinou 3 hlasů resoluce, aby vláda ony parallelky jinam, avšak ve s resoluce ta byla zamítnuta větší hlasy proti 170 v poslední schůzi velikonočními prázdninami dne 21

V rozpočtovém výboru byla př soluce, aby byla v Budějovicích česká státní průmyslová škola. Ně hlasili a žádali také zřízení podob německé v Chebu. Před hlasován hlásili však lidovci a Všeňemci, resoluci tu hlasovati nebudou, jež dar Čechům. Tu přijal tento náv Ploj za svůj a o obou školách měl hlasovati společně. Jednou sice hlasování přerušili, ale 10. dub resoluce ta velikou většinou přijal

Lidovci hrozili, že zmaří povole subvence městu Praze. Akcí svou pilným návrhem, aby obce dost státu náhradu za vykonávání p působnosti, avšak návrh ten by myslně přijat ode všech stran (dubna). Subvence ta (16 millionů má býti vyplacena v desíti ročníkách po 1,600.000 K. Rozpočet vyřízen dne 25. května.

Po vyřízení rozpočtu prohlásil dr že pravidelné jeduání další může jen tehdy, bude-li odčiněno bezpr sobené Českému národu odvolán kových nařízení. Český klub se us nepřipustí na denní pořádek předlo ž jízdních lístků. Když však i dr podal žádost za propuštěnou, za s vládou kompromis, dle něhož : zavázala užítí výtěžku oné daně asi kor. na uhrazení zrušeného mýt nižším úředníkům a jejich vdovám, platů diurnistů a na odepsání d zemkové při živelních pohromách. tyto předlohy byly pak schváleny i zákaz terminového obchodu obí bianco. Zasedání pak bylo skonč 18. června.

Jako politické tak i hospodářské jsou neutěšené. Náhlý úpadek objevil ve všech odvětvích průmyslu. Divider ových podniků značně klesly a následl

omezití výrobu, propouštěly dělnictvo, jehož davy stály ve velkých městech bez práce. Plnou silou propukla krize tato v průmyslu cukerním. Podporou, již se průmyslu tomu od státu dostávalo, vzrostla u nás výroba cukru tak, že sotva třetina byla doma spotřebována. Aby pak nadbytek mohl být v cizině prodán, zvyšovány ceny cukru pro spotřebu domácí, vysoká cla bránila dovozu cukru cizího, zvyšována daň ze spotřeby cukru, z jejíhož výtěžku se platily vyrabitelům vývozní premie. A do ciziny byl prodáván náš cukr daleko pod výrobní cenu, vždyť se vyplácelo uživateli ho v Anglii a Americe za krmivo pro dobytek! Anglie však, hledíc zjednatí ochranu výrobě třtinového cukru ve svých osadách, žádala na konferenci Bruselské, kde se sešli v lednu zástupci států cukr vyrábějících, aby všechny státy zrušily vývozní premie a snížily clo na dovoz cukru. Když svolily Francie i Německo, musilo tak i Rakousko učiniti, neboť Anglie mohla zvláštním clem zabránit dovozu našeho cukru. — Cukrovarům, zejména našim, hrozí tím ovšem nebezpečí; klesnutím cen cukru a zmenšením zisku cukrovarů klesne i cena řepy, čímž bude postiženo zase zemědělství, výroba řepy přestane se namnoze vypláceti. Úmluva Bruselská vejde v platnost na podzim r. 1903.

Rakousko-uherské vyrovnání působí vládě veliké obtíže. Posavadní celní a obchodní smlouva pomínná vlastně již r. 1897, císařským nařízením byla pak prodloužena do r. 1907. Již tedy pět let se táhne vyjednávání bez jakéhokoliv výsledku. Obtíže tyto jsou zvyšovány tím, že koncem r. 1903 vyprší obchodní smlouvy i se státy jinými. Nyní dovolává se zejména naše zemědělství ochrany celní proti dovozu. Také Uhry hledí chrániti své zemědělství, jež je jejich životní otázkou; hlavním jejich konsumentem jest Rakousko. Ke hlavním neshodám mezi vládou Rakouskou a Uherskou došlo při otázkách týkajících se průmyslu, kde vláda Rakouská se ohražovala proti tomu, aby byly v Uhrách při konkurencích výrobky naše předem vylučovány, by průmyslu uherskému byly poskytnuty úlevy při dopravě a pod. Vyjednávání obou vlád skončilo v květnu úplným nezdarem.

Delegace zasedaly v Pešti od 6. května do 9. června. Společný rozpočet na rok 1903 vykazuje potřebu 372,437.836 korun; výnos cel rozpočten na 118 mil. korun. příjmy vlastní 6·3 mil. korun. Odečtou-li se výdaje režijní 3·7 mil. a celní paušál Bosně 1·4 mil., zbývá uhraditi 253·2 mil., z čehož připadá dle kvoty 65·6 ku 34·3 na Rakousko 166·1 mil. korun. Okupační

úvěr pro správu Bosny činí 7·9 mil.; na nová děla povoleno mimořádných 38 mil. korun.

V Terstu propukly v únoru povážlivé nepokoje. Počaly stávkou topičů Rakouského Lloyd, kteří se domáhali zkrácení namáhavé denní služby. Topičů bylo asi 800, ale záhy se k nim přidalo též ostatní dělnictvo nejen lodní a přístavní, nýbrž i tovární, takže počet jejich vzrostl na 30.000.

Dne 14. února pořádali veliké shromáždění, po němž došlo ke srážce s vojskem. Příštího dne vytloukaly zástupy okna a ohrožovaly veřejné budovy. Městská rada postavila se na jejich stranu, vyvěsila smuteční prapory a věnovala 10.000 korun pro vdovy a sirotky usmrčených. Tu byl nad městem vyhlášen výmínečný stav a náhlý soud. Dne 17. byla práce opět zahájena, neboť rozhodčí soud požadavkům topičů vyhověl.

V Uhrách byly konány v říjnu sněmovní volby. Byly to první t. zv. „čisté“ volby. Po násilných volbách před pěti lety za vlády Bánffyho byl totiž přijat zákon, dle něhož nesmějí být voleni státní dodavatelé a finančníci na vládě závislí, také opijení voličů bylo zakázáno. Vládní většina, která dříve měla 300 hlasů krom 40 chorvatských, získala jen 262 mandátů z celkového počtu 412. Na Slovensku byli zvoleni tentokrát poprvé čtyři poslanci Slovenští a v Banátě jeden Srb.

Dne 23. března zemřel v Pešti Koloman Tisza, vynikající státník uherský, ve stáří 72 let. Byl od r. 1861 poslancem R. 1875 stal se předsedou ministerstva a tu bezohledně potlačoval národnosti maďarské. Pro Maďary mnoho vykonal; za něho zřízen uherský dvůr, titul armády změněn v „císařská a královská“ (t. j. uherská). V poslední době vznam jeho značně klesl. Po pádu Bánffyho r. 1899 spojila se totiž opoziční národní strana Apponyiova s vládní stranou, v níž byl tak vliv Tiszav seslaben.

V Chorvatsku byly konány sněmovní volby počátkem listopadu r. 1901. Při neslýchaném nátlaku vládním zvítězila její strana v 75 volebních okresích, strany opoziční mají 13 mandátů, kdežto dříve jich měly 20. Sněm volí 40 poslanců do sněmu uherského, ti však vždy jsou ve všem za těchto poměrů povolní vládě.

Velkou bouří nevole způsobilo v Chorvatsku převedení kolleje sv. Jeronýma v Římě. Ústav tento, určený pro jihoslovanské duchovní ku studiu dějin a umění, založen byl již v 15. století. V srpnu 1901 byl jeho rektorem ustanoven d hodnutím arcibiskupů Záhřebského, Bosenského a Dalmatského professor Záhřebské university dr. Pazman. Avšak 29. listopadu pře-

padla tlupa Italů, kteří byli kdysi v Dalmacii, nebyli však příslušníky rakouskými, ústav ten a zmocnili se ho, tvrdíce, že jim jakožto Dalmatincům náleží. Po té převzal zprávu ústavu královský komisař a žaloba Pazmanova proti útočníkům byla zamítnuta. Po dohodnutí s vládou rakouskou, jež má protektorát nad ústavem tím, ujal se správy rada rakouského vyslanectví při Vatikánu baron Coronini, který ustanovil Pazmana rektorem prozatímním. Vláda Uherská veškeré projevy chorvatské v této příčině potlačovala.

Německo. Vláda Pruská pokračuje stále ve vyhlazovací politice proti Polákům. Dne 19. listopadu 1901 byl vynesen ve Hnězdně hrozný rozsudek nad 21 matkami a otci, kteří nechtěli dát ve škole trýznit svoje děti, jež neuměly německy. V květnu totiž zakročili ve Vřešni rodiče proti učitelům na obranu nebohých dětí, jež byly trýzněny tak, že mnohé z nich onemocněly. Rodiče byli odsouzeni do vězení až na 2¹/₂ roku. V celém světě slovanském vyvolal případ ten rozhorlení, v Krakově a Lvově vypukly protipruské demonstrace. V červnu sněm pruský povolil 250 milionů marek na vyhlazení polských poddaných. Z toho určeno 150 milionů na zakupování polských statků a osazování jich Němci vyznání evangelického, ostatek na zakupování velkostatků, jež se mají Němcům pronajmáti. Národ Polský, čítající v Prusku 3¹/₂ milionů duší, má tím býti zbaven půdy. Za prvých 200 milionů, povolených r. 1886 za vlády Bismarkovy, bylo koupeno 165.000 hektarů polské půdy. Ovšem není zde počítáno, že na jiné straně zase Poláci místo statků, prodaných koupili jiné. Marně protestovali Poláci na sněmu proti předloze, s kterou nesouhlasila též část katolíků. Dle prohlášení ministra Bülova je to prvý teprve počátek akce proti Polákům. Spolu oznámil, že usazovati na východě bude vláda jen Němce protestantské, u katolických prý nemá záruky, že se nepoplostí. Katolíci ovšem nechovají té nevráživosti, již si vláda přeje.

Princ Pruský Jindřich, bratr císařův, konal cestu do Spojených států severoamerických. Přibyl do Nového Yorku dne 22. února, v den narození Washingtona, jež se slaví jako národní svátek. Byl přijat sice s velkou slávou, již se však svého času dostalo též Garibaldi a Kosutovi; senát choval se vůči jeho návštěvě dosti chladně. Dle přání císaře Viléma měl se přičiníti princ o přátelství obou států, avšak praktické důležitosti návštěva ta neměla, neboť

Američané mají pevné zásady, jde-li o jejich prospěch. Měl také Němce, jichž obývá v Unii asi 10 milionů, posíliti v jejich národním vědomí. V četných řečech princových jevila se »mnohomluvnost« jeho bratra.

Velké boje byly svedeny v říšském sněmu německém o předlohu nových sazeb celních. Zemědělství domáhá se celní ochrany proti dovozu potravin. Dle vládní předlohy má být clo z hl pšenice zvýšeno na 6·5 marky (nyní 3·5 m.), žita na 6 m. (posud 3·5), z ječmene 4 m. (nyní 2) a z ovsa 6 m. (místo 2·8). Zemědělci dovolávají se ještě většího cla, avšak opposice ukazuje na to, že se tím zdrazí potraviny ročně o 110 milionů marek, jež zaplatí právě lid nejchudší. Německo jest odkázáno na dovoz potravin z Ruska a Uher. Rusko považuje předlohu tu za vypovězení celní války, v Rakousku pak by obilí uherské tím více tísnilo ceny obilí domácího. — Dne 5. května byl vyřízen t. zv. toleranční návrh katolického středu, dle něhož má v Německé říši panovati úplná svoboda náboženská.

Král Saský Albert zemřel dne 19. července u věku 74 let. Vlády v Sasku ujal se král Albert po smrti svého otce krále Jana r. 1873, vládl tedy 29 let. Po roce 1866 změněný poměr mezi Německem a Rakouskem neměl žádného vlivu na srdečné osobní přátelství, které udržováno mezi králem Albertem a císařem Františkem Josefem i po všechna další léta, až do smrti královny. Osobní účast císaře při pohřbu zesnulého byla zjevným důkazem hluboké přichylnosti, která našeho panovníka ku králi Albertovi poutala. V celém Sasku zavládl hluboký smutek nad úmrtím vládce, za něhož v zemi rozvinul se mocný ruch hospodářský a jenž také po stránce kulturní usiloval o její povznesení.

Nástupcem krále Alberta stal se jeho bratr Jiří, který hned po smrti králově prohlášen byl ministerstvem za ústavního krále. Narodil se roku 1832, jest tedy 70 let star. Studoval práva na universitě Bonnské a věnoval se pak vojenství. Také on bojoval v r. 1866 po boku rakouského vojska proti Prusku a významal se v bitvě u Hradce Králové, v níž stál v čele jízdní gardy. Vynikajícím způsobem účastnil se války německo-francouzské. Když v r. 1873 král Albert nastoupil na trůn, světil svému bratru Jiřímu velitelství saského armádního sboru. Za svoji vojenskou činnost významán byl nejvyššími cizími řády. Byl též členem státního ministerstva a účastnil se

státní správě vůbec. V prvé sněmovně byl předsedou finančního výboru. Roku 1859 oženil s infantkou Marií Annou Portugalskou; od 1889 jest vdovcem. Z osmi dětí jeho zůstali živi korunní princ Bedřich August, princové a Jiří a Maxmilian, princezny Matylda a Marie Josefa, manželka rakouského arciknížete ty.

Rusko pěstuje stále přátelské styky Francií. Dne 30. srpna 1901 vydali se rští manželé na cesty. Prodlili několik i ve Fredensborgu, sídle panovnické rony dánské, kam zavítali též král Anglický luard s královnou. Na pozvání císaře léma súčasnil se car přehlídky němeého loďstva v Gdansku, načež odebral do Francie.

Stavba světové železnice sibiřsko-mandžurské la dne 3. listopadu ukončena. Zahájil ji r. 91 nynější car, tehdy následník trůnu Miláš. Stálá, pravidelná doprava bude zavedena po roce, ale již nyní je dopravováno zboží, štá, vojsko, dělnictvo. Dráhou touto, jejíž lka na Asijské půdě měří asi 6000 km., neajíc v to vodní dráhu po řekách Šilce a nuru v délce 2200 km., spojena je Moskva Petrohrad s Vladivostokem, městem na výodním břehu Asijském. Trvá tedy nyní cesta Paříže na pobřeží Tichého oceánu asi 16 dní, ežto po moři trvala posud 36 dní a také cena dní byla asi trojnásobná. Podél trati usazuje obyvatelstvo, a kde byla dříve poušť, mění země umělým zavlažováním v úrodná pole.

Na venek Rusko upevňuje svou moc, e uvnitř se zvedá mocně strana revoluční. Na vrchního policejního přednostu erála Trepova byly podniknuty dva neařeně attentáty, v dubnu byl zavražděn inistr vnitra Sipjagin. Zavraždil jej jistýudent, jenž byl pro nepokoje vyloučen Kyjevské university. Sipjagin předložil i r. 1897 carovi návrhy na změnu ústavy prospěch svobody, ale pro odpor z jiné rany nebylo posud ničím hnuto. Studentům ostalo se v prosinci nového řádu, jimž ůšen byl přísný dozor policie, kterému i li i professoři podrobeni.

Ve Francii byly konány koncem dubna v květnu volby do národního zastupitelva, v nichž vláda Waldek-Rousseanova, irající se o strany radikální, zvítězila. očátkem června však toto ministerstvo lstoupilo a předsedon ministerstva stal

Combes, člen strany radikální. Z ohledu Rusko zůstali ministři záležitostí zananičních Delcassé a války generál André i svých úřadech. — Dne 20. května

navštívil prezident Loubet s loďstvem francouzským Rusko.

Vláda francouzská pokračuje stále v pronásledování církevních řádů, ano, možno říci, že pan Combes počíná si při tom ještě brutálněji než jeho předchůdce. V měsíci červenci vydala vláda rozkaz, aby bylo zrušeno neméně než 2500 škol, řeholníky a řeholnicemi zřizovaných a vydržovaných — nehledíc ani k tomu, že není po ruce dosti škol státních, do nichž by všechny děti mohly býti přijaty. Než, tu ukázalo se, jak smýšlí obyvatelstvo o tomto nepřátelství vlády k řeholím. Na mnohých místech zakročil lid na obranu oblíbených učitelů a učitelek ze řádů řeholních, a pořádány četné demonstrace. Samy listy liberální odsuzují takovou brutálnost vlády a tvrdí, že si pan Combes sám podkopává půdu.

Slavnostním způsobem byly oslaveny v Paříži dne 26. února stoleté narozeniny francouzského spisovatele Viktora Huga. K slavnosti té dostavila se také deputace města Prahy s purkmistrem drem Srbem v čele, již dostalo se v Paříži stkvělého uvítání a neobyčejné pozornosti.

Hrozná pohroma stihla francouzský ostrov St. Martinique, největší z Malých Antil. Sopka Pelée, jež po 50 let byla zcela klidnou, počala náhle soptiti. Již dne 25. dubna utvořila se na hoře té dýmající trhlina. Prvá silná erupce popele nastala dne 2. května a dva dny na to zničila láva vše na několik kilometrů v obvodu. Při nové erupci dne 8. května v 8 hodin ráno bylo za několik minut zničeno celé hlavní město ostrova toho St. Pierre se 30.000 obyvateli. Stalo se tak smrti hořlavých plynů z jícnu hory vychrlených i zemětřesením. V přístavu shořelo 15 lodí, jediná z nich se zachránila, jsouc právě na odplutí. Moře na břehu ostrova bylo v krátké době ve varu a vařené ryby objevily se na povrchu i v značné vzdálenosti od přístavu. Výbuchy opětovaly se ještě celý měsíc, ale ostrov byl již prázdny, vše zahynulo mimo nepatrné množství těch, kteří byli v čas zachráněni od přibylých lodí.

V Itálii zemřel dne 11. srpna 1901 bývalý předseda ministerstva Crispi. R. 1848 stál v čele strany republikánské, r. 1860 získal si s Garibaldim zásluhy o sjednocení Italie. Ministrem stal se r. 1876, ale finanční tíseň přiměla ho r. 1891 k odstoupení, po dvou letech stál však opět v čele vlády. Odstoupil v březnu r. 1896 po porážkách Italů v Italské. V pokročilém již věku zapudil svoji manželku, měl

také účastenství v četných šmejdech bankovních, používaje pro sebe, svou mladou choť a dceru vysokého úvěru, který nikdy uhraditi nepomýšlel. Měl nemalou vinu na úpadku Italie po stránce mravní i hmotné.

14.—17. července 1902 navštívil král Italský v Petrohradě ruského cara. Pozornost budilo, že rakouský vyslanec krátce před tím z Petrohradu odejel.

Papež Lev XIII. slavil dne 20. února čtyřicetý výroční den svého zvolení za papeže. Obdivuhodna jest duševní svěžest vznešeného kmeta, který dne 2. března dožil se 91 let. Téměř veškerí evropští panovníci vyslovili mu své blahopřání. Z Prahy vypravena byla počátkem června pouť do Říma, již se účastnilo přes 70 osob.

Dne 22. července zemřel v Římě Měčislav hrabě Ledóchovskí, kardinál Poznaňskohnězdenský, u věku 80 let. Kardinál Ledóchovskí znám jest z „kulturního boje“ za Bismarka, jehož zákonům k potlačení církve směřujícím nechtěl se podrobiti. Jsa mimo to věrným synem Polského národa a zastávaje se práv jeho uvalil na se hněv Bismarkův a byl dva roky žalátován. Ubíraje se r. 1876 do Říma sloužil v Praze po dlouhé době opět poprvé mši sv. Setrval pak již v Římě, byv r. 1892 jmenován generálním prefektem propagandy.

V Anglii konány byly velikolepé přípravy ku dni 26. června, kdy měl býti král Eduard korunován. Než, v poslední téměř chvíli upuštěno od korunovace následkem nemoci královny, která byla dlouho tajena, až se ukázala velice nebezpečnou. Král musil se podrobiti operaci; trpěl, jak se praví, záuňtem slepého střeva a nemocí ledvin. Následkem odřeknutí korunovace bouřil se na mnohých místech lid. Četní hosté konali cestu do Londýna marně. Ujišťuje se, že králův zdravotní stav jest uspokojivý. Korunovace konána 9. srpna.

Válka v jižní Africe byla skončena mírem v Pretorii dne 31. května. Původce její, Cecil Rhodes nedočkal se však jejího konce, zemřel 26. března. Boeri počínali si ve válce velmi statečně. Když byl zajat jejich generál Cronje se 4000 muži, změnil způsob válčení ve válku drobnou, v níž byli i povahou půdy značně podporováni. Velitel lord Kitchener užil proti nim všech barbarských prostředků, trpěl však pece stále četné ztráty. Dne 7. března 1902 byl zajat i se svým štábem lord Methuen, byl však propuštěn. Ale i obranců vlasti stále ubývalo, počet jejich byl již nepatrný. — Do 31. března stála válka Anglii 5351 millionů korun, vždyť armáda anglická měla více než 390 tisíc mužů, čítala tedy o 150 tisíc mužů víc než veškeré obyvatelstvo obou boerských států. Na anglické

straně padlo asi 20 tisíc, nezpůsobitelnými k službě stalo se asi 87 tisíc mužů — vše pro hrabivost několika millionářů. Vždyť i válečný materiál dodávaly továrny, jež jsou majetkem Chamberlaina, ministra, který měl o válku hlavní zásluhu. Vydělal pěkné sumy. Koní bylo dodáno asi 550 tisíc, jež byly kupovány i v Uhrách, a zejména při těchto dodávkách objeveny veliké šmejdy. Koně, za něž vláda platila 880 K, byly na př. kupovány od dodavatelů i po 200 korunách.

Smlouva míru stanoví úplné podrobení obou států králi Anglickému, vlastně přivtělení k ostatnímu území jihoafrickému. Boerové mají volný návrat do domova, za válku nebude nikdo stíhán, mimo některé skutky, o nichž rozhodne vojenský soud. Nosení zbraně bude omezeno, hollandský jazyk jen do jisté míry připuštěn v úřadech a školách. — Později budou zavedeny volby a jistá samospráva.

Slovanské státy na Balkáně, Srbsko, Bulharsko a Černá Hora obnovily přátelství, jež byl Milan porušil a všechny kloní se k Rusku, kdežto Rumunsko s Řeckem hledají ochrany u trojspolku.

V Srbsku pracuje sněmovna na základě nové ústavy o nových zákonech, při čemž ovšem dochází k neshodám mezi jednotlivými stranami i ministerstvem. Dne 5. března pokusil se v Šabci jakýsi dobrodruh Alavantič, přestrojiv se za jenerála, o zvrácení trůnu. Sebrav celníky a hasiče ubíral se na prefekturu, kdež jej však četnický setník zastřelil. V provolání, jež měl připraveno, proklašoval se za diktátora s neomezenou mocí. — Sněmovna i jednotlivá města osvědčila pak králi věrnost.

Na cestě do Nizzi zemřel ve Rjece dne 8. února býv. srbský ministr orby Kosta Taušanović. Po návratu Milanově do Šrbska byl odsouzen jakožto účastník na attentátu Knězevičově. Později byl od krále Alexandra amnestován. — Ze smutných dob vlády Milanovy posud vycházejí na jevo různé nepořádky, jež vlády zejména ve správě finanční.

Bulharsko tísněno jest velice neblahými poměry finančními. Ve správě finauční byly objeveny velké podvody; asi o 10 milionů fr. byl připraven stát tím, že kolky ze státní tiskárny byly dávány soukromníkům, kteří se jejich prodejem obohatili. Vláda dr. Daneva, nastoupivší v lednu, vítězila při sněmovních volbách nepatraou většinou. — Kníže Bulharský Ferdinand navštívil dne 10. června Petrohrad s četným průvodem, aby pozval cara k slavnosti odhalení pomníku caru Alexandru II. Osoboditeli v Sofii, a odevzdal mu model pomníku. — Car jmenoval knížete majitelem ruského pluku.

Černohorský princ Mirko, druhý syn knížete Mikuláše, zasnoubil se s Natalí Konstantinovičovou, příbuznou srbské královské rodiny.

V Belgii rozpoutal se opět boj o právo volební. Agitace vedla i k bouřlivým demonstracím na ulicích. Když pak sněmovna velikou většinou návrh na změnu volebního řádu zamítla, zahájena byla dne 18. dubna všeobecná stávka v továrnách, loděnicích i v dolech. V některých městech došlo i ke krvavým srážkám s vojskem. V květnu byly konány volby do sněmovny, při nichž konservativní strana katolická opět získala několik mandátů. V nové sněmovně jest jich 96, liberálů 34, socialistů 34 a 2 křesť. sociálové. Senát čítá 62 konservativců, 41 liberálů a 6 socialistů. — Královna belgická v měsíci červenci nebezpečně onemocněla a praví se, že stav její je beznadějný.

Ve Španělsku ujal se dne 17. května vlády Alfons XIII., dosáhnou šestnáctý rok svého věku. Již 13. května byly zahájeny slavnosti s nádherou a leskem, jimiž před dávnými dobami Španěly tak vynikaly. Slavnosti ty trvaly 10 dní, účastnili se jich i zástupcové všech cizích dvorů. Klidu vnitřního však Španělsko nepožívá. Vysoké třídy obyvatelstva jsou právě tak náchylny k státním převratům jako nižší třídy k bezuzdné anarchii.

Turecko. V měsíci listopadu r. 1901 vypukl vážný spor francouzsko-turecký. Žádalať Francie již dávno o zaplacení jistých požadavků francouzských podnikatelů za různé železniční projekty, jež byly později zadány společností německým. Spolu naléhala na uznání francouzského protektorátu nad katoliky v Syrii, zejména o povolení ku zřizování francouzských misijnářských škol, ústavů a j. — Pro odpor Porty přerušila Francie v říjnu s Tureckem diplomatické spojení a dne 5. listopadu obsadilo francouzské loďstvo ostrov Lesbos, nejbohatší z Tureckých Cyklad. Již po třech dnech bylo vyhověno všem požadavkům a loďstvo francouzské odplulo zpět. Současně vyhověla vláda turecká i některým požadavkům rakouským.

V Makedonii vznikly na jaře nepokoje mezi Albánci, kteří se v některých severních krajích úplně zmocnili vlády. Naproti tomu zřídili se z Turků tlupy bašibozuků, před nimiž mnoho Bulharů v Turecku bydlících hledá ochrany na Bulharském území.

Válka v Číně. Velitel spojeneckých vojsk v Číně, hrabě Waldersee, vrátil se dne 6. srpna

1901 do Hamburku. Činy německé armády, pro jejichž uveřejnění bylo v Německu i několik redaktorů odsouzeno, stavěly německou kulturu v divné světle. Sta měst a vesnic bylo vypáleno, přes 200.000 Číňanů bylo pobito, a několikrát tolik jich zahubil hlad. Čína má zaplatiti 1000 milionů taelů válečné náhrady. Tím vším musila nenávisť k Evropanům ještě stoupnouti. Smlouva míru s Čínou byla v Pekingu podepsána dne 8. září.

Aby si pojistila Anglie vliv ve Východní Asii, uzavřela 30. ledna smlouvu s Japonskem, kde si pod záminkou zachování celistvosti Číny a Korei zavazují ku vzájemné podpoře svých zájmů. Poloostrov Koreu a část Mandžurska získalo Japonsko válkou s Čínou r. 1894, ale na naléhání Ruska, Francie a Německa upustilo od nich, obdrževši veliký ostrov Formosu. A právě v těch zemích uplatňuje nyní moc svoji Rusko. Uzavřelo počátkem dubna s Čínou smlouvu o Mandžursku, dle níž zůstává Rusko pánem širokého obvodu po obou stranách železnice s právem k dolování. Službu policejní konati tam bude vojsko čínské pod ruským vedením.

Spojených států Severoamerických Mac Kinley byl dne 14. září 1901 při zahajování výstavy v Buffalo zavražděn. Vrah Czolgosz vypálil naň dvě rány z revolveru, když prezident podával ruce lidem ze zastupu k němu se tlačícím. — Kinley zaujímá jedno z předních míst v dějinách Unie. Jako prostý pěšák vstoupil do vojska ve válce severních států proti jižním r. 1861 a již po třech letech stal se majorem. Po válce studoval práva, ale sám musel si vydělávati chléb v obchodní kanceláři. Poslancem byl od r. 1877. R. 1896, kdy kandidoval za presidenta, mluvil jednou i sedmáctkrát během 24 hodin. Ochrannými cly získal Americe ohromné bohatství, zbaviv ji cizího dovozu. R. 1900 byl zvolen opět. Avšak za jeho vlády rozkvetly i spolky kapitalistů vyssávajících slabé. Španělsko bylo zbaveno Kuby, jež obdržela protektorát Unie, zabrány Filipiny a Portorico. — Na místo Mac Kinleyovo nastoupil dle zákona jeho náměstek Theodor Roosevelt.

Spojené státy počnou budovati průplav šíjí Panamskou, jímž bude spojen Tichý a Atlantický oceán. Průplav ten půjde státem Nicaraguou, náklad jest rozpočten na 150 milionů dolarů. Od starého projektu francouzského bylo upuštěno.

Důležitá upozornění.

Dobry domácí prostředek. Mezi domácími léky, jichž užívá se jako bolesti utišujícího a rozháněcího natírání při nastužení a pod., zaujímá *Liniment. Capsici comp.* s kotvou z laboratoře Richtrovy lékárny v Praze první místo. Cena jest levná, láhev po 80 h., kor., 1.40 a 2.—; každá láhev nalézá se v pěkné krabici a poznati jí lze po známé červené kotvě.

Pokrok ve výrobě hudebních nástrojů docílil u nás netušených rozměrů a proto netřeba obracet se do ciziny v potřebách těchto, neboť naše domácí česká firma Václava Langmajera, Praha-Král. Vinohrady, Havlíčkova třída čis. 4 zasílá do všech dílů světa své výtečné výrobky, hlavně harmoniky, citory, mandoliny, housle atd., Edisonovy fonografy a válce, ve vlastních dílnách hotovené a opravuje veškeré do oboru toho spadající nástroje za ceny velmi mírné, a proto doporučujeme jej co nejlépe ku veškerým objednávkám.

Upozorňujeme naše ctěné čtenáře na inserát továrny hodin a vývozního domu Hanuše Konráda v Mostě (v Čechách) a doporučujeme odbírání zboží zhotoveného dotčenou firmou, jehož dobrota vyznamenána byla nejen na výstavách zlatými a stříbrnými medailemi, ale i propůjčením císařského orla. Firma, která nejen v tuzemsku, ale i v cizině zasloužené pověsti požívá, zasílá jen pravé c. k. mincovním úřadem puncované zlaté a stříbrné hodiny a ručí písemně za jich hodnotu zlata a stříbra, jakož i za správný a jistý chod. Bohatě ilustrované cenníky se zašlou na požádání zdarma a franko. Na bližší poukazujeme naše čtenáře v insertu Hanuše Konráda v insertní části tohoto kalendáře.

Pro každou domácnost jest nezbytno a nutno, by chována byla malá zásoba léků, které v náhlých případech ochuravění neb poranění dostatečně vypomoci mohou. K takým prostředkům patří v prvé řadě dobře známý Dra. Rosy balsám pro žaludek, který nalézá upotřebení při veškerých onemocněních ústrojí zažívacího, a *Pražská domácí masť*, která ku hojení ran s nejlepším výsledkem

se upotřebuje. Než však nejen tyto všeobecně uznané přípravky, ale i veškeré v našem kalendáři a v různých časopisech ohlašované dovolené léčivé speciality, domácí i toaletní prostředky, nová léčiva, medicínální vína všech druhů, chinové, železité víno atd. a veškeré potřeby ku ošetřování nemocných lze jistě ihned dostati též obratem pošty v lékárně *B. Fragnera*, císa. a král. dvorního dodavatele v Praze, Malá Strana, čis. 260. Ceník a různé listy upotřebovací na požádání zdarma a franko. Dle přání dodají se též úplně zařízené domácí lékárny.

Ve všeobecném obchodním světě jest nejrychlejším, nejpohodlnějším a nejlacinějším prostředkem při poptávkách a nabídnutích **insert, resp. anonční reklama**, která obchod urychluje, jest tedy ve všeobecném obchodním světě a v hospodářském stanovisku nejvíce důležitou. Stálá, účelná reklama jest duší a pérem každého továrníka, průmyslníka a obchodu, jest oživujícím faktorem v mezinárodním obchodě. Jak, kde a kdy nejvýsledněji, nejlépe a nejlaciněji se anoncuje, možno se dověděti ve výpravně anoncí Julia Leopolda, Budapešť VII., Erzsébet-körut 54, kde všechny inserty a reklamy jak pro časopisy a kalendáře tuzemské, tak i cizozemské s největší správností, výtečnou znalostí a patřičnou svědomitostí a zvláště levně se vyřídí. Plány insertů a rozpočty zdarma.

12.895 uznání a děkuvzdání dokazují, že Fellerův „Elsa-Fluid“ pomáhá zázračně a nejvíce nemocí, jako: kašel, chřipku, zimnici, dnu, rheuma, bolení prsou, hlavy a zubů, píchání, křeče, trhání v údech, bolesti žaludeční, nechut k jídlu, bolesti oční atd. rychle a jistě hojí. Na výstavách v Paříži, Berlíně, Londýně, Římě a Nizze vyznamenaný prostředek. 12 lahví neb 6 dvojitých lahví stojí 5 korun franko. — Jediný výrobce Eugen V. Feller, lékárník v Stubici, Marktplatz čis. 93 v Chorvatsku. V žádné rodině nemá tento tisíckrát vyzkoušený výtečný rostlinný fluid trestový chyběti, který všechny ostatní prostředky předčí a kterého každý, kdo ho jednou upotřebí, pro jeho mnohonásobné

působení stále upotřebuje. — Lékárník E. V. Feller byl od J. c. k. Výsosti prince Filipa Bourbonského jmenován dvorním dodavatelem. Také všechna jiná léčiva lze dostat u lékárníka E. V. Fellera v Stubi, Marktplatz čis. 93 v Chorvatsku.

Naším dětkám to nejlepší! Kdo to chceš, kdo nechceš koupiti k Vánocům nebo k svátku nějakou snad hříčku, která snadno se porouchá či rozbije, kdo radovat se chceš s dětmi z hry se radujícími, kdo bys zkrátka rád pořídil svým miláčkům to, co uznáno za nejlepší, tomu doporučujeme k pročení obrázkový ceník Kotvových stavebnic kamenných, Kotvových skříněk mostních atd. firmy F. Ad. Richter a spol., král. dvorních a komorních dodavatelů ve Vídni, Hietzing. Měla by si jej pročísti pozorně zejména každá matka, než koupí nějaký vánoční dárek nebo vázané, a to tím spíše, že zasílá se zadarmo a vyplacený, a že nachází se v oběhu mnoho padělků bez „kotvy“.

Úvěrní kancelář Josefa Bergera je první kancelář na základě udělené koncesse z r. 1891 zřízená a tudíž nejstarší a jediná odborná kancelář toho druhu v Praze.

Osvědčenými domácími prostředky jsou oba přípravky Herbabnyho, vyráběné v lékárně „U milosrdenství“ ve Vídni VII./L, Kaiserstrasse 73-55: „Podfěsforečný vápenito-železitý sirup“ a „Aromatická trest“ (bolesti mírnící natírání), jež po 33letém trvání ve všech kruzích všeobecného uznání a upotřebení nalezly. (Viz inserát.)

Ochrance života. (Pravdivá událost

ze života.) Ježto nám nezbylo místa, abychom toto užitečné vypravování v textové části umístiti, žádáme své vážené čtenáře, aby si je přečetli v části insertní.

Vývozní dům Hanuš Konrád v Mostě, jehož hodiny a šperky již po léta nejen v celém Rakousko-Uhersku stále většímu odbytu se těší, ale i do ciziny se vyvázejí, připojil opět ku svým vývozním částkám všeho druhu též hudební zboží. Nelze pochybovati o tom, že cílá firma,

jejíž vynikající průmyslová činnost uznána a vyznamenána byla, jak známo, nejvyšším dovolením, aby směla ve svém štítě a znaku umístiti císařského orla, na svých posavadních výrobcích i nadále si záležeti dá a že také novému vývoznímu zboží největší péči věnuje a se vynasnaží, aby své pp. zákaznky co nejlépe a co nejreclněji obsloužila. Cenník firmy Hanuš Konrád, který během let na statný a vkusnými ilustracemi nově vyzdobený svazek vzrostl, obsahuje mimo bohatou kolekci hodin a šperků také již obšírný seznam hudebního zboží, které již dáno bylo do oběhu. Poukazujeme tuto naše čtenáře na inserát firmy Hanuše Konráda v Mostě v insertní části našeho kalendáře, kde se bližšího dočtou.

Lékárníka A. Thierryho balsám a pravá masť z růže stolisté. Tyto všeobecně prokázané prostředky, které zajisté našim váženým čtenářům nejsou neznámy, prokazují ty nejlepší služby. Zvláště balsámu se upotřebuje s nejlepším výsledkem při všech bolestech žaludečních, křečích, vnitřních zápalech všeho druhu, dále při kašli, zašlemování, katarrhech, chrapotu a nemocech krčních, při bolení zubů a ku vyplachování úst, jako prostředku hojícího rány, krátce, při všech možných případech s jistým výsledkem. Taktéž i masť z růže stolisté, kterou již čtrnáctileté, ano i třicetileté bolesti na nohou a jiné, zdánlivě nevyhojitelné rány ku překvapení dlouho trpících pacientů se vyhojily, jest ve svém působení jediná a proto nedostizitelná. Taktéž můžeme ostatní výrobky této firmy co nejlépe doporučiti, pročez varuj se každý před padělkem. (Viz inserát.)

Péče o zvířata. Mezi firmami, které se obírají výrobou a prodejem částkami sportu koňského a veterinářských výrobků, zaujímá bez odporu první místo firma František Jan Kwizda v Korneuburku. Od roku 1853 snaží se tento renomovaný závod jen ty nejlepší výrobky v oboru péče o zvířata a koňského sportu přivést do obchodu. Jako si svého času Kwizdův Korneuburský prášek výživný pro dobytek a Kwizdův restituční fluid rychle dobrého jména vydobyl a do dnes trvale zachoval, tak nalézají v čase novějším Kwizdovy patentní gumové nákotníčky a

ostatní patentní ochranná zařízení pro nohy konů a majitelů koní nejlepšího přijetí. Firma František Jan Kwizda v Korneuburku zasílá na požádání svůj bohatě ilustrovaný cenník, v němž všichni přátelé sportu mnohou praktickou novotinu naléztí mohou, každému zdarma a franko.

Jak nejsnadněji a nejjistěji opatříme dítkám věno. Jak opatřit věno dítkám? Odpověď na tuto otázku nedá zajisté mnohemu starostlivému otci klidně spátí, a přece může ji velice snadno zodpovědět každý, kdo zná jisté blahodárné zařízení hospodářské, jemuž se všeobecně říká „pojišťování na život“. Nejdůležitější a mnohdy jedinou podmínkou dosažení vytknutého cíle: opatřit dítkám věno jest žítí otcovo. Pokud otec žije — pracuje, ať duševně či fysicky a výsledkem práce obětuje na výživu rodiny; přebytek ukládá pak pro dívky a připravuje jim pak takto věno. Otec přítomný a sporný za jistou řadu let opatří tímto způsobem zajisté dítkám svým slušné věno, bude-li mu přáno žítí po celý ten čas, jehož ku nastřádání věna potřebuje. Leč — kdo z nás smrtelníků může s jistotou tvrdit, že bude žítí ještě za rok, za měsíc, za den?! „Nevímeť dne ani hodiny,“ stojí psáno, a pravdivost slov těch osvědčuje se bohužel až příliš často! Jak hrozné následky mívá pak takové předčasné úmrtí otcovo mnohdy pro celou rodinu, ví laskavý čtenář ne-li z vlastní zkušenosti, tož zajisté z podobných případů, o nichž se denně dočísti může v různých listech. Těmto neblahým následkům může se však každý snadno vyhnouti, použije-li ku zabezpečení budoucnosti své rodiny pojištění na život. Jak výhodným jest pojištění životní právě při opatrování věna dítkám, viděti jest nejlépe z tohoto příkladu: Pojistil-li otec 30letý své novo-

rozené (pokud jí není přes 6 měsíců) dceru u spolku „Praha“, kapitály a důchody vzájemně pojišťujícího v Praze, ve Ferdinandově třídě *) věno 10.000 korun tak, aby jí to vyplaceno bylo, jakmile dokončí 23. rok věku svého, bude platiti pojištění ročně K 288.—, nebo čtvrtletně K 84.20, anebo měsíčně K 25.20. Za toto pojištění nabude těchto výhod: 1. „Praha“ vyplatí obnos pojištěný jemu samému nebo pojištěnému dítku plný a beze srážky, jakmile dítko ujednaného věku se dožije. 2. Kdyby otec zemřel, třeba po zaplacení jediné lhůty pojištění, přestane další placení, avšak „Praha“ vyplatí pojištěnému dítku přece plných 10.000 K beze srážky, jakmile dítko 24. rok věku svého dokončí. 3. Kdyby naopak dítko zemřelo před dosažením 24. roku věku svého, vrátí „Praha“ ihned všecko na pojištění to zaplacené pojištění beze srážky, anebo pojištění to za stejných podmínek převede se na jiné dítko. Rozumí se, že při pojištění věna pouze na K 1000.— platí se také pojištění desetkrát menší. — Kdo dovede náležitě oceniti význam těchto výhod, nebude zajisté ani na okamžik v rozpacích, jak zabezpečí budoucnost svých milých i pro případ svého předčasného úmrtí a to tím spíše, uváží-li, že „Praha“ jest ústav český, domácí a vzájemný, jenž rozděluje čistý zisk každého roku docilený všech svými členům, t. j. pojištěným, a že tak činí již po celá desetiletí, čímž stává se pojištění u „Prahy“ vlastně ještě levnějším a tím i opatření věna dítkám ještě mnohem snazším.

*) „Praha“ spolek kapitály a důchody vzájemně pojišťující v Praze, ve Ferdinandově třídě č. 1011 jest nejstarší výhradně na život pojišťující společnost česká, která každoročně docilený čistý zisk všech mezi své členy rozděluje. — Bližší informace podá ochotně feditelství.

